

LATVIJA UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
SOCIOLOĢIJAS NODAĻA

**Lēnā kustība kā alternatīva pieeja piepilsētu
attīstībā – Mārupes novada analīze**

MAĢISTRA DARBS

Autors: Jānis Kliģis
Stud. apl. jk10102
Darba vadītājs: Dr.soc., prof. Tālis Tisenkopfs

RĪGA 2015

ANOTĀCIJA

Maģistra darbs ir veltīts lēnās pārtikas un lēno pilsētu pieejas analīzei pilsētu attīstībā, analizējot un izvērtējot šīs attīstības pieejas iespējas, procesus un risinājumus Latvijā un balstoties uz viena novada piemēra padziļinātu izpēti. Darba mērķis ir, pielietojot lēnās pārtikas un lēno pilsētu koncepciju, izvērtēt Mārupes novada attīstību, vispusīgi izpētot dažādu sabiedrības grupu viedokli, attieksmes un rīcību attiecībā uz lēno pilsētu pieeju. Darba teorētiskais ietvars balstās lēnās pārtikas un lēno pilsētu koncepcijā kā vienā no mūsdienīgiem pilsētu attīstības risinājumiem un ceļiem ilgtspējīgas attīstības veidošanā. Tā kā lēno pilsētu pieeja ir salīdzinoši jauna, un tajā ir ieinteresētas dažādas sabiedrības grupas un institūcijas, darbs teorētiski ir balstīts sociālās inovācijas pieejā. Sociālo inovāciju jēdziens un teorijas palīdz saprast lēno pilsētu veidošanās iespējas arī Latvijā un konkrēti – izvēlētajā gadījumu izpētes vietā – Mārupes novadā. Darbā empīrisko datu ieguvie tika veiktas 24 daļēji strukturētas intervijas, viena grupas diskusija, dokumentu analīze, līdzdalības novērojumi pasākumos, kā arī iedzīvotāju aptauja (n=181). Izpētes rezultātā ir identificētas konkrētas lēno pilsētu attīstības prakses, rīcības un nepieciešamie resursi. Darbā secināts, ka daudzi Mārupes novada attīstības procesi atbilst lēno pilsētu pieejai, un šī pieeja ir iespējama kā risinājums arī citu Latvijas pašvaldību gadījumā. Uz izpētes pamata darbā diskutēts par lēno pilsētu attīstības priekšnoteikumiem un risinājumiem Latvijā.

Atslēgas vārdi: ilgtspējīga attīstība, lēnā pārtika, lēnās pilsētas, sociālā inovācija, piepilsētu attīstība

Annotation

This master's thesis explores the slow food and slow city approach in urban and peri-urban development with focus on the application of this approach in the development of Mārupe municipality in Latvia. The theoretical framework is based on the concepts of slow food and slow urban development and ideas of sustainable development. Social innovation approach helps to understand the slow city development processes, activities and implementation possibilities in Mārupemunicipality. Empirical study is based on 24 semi-structured interviews, one group discussion, document analysis, participatory observation at public events, and population survey (n = 181). Results identify specific development practices, actions and resources that the case study municipality enact in order to comply with the slow city approach and integrate the principles of slow and sustainable development in local development strategies and actions.

Keywords: sustainable development slow food, slow cities, social innovation, urban and development

SATURA RĀDĪTĀJS

Apzīmējumu saraksts	6
levads	7
1. Globalizācija un attīstība	11
1.1. Mazpilsētu izaicinājums globālajai pasaulei.....	11
1.2. Pilsētu sociālās kustības kā nosacījums attīstībai.....	14
2. Lēnums kā attīstību veicinošs faktors	21
2.1. Lēnās pārtikas jēdziens un kustība	22
2.2. Lēnās pilsētas jēdziens un kustība.....	26
2.3. Sajūtu izglītība, vietas un piederības veidošana.....	30
2.4. Sadarbības veidošana un labās prakse piemēri	33
2.5. Lēno pilsētu un lēnās pārtikas kustību kritika	35
3. Ilgtspējīga attīstība un lēnās pilsētas.....	38
3.1.1. Ekonomiskā dimensija.....	40
3.1.2. Sociālā dimensija	41
3.1.3. Vides dimensija	42
3.2. Ilgtspējīga attīstības un lēnās pilsētas	43
4. Kopsavilkums.....	46
5. Sociālā inovācija	50
5.1. Sociālās inovācijas īstenošana	52
5.1.1. Izaicinājumi un riski sociālās inovācijas īstenošanā	56
5.2. Sociālās inovācijas lauku reģionu attīstībā.....	58
5.3. Kopsavilkums par sociālajām inovācijām	61
6. Metodoloģija	64
6.1. Lauka darba norise un apraksts.....	66
6.1.1. Tikšanās ar Mārupes novada domes pārstāvēm.....	67
6.1.2. Intervijas ar uzņēmējiem.....	68
6.1.3. Intervijas ar amatniekiem	70
6.1.4. Intervijas ar biedrību pārstāvjiem	70
6.1.5. Iedzīvotāju aptauja.....	71
6.1.6. Līdzdalības novērojumus.....	75
6.1.7. Dokumentu analīze	75
7. Analīze	77
7.1. Ģeogrāfiskie un sociāli ekonomiskie priekšnoteikumi lēno pilsētu attīstībai	77
7.2. Attīstības plānošanas un pašvaldību politikas loma lēno pilsētu veidošanā.....	87
7.3. Līdzdalības loma lēno pilsētu veidošanā.....	91

7.4. Pašvaldības, uzņēmēju un iedzīvotāju sadarbība lēno pilsētu veidošanā.....	97
7.5. Uzņēmējdarbības loma lēno pilsētu veidošanā	102
Pašvaldības iesaistīšanās uzņēmēju atbalstā.	105
7.6. Ekonomiskās un sociāli ekonomiskās prakses lēno pilsētu veidošanā.....	106
7.7. Iedzīvotāju piederības veidošana lēno pilsētu attīstībā	112
8. Diskusija.....	115
9. Secinājumi	118
Pateicības	122
Informācijas avoti.....	124
Pielikumi	130
1. pielikums. Interviju norise	130
2. pielikums. Nicodemo Sicilino intervijas apraksts	132
3. pielikums. Aptaujas jautājumi	136
4. pielikums. Interviju jautājumi.....	140
5. Pielikums. Pasākumu un sabiedrisko apspriešanu apraksts Mārupes novadā.....	143
6. pielikums. Grafiki.....	150
7. pielikums. Aprēķina tabulas	157
8. pielikums. Atvērto atbilžu kodēšana	163
9. pielikums. Mārupes novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2026. gadam	164
10. pielikums. Mārupes pašvaldības 2013. gada publiskais pārskats	165
11. pielikums. Mārupes pašvaldības 2012. gada publiskais pārskats	166
12. pielikums. Dalībipilsētu kritēriji Lēno Pilsētu tīklā	169
13. pielikums. Daļēji strukturētu interviju transkripti	172

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

Džentrifikācija – Degradētu, pamestu pilsētas rajonu, teritoriju atjaunošana, vidusšķiras vai bagāto iedzīvotāju rīcības rezultātā – īpašumu renovācija vai iegādāšanās, rezultējoties nabadzīgo iedzīvotāju pārvietošanā.

Skvoteri - personas, kas nelikumīgi ievākušās citiem piederošos, bet pamestos īpašumos

“**Cittaslow**” – Organizācijas nosaukums lēno pilsētu kustībai.

IEVADS

Globalizācijai, industrializācijai un ekonomiskajai attīstībai ir gan labās, gan sliktās puses. Pilsētu attīstība - megaprojektu būvniecība, intensīva komunikācija, resursu starpkontinentāla plūsma un mobilitātes iespējas, gan sniedz iespējas indivīdiem, uzņēmumiem un kopienām, gan arī ierobežo tos. Pilsētas kļūst savstarpēji līdzatkarīgas, ja kaut kas notiek vienuviet, sekas tiek izjūtas arī pārējā pilsētu tīklā. Globālo pilsētu attīstība, kā uzsver pilsētu pētniece Saskija Sassen (Saskia Sassen), mazina vietas nozīmi (Sassen, 2001). Turpinot domu, autore Džeina Džakoba (Jane Jakob) uzskata, ka pilsētu plānotāji, veidojot grandiozus projektus, sagrauj pilsētu apgabalu spontanitāti, drošību, prognozējamību. Nerēķinoties ar iepriekšējo pilsētas attīstības dinamiku, veidojas fiziska vienveidība, kaimiņu demoralizācija, sociālā paralīze. Cilvēku individuālās vēlmes netiek ņemtas vērā (Jakob, 1992).

Pilsētu attīstība ir saistāma arī ar citu sfēru attīstību un iejaukšanos sabiedrībā, piemēram, jaunu pavadošo profesiju veidošanās – ēdināšanas un naktsmītņu pakalpojumi; augstāka uzņēmumu un kapitāla koncentrēšanās; pilsētu stratēģiskās lomas maiņa, kā arī mobilitātes pieaugums. Iedzīvotāju ātrajam ikdienas ritmam, tiek radīti komplementāri ātrās ēdināšanas uzņēmumi - vienveidīgi gan vizuāli, gan pēc piedāvātajiem pakalpojumiem dažādas pasaules valstīs, kur attiecīgās nozares uzņēmumi ir pārstāvēti. Pārtikas sektors nav vienīgais, kurš ir sastapies ar globalizācijas radītajām izmaiņām, piemēram, transporta, komunikāciju, ekonomikas, mēdiju, politikas u.c., tomēr mana darba kontekstā ir vērts to atzīmēt, jo industriāli ražota pārtika bieži tiek saistīta ar zemāku kvalitāti, neveselīgumu, autentiskuma trūkumu, pārlietu standartizāciju, nesezonalitāti un vietējās izcelsmes trūkumu (Mayer & Knox, 2006).

Jēdzienu 'lēnā kustība' plašākā nozīmē, var saistīt ar kustību, kas vērsās pret mūsdienu sabiedrības ritējumu, kas saistāms ar ātru, nesamērotu, standartizētu, vienveidīgu, neveselīgu attīstību un dzīvesveidu. Lēnā kustība ir plašs jēdziens, kas kopš tā aizsākumiem 1986. gadā Romā ar Karlo Petrīni (Carlo Petrini) virsvadībā, kurš vērsās pret atvērušos "McDonald's" restorānu, šobrīd jau ir izaugusi par starptautisku organizāciju. Protestu vietā tika uzklāts galds ar vietējo zemnieku produkciju, sniedzot iespēju iedzīvotājiem nogaršot to. Šāda notikumu attīstība radīja lēnās pārtikas (*slow food*) kustību. Ideja bija pavisam vienkārša, pasargāt vietējo, svaigo, sezonālo pārtiku pret ātro ēdienu uzmākšanos, kā arī aizstāvēt vietējo ražotāju intereses, iestāties par ilgtspējīgu attīstību, cienot bioloģisko daudzveidību un ar piesardzību izturēties pret zemes pārmērīgu izmantošanu peļņas gūšanai (Movimiento Slow, 2008). Pēc lēnās pārtikas kustības līdzīgas idejas tika ierosinātas arī citās būtiskās mūsu dzīves jomās: veselības aprūpē, darba organizācijā, brīvā laika pavadīšanā u.c.

Lēnās kustības jēdziens mana darba ietvarā ir saistāms ar pārtiku un pilsētu attīstību (*slow city, cittaslow*). Lēno pilsētu pieeja ir kā alternatīva esošajam attīstības veidam, uzmanību koncentrējot uz vietējo specifiskumu un vēsturi, ilgtspējīgu attīstību, ekoloģiju, samērotu ekonomisko un vietas attīstību, kopumā uzmanību vēršot uz dzīves kvalitāti un dzīvotspēju (Mayer & Knox, 2006). Lēno pilsētu filozofiskās saknes ir meklējamas lēnās pārtikas kustībā, kas ir kā pamats visiem tālākajiem attīstības paveidiem un iniciatīvām. Esmu izvēlējis darbā apskatīt abas šīs kustības, jo lēno pilsētu koncepcija un filozofija balstās lēnās pārtikas kustības pieejā, kā arī lēnās pārtikas esamība ir viens no priekšnoteikumiem pilsētām, lai tās iekļautu dalībvalstu sastāvā. Par lēno pilsētu un lēnās pārtikas koncepciju plašāk varēs iepazīties teorijas daļā. Manuprāt, šī pieeja ir ļoti vitāla un uzmanības vērta, jo šī nav pēdējā cilvēku paaudze, kas dzīvos un izmantots resursus, attiecīgi, vēršot uzmanību šodien, mēs varam uzlabot dzīves kvalitāti un dzīvotspēju vidē, kurā atrodamies, kā arī sniegt, tādu pašu dzīves kvalitāti arī pārējām paaudzēm, noteikti ne sliktāku.

Darbā izvēlējos aplūkot Mārupes novadu, kā lēnās pilsētas kustības gadījumu, uzmanību vēršot gan novada attīstībai, gan iedzīvotājiem. Lēnās kustības esamība novadā ir mans pieņēmums, jo šāda veida koncepcija, jēdzienu lietojums novada attīstības un plānošanas dokumentos, pašvaldības darbinieku teiktajā neparādās. Plašākā mērogā vērtējot novada attīstību, ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, notiekošos pasākumus, esošo resursus, iniciatīvas un prakses, kā arī Mārupes novada pašvaldības vērtējumu par novada iespējamajiem attīstības virzieniem un perspektīvām, analizēšu, vai Mārupes novadā pastāv vai tiek plānotas nākotnē dažāda veida aktivitātes, kas atbilst lēno pilsētu un lēnā ēdiena koncepcijai, respektīvi, Mārupes novads, iespējams, neapzināti ir veidojis novada attīstību, kas atbilst lēno pilsētu un lēnās pārtikas kustībai. Taču pētījums identificēja arī prakses, indivīdus un organizācijas, kuras savā praksē mērķtiecīgi izvēlas īstenot lēno pilsētu darbības principus. Mikro līmenī identificējot atsevišķas kopienas, iniciatīvas, indivīdus, kas savā darbībā ir vērsti uz samērotu, ilgtspējīgu, veselīgu utml., attīstību vai rīcību, kas tiek saistīta, veidota, noturēta indivīda līmenī (Iedzīvotājam savā privātīpašumā ir dārzs, iespējams, izmanto kādu alternatīvās enerģijas iegūšanas veidu – saules baterijas, siltumsūkņi, vēja ģeneratori) vai arī, piemēram, lauksaimnieki un mājražotāji, kas audzē produkciju, vietējam patēriņam, sezonāli, līdzdarbojas gadatirgos. Galvenais mērķis ir noskaidrot, kā indivīda vai kopienas līmenī tiek realizētas un akceptētas lēnās kustības idejas praksē. Iespējams, pēc pētījuma veikšanas, virzīt Mārupes ciemu, sadarbībā ar novada deputātiem izskatīšanai Lēno Pilsētu komitejā, lai tiktu izvērtēta iespēja iekļaut Mārupes novadu dalībpilsētu sastāvā.

Mārupes novads nav vienīgā apdzīvotā vieta Latvijā, kas atbilstu kritērijiem: iedzīvotāju skaits ir zem 50 000, tiek ievērotas politiskās nostādnes attiecībā uz vides aizsardzību, pilsētas

attīstību un atbalstu vietējiem ražotājiem. Pilsētai ir jābūt viesmīlīgai un ir jānotiek dažādiem pasākumiem – pilsētas svētkiem, gadatirgiem, ikgadējiem svētkiem u.c. Tomēr kā galvenie kritēriji šai izpētes vietai bija:

- mana personīgā dzīvesvieta;
- lauka darba veikšanas iespējas tuvums, ērtums, sasniedzamība;
- novada teritoriālā pārzināšana;
- iespējas ātri nokļūt – tiekoties ar respondentiem, kā arī Mārupes novada domes pārstāvjiem nepieciešamo jautājumu risināšanā.

Latvijā ir arī citas pilsētas, kā Saldus, Tukums, Ikšķile, kas arī atbilst kritērijiem, tomēr attālums un svešā vide var sarežģīt informācijas iegūšanu un pētījuma veikšanu.

Maģistra darba pētījuma objekts ir Mārupes novads (pašvaldība un pārvaldība, teritorija un ģeogrāfija, iedzīvotāji un kopienas, uzņēmēji un uzņēmējdarbība).

Maģistra darba priekšmets ir lēnās pilsētas attīstības modeļa veidošanās Mārupes novadā - procesi, iesaistītie aģenti, to attiecības un aktivitātes.

Maģistra darba mērķis ir, pielietojot lēnās pārtikas un lēno pilsētu koncepciju, izvērtēt Mārupes novada attīstību, izvērtējot atsevišķu sabiedrības grupu viedokli.

Darbā tiek izvirzīti pētnieciskie jautājumi:

1. Kādi ir politiskie un pilsētplānošanas priekšnosacījumi lēno pilsētu kustības attīstībai mazajās pilsētās?
2. Kādi resursi, pasākumi, iniciatīvas un rīcība raksturo lēnās pilsētas kustības veidošanos Mārupes novadā pārvaldības, uzņēmējdarbības un pilsoniskās aktivitātes līmenī?
3. Kādi ir priekšnoteikumi lēnās pilsētas un lēnās pārtikas ideju atbalstam un īstenošanai iedzīvotāju un pilsoniskās sabiedrības iesaistes perspektīvā?

Darba uzdevumi:

1. Veikt lēno pilsētu un lēnās pārtikas teorētisko analīzi
2. Izmantot sociālās inovācijas teorētisko pieeju analīzē
3. Apzināt esošās sadarbības prakses un aģentus Mārupes novadā
4. Apzināt atsevišķu sabiedrības grupu viedokli par Mārupes novada attīstību
5. Izpētīt Mārupes novada attīstības, stratēģijas dokumentus un nostādnes
6. Veikt empīrisku datu analīzi

Teorētiskā ietvara sākumā vērsīšu uzmanību uz autoru Heike Maiera un Paula Knoksa (Heike Mayer & Paul Knox, 2010) skaidrojumiem pilsētu socioloģijā – mazpilsētu attīstība, kā arī pilsētu sociālās kustības, kuru skaidrojumiem izmantošu autoru Lila Leontidoa (Lila Leontidou, 2006), Sāra Pinka (Sarah Pink, 2009), Margita Meijere (Margit Mayer, 2006) un

Manuels Kastels (Manuel Castells, 1983). Darba lielāku uzmanību esmu veltījis lēno pilsētu un lēnās pārtikas teorētiskajai koncepcijai, zinātnisko publikāciju, pētījumu apskatam (Mayer & Knox, 2009, 2010; Jaimee Semmens & Claire Freeman, 2012; Burcin Hatipoglu, 2015; Paul Knox, 2005; Mara Miele, 2008; Sarah Pink, 2008, 2009; Parkins & Craig, 2006; Petrini, 2001; Jan Henrik Nilsson, 2011; Ingold, 2000). Tālāk sniegšu nelielu ieskatu vides ilgtspējības aspektiem, kā tie sasaucas ar lēno pilsētu kustības koncepciju (Kapeļka, 2009; Mellepe, 2012). Papildus esmu izvēlējis aplūkot sociālās inovācijas teorētiskos skaidrojumus, kuri palīdz saprast sociālo izmaiņu noteicošos faktoros un iespējas (Neumeier, 2012; Dax, T., Strahl, W., Kirwan, J. & Maye, D., 2013; Kirwan, J., Ilbery, B., Maye, D. and Carey, J., 2013; Esparcia, 2014).

Empīrisko datu iegūšanai tiks izmantots:

- Dokumentu analīze – Mārupes novada ilgtspējīgās attīstības stratēģijas analīze, attīstības programmas, publiskie pārskati.
- Intervijas – novada domes pārstāvjiem; uzņēmēji, daiļamatnieki, iedzīvotāji
- Mārupes novada iedzīvotāju interneta aptauja un anketēšana pasākumos
- Atklātais novērojums – pasākumos, sabiedriskajās apspriešanās, izstādēs.

Maģistra darbs, manuprāt, ir ne tikai akadēmisks darbs, bet arī darbs, uz kura var balstīt novada ilgtermiņa attīstību, izstrādājot attīstības vadlīnijas un stratēģiju – piesaistot finansējumu projektu realizācijai, stiprināt kopienu un tās pašpaļāvību, sekmēt vietējo resursu attīstību, apzināt vietējo vēsturisko un tradīciju mantojumu, vietas unikalitāti un radīt vietas identitāti, kopumā veicinot vietas sociālo, ekonomisko, kulturālo un vides ilgtspējīgu attīstību. Maģistra darbs var kalpot kā informatīvs materiāls citu Latvijas pašvaldību ilgtspējīgai attīstībai, kuras saskarās ar iedzīvotāju emigrāciju, ekonomisku stagnāciju un sociālu “pamirumu”.

1. GLOBALIZĀCIJA UN ATTĪSTĪBA

Teorijas daļas sākumā būs iespējams uzzināt par mazpilsētu attīstību un globalizācijas izaicinājumiem un izmaiņām, kas skar ne tikai indivīdus un sabiedrību, bet arī nacionālās valstis kopumā, ieviešot jaunus nosacījumus attīstībai. Ar to es vēlētos sniegt nelielu ieskatu globalizēti korporatīvās attīstības negatīvajām pusēm, kas labāk ļaus saprast lēnās kustības nozīmīgumu ne tikai mazpilsētu, bet arī sabiedrības attīstībā. Secīgi pārejot pie sociālajām kustībām

1.1. Mazpilsētu izaicinājums globālajai pasaulei

Autori Heike Maiers un Pauls Knokss uzskata, ka mazpilsētas piedāvā unikālas iespējas kolektīvai iedzīvotāju rīcībai, lai veidotos alternatīvas (Mayer & Knox, 2010). Pasaulē, kurā dominē globalizētas identitātes, tehnoloģiski pastarpināta mijiedarbība, ātras kulturālās un ekonomiskās izmaiņas, autori saskata ilgas pēc Lēnā Ēdiena, Lēnām Pilsētām, savdabīgām vietu identitātēm un tiešas saskarsmes kopienām (Bjelland, 2010, p. 1150). Viņi uzskata, ka mazpilsētas ir spējīgas izvirzīt unikālas nišas, pieprasot savas mantotās identitātes un vietas sajūtu (Bjelland, 2010).

Kā uzsver autori Heike Maiers un Pauls Knokss, tad mazpilsētas veido ievērojamu daļu kopējā iedzīvotāju skaita daudzos Eiropas, Ziemeļamerikas, Austrālijas, Jaunzēlandes un Japānas reģionos. Mazpilsētas ir atšķirīgas gan pēc to lieluma, gan arī pēc tām pieejamajiem resursiem, ar atšķirīgiem nosacījumiem attīstībai, vajadzībām, izaicinājumiem un iespējām. Viņu labklājība bieži vien ir atkarīga ne tikai to iedzīvotājiem, bet arī metropoļu reģionu un dziļu lauku reģionu ekonomiskās un sociālās kohēzijas (Mayer & Knox, 2010, p. 1545). Mazpilsētas ir kā starpnieks starp šiem reģioniem.

Autori norāda, ka lielākā daļa mazpilsētu, kuras tika izveidotas kā tradicionālās tirgus pilsētas, ir palikušas izmērā mazas, jo

“garām tām tika izveidotas transporta sistēmas un industriālās ēras aglomerāciju ekonomika, kā arī sekojošā evolūcija, ko Ulrihs Beks ir nosaucis par “pirmo modernitāti”: sociālas pārmaiņas un ekonomiska attīstība no 18. gs. beigām līdz 20. gs. beigām, kurā notika rūpniecības modernizācija, veidojās nacionālo valstu politikas un institūcijas.” (Mayer & Knox, 2010, p. 1546).

Tomēr šobrīd pilsētas saskarās ar jauniem izaicinājumiem, kas pēc Ulriha Beka teiktā ir “otrās modernitātes” izaicinājumi - “negaidīti radusies “refleksīvās modernitātes” ēra, šoreiz globālā mērogā un, iesaistot kosmopolītismu, transnacionālismu un pārnacionālismu, kas ir pretrunā ar augšup-lejup vērsto kapitālisma pārvaldību un plānoto modernizāciju “pirmajā modernitātē” (Mayer & Knox, 2010, p. 1546). Maiers un Knokss norāda uz pastāvošām atšķirībām pilsētu attīstībā pirmās un otrās modernitātes laikā, respektīvi, pirmajā modernitātē konkurētspējā norisinājās slēgtā ģeogrāfiskā sistēmā (nacionālās valstis), kuras konkurēja viena

ar otru, bet otrajā modernitātē konkurētspējas subjekts ir globālā līmenī (Mayer & Knox, 2010, p. 1546). Pāreja no pirmās uz otro modernitāti iezīmēja pārmaiņas arī sabiedrības līmenī un valsts institucionālajā pārvaldībā. “Kolektīvie dzīvesveida modeļi, progress un paredzamība, pilnas nodarbinātības sabiedrības un dabas resursu izmantošana, tiek ietekmēti ar savstarpēji saistītiem globalizācijas, individualizācijas, dzimumu revolūcijas, bezdarba procesiem, kā arī globālo risku parādīšanās (klimata izmaiņas, globālo finanšu tirgu ievainojamība un starptautisku teroristu uzbrukumu draudi)” (Mayer & Knox, 2010, p. 1546). Autori norāda, ka institūti saskarās ar lēmumu pieņemšanas un kontroles problēmām otrajā modernitātē.

“Tie cenšas atgūt zināmu kontroli pār jauno ekonomiskās loģikas mērogu un tās sociālās, kulturālās un vides ietekmēm, nacionālās valdības ir kļuvušas izteikti vērstas uz sadarbību, radušies pārvalstiski subjekti, daudzas institūcijas ir paplašinājušas savu darbības fokusu no nacionālā līdz starptautiskam līmenim, kā arī daudzas vietējas un reģionālas organizācijas ir iesaistījušās dažāda veida starprobežu sadarbības tīklos.” (Mayer & Knox, 2010, p. 1547).

Autori norāda uz problēmām, kuras ir saistāmas pēc pirmās modernitātes – “ekonomiskā lejupslīde, ierobežoti cilvēkresursi, lai risinātu notiekošās izmaiņas, vides degradācijas problēmas un sociālais vājums paliek hronisks” (Mayer & Knox, 2010, p. 1547). Tomēr atsevišķas mazpilsētas ir bijušas spējīgas piesaistīt iedzīvotājus un investīcijas, kā “pret-urbanizācijas, korporatīvās reorganizācijas un decentralizācijas rezultāts” (Mayer & Knox, 2010, p. 1547). Atsevišķas agrāk uz tirgu orientētās pilsētas, kuras agrāk nav bijušas pievilcīgas, ir ieguvušas jaunu skatījumu, kā gleznainas, mierīgas un pieejamas. Šīs pilsētas raksturo to pieejamās mājokļu cenas, mierīgs dzīves temps, kā arī fiziska pievilcība. Šo raksturojošo lielumu kombinācija ir piesaistījusi pensionārus, nodarbinātos, kuri savu darbu var veikt attālināti, kā arī otro māju īpašniekus. Līdz ar uzlabotiem mājokļiem pilsētas kļūst džentrificētas, parādoties jauniem veikaliem, kafejnīcām un restorāniem. Ievērojami uzlabojumi kopējā pilsētas labklājībā ir veicinājuši arī sociālās nevienlīdzības un vides ilgtspējības problēmas (Mayer & Knox, 2010, p. 1547). Citām mazpilsētām ekonomiskā attīstība ir veidojusies uz spējas piesaistīt ārējās investīcijas no lielām, starptautiskām korporācijām. Citviet lielveikali un ķēdes tipa mazumtirgotāji ir spējuši izplatīties ar vietējās valdības atbalstu, kura izmisīgi cenšas uzturēt savu iekasēto nodokļu bāzi. Lielās firmas var piedāvāt lētākas cenas produkcijai, kas mazpilsētās neaizņem ilgu laiku, lai nosmacētu un izspiestu vietējo ekonomisko ekosistēmu (Mayer & Knox, 2010). Autori šādus ķēdes uzņēmumus raksturo kā “invazīvās sugas: rijīga, nekritiska un bieži vien antisociāla” (Mayer & Knox, 2010, p. 1548). Pilsētu centri, kas agrāk bija pārpildīti ar dažādiem neatkarīgiem miesniekiem, avīžu kioskiem, bāriem, grāmatu veikaliem, dārzeņu veikaliem un ģimenes veikaliem, ir kļuvuši pārpildīti ar standartizētiem lielveikaliem, ātrās ēdināšanas franšīzēm, mobīlo telefonu veikaliem u.c. Tās ir kļuvušas par “klonu pilsētām” (Mayer & Knox, 2010, p. 1548).

Heike Maiers un Pauls Knokss uzskata, ka "otrā modernitāte" sniedz gan iespējas, gan izaicinājumus. Globalizācija tiek saistīta ar palielinātu fleksibilitāti, tirgus liberalizāciju un transnacionālismu. Šīs izmaiņas ietekmē plašākā līmenī gan sociālo dzīvi, ieskaitot indivīdus, ģimenes un kopienu, gan arī ekonomiskās, politiskās un institucionālās sfēras (Mayer & Knox, 2010, p. 1548). Indivīda un ģimenes līmenī, "pirmā modernitāte" atnesa riskus un ievainojamību individuāliem karjeras un nodarbinātības ceļiem. Rezultātā rodas nedrošība nodarbinātībā, mazpilsētu kopienām ar to ir jātiek galā, jo nodarbinātības drošība vienā ģimenes uzņēmumā starp paaudzēm vairs nepastāv. Otrā modernitāte kopienas līmenī ienes valsts atkāpšanos no nozīmīgām sociālo un publisko pakalpojumu nodrošināšanas funkcijām (Mayer & Knox, 2010, p. 1548).. Tas nozīmē, ka pašvaldībām ir jāmeklē alternatīvi veidi, kā attīstīties, finansēt un pārvaldīt pakalpojumus. Tomēr otrā modernitāte nes arī iespējas mazpilsētu attīstībai. Lielāks individuālisms un fleksibilitāte nozīmē lielākas iespējas produktu individualizācijai, kā arī dzīvesveidiem. Pašnodarbinātība ir kā iespēja, kā arī lielāks pieprasījums pēc specializētiem nišas produktiem var piedāvāt iespējas alternatīviem karjeras ceļiem un vietējai uzņēmējdarbībai (Mayer & Knox, 2010, p. 1549).

Vietējā uzņēmējdarbība var tikt saistīta ar pārtikas ražošanu, kas sasauca ar mana darba lēnās pārtikas koncepciju, proti, atbalsts vietēji ražotai produkcijai un ražotājiem. Pārtikas ražošana un patērēšana ir savstarpēji saistīta gan indivīda un sabiedrības līmenī, gan apkārtējās vides izmaiņās. Pārtikas veids, kādu mēs izvēlamies patērēt, ietekmē veidu kā pārtika tiek ražota. Patērētājs ir kā līdzražotājs. Pārtikas patēriņš ir cieši saistīts ar mūsu dzīves stilu un ikdienas dzīvi – ko mēs ēdam un ar ko mēs ēdam, cik daudz laika mēs patērējam gatavojot un ēdot un cik svarīgi mums ir tas, no kurienes ēdiens ir nācis (Mayer & Knox, 2010, p. 1549). Autori norāda uz alternatīvo pārtikas sistēmu parādīšanos, kuras ir specializētas un vietējas, tādējādi radot pienesumu vietējai ekonomikai (Mayer & Knox, 2010, p. 1549). Izmantojot vietējos kopienu resursus, palielinot iedzīvotāju pašpalāvēību un pašcieņu, veicinot vides uzlabošanu, sociālo labklājību un ekonomisko attīstību (Bjelland, 2010, p. 1150). Alternatīvās pārtikas sistēmas ir mēģinājumi radīt vietējas ekonomiskās sadarbības ķēdes, kuras ir atdalītas no globālās ekonomikas. Tiek pieņemts, ka šāda atvienošanās palielinās patstāvību un pasargās kopienu no ārējiem ekonomiskajiem šokiem (Mayer & Knox, 2010, p. 1559). Autori uzskata, ka ierobežotā ģeogrāfiskā platībā, pastāv labāka vietas piederība starp iedzīvotājiem, kas viņus rosinātu iepirkties vietējos veikalos. (Mayer & Knox, 2010, p. 1559). Finansiālie ienākumi paliek vietējiem tēriņiem un tiek reinvestēti. Mazpilsētu vadītāji un ekonomikas attīstītāji visā pasaulē apzinās, ka dārgu ārēju iniciatīvu vai uzņēmumu piesaiste un nodokļu samazināšana nenovedīs viņus nekur, un viņiem nāksies pārorientēt savu praksi, virzot to uz vietējo uzņēmumu atbalstu, kas rezultēsies ilgtermiņa ieguvumā (Mayer & Knox, 2010, p. 1559).

Piemēram, “ekonomiskā dārzkopība” – biznesa attīstības pieeja, kuras fokuss ir uz palīdzību vietējai kopienai, nevis censties piesaistīt finansējumu no ārienes. Pašvaldības finanses investē infrastruktūras attīstībā un uzņēmējdarbības vides attīstībā, kā arī nodrošinot firmas ar svarīgu un kritisku tirgus informāciju.

Autori norāda, ka savstarpējā globālā ekonomiskā atkarība un reorganizācija ir iedragājusi un pārtraukusi vietējās ekonomikas, un pakļāvusi tās vēl lielākai ārējai kontrolei (Mayer & Knox, 2010, p. 1548). Globalizācijas spēki ir mainījuši sociālos un kulturālos procesus un prakses vietējā līmenī, globalizācija ir radījusi nerimstošu ainavu pasauli, kurā jo vairāk vietas mainās, jo vairāk tās paliek līdzīgas viena otrai un jo mazāk tās ir spējīgas saglabāt savu unikālo vietas sajūtu (Mayer & Knox, 2010, p. 1548). Pauls Knoks norāda uz pastāvošu paradoksu, kas saistāms ar indivīda konfliktējošo dabu un vēšanos pret izmaiņām. Respektīvi, “jo lielāka starptautisko organizāciju ietekme uz nacionālo valsts pārvaldi, piemēram, ekonomisko attiecību regulēšanā, jo vairāk iedzīvotāji atbalsta reģionālismu. Jo universālākā materiālās kultūras un dzīves stilu difūzija, jo vairāk vietējās un etniskās identitātes tiek novērtētas” (Knox, 2005, p. 5). Turpinot Knokss norāda, ka daudzās vietās, kur cilvēkus ir pārsātinājušas visas notiekošās izmaiņas dažādās dzīves jomās un aspektos, cilvēki vēšas pret šādu notikumu attīstību un virzību, atklājot paši savu vietas identitāti, saknes, kultūru un vērtības (Knox, 2005, p. 5). Šādu procesu virzībai un attīstībai pretsparu ir devušas tādas sociālās parādības kā iesakņotās kustības, lai pievērstos mazpilsētu kopienu vajadzībām, izaicinājumiem un iespējām (Mayer & Knox, 2010). Daudzas no šīm iesakņotajām kustībām ietver sadarbības un tīklus veidošanu starp vietējās kopienas grupām, uzņēmumiem un pašvaldību. Tās darbības ietvars bieži vien tiek saistīts ar kopienas ilgtspējību, ar uzsvaru uz dzīvotspēju un dzīves kvalitāti. Šie tīklojumi ir unikāli, jo tie iet pāri nacionālām robežām (Mayer & Knox, 2010, p. 1548).

1.2. Pilsētu sociālās kustības kā nosacījums attīstībai

Tālāk sniegšu nelielu ieskatu par sociālo kustību rašanos un izmaiņām laika gaitā, neieslīgšot pārāk dziļā un visaptverošā analīze par to vēsturisko attīstību, atšķirībām un apmēriem, jo šīs teorētiskās daļas mērķis nav analizēt lēno kustību un sociālās kustības kā tādas, bet sniegt konteksta raksturojumu, lai lasītājam ir vieglāk saprast ne tikai šādu sociālo kustību koncepciju, bet arī nosacījumus, kāpēc tās ir veidojušās un attīstījušās.

Manuels Kastels uzskata, ka “kustības, kuras apvieno pūles cīņai par kolektīvo patēriņu ar tām, kuras cīnās par kopienas kultūru un politisko pašnoteikšanos, atspoguļo kustību dinamiku 1960 un 1970 gados”, kuras kopš tā laika ir piedzīvojušas vairākas pārmaiņas (Mayer,

2006, p. 202). Atskatoties uz sociālo kustību aizsākumiem, tad to rašanās iemesli, var tikt saistīti ar plašāku izglītības pieejamību (pieejamāka literatūra), kā arī lielāku darbaspēka mobilitāti, līdzās ar 19. gs. industrializāciju un urbanizāciju. Kā arī vēsturiski pirmās sociālās kustības sākās ar parasto darba ļaužu cīņām pret buržuāziju kā strādnieku kustības, kuru mērķis bija panākt strādnieku šķiras atzīšanu, par pilnvērtīgu sabiedrības daļu, kā arī nodrošināt iespējas iesaistīties sabiedrības procesos. Urbanizācija un industrializācija bija loģisks priekšnoteikums lielām, koncentrētām vienviet cilvēku masām, piemēram, šīs pašas strādnieku kustības, kuras iestājās par savām tiesībām un labklājību. Tālāk jau sociālo kustību attīstību veicināja tādi procesi kā komunikācijas tehnoloģiju attīstība, pilsoniskās tiesības, vārda brīvība un demokrātija. Radot tā dēvētās jaunās sociālās pilsētu kustības, ar fokusu uz sieviešu un geju tiesībām, pilsoņu tiesībām, vides, ekoloģiskās un zaļās kustības, miera un anti-kodolieroču kustības (Westd, 2004). Jaunās sociālās kustības var tikt saprastas kā mūsdienu (vai nesenas) kustības, kam ir bijusi nozīmīga un progresīva ietekme uz Rietumu sabiedrībām kopš aizvadītā gadsimta 60. gadu beigām (Westd, 2004). Studentu un strādnieku protesti 1968. gadā Parīzē tiek minēti kā atskaites punkts jaunajām sociālajām pilsētu kustībām. “Maijs 68” bija rezonējoša ietekme uz Francijas sabiedrību arī turpmākajās dekādēs, tas vēl joprojām tiek uzskatīts, kā sociāls, kulturāls un morāls pagrieziens punkts valsts vēsturē (Erlanger, 2008). Atšķirība no “vecās politikas” problēmām, kuras bija saistītas ar šķiras un pakalpojumu sniegšanas problēmām, jaunās sociālās kustības akcentēja dzimumu, seksualitātes, rases, dabas un drošības problēmas (Westd, 2004). Iezīmējās jaunas politiskās līdzdalības un kolektīvās rīcības prakses, kas ietvēra izmaiņas personīgajā apziņā un identitātē, kā arī tieša rīcība, morāls un simbolisks protests (Westd, 2004). Salīdzinājumā ar tradicionālajām strādnieku kustībām, šinīs kustību dalībnieki bija salīdzinoši jaunāki ar augstāko izglītību un no vidējās šķiras ģimenēm (Westd, 2004).

Pilsētu attīstība un to problemātika arī ir nokļuvusi sociālo kustību redzeslokā. Pilsētu sociālo kustību tīklojumi, kas savu darbību ir izvēršusi pāri nacionālām robežām, aizsākumos savus pirmos asņus ir dzinuši kādā konkrētā vietā, kā iesakņotās kustības ar fokusu uz vietējo kopienu un tās labklājību un attīstību, ar mērķi radīt vai pretoties izmaiņām – ekonomiskām, kulturālām, politiskām vai sociālām. Pirmo reizi jēdziens pilsētu sociālās kustības parādījās Manuela Kastela darbā “Pilsēta un iesakņotās kustības”, kur viņa primārais fokuss bija vērst uz varas attiecībās un konfliktiem pilsētās (Castells, 1983). Iesakņotās kustības apvieno līdzīgi domājošus iedzīvotājus, kuru darbība biežāk nav saistīta ar kādu politisko partiju, kā arī iniciatīva izmaiņām rodas no pašiem iedzīvotājiem, nevis vietējās elites. Manuels Kastels vērs uzmanību uz to, kā iesakņotās kustības turpinās veidot pilsētas, kā arī sabiedrību kā tādu. Kastels uzmanību vērsa uz dažādām problēmām, kā kolektīvais patēriņš, darbaspēka

problēmas, kulturālo identitāšu attīstība un iedzīvotāju prasības pēc lielākas ietekmes lēmumu pieņemšanā, kas skar pilsētas telpas dalījumu un izmantošanu (Davies & Imbroscio, 2008, p. 240). Pilsētu sociālās kustības, priekš Kastela, “bija pašas retākās un, iespējams, paši svarīgākie piemēri kolektīvai rīcībai: konflikti, kas rada būtiskas izmaiņas varas attiecībās pilsētas un sabiedrības līmenī” (Davies & Imbroscio, 2008, p. 240). Pilsētas iedzīvotāju sadarbība kopienas līmenī pagājušā gadsimta 70. un 80. gados izpaudās kā kolektīvā patēriņa uzlabošana pilsētās, pilsētas kulturālās identitātes veidošana un uzturēšana, kā arī politiskā vietējās pārvaldības veicināšana (Davies & Imbroscio, 2008).

“Lielākā daļa pilsētu sociālo kustību ir saistītas ar materiālo realitāti pilsētā un teritoriāli fiksētām grupām: iedzīvotāji protestējot pret atjaunošanu, renovāciju un džentrifikāciju, zemes lietojuma un zonējuma izmaiņām, pieprasot infrastruktūras izmantošanas atļauju vai kolektīvu patēriņu un skvotēšana uz zemes vai ēkās. Šis tiešām veicināja pilsētu kustības Eiropā” (Leontidou, 2006, pp. 266-267).

Manuels Kastels pilsētu kustībās saskata konflikta esamību, tās ir uz “pilsētu-orientētas mobilizācijas, kas ietekmē strukturālās sociālas izmaiņas un transformē pilsētu nozīmes” (Mayer, 2006, p. 202). Pilsētu sociālo kustību darbības fokuss var būt saistīts ar problēmu risināšanu, kas skar mājokļus, vidi, sociālos pakalpojumus, transportu, nodarbinātību, drošību u.c.

Vēlākā laika posma pilsētu sociālo kustību konceptā tika iekļautas ne tik radikālas kustības, kā iesakņotās iedzīvotāju iniciatīvas, etniskās pašpalīdzības organizācijas, kopienā balstītas attīstības un pakalpojumu sniegšanas programmas, kā arī vietējā politiskā pārstāvniecība (Davies & Imbroscio, 2008, p. 240). Kuru attīstību ietekmēja otrās modernitātes izmaiņas – pāreja no publiskā uz privāto sektoru pakalpojumu sniegšanu, izteiktāka sociālā nevienlīdzība, valdības funkciju un sabiedrisko vietu privatizācija (Davies & Imbroscio, 2008, p. 240). Globalizācijas ietekmēm kļūstot redzamākam, starptautiskie un reģionālie aģenti arī tika iekļauti sociālo kustību laukā.

Margita Meijere norāda, ka lielai daļai 1960. un 1970. gadu pilsētu kustībām, “ir raksturīgs trīs-līmeņu aktīvisms līdzās ar kolektīvā patēriņa, kultūras identitātes un vietējās politikas frontēm” (Mayer, 2006, p. 202). Pēc tam pilsētas kustības ir “paplašinājušās, diferencējušās un palikušas fragmentētas tik daudz dažādos veidos un virzienos, ka, lai tās varētu sintezēt salīdzināmās līnijās, cena par to būtu jāmaksā ar lielākās daļas zaudēšanu, un, iespējams, nespējot saskatīt viņu raksturierzīmes, dinamikas un viņu nozīme mūsdienu sabiedrībā” (Mayer, 2006, p. 202). Margita Meijere norāda, ka pilsētu kustības ir izgājušas cauri vairākiem cikliem, kuri ir “transformējuši viņu mērķus, stratēģijas, organizācijas struktūru un rīcības repertuāru, rezultējoties mūsdienu kustības ainavā, kuru raksturo divas iezīmes” (Mayer, 2006, p. 203):

1. Pilsētu elites ir spiestas identificēt un piedāvāt instrumentus vietējās pilsoniskās sabiedrības grupu aktivizācijai, kam kā iemesli var būt budžeta līdzekļu samazinājums, decentralizācija un publiskā-privātā sektora sadarbību. Veidojas dažāda veida visaptverošas un integratīvas programmas, kas orientētas uz – sociālās atstumtības, atkarības no labklājības sistēmas, noziedzības mazināšanu. Kopienas piederības un stiprināšanas veicināšanai, veidojas redzējumi uz teritoriālo identitāti un kopienas kapacitātes veidošanu. Sadarbībā starp vietējo pārvaldību un kustību organizācijām, veidojas vīzijas par sabiedrības ekonomiju, iedzīvotāju rīcībspējas veicināšanu un ilgtspējīgas apkāmes radīšanu. (Mayer, 2006)
2. Liela daļa pilsētu kustību ir pakļautas anti-globalizācijas kustībām. Kustības pielieto “elastīgu rīcību repertuāru, cīnoties gan pārrunu istabās, gan ielās, pielietojot gan pragmatiskas, gan militāras stratēģijas, bet vienmēr paliekot profesionālas un adekvātas mēdijos” (Mayer, 2006, p.203).

Jauno sociālo kustību attīstības pagājušā gadsimta 70. un 80. gados arī ietekmēja pilsētu sociālo kustību attīstību. Kā uzsver Lila Leontidoa gan pilsētas sociālās kustības, gan akadēmiskā interese par tām ir mainījusies kopš to sākuma uzliesmojuma 1970. un 1980. gados. Leontidoa norāda, ka vēljoprojām ir “stipras, atpazīstamas, spontānas pilsētas sociālās kustības, kuras pieprasa tiesības uz pilsētas materiālo īpašumu, jo īpaši mājām un zemi. 20. gs. laikā atšķirīgos apmēros no “renovācijas-deportācijas” kustības Parīzē, iebilstot pret plānoto džentrifikāciju un skvoteriem Londonā un Amsterdamā, līdz populārām piepilsētu skvoteru kustībām daudzās Dienvidu pilsētās, kur cilvēki ir pieprasījuši tiesības uz pilsētu (Leontidou, 2006, p. 263).

Lai saprastu kā lēnā kustība rodas līdz ar “jauno” pilsētu sociālo kustību kontekstu, Leontidoa iedala izmaiņas divās grupās (Leontidou, 2006). Pirmkārt, viņa norāda, kā 20. gs. pilsētu sociālās skvoteru kustības, kuras raksturoja prasības pēc pilsētas zemes un celtnēm, ir vēl joprojām atrodamas, tikai likumiskākas - oficiāli atzīti “sociālie centri” aiz vien vairāk parādās pilsētas ēku izmantošanā (Leontidou, 2006, p. 263). Otrās izmaiņas Leontidoa saista ar starptautiskiem tīkliem un “*flaneur*” aktīvistiem. Viņa apraksta, ka “ir parādījušās dažas starptautiskās asociācijas, kuras iebilst pret agresīvo starptautisko ekonomisko integrāciju un personalizē “globalizāciju” kā ienaidnieku” (Leontidou, 2006, p. 264). Ar šīm asociācijām ir saistīti “*flaneur*” aktīvistu – kosmopolītiski un mobili cilvēki, kuri ceļo no pilsētas uz pilsētu, ar mērķi apmeklēt kaujinieciskus mītiņus (Leontidou 2006, p. 263). Kā norāda autore pilsētu kustību autonomija vairs nevar tikt kontrolēta ar materiālo resursu mobilizāciju. “*Flaneur*” aktīvistiem, kas ceļo uz dažādām pilsētām, lai pievienotos protestiem, vairs nav iespējams “ierādīt jaunu dzīvesvietu” vai veikt izmaiņas pilsētas telpas plānojumā, kā tas notika

revolūcijas un pretošanās laikā Francijā, kur pilsētu kustībām bija ietekme uz pilsētvides plānojumu. Pilsētas plānotāji un valdība veido pilsētas plānojumu, lai kontrolētu pūļus. Varas institūcijas pievēršas novērošanai – kameras, kā arī sabiedrības viedokļa ietekmēšana – mediji (Leontidou, 2006). Pat šodien universitātes pilsētiņas tiek plānotas tālāk prom no pilsētas centra un cilvēki tiek “pārvietoti” Osmāna (Hausmann) tradīcijā, kurš decentralizēja nabadzību un radīja neapmierinātību, pārbūvējot Parīzes centru laika posmā no 1848. un 1871. gadam (Leontidou, 2006, p. 261). Treškārt, Leontidoa norāda uz iespēju mainīt sadarbības veidu starp pilsētu sociālajām kustībām un pārvaldi. Kopīga redzējuma veidošanā par sabiedrības ekonomiku, iespēju radīšanu, ilgtspējīgas kopienas veidošanu, utt. (Leontidou 2006, p. 203).

Kā norāda autore Leontidoa svarīgākās pēdējā laika izmaiņas kolektīvo kultūru kustībās saistāmas ar “digitālo revolūciju” kā arī “globalizācijas” konceptu (Leontidou, 2006, p. 263). Globālās kultūras ārkārtīgais spēks apdraud kulturālās atšķirības un standartizēt ikdienas prakses, tādējādi rodas jaunas pretošanās formas, kā lēnās kopienas. Lēno pilsētu kustība nemeklē veidus kā veicināt “statiskas” kultūras, tā pati par sevi ir “plūstoša” organizācija, nemitīgi definējot sevi caur notiekošajām kulturālajām izmaiņām un tradicionālo dzīves veidu (Parkins & Craig, 2006, pp. 82-83). Sāra Pinka piedāvā pilsētu sociālās kustības analīzei salīdzinošo analīzes ietvaru, kurš ietver trīs savstarpēji saistītus domēnus: “starptautiskās un nacionālās “tīklotās” kustības; legalizētās kustības un viņu attiecības ar valsti un vietējo pārvaldi, vietējās kopienas un telpu pieprasosās/vietu veidojošās prakses un aktivitātes” (Pink, 2009, p. 435). Pinka analīzē lēno pilsētu šo trīs domēnu un viņu savstarpējās sadarbības aspektā, lēno pilsētu pieskaitot pie kustības, kas pieprasa pilsētu.

Lēnās Pilsētas ir starptautiska organizācija, kura cenšas pretoties dažādām globalizācijas izpausmēm, izmantojot vietējās pārvaldības modeli, kurš kalpo kā ietvars vietējiem pasākumiem (Pink, 2009, p. 454). Lēno pilsētu un lēnās pārtikas kustības ir netiešs aktīvisms, kustības darbība izpaužas cilvēku aktivizēšanā, izmantojot labos piemērus, nevis iesaistoties tiešā konfrontācijā (Hatipoglu, 2015, p. 21). Tā vietā, lai lobētu valsts pārvaldi, tās aizstāv vietējās politikas un ikdienas prakses, kas sniedz alternatīvas globāli korporatīvajiem kapitālisma homogenizācijas elementiem (Pink, 2009). Kā norāda Pinka lēno pilsētu netiešā aktīvisma forma kontrastē ar Leontidoa raksturoto “*flaneur*” aktīvismu. Lēno pilsētu kustība sevī ietver izsmalcinātāku mobilizācijas un pārliecināšanas formas, nevis vienkāršas demonstrācijas un traucēšanu (Pink, 2009, p. 463). Lēnās pilsētas savieno īpatnējā veidā vietējo aktīvismu ar plašāku vides politiku un problēmām. Lēno pilsētu principu prizma, sniedz iespējas jaunā veidā izdzīvot pilsētas ikdienas rutīnas un svētku prakses, radot un pieprasot pilsētas kontekstus jaunos veidos (Pink, 2009, p. 463). Otrkārt, šī kustība cenšas izglītēt cilvēkus par šīm alternatīvām” (Pink, 2009, p. 461). Lēno pilsētu kustība ir ambicioza, kas savas

vērtības un prakses virza starptautiskā līmenī, liekot par sevi manīt pasaules lielākajām organizācijām un līderiem (Pink, 2009, p. 455). Lēnā pārtika un lēnās pilsētas ir atsevišķas organizācijas, tomēr tās ir cieši saistītas, gan ideoloģiskā virzienā, gan lēnās pārtikas principi un prakses ir integrētas lēno pilsētu kustībā.

Sāra Pinka vērtējot lēno pilsētu kustību, uzskata, ka tā īsti neatbilstu Kastela “iesakņotai” sociālajai kustībai. “Viņš šīs kustības saprot, kā atbildi kontekstam, kur “pilsēta ir kā pretrunu un konfliktu punkti, starp kapitāla akumulāciju un sociālo pārdali, starp valsts kontroli un cilvēku autonomiju” un “kustības orientētas uz kopienas dzīves kontroli un kolektīvā patēriņa pieprasījumu”” (Pink, 2009, p. 456). Kastels iesakņoto aktīvismu, saista ar bezspēcīgām grupām dzīvojošām marginālos rajonos. Pinka uzskata, ka šobrīd izglītotās vidējās-šķiras grupu aktīvisms piesaista aiz vien lielāku uzmanību. Pinka norāda, ka Lielbritānijā aizvien lielāku ievērību un aktivitāti iegūst sociālie centri, kas pieprasa zemes un īpašumu izmantošanu sabiedrības vajadzībām, nevis kalpot globālajam vai ārējam kapitālam. Pinka norāda, līdzīgi kā sociālie centri arī “lēno pilsētu legalizētais un aktīvistu profils Lielbritānijā labi iederas mūsdienu tendencē, kura saistāma ar ciešākām attiecībām starp pilsētas sociālajām kustībām un valsti” (Pink, 2009, p. 456). Otrkārt, lēno pilsētu kustība tiek iesakņota vietējā pārvaldībā, kas saistāms ar kritēriju realizāciju politikā, tādējādi Kastela piedāvātais definējums pilsētu sociālajām kustībām, kuras ir konfliktējošas ar vietējo varu, nevar tikt attiecināts (Pink, 2009, p. 457).

Pilsētu sociālo kustību daba ir ļoti mainījusies pēdējo desmitgažu laikā, kas ir ietekmējis to definēšanu (Leontidou, 2006). “No iesakņotiem dumpjiem, skvoteriem un renovācijas opozicionāriem, līdz starptautiskiem “*flaneur*” mobilizācijas aktīvistiem; no zemju okupācijas līdz “sociāliem centriem”; no kopienas līdz sociāliem tīkliem; no spontānuma līdz NVO, un bieži vien no vietējā uz globālo” (Leontidou, 2006, p. 267). Meijere norāda, lai gan pilsētas sociālās kustības nav spējīgas transformēt sabiedrību, tās ir spējīgas transformēt “pilsētu nozīmes”. Turpinot ideju, autore Leontidoa norāda, ka sociālās kustības tiek virzītas uz diskursīvo pretestību: tiek izaicinātas nozīmes, identitātes konstrukcijas un mediju stereotipi. “Pilsēta ir atslēga, lai komunicētu savus alternatīvos naratīvus” (Leontidou, 2006, p.264). Pilsētu sociālās kustības mazina sociālās hierarhijas, kuras strukturē un veido pilsētas dzīvi. Tās piedāvā jaunu veidu, kā organizēt pilsētas dzīvi – kopienas vērtības, neatkarīgas vietējās kultūras un decentralizēta līdzdalība demokrātijā (Mayer, 2006, p.202). Kastels brīdina, ka pilsētu sociālās kustības “ieslēdzoties pašas savā kopienā, tās var veicināt tālāku telpisko fragmentāciju, beigās novedot pie sabiedrības sabrukšanas”, bet pretēji “mēģinot sasniegt kulturālās transformācijas pilsētas dzīvē, kā tās ir ierosinājuši ekoloģiski domājošie un aktīvistu, pilsētas sociālās kustības var pārspēt savus lokālisma limitus” (Pink, 2009, p. 453). Lēnās

pilsētas ir kā piemērs, ko Kastels uzlūko, kā nepieciešamību pilsētas sociālās kustības veiksmi, saistot to ar “tās spēju pārvarēt lokālisma limitus” (Pink, 2009, p. 463). Kustība pieprasa/rada saikni starp vietējo pilsētas unikalitāti un rada saiknes starp ikdienas realitāti un plašākiem (globāliem) vides mērķiem. Izplatot savu modeli un principus caur pašvaldību un citām atbalstošām organizācijām un indivīdiem, lēnās pilsētas ietekmē vietējo un reģionālo politiku un ikdienas prakses, tai ir sava loma globālajos procesos. Tas tiek sasniegts izmantojot starptautiska un vietējā aktīvisma formas, kuras atšķiras no tradicionālajām pilsētas sociālo kustību praksēm, iesaistoties kopīgu risinājumu meklēšanā vietējās pārvaldības un ikdienas dzīves aspektos (Pink, 2009, p. 463).

2. LĒNUMS KĀ ATTĪSTĪBU VEICINOŠS FAKTORS

Tālāk sniegšu īsu ieskatu par lēnuma izpratni lēno kustību koncepcijā, lai lasītājam nerodas nepareizs priekšstats par lēno kustību attīstību kā lēnu un iesūnējušu, pavisam nē, tā atbalsta 21. gs. sniegtās iespējas, piemēram, tehnoloģiskās, lai vecinātu pilsētu attīstību, tomēr svarīgākais ir nezaudēt pilsētas unikalitāti, kas to atšķir no pārējām vietām. Pēc lēnuma skaidrojuma, tiks sniegt plašāks ieskatu lēno pilsētu un lēnās pārtikas kustību koncepcijā. Lai gan darba fokuss vairāk tiek orientēts uz pilsētu attīstību, respektīvi Mārupes novada analīze, tomēr, kā jau iepriekš tekstā minēts, lēnā pārtika un lēnās pilsētas ir savstarpēji saistītas kustības, gan ideoloģiskā virzienā, gan lēnās pārtikas principi un prakses ir integrētas lēno pilsētu kustībā.

Lēnā kustība tiek nostādīta, kā opozīcija ātrajam pasaules ritējumam, piedāvā pārvērtēt indivīdu ikdienas dzīves kvalitāti, pārdomāt viņu mijiedarbību ar cilvēkiem, vietām un lietām. Indivīds tiek aicināts uz refleksiju par savām ikdienas praksēm un mijiedarbību ar vietu fizisko dimensiju. Šādā gaismā lēnums iegūst pozitīvu nokrāsu, tas vairs netiek saistīts ar kāda “nespēju tik līdzī”, bet drīzāk kā apstāšanās un savu vērtību pārvērtēšana, kas saistāma ar dominējošo ātro dzīves ritējumu (Hatipoglu, 2015). Lēnās pilsētas nav jāuztver kā mēģinājumi iekonservēties un dzīvošanu pagātnē, bet mēģinājumi dzīvot bagātīgāku dzīvi, izmantojot labākā pieejamās zināšanas un resursus. Filozofija, uz kuras balstās, lēnās pilsētas ir rast veidu kā izmantot labākās pagātnes zināšanas, ar vislabākajām mūsdienu un nākotnes iespējām (Hatipoglu, 2015, p. 21). Visas lēnuma formas, lēnā pārtika un lēnās pilsētas, lēnā ceļošana un lēnais tūrisms, lēnā zinātne un lēnās tehnoloģijas, lēnā novecošana, lēnā izglītība, kā arī daudzas citas lēnuma formas, veicina pārmaiņas mūsu domāšanā un uzvedībā. Lēnā kustība ir kā “sociāli un ekoloģiski transformējošs process”, kā rezultātā notiek efektīvi uzlabojumi sabiedrības dzīves kvalitātē (Hatipoglu, 2015).

Lēnuma veidošana nav “statiska” tā mainās līdz ar objektiem un praksēm, kuras iegūst jaunu kontekstu. Katra pilsēta veidojot to vadās pēc saviem ieskatiem, pieejamajiem resursiem un kontekstuālajām atšķirībām (Miele, 2008, p. 149). Lēno pilsētu dzīve tiek iekustināta caur lauksaimnieku tirdziņiem, festivāliem, kā arī veidojot aicinošu un viesmīlīgu publisko vietu radīšanu (Mayer & Knox, 2010, p. 1555). Pilsētām būtu jābūt piesardzīgām, lai šie pasākumi netiktu pārpildīti ar tūristiem, pilsētām būtu jāturpina iesaistīt vietējos iedzīvotājus un viesus “drīzāk sajūtu nekā tīri ekonomiskā, intelektuālā vai emocionālā līmenī” (Pink, 2008, p. 105). Vendija Parkinsa un Džefrijs Kreigs (Wendy Parkins & Geoffrey Craig) norāda, ka lēnums bieži vien parādās pozitīvā nozīmē lēnās pārtikas diskursā – saistīts ar baudu, autentiskumu un

saikni ar citiem – autori arī norāda, ka tā nozīme bieži vien tiek pārprasta. Lēnums nav statisks koncepts, ne arī tas ir bināra opozīcija ātrumam.

2.1. Lēnās pārtikas jēdziens un kustība

Kā norāda autori Maiers un Knokss, tad pēdējo gadu laikā, ekonomikas un kultūras globalizācijas homogenizējošie efekti ir rezultējušies vēl lielākā uzmanības vēršanās uz vietas specifiskajiem un unikālajiem atribūtiem, tās savdabīgumu, vietas piederību un kulturālo mantojumu (Mayer & Knox, 2009, p. 20).

Lēnās pārtikas kustības aizsākumi tiek datēti ap 1986. gadu, kad grupa vietējo Itāļu intelektuāļu vērsās pret apkaimē atvērušos “*McDonald's*” restorānu. Protesta mērķis nebija tikai vērsšanās pret jaunatvērto restorānu, bet arī, lai sniegtu alternatīvu globalizētai masveida pārtikai. Lēnās Pārtikas kustībā šobrīd ir aptuveni 100 000 biedru no vairāk nekā 150 valstīm (Slow Food, 2015). Lēnās Pārtikas vadītājs ir Karlo Petrīni (Carlo Petrini) (Slow Food, 2015). Lēnās Pārtikas galvenajā pārvaldē tiek nodarbināti vairāk nekā 100 darbinieki, kas regulāri izstrādā vadlīniju grāmatas pilsētām, kā arī organizēt kustības divus galvenos stratēģiskos projektus – Garšas Arka un Prezidija (Mayer & Knox, 2010).

Lēnās pārtikas kustībai ir trīs galvenie mērķi: saglabāt gastronomiskās tradīcijas un bioloģisko daudzveidību, savstarpēju sadarbības tīklu veidošana starp mazo saimniecību ražotājiem, kā arī starp ražotājiem un patērētājiem, uzlabot patērētāju zināšanas par ēdienu, garšu, uzturvielām un vidi (Nilsson, Svärd, Widarsson & Wirell, 2011, p. 374). Papildus kustība aizstāv “tiesības uz garšu”, saglabājot gandrīz izmirušus tradicionālos pārtikas produktus, veicina informētību par ēšanas baudām - garšas izglītība -, kā arī pievēršot uzmanību tradicionālajām lauksaimniecības ražošanas un saimniekošanas metodēm un tehnikām (Mayer & Knox, 2010, p. 1552). Lēnās pārtikas kustība ir “ēdiena jaunradīšana – kas iesaista jaunu garšas kultūru, īsta ēdiena garšas atpazīšana un dzīves garša, kas ietver daudz vairāk nekā tikai ēdiena garšošanu” (Parkins & Craig, 2006, p. 436). Lēnās pārtikas kustības cenšas veicināt eko-gastronomiju, ar kuru tiek saprasts tas, kā ēdiens tiek pagatavots, kā tās cirkulē un kā tas tiek patērēts. Šis koncepts ir centrāls lēnās pārtikas kustībai, “tas ir iestiepies dažādos pilsētvides dzīves aspektos, kas saistāms ar iedzīvotāju un viesu dzīves kvalitātes uzlabošanu” (Semmens, 2012, p. 357). Vietējās gastronomijas aktualizēšana, izmantojot vietējo produkciju. Gastronomiskais mantojums ir veids kā mazie ražotāji un uzņēmumi spēj būt “ekonomiski un sabiedriski ilgtspējīgāki, palielinoties ienākumiem no tūrisma, pagarinot tūrisma sezonu, aktualizējot vietējo uzņēmējdarbību un tīklu veidošanu, un stiprinot vietējo identitāti” (Nilsson at. al., 2011, p. 377). Gastronomiskais tūrisms var arī veicināt vietējo iedzīvotāju interesi

“reflektējoša gatavošanā un ēšanā”, tas varētu pavērt durvis augstu standartu vietējas kulinārijas mantojumam (Nilsson at. al., 2011, p. 377).

Lēnās pārtikas kustības nosaukums tika veidots, lai reprezentētu tās vērtības, kas ir pretējas ātrajam ēdienam – ilgtspējīga lauksaimniecība; amatnieciskā ražošana; svaigs, vietējs sezonāli ražots; starp paaudzēm nodotas receptes un nesteidzīga pusdiena ar ģimeni un draugiem (Mayer & Knox, 2010, p. 1552). Tas piesaistīja uzmanību daudzviet Itālijā, cilvēki, kuri apzinājās ātrā ēdiena draudus – “kulturāli invazīvs un kodīgs, nopietns drauds ne tikai veselīgām diētām, bet arī ēšanas sabiedriskumam un tradicionālajām iezīmēm un dzīves ritmam” (Mayer & Knox, 2010, p. 1552). Lēnās pārtikas kustība ir ieguvis plašu uzmanību sociālo kustību vidū, kuras mēģina pretoties ēšanas paradumu un ražošanas globalizācijai (Nilsson, 2011). Lēnā pārtikas filozofija, kā Petrīni to dēvē “*tranquillo*” - mierīga, nesteidzīga, dvēseles un ķermeņa atjaunošana. Petrīni nākamais jēdziens “*terroir*” ar ko tiek saprasta “dabas faktoru kombinācija (augšne, ūdens, slīpums, augstums virs jūras līmeņa, veģētācija, mikroklimats) un cilvēciskā darbība (tradīcijas un kultivācijas prakse), kas sniedz vietai un izaudzētajam ēdienam unikālu raksturu (Petrini, 2001, pp. 7-8). Autori Maiers un Knokss uzskata, ka Petrīni jēdziens “*terroir*” ir svarīgs, jo tas “savieno vietas vides aspektus ar kultūru un vēsturi, un cilvēku vēsturi, kuri apdzīvo teritoriju un saimnieko paaudzēm ilgi tradicionālās pārtikas audzēšanā” (Mayer & Knox, 2006, p. 326). Sāra Pinka uzskata, lai saprastu “vietas specifiskumu”, kas ietverts Petrīni “*terroir*” jēdzienā, nepieciešama sajūtu novērtēšana. Tas nozīmē iepazīt vietējo resursu un produktu garšas, smaržas un tekstūras, kā arī vietējo lauksaimniecību tradīcijas un prakses (Pink, 2008, p. 100).

Lēnās pārtikas kustība skar nozīmīgus aspektus, kas ir svarīgi, lai saglabātu vietējo ekonomikas vitalitāti. Tā ir vietā balstīta pieeja, kuras mērķis ir saglabāt vietējo uzņēmēju dzīvotspēju – miesnieki, beķeri, restorāni un saimniecības. Piemēram Itālijas vīna ražotāji “*Cinque Terre*” reģionā. Reģions ir pazīstams ar tā stāvajiem un kalnainajiem krastiem. Vīna ražošana šajos stāvajos kalnos ir palikusi gandrīz izmirusi, un ar to saistītā vides ainava ir briesmās (Mayer & Knox, 2010, p. 1553). Lēnās pārtikas kustība veicināja šo vīna dārzu aizsardzību, uzsverot vietēji ražotā vīna kvalitāti. Augsta vīna kvalitāte nozīme augstāku cenu, kas rosināja vietējos jauniešus kļūt par vīndariem. Tādējādi jaunieši saredzēja iespējas, lai turpinātu rūpēties par vīna dārziem un vides ainavas kultivēšanu. Jauniešiem tika nodrošināta apmācība, kā veicināt viņu ražotā vīna kvalitāti (Mayer & Knox, 2010, p. 1553).

Lēnais ēdiens ir labs, tīrs un taisnīgs ēdiens. Ēdienam, kuru mēs patērējam uzturā ir jāgaršo labi, tas būtu jāražo tīrā veidā, kas nenodara ļaunumu videi, dzīvnieku labklājībai vai mūsu veselībai, kā arī ražotājiem būtu jāsaņem taisnīga samaksa par viņu darbu. Kustība sevi uzskata par līdz-ražotājiem, ne patērētājiem, jo zināšanas par ražošanas procesu un ražotājiem,

kā arī aktīvi atbalstot tos, iedzīvotāji paliek daļa un partneris no ražošanas procesa (Miele, 2008, p. 136). Kustība vērš uzmanību arī uz vietējo tradīciju un specifiskuma nozīmību, kas saistāms ar tradicionālajām profesijām, ēdieniem un veidiem kā tie tiek pagatavoti un audzēti. Lēnā ēdiena kustība ir kļuvusi par labi atpazīstamu kulinārās ainavas daļu, ar tās vietējo nodaļu tīkla organizētajiem pasākumiem “*convivia*” – pusdienas, vīna garšošana un festivāli. Lēnās pārtikas kustība var tikt skatīta kā attiecības starp laiku un ēšanu (Nilsson, at. al., 2011, p. 374). Lēnās pārtikas kustība ir kā veids, kā iedzīvotāji var organizēt savu ikdienas dzīvi, lai vērstos pret mūsdienu sabiedrības ātrumu. Plašākā skatījumā lēnās pārtikas kustība tiek aplūkots kā jaunu prakšu veidotājs, kur ēdiena patēriņš kļūst kultūras, identitātes un estētiskas atšķirības daļa (Nilsson, at. al., 2011, p. 375).

Garšas izglītība sevī ietver zināšanas par ēdienu (no kurienes tas nāk, kā tas tiek ražots, pārstrādāts un kā tas cirkulē) un ēdiena izglītību (apmācības pasākumi ēdiena garšas atpazīšanai). “Ēdiena izglītība ietver vietēju, organisku un godīgas tirdzniecības produktu izmantošanu skolu maltītēs un vietējo saimniecību apciemošanu. Izglītojošās aktivitātes ierosina un atbalsta sajūtu iesaisti vietas zināšanu veidošanā” (Miele, 2008, p. 144). Lēnās pārtikas kustība uzskata, ka katrai pilsētai būtu jāveido skolas dārzs, kur jaunieši varētu iepazīties un saprast, kā tiek audzēti augi, dārzeņi, izprasts sezonālo cikliskumu, kā arī iespējas pašiem nogaršot savus “darba augļus” (Miele, 2008). Skolas un vietējie restorāni, ēdināšanas uzņēmumi ir aicināti veikt izglītojošus pasākumus, savos ēdienos izmantot vietējos produktus (Miele, 2008). Skolās bērniem tiek sniegtas iespējas apgūt garšas izglītību, caur ēdienu palielināt viņu informētību un zināšanas par vidi, kurā viņi dzīvo, piemēram, pasākums, kur bērni tiek aicināti 4 nedēļu garumā piedalīties dažādās aktivitātes - gleznošana ar dabiskām krāsām, sajūtu laboratorija (garšas laboratorijas), kur bērniem ir iespējas iepazīt tradicionālos un vietējos produktus, kā arī piedalīties tradicionālajās praksēs produktu kombinēšanā (medus un siers, vīģes un parmas šķiņķis u.c.), uzzināt par ēdienu ēšanas secīgumu maltītēs, kā arī piedalīšanās kopīgās maltītēs. Bērni dodas staigāt pa dabas takām, lai vāktu augļus un augus (Miele, 2008, p. 143).

Lēnās pārtikas kustībai ir izveidots bioloģiskās daudzveidības fonds, kas sevī ietver vairākus projektus un iniciatīvas, kuri kopumā ir vērsti uz vides, bioloģiskās daudzveidības aizsardzību, ilgtspējīgu lauksaimniecību veicināšanu, kā arī atbalsts mazo saimniecību ražotājiem un viņu tradicionālo zināšanu novērtēšana, zemāk ir uzskaitīti galvenie projekti un iniciatīvas:

- “10 000 pārtikas dārzi Āfrikā” – izveidot 10 000 labus, tīrus un godīgas (*fair*) pārtikas dārzus Āfrikas skolās un ciemos, nodrošinot kopienām pieeju svaigai, veselīgai pārtikai, kā arī veicināt vietējo līderu zināšanas par viņu zemes un

kultūras vērtību. Šādu dārzu veidošana tiek orientēta uz ilgtspējīgu, pašpietiekamu un saliedējošo principu (Slow Food Foundation, 2015).

- “Garšas arka” - programmas galvenais mērķis ir savienot vidi ar sociālo un ekonomisko dzīves dimensiju. Garšas arkas darbības mērķis ir aizsargāt apdraudētos ēdienus, piemēram, Latvijā ir iekļauts Jāņu siers. Produktam ir jāatbilst prasībām: tam ir jābūt piesaistītam specifiskai teritorijai (piemēram, caur vietējo sastāvdaļu izmantošanu un/vai izmantojot vietējās tradicionālās prakses); tam ir jābūt arī sasaistītam ar vietējo specifisko vidi, sociālekonomisko un vēsturisko kontekstu, kā arī to ir jāražo vietējiem mazās vienībās, kā arī jābūt reālam vai potenciālam izmiršanas riskam (Mayer & Knox, 2010, p. 1553).
- “Prezidiji” – mērķis ir saglabāt kvalitatīvu produkciju, kurai draud izmiršana, aizsargāt unikālus reģionus un ekosistēmas, atgūt tradicionālās apstrādes metodes, aizsargāt vietējās augu šķirnes. Vairāk nekā 450 Prezidiji un iesaistīti vairāk nekā 13 000 ražotāju. Prezidijs var ietvert vienu ražotāju, kā, piemēram, siera ražotāju, kurš ražo retu šķirnes sieru, vai ciemu, kurš ir apvienojies, lai pārdotu produktus pa tiešo. Pirmās 92 prezidijas, visas Itāļu, tika atklātas 2000 gadā (Mayer & Knox, 2010, p. 1553).
- “Zemes tirdziņi” – lauksaimnieku tirdziņu tīkls, kuri respektē lēnās pārtikas filozofiju. Kvalitatīvs ēdiens, kuram var uzticēties, piegādāts no vietējiem ražotājiem. Godīgas cenas gan ražotājiem, gan patērētājiem, tādējādi stiprinot vietējās ekonomikas. Tirdziņi tiek veidoti iekš kopienām, kā nozīmīgas sabiedrības satikšanās vietas.
- “Lēnās pārtikas pavāru alianse” – Pavāru tīkls, kas iestājas par pārtikas bioloģiskās daudzveidības aizstāvību. Aizsācies 2009. gadā, šobrīd iesaistot vairāk nekā 400 pavāru no restorāniem, bistro un ielas virtuvēm – Itālija, Nīderlandē, Meksikā un Marokā – atbalst vietējos mazo saimniecību ražotājus. Galvenie. (Slow Food Foundation, 2015)

Lēnās Pārtikas asociācija 2004. gadā ir nodibinājusi Gastronomisko Zinātņu Universitāti, kuras mērķis ir izveidot starptautisku izpētes un apmācību centru tiem, kuru darbība ir saistīta ar lauksaimniecības metožu atjaunošanu, aizsargāt bioloģisko daudzveidību, kā arī veido organiskas attiecības starp gastronomijas un lauksaimniecības zinātnēm. Veidojot jaunus profesionāļus – gastronomus – apmācīti augstas kvalitātes ēdienu ražošanā, izplatīšanā, veicināšanā un komunikācijas veidošanā. Līdz šim brīdim universitātē ir studējuši un turpina studijas 2000 studentu (UNISG, 2015).

Kopumā lēnās pārtikas kustība cenšas aizsargāt un stiprināt vietējo produkciju, izmantojot “garšas izglītību”, atbalsta vietējos tirdziņus un festivālus, kā arī piedāvā vietējos un tradicionālos produktus skolās un restorānos. Šādā veidā tiek nodrošināts atbalsts vietējiem ražotājiem, sniedzot ekonomisku pienesumu vietējai kopienai. Petrīni norāda, ka “viņu izvēle ir fokusēt enerģiju uz lietu saglabāšanu, kuras virzās uz izmiršanu, nevis vajāt jaunās, kuras mums nepatīk” (Petrini, 2001, p.26).

Tālāk būs iespējams iepazīties ar Lēno Pilsētu kustību. Šīs abas kustības tuvinās viena otrai mantojuma politikā. Lēnās pilsētas balstās uz vietā balstītu mantojuma pieeju, kur gastronomiskais mantojums, plašākā mērogā, balstās lēnās pārtikas politiskajās nostādnēs (Nilsson at. al., 2011, p. 347).

2.2. Lēnās pilsētas jēdziens un kustība

Lēno pilsētu kustība aizsākās 1999. gada oktobrī Itālijā, kad Paolo Saturnīni (Paolo Saturnini), kopā ar trīs citu pašvaldību mēriem noorganizēja tikšanos, lai vienotos par tām lietām, kas varētu raksturot – lēnās pilsētas. Tikšanās laikā dalībnieki vienotājās par principiem darbībai, kura ir vērsta uz mierīgāku un mazāk piesārņotāku fizisko vidi, vietējo estētisko tradīciju saglabāšanu un vietējo izstrādājumu veicināšanu, ražošanu un kulināriju. Lēnās pilsētas ir itāļu iedvesmots globāls pilsētu tīkls, kas kolektīvi pretojas “globalizācijai un dominējošā virziena korporatīvi centrētai attīstībai caur plānojumu un pilsētas dizaina veidošanu”, tādējādi nodrošinot vietu ilgtspējīgu attīstību (Semmens & Freeman, 2012, p. 353). Lēnās pilsētas iepazīstina ar vietā balstītu identitātes pieeju pilsētvides plānošanā. Viņu politika veicina vietējo daudzveidību, uzsver vietējās ekonomikas un kultūras stiprās puses, kuras balstās uz vēsturiskajiem un tradicionālajiem resursiem, iedrošina mierīgu, lēnu dzīves veidu (Semmens & Freeman, 2012, p. 357). Lēno pilsētu mērķis ir palīdzēt pilsētām rast savu identitāti un dvēseli, tām ir jāidentificē un jāatbalsta esošie resursi un dzīves veids. Pilsētas tiek aicinātas adaptēt lēnās pilsētas principus tādā veidā, kurš visvairāk ir piemērots viņiem, izmantojot vietējos resursus vai nosakot svarīgākos (Hatipoglu, 2015). Lēnās pilsētas apzinās, ka pilsētu attīstība nav noritējusi vienādi visur, tās ir atšķirīgas pēc sev pieejamajiem resursiem, tāpēc lēno pilsētu attīstība nenotiek pēc vien noteikts šablona, bet pielāgojoties konkrētajai vietai un kontekstam. Lēnās pilsētas ir holistisks un plūstošs koncepts, kurš kalpo kā tālāk nododamas vadlīnijas, nevis kā “noteikts raksturlielums”. Tādējādi tā var būt iespējama atbilde, kura ir vajadzīga, lai nodrošinātu mazo pilsētu ilgtspējību, izturību un dzīvotspēju dažādos kontekstos (Mayer & Knox, 2006; Parkins & Craig, 2006; Miele, 2008). Lēnās pilsētas veido pašas savu “lēnuma” versiju un var noteikt svarīgākos koncepta aspektus. Lēnās pilsētas veido ilgtspējīgu, objektīvu un autentisku attīstību, aktualizējot un atklājot no jauna vietas unikalitāti,

kultūru, identitāti, saknes un vērtības. Pilsētu iedzīvotāji ir aicināti pārvērtēt savas vērtības par pilsētas dzīvi un mijiedarbību ar tās fizisko vidi.

Kopš lēno pilsētu aizsākumiem Itālijā 1999. gada, tā ir izplatījusies pāri nacionālajām robežām. Šobrīd ir 192 lēnās pilsētas 30 pasaules valstīs (Cittaslow, 2015), kuras kolektīvi veicina ilgtspējīgu pilsētvides attīstību. Pilsētas ar iedzīvotāju skaitu, kas ir mazāks par 50 000, var kļūt par Lēno Pilsētu biedru, kas padara jēdzienu lēnās pilsētas visnotaļ maldinošu, it īpaši, ja pastāv atšķirības apdzīvoto vietu definēšanā starp valstīm. Respektīvi, pastāv atšķirīgi juridiskie reglamentējumi un apdzīvoto vietu klasifikācija, kas nosaka konkrētās apdzīvotās vietas statusu. Ieskatam par pastāvošajām apdzīvoto vietu definēšanas atšķirībām, klasifikāciju un kritērijiem iespējams apskatīt Valsts reģionālās attīstības aģentūras “Latvijas pilsētu un lauku teritoriju mijiedarbības izvērtējums” gala ziņojumā (VRAA, 2009). To ir svarīgi atzīmēt, jo maģistra darba pētījuma objekts ir Mārupes novads, kurā ietilpst četri ciemi – Mārupe, Jaunmārupe, Tīraine un Skulte. Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma 9.pants nosaka, ka Latvijā apdzīvoto vietu veidi - pilsētas, ciemi un viensētas (Administratīvo teritoriju ..., 14.04.2015), tomēr universālas un strikti noteiktas pilsētas definīcijas nav. Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma 10. pants paredz, ka “pilsētas statusu var piešķirt apdzīvotām vietām, kuras ir kultūras un komercdarbības centri ar attīstītu inženier-infrastruktūru un ielu tīklu un kurās ir ne mazāk kā 2000 pastāvīgo iedzīvotāju” (Administratīvo teritoriju ..., 14.04.2015), taču “pilsētas statusu var piešķirt apdzīvotajām vietām, kurās ir mazāk par 2000 pastāvīgo iedzīvotāju, ja tās atbilst pārējiem šā panta otrajā daļā minētajiem kritērijiem” (Administratīvo teritoriju ..., 14.04.2015). Tādējādi Latvijā ir izveidojusies situācija, kad ir 21 apdzīvota vieta, kuras, “pateicoties vēsturiski izveidojušos apstākļu kopumam - noteiktai apbūves specifikai, tradīcijām un iedzīvotājiem pieejamo pakalpojumu klāstam” (Laganovskis, 2015) -, saglabā pilsētas statusu, neraugoties uz pastāvīgo iedzīvotāju skaitu, kurš, pēc pērnā gada datiem, bija mazāks par 2000 iedzīvotājiem (PMLP, 2015). Četrās no tām - Ainažos, Subatē, Durbē un Piltenē - šis skaits nepārsniedz pat tūkstoti (PMLP, 2015). “Tai pašā laikā Latvijā, sevišķi Pierīgas aglomerācijā, ir virkne ciemu, kuros iedzīvotāju skaits ir ievērojami lielāks nekā dažā pilsētā. Tādi, piemēram, ir Iecava, Ķekava, Jaunmārupe, Carnikava un citi, kuru apdzīvotība, valsts perifērijas iedzīvotājiem pārceļoties tuvāk galvaspilsētai, pat pastāvīgi pieaug un kuri varētu pretendēt uz pilsētas statusu” (Laganovskis, 2015). Lēnās pilsētas nenozīmē, ka šinī kustība tiek iekļautas tikai pilsētas statusu ieguvušas apdzīvotas vietas, kā galvenais kritērijs ir iedzīvotāju skaits zem 50 000, Mārupes novada deklarēto iedzīvotāju skaits ir 17 647 (PMLP, 2015), lai gan iedzīvotāju skaits vien lēnās pilsētas statusu nenodrošina. Kustība nevērtē tikai iedzīvotāju skaitu vien, bet arī idejas un prakses, ko šī kustība iemieso. Uzmanība ir jāvērs uz notiekošajiem procesiem un praksēm,

nevis administratīvo definējumu, jo arī mazās kopienās šī kustība var ienest pozitīvas izmaiņas. Kustība aktualizē mazās pilsētas un to apkārtējo lauku vidi (Nilsson at. al., 2011). Lēnās pilsētas palīdz pilsētām, kuras apdraud depopulācija, veicināt dzīves kvalitātes uzlabošanu iedzīvotājiem un veidot draudzīgāku pilsētu viesiem. Galvenais darbības fokuss tiek vērsts uz vietējā kultūras vēsturiskuma saglabāšanu, attīstīt un saglabāt arhitektūru, kā arī citus tradicionālos pilsētas elementus. Lēnās pilsētas cenšas arī pretoties homogenizācijai pilsētā, kas tiek saistīta ar vienveidīgu veikalu un pakalpojumu dominēšanu pilsētā (Nilsson at. al., 2011).

Lēno Pilsētu formālo darbību organizē un pārvalda kustības prezidents Stefans Cimiči (Stefani Cimicchi), trīs priekšsēdētāji un ievēlēta 10 mēru asambleja (Parkins & Craig, 2006). Viņi regulē, kuras pilsētas tiek atzītas par “lēnām”, tādējādi iegūstot piekļuvi kopīgajām interesēm, politikai, mērķiem un raksturozīmēm (Parkins & Craig, 2006). Lai pilsēta būtu sertificēta Lēnā Pilsēta, tai ir jāreģistrējas uzņemšanai, jāsamaksā 600 eiro novērtējuma nodoklis, kas tiek izmantots Lēno Pilsētu līderu vizītes noorganizēšanai, lai sniegtu novērtējumu. Pilsētai no sākuma ir jāatbilst Lēno Pilsētu kritērijiem 50 % apmērā no kuriem 31 ir obligāts (7 politikas kategorijas), lai tiktu akceptēta:

1. Vides (atkritumi, piesārņojums un pārstrāde)
2. Infrastruktūra un transports (atklāta un publiskā telpa; sēdvietas un pieejamība)
3. Pilsētvides kvalitāte (dārzi/parki un vēsturiskas celtnes)
4. Vietējā ražošana (tirgi, vietējie ēdieni un amatniecība, mākslas izstrādājumi, veselīgs ēdiens un vietējā identitāte)
5. Viesmīlība un dzīvotspēja (iespējas tūristiem un kopienas dzīve)
6. Sociālā kohēzija (Sabiedrības saliedēšana, sociālo risku mazināšana)
7. Lēno pilsētu apzināšanās (vietējo iesaistīšanās un domes-sabiedrības komunikācija) (Semmens & Freeman, 2012, p. 358)

Pilsētai nav nepieciešams izpildīt visus kritērijus, lai tā tiktu sertificēta, kā pilntiesīga Lēno Pilsētu dalībniece, tomēr tai ir jāatbilst vismaz 50 % no kritērijiem, un jāizstrādā iniciatīvas, kas būs domāts pārējo iniciatīvu realizēšanai nākotnē (Mara Miele, 2008). apzinoties to kulturālo un vēsturisko kontekstu, kā arī pieejamos resursus. Tomēr, ja pilsētā jau norisinās projekti, kas ir vērsti uz ilgtspējīgu attīstību, tās iestāšanās nosacījumi nebūs tik strikti, piemēram, pilsēta Ludlova (Ludlow), Anglijā, ar savām lauku ainavām, vēsturiskajām celtnēm un pilīm, tirgu, kurš darbojas jau vairāk kā 700 gadu, daudziem vietējiem, maziem uzņēmumiem, kā arī lielisku gastronomisko reputāciju, tā neradīja nekādas šaubas, lai kļūtu par pirmo lēno pilsētu Lielbritānijā (Milutinovic, 2007).

Sākumpunkts dalībai ir vietējā ēdiena un vīna kultūras veicināšana, tomēr kā norāda Knokss, vietējā specifiskuma un vietas apziņas veidošana ir gandrīz tik pat svarīgi kā laba

vietējā ēdiena un vīna svinības (Miele, 2008, p. 140). Svarīgākais priekšnoteikums ir lēnās pārtikas prakšu esamība, vai apņemšanās izstrādāt tādās, Prezidija esamība vai apņemšanās izveidot tādu (Mara Miele, 2008). Dalības kritēji ir pašvērtējuma jautājums, kurus Lēno Pilsētu komitejas locekļi izvērtē un izstrādā jaunus priekšlikumus trūkstošo vai nepilnīgo veicināšanai un sasniegšanai (Mara Miele, 2008, p. 141). Pilsētas veic pašnovērtējumu četru baļļu skalā (0-3), attiecīgi tiek izvērtēts, vai kritēriji ir pilnībā vai daļēji implicēti pilsētas politikā, vai par to vispār netiek nekas atrunāts. 3 punkti, ja pilsēta ir pilnībā implicējusi kritēriju. 2 punkti – kritērijs ir attīstīts, bet nepilnīgi realizēts. Viens punkts, ja kritērijs tiek pieminēts, bet vēl nav realizēts. 0 punkti – ja kritērijs nav apsvērts vispār. Pēcāk punkti tiek reizināti ar katra kritērija svaru, jo svarīgāks kritērijs, jo lielāks svars (Mayer & Knox, 2009, p. 29). Atbilstība standartiem tiek uzraudzīta ar ISO 9000 un ISO 14 000 (*International Organization for Standardization*) (Mayer & Knox, 2009, p. 29). Sertificēta pilsēta ir tiesīga lietot kustības logo un nosaukumu “*Cittaslow*”, kā arī piedalīties kustības iniciatīvās (Mara Miele, 2008). Resertifikācija notiek ik pēc 5 gadiem, tomēr komiteja var noteikt pārbaudes arī starpposmu periodos, kā arī mainīt resertifikācijas laiku. Parasti pilsēta iegūst sertifikātu, kad tā ir sagatavojusi detalizētu programmu un politiku novērtējumu, un veidus kā tas sasauca ar kritērijiem (Mayer & Knox, 2009).

Lēno Pilsētu kritēriji ir tieši saistīti ar rīcības plāniem. Kustība ir saistāma ar iedzīvotāju rūpēm par vidi un vietu, cik tā ļoti tiem nozīmē, ne tikai šodien, bet arī ilgtermiņā. “Cilvēku fiziskā labklājība, iespējas un dzīves stila izvēles ir ietekmētas, vai uz labo vai slikto pusi, ar konkrētās vietas specifiskajiem atribūtiem” (Mayer & Knox, 2009, p. 21). Kopumā šie kritēriji ir virzīti uz kopienas dzīves kvalitātes uzlabošanu, vides aizsardzību un ilgtspējīgu pilsētas attīstību, pilsētas dizainu un formu, atbalstu vietējai produkcijai un izlīgošanas nepieciešamību (Mayer & Knox, 2009). Starp pilsētām kritēriji var variēt, proti, parādīties jauni, tomēr galvenās politiskās kategorijas un obligātie kritēriji paliek nemainīgi, tas ir saistīts ar kustības koncepciju – tā necenšas vietas pielīdzināt vienu otrai, bet atbalstīt un akcentēt katras vietas unikalitāti. Pilsētu kritēriji ir indikatīvi rīcībpolitikā, nevis saskaitāmi un izmērāmi rezultāti. Kritēriji paši par sevi neko nevar izdarīt, tie ir jāiedibina darbībā (Mayer & Knox, 2009, p. 36).

Ārpus Itālijas, pirms viena pilsēta var pievienoties kustībai, ir nepieciešams, lai tiktu izveidots tīkls no vismaz trīs ieinteresētām pilsētām pievienoties Lēno Pilsētu tīklam, un jauktas komitejas izveide, kurā ietilpst “*Cittaslow International*” un kandidāt pilsētas nacionālā tīkla pilsētu pārstāvji un kuras uzraudzībā tiek pārbaudītas vadlīnijas. Mara Miele, 2008, p. 141) Līdz ar uzņemšanu, pilsētas domei un sabiedrībai ir jānodrošina lēno pilsētu politikas realizēšanu caur lēno pilsētu uzlabošanas plāniem, kuri dokumentē pilsētas progresu un atbilstību lēno pilsētu kritērijiem. Tas nodrošina to, ka pilsētas turpina virzīties uz lēno pilsētu mērķu, projektu,

pasākumu un iniciatīvu sasniegšanu, nevis atpūšas pēc sertifikāta iegūšanas. Pilsētu audits notiek ik pēc 3 gadiem un, ja tās neuzrāda progresu ceļā uz pilnīgu atbilstību lēno pilsētu raksturiezīmēm, tad tās var tikt izslēgtas no tīkla. Papildus dalībpilsētām ir atkarībā no to iedzīvotāju skaita ir jāmaksā ikgadējā dalības maksa sākot no 600 līdz 3500 eiro apmērā. Lēnās Pilsētas piedāvā piekļuvi ārējiem sadarbība tīkliem, publicē vadlīnijas vietējai plānošanai, kā arī nodrošina iespējas sazināties ar citām pilsētām pieredzes apmaiņā (Nilsson at. al., 2011, p. 379).

Kandidātpilsētām ir jāatbalsta vietējie mākslas un amatniecības izstrādājumi, kā arī jāatbalsta tās industrijas, kuru produkti veido un nodrošina reģiona savdabīgumu un identitāti. Pilsētām ir jābūt arī konservatīvām attiecībā uz viņu apbūvēto vidi, jāatjauno vēsturiskā mantojuma ēkas, pilsētas mantojuma pieejamība, norādes un pārredzamība, jāstāda koki, jārada vairāk zaļās zonas, jāveido veloceliņi un ietves, , aizliedz auto signalizācijas, samazina trokšņu līmeni, gaismas un gaisa piesārņojumu, veicina alternatīvu enerģijas avotu izmantošanu, uzlabo sabiedriskā transporta pieejamību, mazināt satiksmes plūsmas un veicina eko-draudzīgu arhitektūru celtniecībā (Knox, 2005; Parkins & Craig, 2006; Nilsson at. al., 2011). Kopumā dalībvalstīm ir pienākumus veikt vietējos projektus, kuri aizsargā vietējās tradīcijas un kultūru, veicina mierīgu dzīves veidu, rada jautru noskaņojumu un viesmīlību pilsētā, kā arī veicina vietas unikālo sajūtu un vietējo specifiskumu.

2.3. Sajūtu izglītība, vietas un piederības veidošana

Vietējā specifiskuma un vietas sajūtas veicināšana ir tik pat nozīmīgi aspekti, kā labs vietējs ēdiens un vīns. Tālāk darbā sniegšu ieskatu par lēno pilsētu un lēnā ēdiena kustības svarīgiem aspektiem, kā vietas piederības veidošanu un vietas sajūtu nozīmes akcentēšanu, kas vijās cauri abām šīm kustībām.

Lēno pilsētu sniegtās alternatīvas piedāvā vietējiem iedzīvotājiem izvēles iespēju, kuru labāk varētu saprast ar autores Mārgaritas Rodmena (Margaret Rodman) ideju par vietas daudzveidību (*multilocalities*), kas sevī ietver ideju “par vietas uztveri, kā vairāku skatupunktu konstrukciju, kā arī apzinoties, ka fiziskā vieta rada dažādas nozīmes dažādiem vietas lietotājiem” (Pink, 2009, p. 462). Pinka uzsver, ka lēnās pilsētas virza savu vietējo kontekstu dažādos viedos, variējot ar ikdienas praksēm un pieredzēm. (Pink, 2009, p. 462).

Autors Pauls Knokss vietas diskursīvās nozīmes veidošanā redz gan iedzīvotāju, gan iebraucēju atšķirīgo redzējumu sociālās konstrukcijas. “Vieta ir kaut kas vairāk nekā pilsētas forma, tā strukturē cilvēku ikdienu, kalpo kā vieta socializēšanai, pieredzes un zināšanu apmaiņai, kā arī sniedz vietu sociālo normu pārbaudei” (Knox, 2005, p. 2). Cilvēki dala kopīgas

nozīmes, izpratni par sociālo organizāciju, noteikumiem un normām, kas ietekmē cilvēku un vietas attiecības. “Cilvēku ikdienas rutīnu pieredzes līdzīgos nosacījumos noved refleksiīvi pie kopīgu nozīmju baseina” (Knox, 2005, p. 2). Antonijs Gidens uzskata, ka cilvēku rīcība tiek balstīta “praktiskā apziņā”. Tas ir veids, kā mēs padarām jēgpilnas mūsu un citu darbības un iegūstam izpratni par nozīmēm, iesakņotās rutinizētās ikdienas praksēs, “kuras okupē vietu mūsu prātos kaut kur starp apziņu un neapzināšanos” (Knox, 2005, p. 8). “Individuālo un sociālo prakšu nemitīga reprodukcija caur rutīnas aktivitātēm, veicina sociālās sistēmas un struktūras attīstību noteiktās vietās” (Knox, 2005, p. 9).

Knokss norāda uz cilvēku un vides savstarpējo mijiedarbību. “Vieta ir gan nozīmju centrs, gan cilvēku darbības ārējais konteksts” (Knox, 2005, p. 1). Turpinot domu autors norāda, ka “vietas sociālās konstrukcijas veidošanā fundamentāls elements ir cilvēku eksistenciāla nepieciešamība definēt viņu attiecības ar materiālo pasauli” (Knox, 2005, p. 1). Knokss uzskata, ka līdz ar cilvēku dzīvošanu un strādāšanu vietās, viņi pakāpeniski uzspiež sevi pār vidi, modificējot un pielāgojot to, lai tā labāk atbilstu viņu vajadzībām un izteiktu viņu vēlmes. Tai pašā laikā viņi pamazām pielāgojas gan viņu fiziskajai videi, vērtībām, attieksmēm un cilvēku uzvedībai viņiem apkārt. Cilvēki atrodas nemitīgā mijiedarbībā ar fizisko vidi, kas viņiem sniedz jaunu nozīmju veidošanu, kā arī veco pārdefinēšanu. “Pastāv nozīmīgas dialektiskās attiecības starp iedzīvotāju sociālo struktūru un ikdienas praksēm subjektīvi veidotajās telpās un vietās” (Knox, 2005, p. 2). “Cilvēki nemitīgi modificē un pārveido vietas, un vietas nemitīgi tiek galā ar pārmaiņām un ietekmē tās iedzīvotājus” (Knox, 2005, p. 3). Mūsu darbība pilsēta tiešā veida ietekmē arī mūs pašus un attiecības ar pilsētu un sabiedrību.

Sāra Pinka norāda, ka, pirmkārt, mums vajadzētu saprast, kā vieta tiek radīta, caur cilvēku savstarpējām attiecībām, materiālajā (Pink, 2008, p. 95). “Pilsēta kā ķermenisko sajūtu pieredzes un vēlmju veidotājs un fokuss, kura var skart katru no maņām, neparedzētās un dažādās kombinācijās” (Pink, 2008, p. 95). Autori Džoja Malnāra (Joy Malnar) un Frenks Vodvarks (Frank Vodvarka) uzskata, lai “pilsētu saprastu kā (vairāku)maņu domēnu, būtu nepieciešams informēt dizaina praksi, un arhitekts Juhans Palasmā (Juhani Pallasmaa) aicina dizainerus iet tālāk savā pilsētas kā redzamas formas izpratnē” (Pink, 2008, p. 95). Mūsu ikdienas pilsētvides pieredze skar visus maņu orgānus vienādos veidos, kam ir iespēja veidot mūsos reibumu vai baudu. Tomēr netiek izdalīti atsevišķi pilsētvides konteksti, kuros dominētu tikai redze, kamēr citos tiktu maksimizētas visas maņas (Pink, 2008, p. 96). Pilsētas plānotājiem un dizaineriem būtu jāapzinās to veidoto projektu un pilsētu funkcionalitātes ietekme uz iedzīvotāju un pilsētas savstarpējo mijiedarbību. Veidi, kā mēs izdzīvojam mūsu ikdienas pieredzes un sajūtam pilsētu, var variēt un mainīties atkarībā no pilsētas dizaina. “Veiksmīgam pilsētas dizainam ir jāiet tālāk nekā tā vizuālajam virszemes izskatam” (Knox, 2005, p. 2). Starp

veiksmīgu vietu atribūtiem būtu sagaidāms pietiekami daudz iespēju neformālām, ierastām tikšanās un pārrunu vietām, draudzīgiem bāriem un krogiem, kā arī dažādām vietām, kur ir iespējams iegādāties un/vai patērēt ēdienu, ielu tirdziņi, pietiekami daudz komfortablu apsēšanās vietu – soliņi, un visam pāri “piederības, pieķeršanās, viesmīlības, vitalitātes sajūta un vēsturiskā un kulturālā nepārtrauktība” (Knox, 2005, p. 2). Autori Heike Maiers un Pauls Knokss aicina pievērst uzmanību pilsētas dizainam, kā tas ietekmē sociālās mijiedarbības, kā arī kopienas svētku, zemnieku tirdziņu, sezonālo svētku nozīmei svētku atmosfēras veicināšanā (Mayer & Knox, 2001).

“Veiksmīgas vietas – veiksmīgs pilsētas dizains – ir ne tikai galveno aģentu (plānotāji, arhitekti, pilsētas dizaineri, mēri un izstrādātāji) darbs, bet arī sociālo normu un sociālās organizācijas normu “kulturālā gramatika” un regulējošo ietvaru un valdības institūciju, profesionālo organizāciju un formālo kustību prakses kodi” (Knox, 2005, p. 9).

Šādu vietu un pilsētas dizaina radīšana nav atsevišķu aģentu darbība rezultāts, šeit ir nepieciešama plašākas sabiedrības iesaiste, prakšu un uztveres maiņa. “Lēno pilsētu kustības principi runā tieši par “mājokļa” un intersubjektivitātes konceptiem, kas ir kā atslēga vietas sociālajai konstrukcijai, tādējādi, veiksmīgs pilsētas dizains” (Knox, 2005, p. 8). Edvards Keisijš (Edward Casey) uzskata, ka vietas būtu jāaplūko kā “notikumi”, un tādējādi “tālu no statiskām vietām, tās nemitīgi mainās atbilstoši viņu pašu piemērotajam dinamismam” (Pink, 2008, p. 97). “Šī pieeja mums ļauj saprast sabiedriskumu, materialitāti, sensoritāti un vietas īslaicīgumu un ļauj konceptualizēt pilsētas kontekstu, kā sastāvošu un veidotu caur paralēliem notikumiem, savstarpēji saistītiem un pārklājošiem vietas-veidojošiem procesiem” (Sarah Pink, 2008, p. 97).

Cilvēkiem iepazīstoties vienam ar otra vārdu krājumu, runas modeļiem, ģērbšanās stilu, žestiem un humoru, kā arī daloties kopīgā pieredzē, piemēram, tirgu, parku un citu pasākumu kopīga apmeklēšana rada vietas piederību (Mayer & Knox, 2009, p. 21). “Bieži vien tas pārnesās tālāk uz cilvēku attieksmi un sajūtām par sevi un vietu, kā arī simboliskās vērtības, ar kurām viņus saista vieta” (Mayer & Knox, 2009, p. 21). Kad tas notiek, rezultātā rodas “apzināta vietas sajūta: sajūtas, kas tiek pamodinātas starp cilvēkiem, ir pieredžu un atmiņu rezultāts ar asociēto vietu” (Mayer & Knox, 2009, p. 21). Knokss uzskata, ka vietas sajūtas pamats un struktūra kopienas sajūtai ir meklējama mūsu ikdienas ritmu elementos, kas ir mūsu ikdienišķās prakses, kā rezultātā mēs veidojam kopīgu pieredžu laukus ar citiem, tādējādi veicinot mūsu intersubjektivitāti (Knox, 2005, p. 8). Tas pats var tikt attiecināts uz iknedēļu ritmiem, kā, piemēram, ielu un zemnieku tirdziņi, un sezonālie ritmi, kā, piemēram, ēdienu festivāli, amatniecības izstādes un mākslas festivāli. (Knox, 2005, p. 8) Kopīgu pasākumu un prakšu ietvarā, cilvēki sāk izjust piederību vietai, rada asociācijas ar to, pieredžu laukus un sociālkulturālās transakcijas.

Lēnās pilsētas izvirza sajūtu pieredzi dažādos veidos: caur lēnās pārtikas sajūtu izglītības projektiem, kā arī lēno pilsētu dalības kritērijos, jau tiek ietverti pilsētvides sajūtu elementi - skaņas un vides piesārņojuma mazināšana, “saldi-smaržojošu” ziedu stādīšana, arhitektūra (Pink, 2008, p. 98). Lēno pilsētu principi, tiek apgūti ar sajūtu izglītību, kas ļauj cilvēkiem saprast un veido jēgpilnas attiecības ar vidi (Knox, 2005). Sajūtas ir centrālās Karlo Petrīnī idejai, viņš uzlūko garšu kā “komunikāciju mēdīju un kultūras un svētku noskaņas avotu” un lēnās pārtikas kustība ietver “sajūtu atmodināšana un pareizas valodas un zināšanu iegūšana par zemi un sezonālītāti” (Petrini, 2001, p. 75). Lēnā pārtikas kustība, kā būtisku aspektu vietējās ilgtspējas attīstībai, izdala sajūtu prasmes/zināšanas (*sensory knowledge*) un pieredžu esamību (Pink, 2008, p. 98).

Svarīgs aspekts vietas specifiskuma saglabāšanai ir starppaaudžu sajūtu zināšanu un prakses nodošanai (Pink, 2008). Autors Tims Ingolds (Tim Ingold) uzskata, ka tehniskās prasmes tiek iemācītas caur “mācekļu sistēmām, veidotas attiecības ar mazāk vai vairāk pieredzējušiem praktizētājiem darbības kontekstā” (Ingold, 2000, p. 22). Viņš uzskata, ka šīs attiecības ir jānodod tālāk, lai nodrošinātu tehnisko prasmju tradīciju turpināšanos. Tādējādi mācīšanās parādās caur “uzmanības izglītību” (*the education of attention*) (Ingold, 2000). Kopienas jauniešiem tiek nodotas zināšanas no vecākās paaudzes tiešā saskarsmē ar lietām, vietām vai praksēm, radot nozīmju un uztveres laukus, kuri paliek imanenti vidē (Ingold, 2000, p. 22). Jauniņajiem atrodoties jaunā situācijā tiek nodotas instrukcijas – sajūst te, sagrašot to, vai uzmanīties no tās lietas. Šāda veida apmācība nodrošina, ka nozīmes paliek imanentas vidē. “Zināšanas tiek nodotas caur paaudzēm, ar nozīmju kodēšanu materiālos simbolos” (Ingold, 2000, p. 22). “Mācekļa uzdevums nav atkodēt vides komponentu, tam ir jāatklāj nozīme, kas tiek ietverta tajā” (Ingold, 2000, p. 22). Caur šādu “uzmanības izglītību” jauniņie iemācās uztvert pasauli viņiem apkārt. Tādējādi prasmes tiek iegūtas caur “(sajūtu) uzmanības izglītību”, kura palīdz cilvēkiem saprast, un nostādīt sevi savā pasaulē. (Pink, 2008, p. 101). Šāda veida kopienas starppaaudžu sadarbība zināšanu un prasmju nodošanā, nodrošina ne tikai konkrētu amata prasmju un zināšanu tālāku eksistēšanu, bet arī sniedz iespējas jauniešiem rast iespējas sevis realizācijai vietējās kopienas un apkaimes līmenī, stiprinot viņu piederības sajūtu un identitāti. Šādas iesakņotas prasmes ir svarīgas mūsu vides un sevis uztverei – mūsu identitātei (Pink, 2008, p. 102). Tāpēc starppaaudžu zināšanu un prasmju nodošana ir būtiska priekš lēno pilsētu ilgtspējības (Pink, 2008).

2.4. Sadarbības veidošana un labās prakse piemēri

Lēno pilsētu tīkls nodrošina savstarpēju pilsētu sadarbību labo prakšu un zināšanu nodošanā, tādējādi, tādējādi pilsētas var realizēt veiksmīgāk savas ieceres un iniciatīvas

sadarbībā ar citām pilsētām. Kā paraugpilsētas biežāk tiek minētas Vācijas pilsēta Hersbruka (Hersbruck) un Anglijas pilsēta Ludlova, kā arī Orvieto, Itālijā (Mayer & Knox, 2006, 2009, 2010; Parkins & Craig, 2006; Miele, 2008; Semmens 2012). Darbā neapskatīšu visas pilsētas, kuru skaits šobrīd sastāda jau 192, tomēr par lēnajām paraugpilsētām īsu ieskatu sniegšu.

Hersbruka bija pirmā pilsēta, kura tika iekļaut lēno pilsētu tīklā ārpus Itālijas (Mayer & Knox, 2006, p. 31). Pārējās Vācijas pilsētas, kuras ir iesaistījušās – Valdkirha (Waldkirch), Švarcenbruka (Schwarzenbruck) un Ūberlinga (Überlingen). Pilsētā dzīvo vairāk kā 12 000 iedzīvotāju. Hersbruka ir viduslaiku pilsēta ar tās viduslaiku arhitektūru – augstiem mūra vārtiem un cietokšņiem. Pilsētai ir spēcīgs vietējo restorānu un viesnīcu sektors. Vietējā vides aizsardzības grupa ir izveidojusi ciešu sadarbību ar lauksaimniekiem, pašvaldību un mazajiem uzņēmējiem, lai aizsargātu tradicionālās ganību laukus un dārzus. Hersbruka veiksmīgi savienoja vidi ar vietējo ekonomiku, veicinot garšas izglītību apvienojumā ar vēsturisko ābeļu dārzu aizsardzību (Mayer & Knox, 2006). Ganību lauki ir kā robeža starp lielpilsētu un Hersburku. 1970. gados šie ganību lauku tika pamesti, jo vietējie iedzīvotāji vairs neizmantoja lopu ganībām, bet kļuva par apbūves teritorijām. Pēdējo divu dekadžu laikā vietēja bezpeļņas vides aktīvistu grupu sāka aktualizēt šo ganību lauku nozīmīgumu kā atvērtas vietas, un šo lauku aizsardzība ir svarīga prioritāte lēnās pilsētas dienas kārtībā Hersbrukā (Mayer & Knox, 2006 p. 32). Papildus ir izveidots vietējo lauksaimnieku un restorānu sadarbības tīkls, kurā kopā ir 29 lauksaimnieki un 17 restorāni (Mayer & Knox, 2006, p. 33). Garšas izglītības ietvaros, tiek iesaistīti bērni vietēja pavāru skolā, kuru brīvprātīgi vada vietēji pavāri. Pilsēta arī ir aizliegusi ĢMO izmantošanu pārtikas audzēšanā sev piederošajās teritorijās. Pilsēta aktīvi iesaistās alternatīvo enerģijas resursu izmantošanā (skaidu apkures sistēma), izmanto vietējos mežu koksni mēbeļu izgatavošanā, kā arī saglabā savu viduslaiku raksturu (Mayer & Knox, 2006, p. 33).

Ludlova bija pirmā pilsēta Anglijā, kura iesaistījās lēno pilsētu tīklā 2006. gada martā (Mayer & Knox, 2006, p. 33). Šobrīd lēno pilsētu tīklā ir iesaistījušās Eilshema (Aylsham), Bervika pie Teinas (Berwick-upon-Tweed), Langolena (Llangollen), Molde (Mold) and Perta (Perth). Ludlova veiksmīgi savienoja vidi ar vietējo ekonomiku, ar tās slavenajiem vietējiem tirdziņiem un sadarbību starp vietējiem uzņēmējiem, lai palielinātu saikni ar vietējiem ražotājiem un mazinātu konkurenci ar lielajiem mazumtirgotājiem (Milutinovic, 2007). Ludlova ir tradicionāla Anglijas tirgus pilsētiņa. Atrodas jaukā lauku vidienē, ar bagātīgu klāstu saglabājušos senlaicīgo ēku, kā arī Normāņu pili ļoti labā stāvoklī. Pilsētai ir savs tirgus, kurš darbojas jau vairāk kā 700 gadu. Ludlovā darbojas vairāki maza izmēra uzņēmumi, kā arī pilsēta ir ieguvusi savu reputāciju ar lielisku gastronomisko mantojumu (Milutinovic, 2007).

Itālijā ir vislielākais skaits pilsētu, vairāk kā 70. Orvieto, kā jau lielākā daļa Itālijas pilsētu ar to gleznainajām dabas ainavām, klinšainajiem krastiem un reljefu, sniedz neaizmirstamu baudījumu. Orvieto pilsētā ir labi saglabājies vēsturiskais mantojums, uzmanības vērtā ir tās katedrāle. Orvieto Itālijā efektīvi savienoja vidi ar sociālo labklājību, īstenojot elektrisko autobusu sistēmu, lai mazinātu piesārņojumu un sastrēgumus, un uzlabotu sabiedrisko transportu pilsētas centra virzienā (Parkins & Craig, 2006; Miele, 2008).

Katrai pilsētai ir savas unikālās vērtības un prakses, katra no tām ir ar savu vēsturisko un kulturālo kontekstu, kas pilsētām nodrošina bagātīgu zināšanu un pieredzes apmaiņas iespēju. Itālijas pilsētas lielāku uzsvāru liek uz vides uzlabošanu – atkritumu šķirošanu, kā “labo” piemēru, izmantojot Vācijas pilsētas, samazinot gaismas piesārņojumu, kā arī veicinot vietējo ekonomisko attīstību caur tūrismu. Vācijas pilsētas, kontrastā, uzmanību vērs vairāk uz vietējo produkciju un ražošanu, ēdiena un uztura izglītību, kā arī alternatīvo enerģijas sistēmu izmantošana (Mayer & Knox, 2009, p. 30). Lēnās pilsētas Vācijā ir izveidojušas bezpeļņas grupu, kura veido Vācijas nodaļu. Viņi ir pārtulkojuši kritēriju hartu vāciski un adaptējuši to nacionālajam kontekstam. Piemēram, pretēji Itāļu nodaļai, vāciešu harta ietver kritēriju, kurš apraksta to, vai pilsētai ir politika, kas aizliedz vietējās lauksaimniecībās izmantot ĢMO (Mayer & Knox, 2009). Kopumā septiņas politikas jomas paliek tādas pašas, bet kopējais kritēriju skaits un tipi nedaudz mainās katras pilsētas nacionālā konteksta ietekmē, tādējādi katra valsts veido savu Lēno Pilsētu organizāciju (Mayer & Knox, 2009, p. 29). Mērķis ir radīt “projektu galdu”, kurš kalpos kā labās prakses piemēri pārējiem. Piemēram, Ludlovā ir lauksaimnieku tirdziņu eksperti. Orvieto ir eksperti ilgtspējīga sabiedriskā transporta nodrošināšanā un Vācijas pilsētām ir liela pieredze ar vietējām, alternatīvām enerģijas sistēmām (Mayer & Knox, 2009, p. 31). Pilsētas savstarpēji kooperējoties palīdz viena otrai realizēt ieceres, nodrošina ar iztrūkstošajām zināšanām konkrētajā segmentā, kā arī sniedz atbalstu, kad tas ir nepieciešams.

2.5. Lēno pilsētu un lēnās pārtikas kustību kritika

Lēno pilsētu un lēnās pārtikas kustību teorētiskās daļas beigās sniegšu ieskatu šo kustību kritikā un problemātikā, kas var traucēt kustības ideju un praksi realizācijai. Lēnās pilsētas ietver sevī lēnā ēdiena praksi, attiecīgi, kritika un problemātika var tikt skatīta abējādi.

Kā norādīts jau iepriekš, jēdziens “lēnums” bieži vien var tikt pārprasts un uztverts, kā nogurdinošs, neskaidrs vai ietver lēnu izaugsmi, kas saistāma ar iedzīvotājiem, tādējādi novedot pie minimālām izmaiņām, traucējot lēnās pilsētas attīstības panākumus (Semmens & Freeman, 2012). Līdzīgi arī norāda Džeimija Semensa un Klēra Frīmena, apskatot trīs Jaunzēlandes lēnās pilsētas, kur plānotāji un sabiedrība, galvenokārt, lēnās pilsētas koncepciju uztvēra kā lieku

“zīmolu”, kas uzspiež papildus nevajadzīgas noteikumus, un pieeju, kurai trūkst lielākās sabiedrības atbalsts. (Jaimee Semmens, 2012). Sabiedrības atbalsts ir ļoti būtisks šādas attīstības veidošanā.

“Lēnuma” ideālus dažkārt ir grūti realizēt pilsētās, sakarā ar ārējiem faktoriem – “pārāk strikta lēno pilsētu noteikumu ievērošana var novest pie pašreizējām problēmām, kas izriet no pielāgošanās problemātikas iepriekš noteiktajām kulturālajām praksēm, precīzāk kultūras vērtību trūkums pēc vietējā ražojuma un esošā atkarība no globālajām korporācijām” (Semmens & Freeman, 2012, p. 360). Valsts juridiskais reglamentējums pašvaldību darbībai, kā arī valsts līmenī var ietekmēt šāda veida attīstības implicēšanas iespējamību pilsētā, to ierobežojot vai arī veicinot.

Lēno pilsētu “mainīgums” uzsver, ka pilsētas dažādos kontekstos var veidot pašas savu “lēnuma” versiju (Miele, 2008). Tomēr, kā apgalvo autors Marks Bjelands (Mark Bjelland), lēno pilsētu kustības veiksmē patīkamu Itālijas pilsētiņu veidošanā, nenozīmē, ka tas būs iespējams arī citviet, jo daudzas pilsētas nav spējīgas iekļauties ideālistiskajos lēno pilsētu kritērijos, kas skar fizisko vidi, kulturālās tradīcijas, kopienas saliedētību, vietējos uzņēmumus un ražojumus, vēsturisko mantojumu, arhitektūru un klimatu (Bjelland, 2010). Lēnās pilsētas vēljoprojām atrodas spēcīgā Itāļu identitātes stāvoklī (Semmens & Freeman, 2012).

Pastāv arī vēl cits risks, kas, paradoksāli, saistāms ar lēno pilsētu nozīmi, kura “paliek kā zīmola atpazīšanas paveids starp vēsturiskā mantojuma industriju” (Knox, 2005, p. 8). Mazās pilsētas ar tās pievilcīgajiem lēnās pilsētas objektiem, varētu viegli tikt pārpludinātas ar tūrisma plūsmām. Šāda scenārijs ietekmētu cenu līmeņa paaugstināšanos dažādās sfērās, autentiskuma zušanas un pieaugošas kņadas un burzmas (Kox, 2005; Parkins & Craig, 2006; Semmens & Freeman, 2012). Tiktu celtas cenas, un kafējnīcas zaudēs savu “izlieto dzērienu, dūmakaino, nekārtīgo autentiskumu” (Knox, 2005, p. 8). Otrkārt, lēnās pilsētas nespēj kontrolēt tūristu plūsmas, kā arī nevar noteikt kādas sabiedrības grupas vai indivīdi varēs iebraukt pilsētā vai nē (Hatipoglu, 2015). Nekontrolētās tūristu plūsmas var apdraudēt vietas autentiskumu vai apdraudēt iedzīvotāju un apmeklētāju dzīves kvalitāti (Hatipoglu, 2015, p. 28). Apzinoties vietas pievilcību cilvēki vēlēsies iegādāties īpašumus, kas cels zemes kadastrālo vērtību, kā arī izspiedīs vietējos jauniešus un nabadzīgos ārpus pilsētas (Knox, 2005, p. 8). Iespējamais risinājums ir kustības paplašināšanās, kas radīs jaunas vietas un mazinās uzmanību no iepriekšējām, kā arī mazinās vietu ekskluzīvo dalībnieka statusu (Knox, 2005, p.8). Treškārt, Lēno Pilsētu tīkla dalībpilsētām ir jāatrod pašām savi finanšu resursi projektu realizācijai. Šīs ir kā kritiskais punkts mazām pilsētām ar nelielu iedzīvotāju īpatsvaru (Hatipoglu, 2015, p. 28)

Kā norāda Jans Henriks Nilsons (Jan Henrik Nilsson) lēno pilsētu kustības politikas varētu labi tikt saistītas, kā paraugi ilgtspējīgai vietējai attīstībai, bet šeit pastāv zināmi riski.

“Džentrifikācijas risks var palielināties, ja vietējais cenu līmenis paliek augstā līmenī un attīstības stratēģijas ir virzītas, lai veicinātu vidusšķiras dzīves stilu” (Jan Henrik Nilsson, 2011, p. 381). Heike Maiers un Pauls Knokss norāda uz lēnās pārtikas elitismu, kas pārstāv augstākā šķiras gardēžus (Mayer Knox, 2010, p. 1553). Volfgangs Hošēle (Wolfgang Hoeschele) norāda, uz pretrunām kustības politikā un postmateriālo vides aizsardzību, kā arī “ierobežot pievēršanās deficīta ekonomijai un līdzdalībai lēmumu veidošanā, nozīmē to, ka tā var sniegt ieguvumus nevienam citam, kā tikai pārtikušajiem” (Semmens & Freeman, 2012, p. 360). Hošēle norāda, ka lēnās pilsētas izvirza vietējo ekonomisko attīstību un vides kvalitāti, ar ierobežotu uzmanību uz objektivitāti. Tas varētu būt tāpēc, ka lēno pilsētu sertificētajās pilsētās jau iepriekš pastāv “lēnums”, augsts dzīves līmenis un viesmīlība (Semmens & Freeman, 2012, p. 360).

Lēno pilsētu kritika ir saistāma ar tās iespējamību radīt novārgušu, retrospektīvu, izolētu kopienu (Knox, 2005, p. 7). Tomēr kustības nav vērsta uz nomācošu un vienmuļu vietu radīšanu, kur nepastāv dažādība un izklaides iespējas jauniešiem vakaros. Lēno pilsētu darbība nav vērsta arī uz uzņēmēju, inovāciju vai tehnoloģiju izslēgšanu. Apzinoties preskriptīva lēnuma draudus, lēno pilsētu kustība cer veicināt vietas vitalitāti caur zemnieku tirdziņiem, festivāliem un radot atvērtas sabiedriskās vietas (Knox, 2005, p. 7). Lielākā daļa lēno pilsētu, tik un tā paliek mazas, pieticīgas tirgus pilsētas, kuras ir spējīgas saglabāt savas lēnuma raksturiezīmes (Parkins & Craig, 2006; Semmens & Freeman, 2012).

3. ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA UN LĒNĀS PILSĒTAS

Nodaļas sākumā sniegšu nelielu ieskatu ilgtspējīgas attīstības konceptuālajā ietvarā, kā arī kā tas sasaucas ar lēno pilsētu pieeju. Ilgtspējīga attīstība ir viens no centrālajiem aspektiem lēno pilsētu kustībā.

Jēdziena “stiprināt” (*sustain*) lietojums pirmo reizi ir parādījies ap 1290. gadu, tā nozīme laika gaitā ir mainījusies, tomēr šī brīža jēdziena “ilgtspējīgs” (*sustainable*) nozīmei, tas ir pietuvojis salīdzinoši nesēn (LeGates & Stout, 2000, p. 436). Kā norāda Stīvens Vīlers (Stephen Wheeler) “ilgtspējība” šobrīd plaši tiek lietota, lai raksturotu pasauli, kurā cilvēki un daba var pastāvēt arī ilgi tālākā nākotnē (LeGates & Stout, 2000). Ilgtspējība ir iespēja ilgtermiņā turpināt konkrētu aktivitāti, procesu vai dabas resursu izmantošanu (Benson & Craig, 2014, p. 778). Jēdziens “ilgtspējīga attīstība” tiek attiecināts kā alternatīva tradicionālajiem fiziskās, sociālās un ekonomikas attīstības veidiem, kas sniedz iespējas izbēgt no dabas resursus pārlietu lielas ekspluatācijas, ekosistēmas iznīcināšanas, piesārņojuma, pārapsūtošanās, pieaugošas nevienlīdzības un cilvēku dzīves kvalitātes degradācija (LeGates & Stout, 2000, p. 435). Ilgtspējīga attīstība atspoguļo plašāku sabiedrības mērķi, kā ekonomiskajai un sociālajai attīstībai būtu jāturpinās (Benson & Craig, 2014, p. 778).

Ilgtspējīgas attīstības jēdziens pirmo reizi tiek definēts 1972. gadā Stokholmā ANO konferencē par cilvēku un vidi ziņojumā „Mūsu kopējā nākotne”, un starptautiski plaši tiek lietots kopš 1992. gada ANO konferences Riodežaneiro “Vide un attīstība”. „Ilgtspējīga attīstība ir attīstība, kas apmierina šīs paaudzes vajadzības, neapdraudot nākamo paaudžu iespējas apmierināt savējās.” (UN, 1987). Neierobežojot nākamo paaudžu attīstības iespējas, attīstības mērķis vairs nav attīstība pati par sevi, bet arī attīstības iespēju saglabāšana pati par sevi. Konferencē laikā tika izveidota un parakstīta deklarācija “Agenda 21”, kurā tika iekļauti arī ilgtspējīgas pilsētas attīstības principi (UN, 1987). Dažādas pasaules vietās sāka parādīties “ilgtspējīgu pilsētu” programmas, šāda veida attīstību dažviet veicināja iesakņotās kustības, dažviet vietējās pašvaldības, gūstot atbalstu no valsts vai starptautiskām organizācijām (LeGates & Stout, 2000, p. 437).

Kopš 20. gs. ilgtspējīgas attīstības jēdziens ir ieguvis plašu atpazīstamību un rezonansi ne tikai akadēmiskā vidē, bet arī politikā, kā arī plašākā sabiedrībā. Tas ir bijis loģisks “izaugums” no jaunās apziņas par globālajām vides un attīstības problēmām (LeGates & Stout, 2000, p. 436). Ilgtspējīgai attīstībai ir parādījušies jauni skaidrojumi, definējumi, kā arī veidojušās plašas diskusijas par to, kas tiek iekļauts šīnī jēdzienā (Mellupe, 2012). Tomēr šis jēdziens vēl joprojām ir neskaidrs, kā arī tā pielietošanas iespējas (LeGates & Stout, 2000).

Piemēram, ANO piedāvātā definīcija, tiek kritizēta par grūtībām definēt vajadzības (LeGates & Stout, 2000, p. 437). Vai visiem uz pasaules ir nepieciešamas divas mašīnas, milzīga māja ar divtik lielāku zemes gabalu? Kas notiek, kad šīs vajadzības ir apmierinātas? Kas notiek ar konfliktējošām vajadzībām? Kā tiek noteikts, kā vajadzības tiks apmierinātas – bagāto vai nabago?

Ilgtermiņīgas attīstības definīcijas ir arī piedāvājušas arī citas starptautiskas organizācijas. Piemēram, Starptautiskā dabas un dabas resursu aizsardzības savienība (IUCN), ilgtermiņīgu attīstību saprot, kā harmonijas meklēšana starp līdzcilvēkiem un pasauli. “Galvenie noteikumi ir cilvēku savstarpēja dalīšanās un rūpes par planētu Zemi.” (IUCN, 1991, p. 8). Cilvēce nedrīkst paņemt no Zemes vairāk, nekā tā spēj dot. Tas nozīmē veidot tādu dzīvesstilu un attīstības ceļus, kas respektē un apzinās dabas limitus (IUCN, 1991).

Stīvens Vīlers apzinoties problemātiku ilgtermiņīgas attīstības definēšanā, piedāvā virzīties uz “relatīvi vienkāršāku, procesu virzītu definīciju, uzsverot ilgtermiņa sistēmisku labklājību: Ilgtermiņa attīstība ir attīstība, kas uzlabo ilgtermiņā cilvēku veselību un ekoloģisko sistēmu.” (LeGates & Stout, 2000, p. 438). Tādējādi izvairoties no debatēm un kritikas, kas tiek attiecinātas līdz šim piedāvātajām definīcijām. Autora piedāvātā definīcija uzsver pastāvīgu procesa virzību uz veselīgākām cilvēku un dabas kopienām.

Ilgtermiņīgu attīstību raksturo trīs savstarpēji saistītas dimensijas: vides, ekonomiskā, sociālā. Šāda veida attīstība nenozīmē, ka nav iespējams savienot augstus ekonomiskos izaugsmes rādītājus ar stingrām vides prasībām, bet drīzāk ekonomiskā attīstība nedrīkst degradēt vidi, kā arī jāspēj nodrošināt augsta dzīves kvalitāte. Ekonomiskā attīstība, nevis par katru cenu, bet sociālās labklājības veicināšana, sociālās nevienlīdzības mazināšana, sociālo iespēju veicināšana, saglabājot bioloģisko daudzveidību, attīstību. Šāda attīstība pirmajā brīdī nav ekonomiski efektīva, prasa papildus ieguldījumus, tomēr ilgtermiņā tas sniedz lielākus ieguvumus.

Ilgtermiņīgas attīstības jautājums iezīmējas arī starp attīstīto valstu un jaunattīstības valstu ekonomisko izaugsmi. Jaunattīstības valstis savā darbībā ir vairāk koncentrējušās uz ekonomisko izaugsmi, lai gan attīstības valstis uzmanību vērš uz vides problēmām (Kapeļka, 2009). Zināmā mērā ierobežojot un kavējot šo valstu potenciālu. Šeit iezīmējas zināms paradokss, vai attīstītās valstis būtu spējušas sasniegt savus ekonomiskās attīstības rādītājus tādā pašā apmērā kā šobrīd, ja sākumā arī pret viņām būtu vērsti dažāda veida ierobežojumi. “Līdz ar to sabiedrībā pastāv duāla attieksme pret ilgtermiņīgu attīstību un attīstības teorijas cenšas panākt balansu starp tām.” (Kapeļka, 2009. 6. lpp). Ekonomiskās attīstības nepieciešamība netiek noliegta, tomēr ir jāspēj rast balanss starp vides resursu izmantošanas iespējām un cilvēku pamatvajadzību apmierināšanu.

Kopš ilgtspējīgas attīstības jēdziena un pieejas plašāka lietojuma attīstības studijās un politikā 1980.gadu nogalē ir pagājuši gandrīz 30 gadu, un šī koncepcija piedzīvojusi arī pārmaiņas. Pēdējā laikā pētnieki, piemēram, Tims Langs (Lang, 2009) ierosina trim klasiskajām ilgtspējas dimensijām – ekonomiskajai, sociālajai un vides, pievienot arī ceturto – pārvaldības dimensiju. Taču šī darba ietvaros pieturēšos pie klasiskās pieejas un zemāk sniegšu nelielu ieskatu ilgtspējas ekonomiskajos, sociālajos un ekoloģiskajos aspektos.

3.1.1. Ekonomiskā dimensija

Ekonomiskā attīstība ir saistāma ar valsts labklājību, kur tirgum ir noteicoša loma, respektīvi, produkcijas vai pakalpojumi ražošana, nodrošināšana un iedzīvotāju pirktspēja. “Diskusijās par ekonomisko izaugsmi, „ideālisti” (vides sargātāji) tiek pretnostatīti „komformistiem” (izaugsmes aizstāvjiem).” (Mellupe, 2012, 13. lpp). “Komformisti” iestājas par labu ekonomiskajai izaugsmei, norādot, ka tā veicina iedzīvotāju labklājību. Tomēr strauja ekonomiskā attīstība nav ilgtspējīga, tā sniedz ieguvumus atsevišķu nozaru un sektoru pārstāvjiem, kuru stabilitāte nav paredzama, kā tas bija novērojams 2007. – 2010. gadā globālās finanšu krīzes laikā. “Ekonomikas izaugsmi veicina preču un pakalpojumu pieprasījums, pēc „ideālistu” domām tas nav saistīts ar cilvēka reālu vajadzību apmierināšanu, bet nepieciešamību pārspēt līdzcilvēkus labklājībā” (Mellupe, 2012, 14. lpp). Tradicionāli ekonomisti uzskatīja, ka dabas resursu krājumi ir neierobežoti, liekot lielu uzsvaru uz tirgus kapacitāti, veiksmīgi pārdalīt resursus (Basiago, 1999). Pastāvēja uzskats, ka ekonomiskā attīstība veicināts tehnoloģiju kapacitāti, atjaunot zaudētos resursus ražošanas procesā (Basiago, 1999). Tomēr šis uzskats ir kļūdainis, jo dabas resursi ir izsmeļami. Šāda veida patēriņa ieradumi, kur iedzīvotāji ir tendēti uz nekritisku patēriņu, neizvērtējot lietu un pakalpojumu patieso nepieciešamību, rada draudus ilgtermiņā. Tāpēc ir nepieciešams veidot ražošanas sistēmu, kas apmierina mūsu šī brīža patēriņa līmeni, neapdraudot mūsu nākotnes vajadzības.

“Tomēr ir arī kopējs uzskats abām, konformismu un ideālistu, nometnēm: ekonomiskā izaugsme nepieciešama darba vietu radīšanai un nodarbinātībai. Saražotās produkcijas un pakalpojumu apjomam ir jāpieaug, jo, ja tas samazinās (līdz ar dabas un kapitāla resursu samazinājumu), mazinās arī darba vietu skaits.” (Mellupe, 2012, 14. lpp).

Izaicinājums gulstas nepieciešamībā veicināt jaunu darba vietu radīšanu, mazinot kapitāla plūsmas un resursu izsaimniekošanu (Mellupe, 2012). Šeit var rasties nišas iespējas uzņēmējiem, kas piekoptu “eko-efektīvu” risinājumu izmantošanu un sociāli atbildīgu darbību. “Ilgspējīgas attīstības rezultātā esošās situācijas maiņa, respektējot ekonomisko dimensiju, balstītos uz iedzīvotāju vēlēšanos un gribu to mainīt. Tāpēc zinošāka sabiedrība izvēlēties uzņēmējus un produkciju, kas atbilst ilgtspējas un „zaļo” kustību nostādņēm.” (Mellupe, 2012, 14. lpp). Palielinoties iedzīvotāju informētībai, palielināsies kopējā aktivitāte un iesaiste dažādu

ilgtspējīgu attīstību prakšu veicināšanā un radīšanā. “Tāpat ekonomiskajā dimensijā svarīga kļūtu globālā tirgus ietekmes mazināšana, investīcijas izlietoto produkciju otrreizējās pārstrādes tehnoloģiju ieviešanā, dabas atjaunojamo resursu izmantošana enerģijas ieguvē.” (Mellupe, 2012, 14. lpp). Ilgtspējīgu attīstības risinājumu nozīme un pielietojums iegūs aizvien lielāku ievērību gan indivīdu, gan sabiedrības līmenī.

Vērtējot ekonomijas dimensiju, lēnās pilsētas piedāvā vietā balstītu pieeju, apzinot un akcentējot vietējo uzņēmējus un ražotājus, kas ir ne tikai ekonomisks piensums vietējai ekonomiskajai sistēmai, bet arī plašākai sabiedrībai. Manuprāt, tiek rasta laba balanss starp ekonomisko un sociālo dimensiju. Tiek veicināta ne tikai vietējo uzņēmēju un ražotāju attīstība, bet arī sabiedrības dzīves kvalitāte un labklājība. Nodokļu veidā nauda ienāk valsts un pašvaldību budžetā, kas var tikt pielietota sabiedrības labklājības vai pilsēta infrastruktūras attīstībā.

3.1.2. Sociālā dimensija

Sociālā dimensija vērš uzmanību uz nevienlīdzības, sociālā netaisnīguma un nabadzības mazināšanu. Kopumā rīcība tiek orientēta uz sabiedrības labklājības uzlabošanu, kulturālo un sociālo sistēmu saglabāšanu, veicinot indivīdu sociālo kapacitāti. Pastāv uzskats, ka ekonomiskās izaugsmes un nabadzības mazināšana ir priekšnoteikums, lai vides ilgtspējība vispār varētu tikt risināta (Basiago, 1999).

Ilgtspējīgas sabiedrības principos tiek ietverts – pārapdzīvotības seku mazināšana, mazināt nabadzīgo un bagāto cilvēku “plaisu”, kā arī mainīt patēriņa ieradumus (Mellupe, 2012). Manuprāt, tāpat kā pārapdzīvotības sekas, tā arī jārod risinājumi tām valstīm un teritorijām, kuras saskarās ar strauju iedzīvotāju dabiskā pieauguma kritumu. Darbības ietvaram nebūtu jāvēršas uz “samazināšanu”, bet drīzāk ”balansu”. Sabiedrības polarizācijas mazināšanai būtu nepieciešams nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi resursiem, kā arī to sadalē (Mellupe, 2012).

“Nereti ilgtspējas sakarā lieto teicienu „Domā globāli, rīkojies lokāli!” Ar lokalizāciju saprotot vietējo iedzīvotāju tiesības un kontroli pār vietējo politiku un ekonomiku.” (Mellupe, 2012, 15. lpp). Papildus veicinot pilsoniskās sabiedrības veidošanu, konkrētāk, dažāda veida nevalstisko organizāciju veidošanās, manuprāt, ir iespējams rast atbildes uz vairākām problēmām, tiek veicināta indivīdu sociālā kapacitāte, iespējas, kā arī labklājība. “Arī sistemātiskas izmaiņas, kas veicina iedzīvotāju un ekonomikas nošķiršanos no globālajām pārvaldes formām un ekonomikas (kas gan nenožīmē pilnīgu nošķiršanos), stiprina vietējo iedzīvotāju kontroli pār resursiem: pašnodrošinātu ekonomiku, varas decentralizāciju, kultūras daudzveidības saglabāšanu un cilvēku tiesības uz pašnoteikšanos” (Mellupe, 2012, 15. lpp).

Stiprinot iedzīvotāju kapacitāti un rīcībspēju, tiek radīti priekšnoteikumu kopienas pašnoteikšanās iespējām, patstāvībai un iespējām rīkoties.

Sociālā dimensija lēno pilsētu skatījumā, tiek vecināta ar sabiedrības saliedēšanu, nabadzības mazināšanu, vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanu, dažādu sabiedrības grupu iekļaušanu plašāka sabiedrībā, dienas centru izveidi un aprūpes iespēju nodrošināšanu, kā arī atbalsta nodrošināšanu ne tikai jauniešiem, bet arī citām sociālo risku pakļautām grupām. Dažādu svētku pasākumu rīkošana ir viena no lēno pilsētu piekoptajām praksēm sabiedrības dzīves kvalitātes uzlabošanas. Kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana, veco māju renovācija, rekreācijas un atpūtas vietu izveide, barjeru noņemšana, kas veicina atvērtu un pieejamu vidi iedzīvotājiem, kā arī samērota, pārdomāta pilsētas attīstība, manuprāt, ne tikai uzlabo pilsētas vizuālo tēlu un pievilcību, bet arī sniedz baudījumu un labsajūtu ne tikai vietējiem iedzīvotājiem, bet arī pilsētas viesiem. Infrastruktūras attīstība, piemēram, veloceļiņi, zaļās zonas, parki un pastaigu vietas, manuprāt, vistiešākā veidā ietekmē iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanu. Šāda veida pilsēta infrastruktūras attīstības var vecināt tūrisma nozares attīstību, kas ir papildus ekonomiskais piensums pilsētai.

3.1.3. Vides dimensija

Vides resursu un ekosistēmas pārlietu ekstensīva ekspluatācija ir saistāma ar pēdējo dimensiju. “Vides dimensija „ilgtspējīgas attīstības” kontekstā atspoguļojas ne vien kā cilvēku radīto negatīvo seku novēršanas pasākumi, bet attiecināma arī uz attīstības jautājumiem par videi draudzīgu resursu izmantošanu” (Mellupe, 2012, 16. lpp). Ilgtspējīgas vides nodrošināšana ietver - atjaunojamo energoresursu izmantošanu, samazināt fosilo enerģijas avotu patēriņu un izmešus, ilgtspējīgu lauksaimniecību (bioloģiskā lauksaimniecība) un zivsaimniecība, mežu atjaunošana un izciršanas samazināšana, labāku atkritumu apsaimniekošanu un šķirošanu, kā arī citas darbības, kuras ir vērstas uz vides un resursus saglabāšanu un ilgtspējīgu izmantošanu. Kopumā darbība ir orientēta ne tikai uz korporatīvi ekstensīvās darbības negatīvo seku mazināšanu, bet arī veidot indivīdos apzināšanos par viņu rīcības ietekmi plašākā mērogā.

Vides saglabāšana ir viens no centrālajiem aspektiem, kas ir ne tikai saistāma ar samērotu, ilgtspējīgu lauksaimniecību, bet arī vietu unikālo vides resursu saglabāšanu un to nozīmes veicināšanu plašāka sabiedrībā. Viena no lēno pilsētu kopienu raksturojošajām īpašībām ir to skatījums uz sabiedrību kā līdzražotāju, kas ietekmē ne tikai to kāda pārtika tiek patērēta, bet arī viedus kā tā tiek iegūta. Šāds skatījums, manuprāt, vistiešākā veidā aktualizē mūsu patēriņa prakšu ietekmi uz vidi un tās ilgtspējību. Papildus dažāda veida pasākumi, kas tiek orientēti uz vides kvalitātes uzlabošanu un dažāda veida piesārņojuma mazināšanu –

alternatīvo enerģijas avotu izmantošana, atkritumu šķirošana un pārstrāde, kā arī energoefektīvu un eko-draudzīgu risinājumu izmantojums ēku celtniecībā, ir ne tikai videi draudzīga un ilgtspējīga attīstība, bet samazina izmaksas par siltumapgādi pašvaldības budžetā.

3.2. Ilgtspējīga attīstības un lēnās pilsētas

Heike Maiers un Pauls Knokss, vērtējot pilsētas ilgtspējīgu, norāda, ka nav viennozīmīga skaidrojuma, piemēram, “cilvēki lielākoties ir vienisprātis par pilsētas neilgtspējības simptomiem – strukturāla ekonomiskā lejupslīde, vides degradācija, iespējams, industriālā sektora dabas resursu izmantošanas rezultāts, segregācija, noteiktu demogrāfisko grupu izslēgšana, antisociāla uzvedība un vietas unikalitātes un vietas sajūtas zaudēšana.” (Mayer & Knox, 2010, p. 1550). Tomēr vērtējot ilgtspējību, nav iespējams sniegt viennozīmīgu skaidrojumu “tas ietver vajadzību pēc sociālkulturālo atribūtu saglabāšanas – attiecības ar kaimiņiem un svētku noskaņojums.” (Mayer & Knox, 2010, p. 1550). Papildus autori norāda uz problēmām, kas skar jau iepriekš apskatītās dimensijas, kas apgrūtina šī jēdziena skaidrojumu, jo “līdzsvara atrašana starp sociālajiem, ekonomiskajiem un vides mērķiem nav viegla, jo neskaitāmas problēmas var parādīties.” (Mayer & Knox, 2010, p. 1550). Šīs dimensijas zināmā mērā konfliktē viena ar otru īstermiņā. Piemēram, industriālā attīstība varētu konfliktēt ar vides resursu saglabāšanu īstermiņā, lai gan, ilgtermiņā, atbildīga resursus izmantošana šobrīd, palīdzēs nodrošināt, ka tie būs pieejami arī tālākā nākotnē ilgtspējīgai industriālai attīstībai. Kā arī cilvēku vajadzību apmierināšana šobrīd un vides resursu saglabāšana ilgtermiņā. Piemēram, ja cilvēkam nav pieejas tīram ūdenim, tādējādi ir nepieciešams koks, lai uzvārtu ūdeni, lai viņa ģimene un bērni nenaslimst, vai viņu uztrauktu mežu izciršana šinī brīdī? Lai rastu risinājumu ilgtermiņa attīstībai, no sākuma ir nepieciešams rast veidus īstermiņa attīstībai.

Pilsētu ilgtspējīgu attīstību ir aplūkojis pilsētplānotājs Stīvens Vīlers. Vīlers uzskata, ka nav iespējams sniegt precīzu definējumu ilgtspējīgām pilsētām. (LeGates & Stout, 2000, p. 435). Globālais konteksts ietekmē pilsētu autonomiju. Lai pilsēta būtu absolūti pašpietiekama, tai būtu pilnībā jānorobežojas, kā arī jānodrošina pašai sevi ar enerģiju, pārtiku un materiāliem vietēji (LeGates & Stout, 2000, p. 439). Kā norāda Vīlers, tad šāda veida modelis būtu pārāk grūti realizējams un neiegūtu pārāk lielu atbalstu no iedzīvotājiem (LeGates & Stout, 2000). Tomēr pilsētu ilgtspējība attīstība nav palikusi bez uzmanības, pilsētu plānotāji un arhitekti ir vērsuši uzmanību, ko ilgtspējība nozīmē pilsētas attīstības kontekstā. Citi ir vērsuši uzmanību uz pilsētu attīstības ietekmi uz vides kvalitāti pilsētās. Daļa savu uzmanību ir fokusējuši uz pilsētas attīstības ietekmi uz sociālo labklājību (LeGates & Stout, 2000).

Vērtējot ilgtspējīgu pilsētas attīstību, Vīlers piedāvā savu definējumu - "attīstība, kas uzlabo ilgtermiņā pilsētu un mazpilsētu sociālo un vides veselību" (LeGates & Stout, 2000, p. 439). Saskaņā ar šo definīciju viņš piedāvā ievērot šādus pamata virzienus pilētu ilgtspējībai:

1. Kompakta un efektīva zemes izmantošana. Jātiecas ierobežot pilsētu izplešanos, ar dažāda veida zemes izmantošanas kontroles mehānismiem, efektīvi attīstīt jau esošās apbūves teritorijas. Tādējādi nodrošinot zemes ilgtspējīgu un samērotu izmantošanu.
2. Mazāks privāto auto izmantojums, atvieglota piekļuve. Iedzīvotāju pārvietošanās ar auto var tikt samazināta, ja viņiem ikdienu nepieciešamie pakalpojumi ir pieejami pēc iespējas tuvāk, proti, apkaimes centru, "pilsētas ciemu" attīstīšana, kuros iedzīvotājiem tiek nodrošināta šo pakalpojumu pieejamība. Papildus var tikt veidota alternatīvas pārvietošanās iespējām, piemēram, veloceliņi.
3. Efektīva resursu izmantošana, mazāks piesārņojums un atkritumi. Enerģijas patēriņa samazināšanas un atkritumu apsaimniekošanas programmu izstrāde, kas veicina izmaiņu ne tikai pilsētas līmenī, bet arī sabiedrībā.
4. Vides sistēmas saglabāšana un atjaunošana. Esošās ekosistēmas atjaunošana ir pienams vietas dzīvotspējai, ekoloģiskajai veselībai, kā arī kopējai pilsētas ilgtspējībai. Piemēram, zaļo zonu un parku attīstība pilsētā, urbānā lauksaimniecība ir vēl viens veids, kā daba tiek ienesta atpakaļ pilsētā.
5. Laba mājokļu un dzīvojama vide. Pieejamu mājokļu un kvalitatīvas dzīves vides nodrošināšana.
6. Veselīga sociālā ekoloģija. Sociālo problēmu risināšana, ne tikai redzamās, bet arī apslēptās, kā, piemēram, rasisms. Veselīga un ilgtspējīga sociālā ekoloģija tiek nodrošināta ar kopienas iedzīvotāju komunikācijas, iespēju un rīcībspējas veicināšanu. Tādējādi nodrošinot pilsētas kopienas ilgtspējību un dzīvotspēju.
7. Ilgtspējīga ekonomika. Ilgtspējīgas reģionālās ekonomikas attīstības, kura balstās uz trim principiem: 1) ekonomiskā darbība, kas atjauno līdz šim radīto ekonomisko un sociālo bojājumu, kā arī pasargā no jauna; 2) Uz cilvēku orientēta ekonomika, vēršot uzmanību uz reālām cilvēku vajadzībām; 3) Vietēja ekonomikas attīstība – vietējie uzņēmumi, kas ir orientēti uz sadarbību un sociālo atbildīgumu.
8. Kopienas līdzdalības un iesaistīšanās. Nodrošināt iespēju iesaistīties iedzīvotājiem politiskajos procesos, kā arī iesaisti vietējā pilsētas plānošanā un attīstībā.
9. Vietējās kultūras un zināšanu saglabāšana. Vietējo kulturālo tradīciju, vērtību un resursus saglabāšana. Tādējādi tiek radīta interesanta, savdabīga un dzīvotspējīga vide ar savām unikālajām lietām un praksēm. (LeGates & Stout, 2000, pp. 439-443).

Lēnās pilsētas iniciatīvas ir “motivējošas un spējīgas sasniegt sociālas izmaiņas, izglītojot cilvēkus novērtēt bioloģisko daudzveidību un vēsturisko kontinuitāti, padarot pilsētas aizvien vairāk pašpietiekamas.” (Semmens & Freeman, 2012, p. 360). Lēnās pilsētas aptver dažādas pilsētas attīstības jomas, ļaujot “pilsētvides plānotājiem adaptēt sistemātiskus un ilgtermiņa risinājumus globālām problēmām, dodot viņiem iespēju efektīvi atbruņot globālās korporācijas, kuras iedragā kopienas apziņu, vienlaicīgi samērojot konfliktu starp 3E” (Semmens & Freeman, 2012, p. 359). Ilgtspējīga attīstība ir kustības dienas kārtības pamats. Ilgtspējība un dzīvotspēja ir koncepti, kuri ir cieši saistīti ar pilsētas plānošanu un veicina kopienas ilgtermiņa labklājību. Pilsētas realizē dažāda veida vides saglabāšanas prakses, ilgtspējīgas attīstības veicināšanu un pilsētas dzīves kvalitātes uzlabošanu. “Lēnās pilsētas iedibina kvalitatīvas dzīves indikatorus mūsu ikdienas dzīvē un institucionālajās praksēs, kas aizvien vairāk ved pie ilgtspējīgāka dzīvesveida.” (Semmens & Freeman, 2012, p. 360). Lēnā pārtika nodrošina vietējās pārtikas un produktu ekosistēmas pastāvēšanu un attīstību, aktualizējot vietējo ēdienu nozīmību un atbalstot un aizsargājot vietējos ražotājus. Pilsētu attīstība tiek vērsta uz vēsturisko un kultūrālo vērtību saglabāšanu, kvalitatīvas un zaļas dzīves vides radīšanu iedzīvotājiem.

Manuprāt, lēnās pilsētas savā darbība, kas ir vērsta uz vides saglabāšanu, vietējo vērtību apzināšanu un akcentēšanu, atbalstu vietējai ekonomiskajai sistēmai, sociālās labklājības veicināšanu un dzīves kvalitātes uzlabošanu, piedāvā veidus, kā rast līdzsvaru starp šīm trīs savstarpēji konfliktējošajām dimensijām. Fokuss nav tikai uz ilgtermiņa risinājumu meklēšanu un piedāvāšanu, bet arī uz īstermiņa, kas sasaucās ar iedzīvotāju ikdienas rutīnas prakšu un dzīvesstilu maiņu, jaunu alternatīvu skatījumu un iespēju piedāvāšanu. Lēnās pilsēta vistiešākajā veidā sasaucās ar Vīlera piedāvāto ilgtspējīgu pilsētu attīstību. Pilsētu ilgtspējīgas attīstības prakses tiek iesakņotas ne tikai mūsu ikdienas praksēs, bet arī pārvaldībā, ar lēno pilsētu dalības kritēriju palīdzību, kas palīdz sekmīgi realizēt un virzīt pilsētu attīstību.

4. KOPSAVILKUMS

Teorētiskās daļas nobeigumā sniegšu apkopojumu par darbā aplūkotajām lēno pilsētu un lēnās pārtikas pieejām.

Ja lēnā pārtika var tik uzlūkota, kā mēģinājumus pretoties globalizācijas homogenizācijai, kas skar mūsu tradicionālos ēšanas paradumus, tad lēnās pilsētas ir kā pretošanās pilsētvides attīstības globalizācijai (Nilsson, 2011, p. 375). Abas šīs kustības savā darbība ir papildinošas. Lēnā ēdiena pieeja aktualizē vietējo produktu un tradicionālo ražošanas veidu saglabāšanas un izmantošanas nepieciešamību, uzsver sadarbības tīklu veidošanas nepieciešamību starp vietējiem ražotājiem un patērētājiem, kā arī uzsver dažāda veida izglītojošo pasākumu nepieciešamību vietējās kopienas ietvaros. Lēno pilsētu kustības savu darbību vērš uz samērotu, ilgtspējīgu, kvalitatīvu un autentisku pilsētas vides veidošanu un attīstību, kas primāri tiek veidota iedzīvotāju labsajūtai un dzīves kvalitātes uzlabošanai. Lēnās pilsētas izmanto vietā balstītu pieeju pilsētu attīstībā, apzinot un aktualizējot vietējos, unikālos vēsturiskos un tradicionālos resursus. Uzsver vietējās ekonomikas un kultūras stiprās puses, kā arī iedrošina mierīgu un lēnu dzīves veidu.

Lēnā pārtikas un lēno pilsētu kustības piekopj netiešu aktīvismu, kura mērķis nav iesaistīties tiešā konfrontācijā, bet savu ietekmi nodrošināt ar piemēra palīdzību un alternatīvu nodrošināšanu mūsu ikdienas pieredzēm. Kustība enerģiju fokusē uz fiziskās vides, resursu un vērtību saglabāšanu, nevis metoties cīņā pretim visam jaunajam un ātrajam. Sadarbības veidošana vietējās kopienas līmenī un pārvaldībā caur lēno pilsētu principu prizmu, nodrošina auglīgu vidi pilsētu un kopienas izaugsmei, labklājībai un ilgtspējīgai attīstībai.

Lēnās pilsētas nav iekonservēšanās kustība, kas cenšas noslēgties no ār pasaules, tā drīzāk ir kustība, kas apzinoties modernizāciju un globalizāciju, jautā, kā mūsdienu globalizētajā pasaulē ir iespējams nosargāt pilsētu dvēseli un unikalitāti. Parkinsa un Kreigs norāda, ka lēna dzīvošana “ ir mēģinājums dzīvot tagadnē, kā saprātīgā, ilgtspējīgā, pārdomātā un baudāmā veidā” (Pink, 2008, p. 100). Lēno pilsētu pilnīga izolācija nav iespējama, jo lēnās pilsētas nav neatkarīgas no globālā, nacionālā un institucionālā konteksta, kurā tās atrodas. Lielo korporāciju aiziešana var nebūt absolūta, tās var pastāvēt un līdzdarboties mazākā vai lielākā apmērā arī tālākā nākotnē.

Lēno pilsētu panākumi lielā mērā ir atkarīgi no vietējās kopienas aktivitātes, vietējiem uzņēmumiem un ražotājiem, alternatīvām attīstības programmām un stipras kopienas apziņas. Kopīga izpratne par lēnās pilsētas mērķiem un kopīga vienošanās atbalstīt tos, arī ir ļoti svarīgi. Attiecīgi, vislabākās kopienas, kas der lēno pilsētu kustībai ir mazas, homogēnas, salīdzinoši

pārtikušas kopienas, kuras atrodas tuvu lielajām pilsētām, ar vēsturisko mantojumu un vietējām kultūras iezīmēm (Mayer & Knox, 2009, p. 358). Ja iztrūkst kopienas iesaiste, entuziasms un lēno pilsētu iniciatīvu apzināšanās, kā arī, ja lielākā daļa iedzīvotāju nenovērtē un nesaprot tās, tas noved pie minimālām sociālām izmaiņām (Mayer & Knox, 2009, p. 358).

Prasmju veidošana jauniešu vidū ir veids, kā tiek nodrošināta vietējās ekonomikas stiprināšana, tādējādi tiek mazināta lielo uzņēmumu ienākšanu no “ārpusēs” (Sarah Pink, 2008, p. 100). Jauniešiem ir gan praktiskas, gan uzņēmējdarbības zināšanas, kas nodrošina viņiem iespējas, darboties vietējās kopienas līmenī. Šāda veida zināšanu un prasmju veidošana var notikt ar vietējo uzņēmēju un ražotāju palīdzību. Ziedojo savu brīvo laiku, lai dalītos pieredzē ar vietējiem jauniešiem, viņi nodrošina pēctecību vietējo mazo uzņēmumu veidošanā un saglabāšanā. Prasmju veidošana tiek saistīta ar zināšanu nodošanu un mācīšanos “viena paaudze nodot savas zināšanas nākamajai”.

Atbalstot uzņēmējdarbību un ražošanu vietējā līmenī, tiek veicināta ekonomiskā aktivitāte. Šāda darbība atjauno kopienu, palielina tās patstāvību un nodrošina pakalpojumus un produktus tām sabiedrības grupām, kuras “globālā ekonomika ir atstājusi novārtā, piemēram, sociālā uzņēmējdarbība” (Mayer & Knox, 2010, p. 1551). Vietējo produktu patēriņš un ražošana, palīdz kopienai sasniegt vairākus mērķus, vienlaicīgi tiek nodrošināts atbalsts vietējiem ražotājiem, aktualizēts veselīgāks dzīvesveids, veicināts sociālais kapitāls un vides aizsargāšana. Veicinot veselīgu vidi un savdabīgu vietas identitāti, kopienas var paplašināt viņu viesmīlības industriju, iesaistīties ārējos tīklos, veicināt tūrismu (Bjelland, 2010, p. 1150). Infrastruktūras attīstība, piemēram, pastaigu un velosipēdu takas, padara pilsētu pievilcīgāku tūristiem, kā arī rada ieguvumus sabiedrībai – veselīgāks dzīvesveids iedzīvotājiem.

Lēnās pilsētas konceptam var būt netieša ietekme uz tūrisma attīstību, kas saistāms ar uzlabojumiem pilsētas vidē, produkcijas izstrādē un atpazīstamībā. Tomēr lēno pilsētu politika primāri netiek virzīta tūrisma veicināšanai vai pilsētas attīstīšanai kā tūrisma galamērķim. Vietas mārketingi tiek saistīti ar vietas pievilcības veicināšanu, tas var ietvert izmaiņas pilsētas tēlā, materiālajā un vizuālajā kultūrā. Lēno pilsētu gadījumā šīs izmaiņas var tikt saistītas ar iesakņotu tradīciju, dzīves stila, lēnā ēdiena prakšu pārstāvēniecību un mākslas un kultūras pasākumi veicināšanu un pārradīšanu no jauna. Vēsturiskas vietas saglabāšana ne vienmēr tiek vērsta uz tradicionālā dzīves veida saglabāšanu un turpināšanu, bet drīzāk “vietas iekapsulēšanu un mumificēšanu, vietējo identitāti izmantojot kā ornamentu, lai veicinātu tūristu pieplūdumu”, tādējādi radot neautentiskas vietas (Knox, 2005, p. 4). Lēnās pilsētas neatbalsta šāda veida pieeju vietu un vērtību saglabāšanā. Pilsētām jāapzinās, ka lielas tūrisma plūsmas var negatīvi ietekmēt vides un dzīves kvalitāti.

Sāra Pinka secina, ka lēno pilsētu dalībnieki tiek iesaistīti sajūtu līmenī, ne tikai ekonomiski, intelektuāli vai emocionāli. Autore uzskata, ka cilvēku sajūtas, kas ir “iesakņotas sabiedriskuma, ēdiena, prasmju un zināšanu pieredzēs”, daļēji kalpo, lai uzturētu viņu iesaisti, jo, “ja viņu saikne ar šīm pieredzēm ir atklāti redzama sajūtu līmenī un iesakņota, tad viņi virzās tieši uz pašidentitātes centru” (Pink, 2008, p. 106). Iedzīvotāju iesaista sajūtu līmenī ar lēno pilsētu un pārtikas praksēm, sniedz viņiem iespējas veidot ciešākas saites ar kopienu, tādējādi veidojot piederību vietai. Parkinsa un Kreigs uzskata, ka bauda ir centrālais aspekts garšas filozofijā, kurš uzstāj uz intīmām saiknēm starp cilvēkiem un vietām. Viņi uzskata, ka “šīs idejas ir izteikts pārbaudījums globalizācijas homogenizācijas procesam, kurš meklē veidus kā izdzēst garšas specifiskās sajūtu atmiņas, kā arī kopienas un kulturālās ainavas, kurās šīs atmiņas ir iesakņotas” (Parkins & Craig, 2006, p. 306). Manuprāt, tā ir atslēga kopienas stiprināšanai un piederības sajūtas veidošanai, kur pastāv cieša un personīga iedzīvotāju iesaiste kopienas aktivitātes un pasākumos, kas tiek iesakņotas caur lēnās pārtikas un lēno pilsētu vietā balstīto attīstības pieeju. Lēno pilsētu veiksmē, veidojot ilgtspējīgu pilsētas attīstību, ir daļēji skaidrojama, ar lēno pilsētu ietekmei ne tikai pilsētu politikā un plānojumā, bet arī ikdienas sajūtu iesaistes līmenī (Mayer & Knox, 2006). Sajūtu saiknes radīšana caur lēno pilsētu politiku, projektiem, aktivitātēm un pasākumiem nenodrošina vietas ilgtspējīgu attīstību, tomēr šāda veida pieeja sniedz ieskatu, kas veicina iedzīvotāju iesaisti, līdzās konvencionālajām metodēm (Pink, 2008, p. 106). “Lēnums, dabisks un vietējs ēdiens, palielināta informētība par vidi, vietējie uzņēmumi un alternatīvas ekonomiskās sistēmas un radošums kā sociālo izmaiņu aģents ir veidi, kā veicināt sociālo, ekonomisko un vides ilgtspējību” (Mayer & Knox, 2010, p. 1563).

Lēnās pilsētas ir spējīgas piedāvāt alternatīvās mūsu ikdienas rutīnas pieredzēm un praksēm, sekmējot ne tikai indivīdu un sabiedrības dzīves kvalitātes un labklājības uzlabošanu, bet arī veicina pilsētu ilgtspējīgu un samērotu attīstību. Lēnās pilsētas, manuprāt, ir labs veids, kā rast balansu starp konfliktējošajām ilgtspējības attīstības dimensijām. Pilsētu darbība nav vērta tikai uz ilgtermiņa risinājumu rašanu, bet arī īstermiņa, kas sasaucās ar iedzīvotāju dzīvesstila maiņu.

Džeimija Semensa norāda, lai pilsētas sasniegtu lēno pilsētu izvirzītos ilgtspējīgas attīstības mērķus, tai būtu nepieciešams izveidot nacionālu tīklu ar pieeju, kas ir izteikti elastīga, mazāk regulatīva un ar mazāku uzsvāri uz "pastāvīgu atbilstību kritērijiem", bet ar lielāku uzsvāri uz ilgtspējīgas attīstības sociālajiem taisnīguma aspektiem (Semmens, 2012, p. 372). Svarīgi ir arī veicināt starp iedzīvotājiem ilgtspējīgas attīstības kultūras veidošanu un globālo problēmu apzināšanu, kas var tikt panākta ar izglītošanu par vidi un attīstot pasākums priekš vietējām kopienām, lai tās iesaistās projektos. Veiksmīgām lēnajām pilsētām ir jābūt

pārtikušām, homogēnai sabiedrībai ar līdzīgām vērtībām, stiprai kopienas piederības izjūtai, piemītošam “lēnumam”, kā arī jāsaprot lēnās pilsētas principi. (Semmens, 2012, p. 372).

5. SOCIĀLĀ INOVĀCIJA

Teorētiskās daļas beigās sniegšu ieskatu sociālās inovācijas jēdziena un perspektīvas skaidrojumam. Sociālā inovācija darba kontekstā tiek saistīta ar lēno pilsētu kustības darbības implicēšanu Mārupes novadā, respektīvi, jaunu ideju, organizāciju, attīstības un sadarbības prakšu veidošana, kas tiek panākta ar dažādu nozaru, valstiskā sektora pārstāvju, kā arī iedzīvotāju sadarbību un iesaisti lēmumu pieņemšanā, zināšanu apmaiņā, kopumā uzlabojot vietējā līmenī iedzīvotāju dzīves kvalitāti un labklājību.

Kā norāda Sandra Šūmane “inovācija kā jauna sociāla parādība allaž bijusi sociologu uzmanības lokā.” (Šūmane, 2010, 24. lpp). Sociālās inovācijas izpēte īpaši populāra kļuva pēc Otrā pasaules kara, tomēr sociologu interese pēdējo desmitgažu laikā no jauna ir pieaugusi, kas “lielā mērā saistāms ar faktu, ka inovācija proklamēta par uzņēmumu, reģionu, valstu u.c. attīstības un konkurētspējas dzinējspēku.” (Šūmane, 2010, 24. lpp).

Sociālās inovācijas pētniecība parādās dažādās disciplīnās, ieskaitot ekonomiku, politikas zinātņi, socioloģiju, sociālo politiku, atsevišķos gadījumos, kultūrās pētījumos. (EC, 2013). Sociālā inovācija ir interesants koncepts, kam ir vērts pievērst uzmanību un sniegt labāku šī jēdziena skaidrojumu. “Tas atšķiras no tradicionālā inovācijas koncepta, it īpaši no ekonomiskās inovācijas.” (Neumeier, 2012, p. 54). Inovācija tās aizsākumos vairāk tika attiecināta un saprasta tehniskās un ekonomiskās inovācijas kontekstā. Jaunu, uzlabotu materiālu, produktu vai ražošanas procesa risinājumu un metožu izmantojums tehniskās inovācijas kontekstā. Mārketinga un organizatoriskā inovācijas ekonomikas jomā (Neumeier, 2012). Tomēr sociālās inovācijas izpratne, kā arī definējums nav tik skaidrs. Tādējādi, “publiskajās diskusijās un politikā, inovācija vēl joprojām tiek saprasta kā ekonomiskā inovācija, fokusējoties uz tehnisko efektivitāti, kā arī zinātnes un tehnoloģijas komercializāciju.” (Neumeier, 2012, p. 49).

“Inovācija” ir attiecināma uz “kapacitāti veidot un īstenot jaunas idejas, kuras ir pierādījušas savu spēju sniegt labumu.” (Dro & Therace, 2011, p. 25). “Sociāls” ir attiecināms uz “vērtību, kura ir sagaidāma no inovācijas: vērtība, kas mazāk tiek orientēta uz peļņu, bet vairāk orientēta uz dzīves kvalitāti, solidaritāti un labklājību.” (Dro & Therace, 2011, p. 25). Sociālā inovācija var tik saprata kā “zināšanu un ideju pārveidošana kādā labumā, tas var būt komerciāls vai publisks labums, tas var būt arī jauns vai uzlabots produkts, process vai pakalpojums.” (Neumeier, 2012, p. 54). “Sociālās inovācijas gadījumā inovācija parādās sociālo prakšu līmenī, nevis tehnisko artefaktu vidē” (Neumeier, 2012, p. 54). Sociālās inovācijas darbības fokuss un gala produkts tiek orientēts uz kopienas vai sabiedrības labumu

nodrošināšanu, veidojoties jaunām sadarbības praksēm. Inovācijas būtība slēpjas jaunu, efektīvāku, ilgtspējīgāku risinājumu piedāvāšanu sociālām problēmām, kuru ieguvēji ir plašāka sabiedrība, nevis atsevišķi indivīdi. Piemēram, veicināt sociālo iekļaušanu – darba tirgū, izglītības sistēmā, sociālajā un kultūras dzīvē. Papildus sociālā inovācija var tikt orientēta uz uzlabojumiem sociālajā organizācijā, pārvaldībā un attiecībās. “Tomēr abas sociālās inovācijas izpratnes uzsver inovācijas sociālo dimensiju un sociālo mērķu nozīmīgumu, un praksē tās bieži vien ir arī cieši saistītas.” (Šūmane, 2010, p. 21). Respektīvi, risinot sociālo problēmu, tas ietekmē arī izmaiņas sociālajā organizācijā.

Pastāv dažādas definīcijas sociālās inovācijas konceptam, tomēr tās nav universālas un katrā no tām kaut kas izpaliek, protams, laika gaitā sociālās inovācijas skaidrojumi ir mainījušies un papildinājuši viens otru. Sociālās inovācijas tematikai savu uzmanību ir pievērsuši arī socioloģijas klasiķi Makss Vēbers (Max Weber) un Emīls Dirkeims (Emile Durkheim). Viņu sociālās inovācijas izpratne tika attiecināta uz “inovācijām darba un sabiedrības organizācijā” (Dro & Therace, 2011, p. 22). Piemēram, sociologs Volfgangs Capfs (Wolfgang Zapf) sociālo inovāciju saprot, kā “jaunas sociālas prakses, it īpaši jauni organizācijas veidi un jauni dzīvesstili, kas maina sabiedrības izmaiņu virzienu, risina problēmas labāk nekā iepriekšējās prakses un ir vērtas, lai tās tiktu atkārtotas un institucionalizētas.” (Neumeier, 2012, p. 51). Sociālajai inovācijai svarīgi priekšnoteikumi ir “jauninājums”, respektīvi, tiek piedāvāti jauni risinājumi vai veidi problēmu risināšanā, kā arī to darbība un realizācija ir efektīvāka un labāka, nekā tradicionālās metodes, pretējā gadījumā šāda veida pieeja nav jēgpilna. Katrīna Gilvalde (Katrīna Gillwald) sociālās inovāciju saista ar sabiedrības modernizāciju visās tās jomās. “Tās ir izmaiņas, kas ietekmē attieksmes maiņu līdz tādām apmēram, kamēr parādās iesaistīšanās.” (Neumeier, 2012, p. 51). Sociālās izmaiņas ir subjektīvās, jo atsevišķas sabiedrības grupas izmaiņu rezultātā nebūs ieguvējas. Autori Eduards Pols (Eduardo Pol) un Simons Ville (Simon Ville) sociālās inovācijas konceptā izdala četras dimensijas – institucionālās izmaiņas, sabiedrības mērķi, publiskie labumi, kā arī vajadzības, par kuru apmierināšanu nav pārņēmis tirgus (Pol & Ville, 2009). Sociālā inovācija autoru skatījumā uzlabo dzīves kvalitāti. Autors Maikls Mumfords (Michael Mumford) sociālo inovāciju raksturo kā jaunu ideju ģenerēšanu un realizēšanu, par to kā cilvēkiem vajadzētu organizēt aktivitātes vai sociālās interakcijas, lai sasniegtu vienu vai vairākus kopējos mērķus (Mumford, 2002, p. 253). Tas ietver arī jaunu sociālo institūciju veidošanu, kā arī jaunu pārvaldības ideju vai jaunu sociālo kustību attīstību. Papildus sociālā inovācija ietver jaunu procesu un procedūru radīšanu, lai strukturētu kopēju darbu, iepazīstinātu pārējo grupu ar jaunajām sociālajām praksēm vai radītu jaunas uzņēmējdarbības prakses (Mumford, 2002, p. 253).

Eiropas Komisija definē sociālās inovācijas, kā “inovācijas, kas ir sociālas abās tās pusēs un veidos” (social in both their ends and their means.) (EC, 2013, p. 39). Sociālā inovācija tiek definēta, kā “jaunas idejas (produkti, pakalpojumi un modeļi), kas vienlaicīgi apmierina sociālās vajadzības (daudz efektīvāk, nekā alternatīvas), un rada jaunas sociālās attiecības vai sadarbību. Sociālās inovācijas nav tikai labas sabiedrībai, bet veicina sabiedrības kapacitāti ietekmēt notiekošo.” (EC, 2013, p. 39).

Stenfordas Biznesa skolas Sociālās Inovācijas Centrs sniedz savu definīciju – “Sociālā inovācija ir jauns risinājums sociālai problēmai, kas ir izteikti efektīvāks, ilgtspējīgāks, pareizāks, nekā līdzšinējie risinājumi, no kuriem radītā vērtība uzkrājas primāri sabiedrībai, nevis atsevišķiem indivīdiem.” (CSI, 2015).

Sociālā inovācija ir jaunu risinājumu un uz sadarbību vērsta pieeja, kas ienes izmaiņas ne tikai sabiedrībā un tās organizācijā, bet arī veicina dzīves kvalitātes un labklājības uzlabošanu. Veicina iedzīvotāju rīcībspēju, kā arī to iesaisti lēmumu pieņemšanā un attīstībā. “Sociālā inovācija ir jaunas pilsoniskās līdzdalības formas un demokratizācija, veicinot sabiedrības vienlīdzību un visu grupu iesaistīšanu” (Neumeier, 2012, p. 55). Tā ir kā alternatīva pieeja ierastās augšup-lejupvērstās sadarbības veidam vietējās attīstības stratēģijās. Kopienas iesaiste vietējo problēmu risināšanā noved pie jauniem sadarbības veidiem, kā arī izmaiņām attieksmē, uzvedībā un uztverē (Neumeier, 2012). Šeit būtu svarīgi norādīt, ka sociāla inovācija nav visas iniciatīvas un prakses, kuras ietver sociālo dimensiju, tādējādi tās vienkārši pārdēvējot, sociālajā inovācijā svarīgs priekšnoteikums ir jauninājumi, piemēram, sadarbības praksēs (Dro & Therace, 2011).

5.1. Sociālās inovācijas īstenošana

Šajā nodaļā pievērsīšos sociālās inovācijas praktiskajai pusei, respektīvi, lietām, kas jāņem vērā sociālās inovācijas sekmīgai realizēšanai, kā arī iespējamām problēmām, ar kurām var nāktie saskarties.

Kā iepriekš tika norādīts tad sociālās inovācijas ir jaunu inovatīvu risinājumu, jaunu organizācijas formu un interakciju attīstība, lai risinātu sociālās problēmas. Sociālā inovācija tiek saprasta kā nepieciešamība mainīties sabiedrībai, kā priekšnoteikums, lai atrisinātu pastāvošās problēmas kā diskriminācija, nabadzība un piesārņojums (EU SCAR, 2012, p. 49). Ar fokusu uz izmaiņām sociālajās attiecībās, cilvēku uzvedībā, normās un vērtībās. Tas bieži vien tiek saistīts ar tādiem konceptiem kā “sociālā līdzdalība un iekļaušana, sociālais kapitāls un kohēzija” (EU SCAR, 2012, p. 49). Pastāvošo problēmu risināšanai sociālās inovācijas pieeja tiek saprasta, kā jaunu risinājumu piedāvāšana pastāvošajām problēmām. Šie risinājumi

ir labāki (efektīvāks, ilgtspējīgāks vai pareizāks), nekā līdz šim pastāvošie, un ieguvums primāri ir sabiedrībai kopumā, nevis atsevišķiem indivīdiem. Sociālās inovācijas var tikt iedalītas trīs lielās kategorijās pēc to darbības:

- “Iesaknotās sociālās inovācijas, kuras reagē uz nospiedošām sociālām prasībām, kuras nespēj apmierināt tirgus un tiek virzītas tieši neaizsargātajām sabiedrības grupām.
- Plašāka līmeņa, kuras tiek attiecinātās uz sabiedrības izmaiņām, kur robežās starp “sociālo” un “ekonomiku” pazūd, un kuras tiek virzītās uz sabiedrību kopumā.
- Sistēmiskā tipa, kuras tiek attiecinātās būtiskām izmaiņām vērtībās un attieksmēs, stratēģijās un politikā, organizatoriskās struktūrās un procesos, piegādes sistēmās un pakalpojumos.” (Dro & Therace, 2011, p. 8)

Tradicionālie veidi vajadzību apmierināšanai bieži vien nav adekvāti šim uzdevumam - tirgus, valsts sektors un pilsoniskā sabiedrība. Tirgus problemātika sekmīgi atrisināt sabiedrības vajadzības ir saistāma ar privātā sektora pārlietu lieliem izdevumiem, vai mazākiem personīgiem ieguvumiem nekā sabiedrībai, no konkrētās darbības vai pakalpojuma. Valsts sektora problemātika ir saistāma ar pārlietu lielu birokrātisko slogu, neefektīva darbinieku izmantošana, kas tiek saistīta ar izniekotu un zemu produktivitāti, iniciatīvu trūkums inovācijām vai uzlabojumiem pakalpojumu sniegšanā, kā arī problēmas nodrošināt tādu servisu, kurš ir elastīgs un atsaucīgs klientu vajadzībām (Dro & Therace, 2011, p. 18). Problēmas iezīmējas arī finansējuma un pieejamības aspektā. Tā kā pakalpojumu nodrošinājums ir bezmaksas vai daļēji subsidēts, tas nozīmē to, ka var rasties pārlietu liels pieprasījums pēc pakalpojuma, apdraudot tā pieejamību un ilgtspējību. (Dro & Therace, 2011, p. 18). Pilsoniskā sabiedrība – dažāda veida NVO problemātika ir saistāma ar to izmēru, bieži vien nepietiekami finansētas, “kas noved pie pakalpojumu sniegšanā uz neilgu laiku un fragmentētu, sadrumstalotu darbību.” (Dro & Therace, 2011, p. 18). Tomēr NVO ir nozīmīgs spēlētājs sabiedrības vajadzību apmierināšanā, tās var līdzdarboties noteiktu pakalpojumu sniegšanā ar valsti, kā arī piedāvāt inovatīvus risinājumus problēmām (Dro & Therace, 2011). Ņemot vērā tradicionālo veidu problemātiku, sociālās inovācijas ir labs veids, kā veidot alternatīvu pretsparu nospiedošām problēmām.

Sociālās inovācijas sekmīga realizēšana ietver vairākus aspektus:

- “Kolektīva rīcība var novest pie sociālas inovācijas. Viens pats indivīds nav spējīgs uz sociālo inovāciju. Sociāla inovācija parādās kā kolektīvas grupas rīcības rezultāts, kura darbojas saskaņotu interešu tīklā, bet tikai tādā gadījumā, ja kritiskā aģentu masa iesaistās šinī tīklā. Sociālā inovācija balstās dažādu aģentu aliansēs. Sociālās inovācijas potenciāls ir stipri saistīts ar sociālo tīklu pastāvēšanu un pieejamo sociālo kapitālu.

- Sociālās inovācijas attīstībai, līdzīgi kā tehnoloģiskai un ekonomiskai inovācijai, ir nepieciešams sākotnējs impulss (vajadzība vai iniciatīva izmainīt attieksmi vai uzvedību). Šis impulss var tik izraisīts gan ārēju, gan iekšēju faktoru rezultātā.
- Sociālā inovācija vispārīgi nav tehnoloģiska. Tas nozīmē to, ka tā veiksmīgi attīstās kolektīvas rīcības procesā.
- Tā veidojas uz relatīva jauninājuma, kas ir subjektīvs iesaistīto indivīdu redzējumā
- Viņi koncentrējas uz attieksmju, uzvedības vai uztveres izmaiņām
- Praktiskā īstenošana ir saistīta ar tās pārākumu, salīdzinot ar esošajām metodēm, tā lai realizēšana ir jēgpilna iesaistītajiem cilvēkiem
- Sociālās inovācijas ir nemateriālas: to materiālie iznākumi ir blakusprodukts, viņi nefokusējas uz vajadzībām, bet uz aktīvu veidošanu.” (Neumeier, 2012, pp. 54-55).

Sociālai inovācijai ir jābūt mērķtiecīgi virzītai, lai tā atrisinātu sociālās vajadzības. Šeit ir nepieciešama dažādu nozaru aģentu sadarbība un iesaiste jaunu ideju un risinājumu ģenerēšanā, kā arī zināšanu apmaiņā. Jānodrošina piekļuves iespējas dažādiem resursiem, veicinot ne tikai sabiedrības un aģentu kapacitāti, bet arī sociālās inovācijas realizāciju. Svarīgs aspekts ir dažādu sabiedrības grupu viedokļa vienlīdzīga pārstāvēniecība, kā arī pastāvošo normu un noteikumu ievērošanu starp iesaistītajām pusēm, tādējādi tiek nodrošināta auglīga vidi zināšanu un ideju apmaiņai, ģenerēšanai. Turpinot domu, Havjers Esparsija (Javier Esparcia), ‘inovācija vietējā līmenī daļēji tiek attiecināta arī uz vietējo zināšanu dinamiku un viediem, kā ārējās zināšanas tiek pārsūtītas vietējās sistēmās.’ (Esparcia, 2014, p. 2). Šeit ir iespējams runāt par informācijas plūsmu, piekļuves un pārdales iespējām starp iesaistītajiem aģentiem, iedzīvotājiem un pašvaldību. Inovācija nav ‘lineārs process, kurš rodas no formālām zināšanām, bet sociāls process, kas ietver dažādus aģentus un viņu formālās un neformālās attiecības, kurās viņu spēlētā loma ir atkarīga no sociālā, institucionālā konteksta un pat personīgām iezīmēm.’ (Esparcia, 2014, p. 2). Jāapzinās arī pastāvošo varas attiecību klātesamība, jāspēj nodrošināt, lai neveidojas disbalanss varas attiecības starp iesaistītajām pusēm, kas var ietekmēt ne tikai pārstāvēto viedokļu dažādību, bet arī inovācijas sekmīgu realizēšanu. Vietējiem aģentiem ir spējīgi balansēt spēku samēru attīstības procesā, kā arī viņiem ir zināma kontrole pār zināšanām un ietekme lēmumu pieņemšanā (Esparcia, 2014, p. 2). ‘Reģionu konkurētspēja varētu tikt tieši veicināta ar vietējo aģentu spēju radīt, piekļūt, saprast un pārveidot zināšanas un informāciju, balstot to uz kolektīvu un interaktīvu mācīšanos.’ (Esparcia, 2014, p. 2). Manuprāt, piekļuves iespējas informācijai ir viens no svarīgākajiem aspektiem sociālās inovācijas implicēšanā, informatīvās telpas vakuumā, nespējot sekmīgi piegādāt to laikā, var radīt problēmas sadarbībā, pat ja šī iniciatīva izteikti nāk no iedzīvotājiem. Informācijas brokeri var palīdzēt risināt šāda veida problēmas, palīdzot rast

kopīgu valodu, sniegt nepieciešamo informāciju. Sociālai inovācijai ir nepieciešams impulss, tā nav spējīga rasties pati no sevis, šeit ir nepieciešama problēmas identificēšana no pašiem aģentiem vai ārēju faktoru rezultātā. Kā norāda Sandra Šūmane, tad “sociālais kapitāls veicina inovācijas definēšanu: nereti aģentu mijiedarbībās tiek identificētas un aktualizētas kopējas problēmas, kas stimulē rast risinājumus un veicina inovācijas izkristalizēšanos.” (Šūmane, 2010, p. 21). Turpinot autore norāda, ka “sociālam kapitālam ir būtiska nozīme arī inovācijai svarīgo zināšanu procesu veicināšanā”, kā arī “sociālais kapitāls veicina inovācijas izplatīšanu” (Šūmane, 2010, p. 21). Kopējas sadarbības ceļā ir iespējams iegūt plašāku sabiedrības iesaisti un ieinteresētību par jaunajām praksēm, var rasties jaunas sadarbības formas, kas nozīmē jaunu zināšanu un resursu pieejamību. Protams, kolektīvai iesaistīšanās ir vieglāk panākama jau ilgi pastāvošos tīklos, tomēr jaunu tīku piesaiste var pienest jaunas zināšanas un svaigu skatījumu. Tādējādi ir nepieciešami tā dēvētie brokeri, kas “spēlē nozīmīgu lomu kopīgas valodas un kopīgu ideju attīstības veicināšanā” (EU SCAR, 2012, p.55). Svarīgs aspekts šāda veida sadarbībā ir uzticībai starp iesaistītajiem aģentiem un aktīva mijiedarbība, tādējādi veicinot jaunu prakšu izplatību, organizatorisko struktūru apvienošanu un resursu mobilizāciju. Šeit var palīdzēt atslēgas cilvēki, kuriem vietējie iedzīvotāji uzticas, tie viņus respektē, kā arī šiem cilvēkiem piemīt nepieciešamības īpašības, lai iedrošinātu vietējos iedzīvotājus iesaistīties un līdzdarboties. Veidojoties lielākam kopienas dalībnieku atbalstam, paplašinās arī aģentu tīkls, var pienākt jauni aģenti, kā arī aiziet vecie. Tīkls nav statisks, tas mainās laika gaitā, kā arī tā mērogā. Var veidoties jaunas sadarbības ar ārējām, starpnacionālām organizācijām, kas ilgtermiņā var radīt izmaiņas ne tikai kopienas līmenī, bet arī plašākā sabiedrībā.

Vērtējot lēnās pilsētas kā sociālās inovācijas piemēru, manuprāt, šeit iezīmējās visas trīs sociālās inovācijas darbības kategorijas. Lēnās pilsētas tiek saprastas kā iesakņotas kustības, tādējādi izmaiņu impulss nāk no kopienas iedzīvotājiem. Šeit mēs varam runāt par iesakņotām inovācijām – “aktīvistu un organizāciju tīkli, kas rada jaunus lejup-augšup vērstus risinājumus, viņu gadījumā ilgspējīgas attīstības kontekstā.” (Kirwan, Ilbery, Maye & Carey, 2013, p. 832). Šāda veida pieeja atšķiras no tradicionālās augšup-lejup vērsta pieejas attīstībā, cilvēki tiek iesaistīti sabiedrības līmenī, tiek attīstītas inovatīvas nišas veida pieejas, lai uzlabotu apkārtni (Kirwan at. al., 2013). Tālāk šo iniciatīvu uzmanība tiek vērsta uz “sociālo struktūru attīstīšanu un spēja attīstīt izturību (*resilience*) kopienas līmenī.” (Kirwan at. al., 2013, p. 832). Iesakņotajām inovācijām ir divi galvenie ieguvumi: 1) “Iekšējie” labumi – identificējami ieguvumi kopienas līmenī – darba vietas, prasmju attīstīšana, iesaistīto rīcībspējas un pašnovērtējuma celšana. Fokuss uz iedzīvotāju prasmju un kapacitātes veicināšanu (Kirwan at. al., 2013). 2) Difūzija – iespējas radīt izmaiņas plašākā sabiedrībā (Kirwan at. al., 2013).

Vietējās ekonomiskās stiprināšana, atbalstot vietējo uzņēmējdarbību un ražotāju, noņem barjeras starp “sociālo” un “ekonomiku”, jo piensums no šāda veida sadarbība ir ne tikai sabiedrībai ilgtermiņā kā dzīves kvalitātes uzlabošanās un labklājība, bet arī vietējās ekonomiskās sistēmas stiprināšana. Lēnās pilsēta savā darbība ir orientētas alternatīvu piedāvājumu mūsu ikdienas praksēm un rutīnas pieredzēm, sniedzot jaunus veidus mūsu mijiedarbei ar pilsētas fizisko vidi un kopienas iedzīvotājiem. Tiek radīti jauni priekšnoteikumi iedzīvotāju iesaistei pilsētas attīstībā, veicināta iedzīvotāju sadarbība, zināšanu apmaiņa, radītas jaunas sadarbības prakses un alternatīvas mūsu savstarpējai mijiedarbībai, kas saistāma ne tikai ar vietas fiziskās vides izmaiņām, bet arī pārvaldību un pilsētas attīstību. Manuprāt, vistiešāk uz lēno pilsētu un sociālās inovācijas saistību norāda autors Mumfords savā sociālās inovācijas skaidrojumā. Respektīvi, apzinoties kopienas problēmas, tiek rasti iespējamie risinājumi, kas izpaužas kā jaunu ideju ģenerēšana un realizēšana, piemēram, vietējo specifisko vērtību un mantojuma apzināšanās. Dalībai Lēno Pilsētu tīklā ir nepieciešams veikt izmaiņas vietējā politikā, kas ir saistāms ar kritēriju implicēšanu, tādējādi tie var kalpot, kā kopīgi kopienas mērķi. Jaunu sadarbības prakšu veidošana ne tikai kopienas līmenī, bet arī pārvaldības līmenī, palīdz strukturēt un veidot ietvaru vietējās kopienas darbībai.

5.1.1. Izaicinājumi un riski sociālās inovācijas īstenošanā

Sociālā inovācija ir orientēta uz jaunu, efektīvāku, ilgtspējīgāku vai labāku risinājumu, organizācijas formu izstrādi sociālām problēmām. Risinājumi tiek radīti kopīgā sadarbības ceļā, iesaistoties dažādiem aģentiem un nodrošinot piekļuvi resursiem visiem iesaistītajiem dalībniekiem.

Sociālā inovācija ir riskanta operācija, tā nav iedomājama bez iedzīvotāju iesaistīšanās un sadarbības formu izveides. Šeit ir nepieciešama neatlaidīga, pārliecināta un radoša pieeja, lai attīstītu jaunu risinājumu esošajām problēmām. Savstarpēja aģentu sadarbība, saliedētību un uzticēšanās ir svarīgi priekšnoteikumi šādas pieejas attīstībā. Piemēram, saliedētības trūkums nav problēma pati par sevi, tomēr tā ir nepieciešama, lai sociālā inovācija kopienā saliedētu, nevis pārdalītu.

Sociālā inovācija ir komplekss process, tā pieprasa pareizo vietējo zināšanu kombināciju ar ekspertu zināšanām, kā arī ārējo tīklu atbalstu. Tās sekmīgu realizēšanu var ietekmēt vairāki apstākļi:

- Sociālā inovācija sabiedrības līmenī var saskarties ar problemātiku definējot, kas ir labs – iesaistītās grupas uz notiekošo var skatīties un vērtēt to ļoti atšķirīgi. Sociālās inovācijas gadījumā visas sabiedrības grupas nebūs ieguvēji, kas var radīt noraidošu attieksmi no atsevišķiem dalībniekiem (Esparcia, 2014).

- Sociālās inovācijas izstrādes sākumā kopienas dalībnieki var sastapties ar zināšanu trūkumu, kam ir nepieciešama dažādu aģentu un organizāciju iesaiste, piemēram, nozaru eksperti (Esparcia, 2014).
- Kvalificēta personāla trūkums organizēšanā un pārvaldībā var radīt papildus problēmas sekmīgai koordinācijai un sadarbības veidošanai. (Esparcia, 2014).
- Finansējums un birokrātiskais slogs, kas ir saistāms ar nepieciešamās dokumentācija aizpildīšanu, lai varētu piekļūt finansējumam. Finansējuma aspekts var būt kritisks, kas var noslāpēt sociālā inovācijas realizāciju (Esparcia, 2014). Piemēram, atalgojuma sniegšanā nozares ekspertiem, par iesaistīšanos inovācijas realizācijā.
- Pārvaldes sistēmas kapacitāte problēmu risināšanā – motivācija, metodes, personāla kvalifikācija. Papildus var veidoties konflikts starp pārvaldības institūciju dažādām lomām, piemēram, viena un tā pati organizācija darbojas gan kā inspektors, gan kā padomdevējs (EU SCAR, 2012).
- Jāspēj novilkt robežas starp iesaistītajām pusēm un viņu darbību, ieguldījumu un interesēm sociālās inovācijas izstrādē (Dro & Therace, 2011, p. 29).
- Palielinoties aģentu skaitam, var veidoties neskaidrība, komplicētība un konflikta iespējamība, atšķirīgo uzskatu un redzējumu dēļ (Esparcia, 2014).

Problemātiski ir veicināt vietējo attīstību tādās vietās, kur ir “vāja uzņēmējdarbības kultūra, zems pakalpojumu līmenis, vāja pilsoniskā sabiedrība, kā arī kolektīvas rīcības prakšu neesamība jau iepriekš, ar vāju institucionālo kapacitāti, pastāvošām uz klientu virzītām varas attiecībām, kā arī augšup-lejup vērstai pieejai vietējā pašvaldībā.” (EU SCAR, 2012, p. 56). Vietējās varas attiecības, interešu lobīji traucē vietējai attīstībai, ierobežojot vietējo līdzdalības apmēru, kā arī izslēdzot ne tikai konkrētas sociālās grupas, bet arī noteiktas attīstības iespējas (EU SCAR, 2012, p. 56). Tas grauj vietējo attīstības grupu leģitimitāti un plānus, kā arī mazina iedzīvotāju vēlmi iesaistīties kopienas mērķus un apgabala attīstība, ja attīstība jau ir iepriekš noteikta un tiek virzīta ar citu “spēcīgāko” palīdzību (EU SCAR, 2012). Vietējām attīstības grupām ir jābūt pieredzējušām un pārliecinātām par savu darbību. Tām kopienu grupām, kuru intereses bieži vien tikai nelielā apmērā tiek pārstāvētas vietējā politikā, kā piemēram, sievietes, jaunieši, kā arī vecie ļaudis, kā arī ne tik izglītotie iedzīvotāji, ir liela nozīmē iesaistoties esošo tradicionālo aģentu grupu pārstāvniecībā (EU SCAR, 2012, p. 56). Tomēr šeit pastāv arī zināma pretestība, kas saistāma ar šo grupu viedokļu pārstāvniecību vietējā lēmumu pieņemšanā, kas jau esošajām aģentu grupām, var nebūt saistoši (EU SCAR, 2012, p. 56).

Kā norāda autori Izabella Dro (Isabelle Dro) un Aurēlija Tereisa (Aurelie Therace) sociālo inovāciju attīstība Eiropā ir apdraudēta dēļ “nepietiekamām zināšanām par sektoriem, ierobežots atbalsts iesakņotu kustību un sociālās uzņēmējdarbības aktivitātēm, nabadzīga

difūzija un maza apmēra labās prakses piemēri, kā arī nabadzīgas ietekmes izvērtējuma metodes.” (Dro & Therace, 2011, p. 14). Piemēram, vienotas metodoloģijas sociālās inovācijas izvērtējumam, papildus sociālās inovācijas drīzāk netaustāmo rezultātu ieguvumus, nekā dabā identificējami un kvantificējami rezultāti, ir šķērslis sociālās inovācijas kā attīstības prakšu kultūras veicināšana Eiropā.

5.2. Sociālās inovācijas lauku reģionu attīstībā

Šinī nodaļā sniegsu ieskatu sociālās inovācijas iespējām lauku reģionu attīstībā, kā arī problēmām, ar kurām var nākties saskarties.

Sociālā inovācija akadēmiskajā vidē bieži vien tiek skatīta saistībā ar lauku reģionu attīstību (Neumeier, 2012; Kirwan at. al., 2013; Dax, Strahl, Kirwan & Maye, 2013; Esparcia, 2014). Tomēr tas nenozīmē, ka sociālo inovāciju nav iespējams realizēt, piemēram, lielpilsētās vai kādā citā apdzīvotā vietā. Sociālās inovācijas gadījumā kritērijs nav apdzīvotās vietas tips, bet drīzāk paši iedzīvotāji, kuri ir gatavi radīt izmaiņas. Lielpilsētu vai lauku konteksts var mainīt sociālās inovācijas realizēšanas nosacījumus, respektīvi, atšķirības pieejamo resursu klāstā, aģentu un tīklu apmērā.

Pāreja no nozaru uz teritoriālo attīstību ir radījusi jaunus nosacījumus perifēro (lauku reģioni ar lauksaimniecisku vai industriālu ievirzi) reģionu attīstībā (Nuur & Laestadius, 2010). Neoendogēnā attīstībā tiek uzlūkota kā stratēģija lauku attīstībā. Neoendogēnā attīstība paredz veidot holistisku, sabalansētu skatījumu, kur kombinējas gan iekšējās iniciatīvas, gan ārējie atbalsti. Vietējie iedzīvotāji labāk pārzina sava novada problēmas un iespējamus veidus, kā tos risināt. Sociālā inovācija šinī gadījumā ir viens no ilgtspējīgas lauku attīstības procesu pilāriem (Neumeier, 2012, p. 60). Iedzīvotāju savstarpēja sadarbība, mācīšanās un komunikācija starp dažādiem iesaistītajiem aģentiem, aģentu tīkliem, kas ir jauni attiecībā pret līdzšinējo cilvēku pieredžu horizontu, ir svarīgi faktori neoendogēnās reģionālās attīstības sekmīgumam (Neumeier, 2012). Neoendogēnās attīstības sekmīgums ir atkarīgs no sabiedrības mobilizācijas, kur “līdzdalība ne tikai koncentrējas uz tradīciju saglabāšanu, bet arī var novest pie sociālās, ekonomiskas un kulturālas atdzimšanas.” (Neumeier, 2012, p. 49). Šī pieeja ir atkarīga no spējas veidot ilgtspējīgas organizatoriskās struktūras un institucionālās kapacitātes. “Inovācijas dzinēji ir iesakņoti sabiedrībā, nevis tehnoloģiskajos procesos, kā tas bija industriālajā ērā” (Dro & Therace, 2011, p. 12).

Aģentu nozīme lauku apgabalu attīstībā būtu jāskata trīs elementu kombinācijā. “Pirmā – palielinot sociālo, ekonomisko un publisko aģentu līdzdalību sociālekonomisko procesu izmaiņās. Otrā, jaunu ekonomisko aktivitāšu parādīšanās, kuras darbojās kā pamati jaunajām

attīstības stratēģijām.” (Espancia, 2014, p. 3). Atbalsts vietējiem ražotājiem vai jaunu nišas saimniecību veidošana ir kā piemēri jauno ekonomisko aktivitāšu veidošanai, tās var tikt izmantotas vietējās konkurētspējas veicināšanai. Attīstības stratēģijas var tikt virzītas uz vietējā tūrisma attīstību, rekreācijas vietu radīšanu, vides saglabāšanu un ilgtspējīgu attīstību, kā arī vietējā ēdiena un lauksaimnieciskās pārtikas tīklu veidošanu (Espancia, 2014). Trešais, jaunu zināšanu formu un dažādu inovācijas veidu radīšana. Tās var tikt orientētas uz ekonomiskās konkurētspējas veicināšanu, uz jaunu sociālās un institucionālās organizācijas pārvaldības un sadarbības modeļu radīšanu (Espancia, 2014).

Lauku attīstība nav iedomājama bez sociālās inovācijas, kas sevī ietver “mehānismus sociālās struktūras un lauku sabiedrības revitalizācijai, kā arī inovācijas attīstību līdz ar vietējo iedzīvotāju iesaistīšanos.” (EU SCAR, 2012, p. 55). Kā piemēru var minēt LEADER programmu. LEADER programma ir ES iniciatīva, lai atbalstītu lauku attīstības projektus, kuru iniciatori ir kopienas iedzīvotāji, tādējādi tiek revitalizēti lauku reģioni un vecināta uzņēmējdarbība. LEADER ir “mērķtiecīgas un savstarpēji koordinētas aktivitātes lauku attīstībai, kuras rosina sabiedrību meklēt jaunus risinājumus esošajām lauku problēmām. LEADER būtība ir uzlabot dzīves kvalitāti cilvēkiem laukos, domājot gan par ekonomiskajiem un sociālajiem uzlabojumiem, gan par vides saglabāšanas iespējām.” (Pierīgas Partnerība, 2015). Vietējā rīcības grupa iesaista vietējos iedzīvotājus vajadzību, problēmu, kā arī iespējamo risinājumu apzināšanā. Sociālā inovācijas ir LEADER centrālais mērķis – jaunu prakšu, sadarbības un organizāciju veidošanās vietējās kopienas līmenī, ar fokusu uz sabiedrību, nevis privātā sektora peļņu (Dax, at. al., 2013).

Lauku teritoriālā attīstība nav iedomājam bez bagātīga cilvēku un sociālā kapitāla esamības. Jāpastāv sociālajiem tīkliem, kas savieno cilvēkus ar reģionu, kā arī savieno tos arī ar citām vietām. Cilvēkiem ir brīvprātīgi jāiesaistās kolektīvai rīcībai, kas tiek veicināts ar kopējās identitātes apziņu (EU SCAR, 2012, p. 55). “Labākais veids, kā veidot inovācijas, iesaistīt cilvēkus un virzīties tuvāk jaunām pārvaldības formām, ir fokusēt pūles un enerģiju uz alternatīvām uzņēmējdarbības formām.” (EC, 2013, p. 20). Veidojas jaunas savstarpējas sadarbības formas, radot produkciju vai pakalpojumus, kā jauns veids, lai radītu un izplatītu labklājību (EC, 2013, p. 20). Piemēram, telpas multifunkcionālā izmantošana kopā ar integrētu attīstību, kas cenšas mainīt lauksaimnieciskās-pārtikas sistēmu kopumā. Sistēmas mērķis ir mainīt intensīvo saimniecības veidu uz vietējas, augstas kvalitātes pārtika ražošanu, dabas saglabāšanu, kā arī tūrisma veicināšanu (EU SCAR, 2012, p. 53). Piemēram, autori Džeimss Kirvans (James Kirwan), Braiens Ilberijs (Brian Ilbery), Demians Meijs (Damian Maye) un Džoja Kerija (Joy Carey) savā pētījumā vērš uzmanību uz vietējiem pārtikas tīkliem, idejiski

tos saistot ar iesakņotām un sociālās nišas inovācijām, kas, manuprāt, sasaucās gan ar sociālās inovācijas, gan lēno pilsētu un lēnās pārtikas kustību koncepciju.

Pētījumā apskata Lielās Loterijas Vietējo Ēdienu programmu, Anglijā. Programmas mērķis ir piešķirt dotācijas dažādiem ar ēdienu saistītiem projektiem, padarot vietēji audzētu ēdienu pieejamāku vietējām kopienām. Projekts kalpo ne tikai kā iespēja padarīt produktus pieejamākus, bet arī kā kopienas saliedētības veicinošs aparāts – veselīga ēšana, iesaistoša izglītošana un atstumto sabiedrības grupu iesaistīšana sabiedrībā un ekonomikā (Kirwan at. al., 2013, p. 830). Draudi, kas saistāmi ar pārtikas drošību, klimata izmaiņām un zemes izmantošanas izaicinājumiem, nostāda industriālās pārtikas sistēmas izaicinājuma priekšā (Kirwan at. al., 2013). Vietējie pārtikas tīkli kalpo kā nišas attīstības forma. Vietējās pārtikas programma ietver sekojošas tēmas:

- “Veicināt kopienu pārvaldīt zemes ilgtspējību, lai ražotu vietēju pārtiku
- Veicināt kopienas zināšanu un sapratnes veidošanos, kā arī svinēt pārtikas kultūrolo daudzveidību
- Stimulēt vietējo ekonomisko aktivitāti un vietējos kopienas uzņēmumus, kas ir saistīti ar vietējās pārtikas ražošanu, pārstrādi un tirdzniecību
- Radīt apmācības iespējas un attīstīt prasmes caur brīvprātīgu iestāšanos, apmācību un darbavietu radīšanu
- Aktualizēt un vērst uzmanību uz saiknēm starp vietēju pārtiku un veselīgu dzīvesveidu” (Kirwan at. al., 2013, p. 832)

Šāda pieeja vietējās kopienas saliedēšanā un revitalizācijā ar dažāda veida praksēm ir raksturīga lēnās pārtikas kustībai, kur pārtika tiek izmantots kā instruments plašāku sabiedrības izmaiņu veicināšanā. Līdzīgi arī šinī pētījumā tiek norādīts, ka “vietēja pārtika, kopienas uzņēmumi, ekonomiskā aktivitāte, veselība un izglītība/apmācība ir atslēgas elementi LF programmā, visi ar mērķi uzlabot vietējo vidi, attīstīt lielāku kopības sajūtu un iedrošināt sociālu, ekonomisku un vides ilgtspējību.” (Kirwan at. al., 2013, p. 832). Ekonomiskā aktivitāte fokuss tiek virzīts uz vietējo uzņēmējdarbību, kur iedzīvotājiem ir iespējas iegūt jaunas prasmes, paaugstināt savu pašapziņu, tādējādi ceļot savu konkurētspēju, radot labākas iespējas nākotnē (Kirwan at. al., 2013). Kopienas iedzīvotāju iesaiste brīvprātīgajā darbā sniedz iedzīvotājiem socializēšanās iespējas, apgūt jaunas prasmes un zināšanas, kuras ir iespējams pielietot ikdienā, kā arī darba dzīvē. Autori norādīja arī uz problēmu - atsevišķos gadījumos, iedzīvotāji salauza vai nozaga instrumentus, kas apdraud nākotnes iespējas šādiem projektiem (Kirwan at. al., 2013, p. 834). Manuprāt, šādos gadījumos būtu nepieciešams veikt pārrunas ar iedzīvotājiem, norādot uz šo projektu nozīmīgumu un ieguvumiem pašiem iedzīvotājiem, kā arī kopumā sabiedrībai.

Šīs programmas ietvaros tiek rīkoti arī dažāda veida pasākumi - darbnīcas, prasmju apgušana un atvērtās dienas – dažādu vecuma un sociālā stāvokļa grupām, sniedzot iespējas iesaistīties un apgūt jaunas zināšanas un prasmes (Kirwan at. al., 2013). Tiek piedāvāti akreditēti pārtikas audzēšanas un pagatavošanas kursi (Kirwan at. al., 2013). Skolēniem ir iespējas klātienē iepazīties ar atsevišķiem pārtikas ķēdes posmiem – vietējie ražotāji, tirgi un restorāni. Vienlaicīgi arī skolās jauniešiem ir iespējas pašiem iepazīties ar pārtikas pagatavošanu un uzturu jautājumiem. Tomēr šo projektu izdošanās ir saistāma ar jauniešu ieinteresētību un aktivitāti, kas pastarpināti ir saistāms ar skolotāju entuziasmu un atbalstu iesaistot jauniešus šādās aktivitātes (Kirwan at. al., 2013, p. 834).

Kritisks aspekts ir saistāms ar vietējās pārtikas iepazīstināšanu jaunām auditorijām – “līdz šim izslēgtās vai marginālās sabiedrības grupas, kā arī kopumā visi kopienas iedzīvotāji.” (Kirwan at. al., 2013, p. 834). Lai gan ražotā pārtika ir mazā apmērā, nespējot radīt lielu ietekmi uz kopējo pārtikas ķēdi, tomēr tas lielākais piensums ir nevis ekonomisks, bet gan sociāls – prakšu un uzvedības maiņa, saliedētības un sociālo interakciju veicināšana (Kirwan at. al., 2013, p. 834).

Kopumā šāda veida programma sniedz neskaitāmus ieguvumus vietējai kopienai gan fiziskās un vides ilgtspējīgas attīstībā, gan sabiedrības dzīves kvalitātes un labklājības uzlabošanā. Zemes izmantojums lauksaimniecības vajadzībām, rada darba vietas, rada brīvprātīgo, prasmju un apmācības iespējas (Kirwan at. al., 2013). Ēdiens kā sociāls aģents rada priekšnoteikumus sociālām interakcijām, pieredžu, zināšanu un prasmju apmaiņai, kas rada plašākas kulturālās izmaiņas (Kirwan at. al., 2013, p. 834). Šāda pieeja kopienas attīstībā palielina vietējo iedzīvotāju sociāl-politisko kapacitāti un pieeju resursiem. Vietēji produkti kā līdzeklis, lai veicinātu vietējās kopienas attīstību un sasniegtu plašākus mērķus (Kirwan at. al., 2013).

5.3. Kopsavilkums par sociālajām inovācijām

Sociālās inovācijas nozīmīgums pieaug starptautiskā līmenī, apzinoties to pozitīvo ietekmi uz valstu izaugsmes un attīstības iespējām (Dro & Therace, 2011, p. 7). Nozīmīgākās sociālās un ekonomiskās izmaiņas, ar kurām sastopas Eiropa, pieprasa inovācijas, kuri iet pāri nozaru un administratīvām robežām (Dro & Therace, 2011, p. 12). Vietējām valdībām ir jāapzinās šāda veida inovāciju piensums vietējās kopienas stiprināšanā, dzīves kvalitātes un labklājības uzlabošanā. Sociālā inovācija ir jauna pilsoniskās līdzdalības, iesaistīšanas un demokratizācijas forma (Kirwan at. al., 2013, p. 831). Veicinot vietējās kopienas rīcībspēju un sociālo kapitālu, tiek radīti priekšnoteikumi pilsoniskai līdzdalībai, kas var novest pie jaunu

risinājumi, sociālo prakšu vai organizatorisko formu izveides vajadzību apmierināšanā un problēmu risināšanā.

Sociālajai inovācijai ir trīs galvenās dimensijas:

- Cilvēku vajadzību apmierināšana, kuras līdz šim nav apmierinātas, uzmanību vēršot uz esošajiem resursiem
- Sociālo attiecību dinamikas un procesa maiņa, ar mērķi veicināt līdzdalību, it īpaši starp iepriekš izslēgtām sabiedrības grupām.
- Palielina indivīdu sociāl-politisko kapacitāti un pieeju resursiem (Kirwan at. al., 2013)

Sociālā inovācija piedāvā jaunu veidu kā tiek risinātas sabiedrības problēmas vietējā līmenī. Sabiedrība tiek uzlūkota kā aktīvs, zinošs un spējīgs aģents izmaiņu procesā, nevis pasīvs, neieinteresēts un bezpalīdzīgs. Iedzīvotāji ir aicināti uz kopīgu dialogu un sadarbību problēmu risinājumu meklēšana, kas tiek panākts ar zināšanu apmaiņu, resursu pieejamības un rīcībspējas veicināšanu, kā arī jaunu sociālās organizācijas, rīcības prakšu un iesaistes formu izveidošanu. Sociālās inovācijas darbība tiek vērsta uz sabiedrības labumu, nevis atsevišķu indivīdu peļņu, kas, manuprāt, ir šāda veida pieejas visnozīmīgākais un veiksmes aspekts. Sociālā inovācija neattiecas tikai uz sociālo struktūru, bet arī uz attieksmēm un vērtībām, cilvēku vēlmi iesaistīties kolektīva labuma vārdā. Izmaiņas uzvedības nerodas tāpat vien, tās izraisa iekšējs vai ārējs stimuls. Attieksmju, uzvedības vai uztveres maiņa, rezultējoties jaunā sadarbības formā, ir sociālās inovācijas pienesums, kas nav sataustāms, kā, piemēram, tehniskās vai ekonomiskās inovācijas gadījumā, kur inovācijas rezultāti ir identificējami, izmērāmi un kvantificējami.

Svarīgs aspekts inovācijas projektu veiksmei ir saistāms ar konkrētās vides pastāvošajiem ekonomiskajiem, institucionālajiem un sociālo aģentu tīkliem (Esparcia 2014).

“Sociālie, ekonomiskie un institucionālie aģenti spēlē nozīmīgu lomu vietējo sistēmu dinamikā, veicinot un artikulējot attīstības procesus vai kombinējot pieejamos resursus vienā vai otrā veidā. Kā arī viņi nosaka attīstības ietvaru attīstības politikām un institucionālajai sistēmai, līdzekļus, lai uzlabotu zināšanu apmaiņu un inovācijas implementēšanu reģionālās attīstības veicināšanā.” (Esparcia, 2014, pp. 1-2).

Šo aģentu nozīmīgums ir saistāms ar lauku reģionu pieejamo resursu trūkumu un piekļuves iespējas jauniem resursiem. Vietējie aģenti spēlē nozīmīgu lomu vietējo un ārējo resursu mobilizēšanā, kas tiek izmantoti vietējo inovācijas sistēmu attīstībā, adaptēšanā un implementēšanā. Sociālā inovācija ir komplekss un daudzdimensionāls process, kas prasa pareizo vietējo zināšanu kombināciju ar ekspertu zināšanām, kā arī ārējo tīklu atbalstu. Svarīga loma ir arī atslēgas cilvēkiem, kuriem vietējie iedzīvotāji uzticas, tiem piemīt noteikts īpašību komplekts, kas iedzīvotājos izraisa cieņu, uzticēšanos un paļāvību. Tie ir kompetenti un spējīgi veidot sadarbību gan vietējā līmenī, gan ārpus, piesaistot jaunas zināšanas un resursus. Svarīgs aspekts ir savstarpējai paļaušanai un normu ievērošanai, jo tikai tad cilvēki ir gatavi veltīt savu

laiku un resursus, lai sasniegtu izvirzītos kopienas mērķus, no kuriem katrs ir ieguvējs. Kolektīva iesaistīšanās ir vieglāk panākama jau ilgstoši pastāvošos tīklos. Šādiem projektiem ir jābūt labi koordinētiem un pārvaldītiem, kā arī iespējai radīt plašāku sabiedrības ievēriību un ideju realizēšanu, ir nepieciešams skaidrs un stingrs formulējums pārvaldības institūcijām (Kirwan at. al., 2013). Lēnās pilsētas idejām ir jāgūst plašāks sabiedrības atbalsts, tā pat arī tam zināmā mērā ir jāsakān ar pašvaldības interesēm un redzējumu, prioritātēm.

Šādu projektu realizācija lielā mērā ir atkarīga no pastāvošajām varas attiecībām, un iespējām iekļauties jaunām grupām jau tradicionāli pastāvošās. Jāapzinās iesaistīto pušu savstarpējās attiecības un intereses, kas var ietekmēt projekta attīstību. Finansējuma aspekts arī ir nozīmīgs, ne tikai projekta sākumā, bet arī tā ilgtermiņa pastāvēšanā. Piemēram, apskatītajā Lielās Loterijas Vietējo Ēdienu programmā, kur beidzoties finansējumam projekts var tikt nolemts bojāejai, ja kopienai neizdodas radīt ar projekta palīdzību ienākumus (produktu pārdošana), kā arī brīvprātīgo resursi un iespējas ir izsmeļamas (Kirwan at. al., 2013, p. 836).

Tomēr sociālā inovācija vēl joprojām maz parādās attīstības programmās vai politiskajās nostādņēs, kam iespējams viens no skaidrojumiem ir saistāms ar neskaidro definējumu, identificēšanas problemātiku, kā arī iespējamo sociālo inovāciju veicināšanas mehānismu neesamība un neskaidrības (Neumeier, 2012, p. 64). Sociālā inovācija nav kvantificējama, tomēr pastāv iespējas monitorēt procesa attīstību – izmaiņas zināšanās, vērtības un attieksmēs (EU SCAR, 2012). Iespējams tās neparādīsies tūlītēji, bet ilgākā laika posmā. Šādu projektu veiksmes stāsts var tikt saistīts ar ideju izplatīšanu plašākā sabiedrībā, kas ir radušās no nišas. Tomēr jautājums paliek atvērts, kā ir iespējams radīt plašāka līmeņa izmaiņas, kas ir kontekstuāli raksturīgas un aizsākušās konkrētā kopienā (Kirwan at. al., 2013).

Sociālās inovācijas mana darba kontekstā palīdz labāk atklāt lēno pilsētu attīstības realizēšanas iespējas Mārupes novadā. Lēnās pilsētas ir vietējās kopienas vai pārvaldības iniciēta attīstība, kas uzlabo vietējo dzīves kvalitāti un labklājību, rada jaunas organizatoriskās formas, sociālās prakses un iesaistes formas.

6. METODOLOĢIJA

Šajā nodaļā sniegšu ieskatu par pētījumā izmantoto metodoloģiju, metodēm, lauka darbu un izlasi.

Maģistra darba mērķis ir, pielietojot lēnās pārtikas un lēno pilsētu koncepciju, izvērtēt Mārupes novada attīstību, izvērtējot atsevišķu sabiedrības grupu viedokli par lēno pilsētu pieejas izmantošanas iespējām un praktiskiem risinājumiem novada attīstībā. Maģistra darbā ar izvēlēto metožu palīdzību – intervijas, aptauja, dokumentu analīze, līdzdalība pasākumos - tika noskaidrots, vai lēnās pārtikas un lēnās pilsētas kustības idejas tiek atbalstītas vai iedibinātas praksē ne tikai sabiedrības, bet arī pārvaldības līmenī.

Darba teorētiskā daļā tika sniegts ieskats par mazpilsētu un sociālo kustību attīstību, kas palīdz labāk saprast lēnās pārtikas un lēnās pilsētas kustību veidošanos nosacījumus. Tika sniegts ieskats lēnās pārtikas un lēno pilsētu teorētiskā koncepcijā. Lai gan šo kustību darbības fokuss ir pretējs, tomēr tās ir savstarpēji papildinošas. Lēnā pārtika savā darbībā fokusējas uz gastronomiskās mantojuma saglabāšanu, vietējas un sezonālas pārtikas nozīmību akcentēšanu, izmantojot dažāda veida izglītojošus pasākumus. Lēnās pilsētas savā darbībā fokusējas uz vietā balstītas attīstības veidošanu, apzinot vietas unikālos resursus, saglabājot vēsturisko mantojumu un atbalstot vietējos uzņēmumus. Aplūkoju ilgtspējīgas attīstības koncepciju, kā arī vērsu uzmanību uz to, kā tas sasaucas ar lēnajām pilsētām. Teorētiskās daļas beigās uzmanību vērsu sociālās inovācijas koncepcijai, jo lēnās pilsētas pēc savas būtības ir sociālās inovācijas piemērs, kur vietējie aģenti veido sadarbības prakses, lai risinātu vietēja līmeņa problēmas.

Maģistra darba empīrisko datu iegūšanai, izmantoju sekojošās metodes: aptauja – internetā un klātienē tiekoties ar iedzīvotājiem, daļēji strukturētas intervijas ar dažādu pašvaldību, privātā un nevalstisko organizāciju sektora pārstāvjiem, kā arī iedzīvotājiem, dokumentu analīze, atklātais novērojums pasākumos, sabiedriskajās apspriešanās. Daļēji strukturētās intervijas tika ierakstītas diktafonā, tomēr atsevišķi pētījuma dalībnieki nevēlējās, lai saruna/intervija tiktu ierakstīta diktafonā.

Galvenie iemesli šādu metožu izvēlei:

1. Kvalitatīvās metodes sniedz plašāku problēmas vai parādības izpratni, tas palīdz labāk saprast kontekstu, attieksmes un motivāciju. Personīgāks un tuvāks kontakts ar respondentu. Intervijas gaitā ir iespējas mainīt izpētes parametrus, uzdot papildinošus jautājumus, kas nebūtu iespējams interneta aptaujā.
2. Kvantitatīvās metodes sniedz iespēju noskaidrot parādības vai problēmas izplatību, biežumu, noskaidrot tendences, ar kvantitatīvas informācijas palīdzību. Šī metode

sniedz iespēju iegūt vispārīgu priekšstatu par problēmu, tomēr nesniedz padziļinātu problēmas izpratni. Interneta aptaujas izmantošana pētījumā nodrošina vieglāku respondentu sasniedzamību, kā arī ātrāku un lētāku datu ieguvī.

3. Līdzdalība pasākumos nodrošina pētniekiem iespēju pētīt problēmu dabiskos tās apstākļos, iegūt izpratni par konkrēto fizisko vidi, kurā viņš atrodas, identificēt konkrētas prakses darbībā, izvērtēt, kā tas ietekmē kopienas sociālo dzīvi. Novērojums palīdz analizēt, kā respondentu teiktais sasaucās ar viņu rību. Kvalitatīva novērojuma būtība ir iegūt izpratni par vidi, cilvēkiem un viņu rīcību šajā vidē. Atklātajā novērojumā pētnieks iekļaujas pētāmajā grupā, tas ir neuzmācīgs novērošanas veids.
4. Dokumentu analīze palīdz saprast kāda veida attīstības prakses un veidi tiek atbalstīti un realizēti pārvaldības līmenī, kas sasaucos ar lēno pilsētu koncepciju.

Metožu triangulācija sniedz empīrisko datu padziļinātāku, plašāku un labāku izpratni, kas nebūtu iespējams, izvēloties tikai vienu metodi.

Galvenie interviju tematiskie bloki sastāvēja no:

Uzņēmēju intervijās:

- Uzņēmuma darbība
- Iesaistīšanās biedrībā "Mārupes uzņēmēji"
- Sadarbības prakses ar pašvaldību, uzņēmējiem, iedzīvotājiem

Iedzīvotājiem:

- Piederība novadam
- Iesaistīšanās novada sabiedriskajā dzīvē
- Prakšu realizēšana privātmājas teritorijā
- Vietējo ražotāju atbalsts
- Novada attīstība
- Lēnās pilsēta idejas

Amatniekiem

- Amatnieciskā darbība
- Piedalīšanās Mārupes daiļamatnieku izstādē
- Sadarbības prakses ar pašvaldību, uzņēmējiem, iedzīvotājiem
- Kā vērtē Lēnās pilsētas idejas

Pašvaldību darbiniekiem

- Attīstības nodaļa un Teritorijas plānošana
 - Novada attīstība
 - Teritoriālā plānošana un attīstība

- Sadarbība prakses uzņēmēji, amatnieki, mājražotāji, iedzīvotāji
- Vietējās vērtības un resursi
- Ekonomiskā dimensija
- Jaunatnes lietu speciāliste
 - Jauniešu domes izveide un darbība
 - Jauniešu domes sadarbība ar pašvaldību, uzņēmējiem, iedzīvotājiem
- Skultes dienas centra vadītāja
 - Skultes dienas centra darbība
 - Skultes iedzīvotāji raksturojums

Biedrības darbība

- Sadarbības prakses ar pašvaldību, uzņēmējiem, iedzīvotājiem
Interviju jautājumus skatīts 4. pielikumā.

6.1. Lauka darba norise un apraksts

Maģistra darba sākumā lauka darba robežas tika nospraustas Mārupes ciema ietvaros, jo Mārupes novads ir pārāk plaša teritorija ar vairāk kā 17 000 iedzīvotājiem, kas apgrūtina, ar man pieejamajiem finansiālajiem un laika resursiem, veikt reprezentatīvu iedzīvotāju, uzņēmēju un vietējo mājražotāju un amatnieku viedokļa noskaidrošanu. Tomēr sekojošo iemeslu dēļ lauka darba robežas nācās paplašināt, iekļaujot visu Mārupes novadu.

1. Informācija trūkums uzņēmumu izlases veidošanai.
2. Pētījuma dalībnieku dzīvesvieta/atrašanās vieta atradās ārpus Mārupes ciema robežām.
3. Atteikumi/mazs īpatsvars man interesējošās nozares uzņēmumu Mārupes ciema robežās.
4. Nepieciešamība iegūt plašāku Mārupes novada iedzīvotāju viedokli

Lauka darba norisinājās laika posmā no 2015. gada 13. janvāra līdz 4. maijam, kura laikā tika veiktas intervijas ar Mārupes novada Domes pārstāvjiem, Mārupes novada Jauniešu Domi, uzņēmējiem, biedrībām, iedzīvotājiem un Mārupes novada mājražotājiem un daiļamatniekiem, atklātais novērojums pasākumos un sabiedriskajās apspriešanās, Mārupes novada iedzīvotāju aptaujas veikšana gan internetā, gan izbraucienos uz visiem četriem ciemiem, dienas centra “Skulte” vadītāju, kā arī veikta Mārupes novada pašvaldības dokumentu analīze. Kopumā tika aptaujāti internetā un klātienē 181 Mārupes novada iedzīvotājs, veiktas intervijas ar:

- 11 uzņēmējiem
- 5 amatniekiem
- 4 biedrībām

- 4 pašvaldību darbiniecēm
- Grupas intervijas ar Mārupes novada Jauniešu Domi.

Papildus lielākā daļa pētījuma dalībnieku bija arī Mārupes novada iedzīvotāji, ar tiem tika veikta papildus intervijas. Intervijās kā Mārupes novada iedzīvotāji piedalījās 20 respondenti. Ar precīzākiem interviju norises un pasākumu apmeklēšanu laikiem ir iespējams iepazīties maģistra darbam pievienotajā 1. pielikumā.

6.1.1. Tikšanās ar Mārupes novada domes pārstāvēm

Pirmā tikšanās bija ar Mārupes novada Domes pārstāvēm - Attīstības nodaļas vadītāju Ilzi Krēmeri un Teritorijas plānotāju Daci Žīguri. Tikšanās notika 13. janvārī plkst. 13:00 kopumā ilga pusotru stundu. Tikšanās laikā sniedzu ieskatu par savu maģistra darbu, kā arī vēlējos noskaidrot iespējamās sadarbības iespējas ar Mārupes novada domi maģistra darba izstrādē. Noskaidroju pārstāvju viedokli par Mārupes novada attīstību, esošajām sadarbības praksēm ar vietējiem iedzīvotājiem, uzņēmējiem, kā arī citiem jautājumiem, kas sasaistās ar mana darba koncepciju. Ieguvu noderīgu informāciju par novadā veiktajiem pētījumiem, kā arī saņēmu pētījuma datu pārskatus elektroniski.

Mārupes novada Domes kontekstā papildus tika veikta intervijas ar Mārupes novada Jauniešu Domes pārstāvjiem un jaunatnes lietu speciālisti Jolantu Grosbergu. Maģistra darba ietvaros mērķis bija arī tikties ar jauniešiem, lai noskaidrotu viņu viedokli par Mārupes novadu, iespējām, interesēm, aktivitātēm un praksēm, jo tā ir nākošā paaudze, kura, iespējams, turpinās dzīvot Mārupē, tāpēc ir svarīgi noskaidrot viņu viedokli. Jauniešu Dome ir jauniešu grupa, ar kuru man bija iespēja noorganizēt tikšanos. Šie jaunieši ir ieinteresēti, ne tikai iegūt jaunus draugus un pieredzi šāda veida sabiedriskajā darbībā, bet arī palīdzēt vietējiem iedzīvotājiem, apzinot viņu problēmas un vajadzības, rodot risinājumus kopīgā sadarbības ceļā risinājumus. Piemēram, Mārupē ir viens no visjaunākajiem novadiem iedzīvotāju vecuma ziņā – Mārupē ir divreiz vairāk bērnu nekā cilvēku vecumā virs 65 gadiem (Apriņķis.lv, 2015). Šāda situācija rada nepieciešamību ne tikai pēc jauniem bērnudārzniekiem un skolām, bet arī aktivitātes iespējām vasarā, kad ir daudz brīvā laika. Tāpēc jaunieši no Jauniešu Domes apzinoties šo situāciju, vasarā sadarbībā ar Mārupes novada Domi organizēs dienas nometnes bērniem. Grupas diskusija noritēja kopā ar 5 jauniešiem. Diskusijā tika pārrunāti jautājumi par – jauniešu domes darbību un pasākumiem, jauniešu iesaisti jauniešu domes darbībā, kā arī par ilgtspējīgu attīstību saistot to ar Lēno pilsētu un lēnās pārtikas ideoloģiju. Mērķis bija noskaidrot jauniešu vērtējumu par šāda veida attīstību un iespējām Mārupes novadā. Jaunieši bija ļoti atsaucīgi, entuziastiski un uzņēmīgi.

Skultes iedzīvotāju viedokļa apzināšanai, nolēmu sazināties ar dienas centra “Skulte” vadītāju Vladu Larionova. Dienas centrs tika izvēlēts, jo uzskatīju, ka tur būs iespējams sasniegt lielāku un plašāku dažāda vecuma grupu iedzīvotāju viedokļu pārstāvniecību, kā arī uzskatīju, ka šī varētu būt viena publiskām vietām, kur varētu apgrozīties vienuviet vairāk cilvēku. Tikšanās laikā vadītāja sniedza nelielu ieskatu par Skulti, tās iedzīvotājiem, problēmām, ar ko nākas saskarties ikdienā. Papildus nolēmu atstāt anketas, lai dienas centra apmeklētāji tās aizpilda.

6.1.2. Intervijas ar uzņēmējiem

Mārupes novada Domē 16. februārī notika kārtējā pašvaldības pārstāvju tikšanās ar biedrību „Mārupes uzņēmēji”, uz kuru arī es biju ieradies. Sākums bija ap plkst. 9:00 un ilga aptuveni pusotru stundu. Tikšanās laikā tika pārrunāti iespējamie sadarbības veidi starp pašvaldību un uzņēmējiem, kā arī vērsta uzmanība uz novada aktuālajiem notikumiem. Pēc tikšanās bija iespēja aprunāties ar Normundu Čiževski, biedrības “Mārupes uzņēmēji” valdes locekli. Šis bija atslēgas cilvēks uzņēmēju grupas identificēšanā, ar kuru vēlāk arī tikos uz interviju.

Pirmās problēmas, ar ko nācās saskarties, bija nepieciešamās informācijas iegūšanā par visiem reģistrētajiem uzņēmumiem Mārupē ciemā, lai būtu iespējams veidot uzņēmumu atlasu, kas pēc noteiktiem kritērijiem tiktu iekļauti pētījumā. Kā pirmos izvēlējos apzināt vietējos uzņēmumus, kuru saimnieciskā darbība ir saistīta ar lauksaimniecību, kas sasauktos ar lēnās pārtikas koncepciju, proti, vietējie ražotāji, kas var piedāvāt vietēji audzētu pārtiku iedzīvotājiem. Papildus uzmanība tika vērsta arī uz citiem uzņēmumiem, kas veic specifiskas vai nišas veida produkcijas ražošanu, un restorāniem, kas arī sasauktos ar lēnās pārtikas kustības koncepciju, proti, sadarbībā ar vietējiem pārtikas ražotājiem ir iespēja piedāvāt vietējos restorānos, kafejnīcās vai skolās vietējo pārtikas produkciju. Pēc sākumā veiktā izpētes Mārupes ciema robežās, apzinot un sazinoties ar vietējiem uzņēmējiem man interesējošajā nozarē, secināju, ka ir nepieciešams iekļaut dažādu nozaru uzņēmumus, jo primāri interesējošie uzņēmumi lauksaimniecības nozarē nav daudz, kā arī nebija iespējams ar tiem sazināties vai arī tika saņemti atteikumi. Mārupē visplašāk pārstāvētas ir konsultāciju, darbību ar nekustamiem īpašumiem, būvniecības un loģistikas nozares (Mārupes novads, 2015a). Informācijas ieguvei izvēlējos apmeklēt biedrības “Mārupes uzņēmēji” mājaslapu, kurā šobrīd ir pārstāvēti 68 biedri – mazie, vidējie un lielie uzņēmumi, kā arī fiziskas personas un sabiedriskas organizācijas (Mārupes uzņēmēji, 2015). Tomēr, kā norādīja Normunds Čiževskis, Mārupes novadā kopumā ir reģistrēti aptuveni 2200 uzņēmumi, no kuriem aktīvi darbojas 1250. “Mārupes uzņēmēji” biedrībā uzņēmumu procentuālā pārstāvniecība ir aptuveni 2,8 %, kas varbūt liekās mazs

rādītājs, tomēr, kā uzsver Normunds Čiževskis, tad šis rādītāj ir ļoti augsts, ja salīdzinām ar lielākām biedrībām, kā, piemēram, LTRK, kura pārstāv visu Latviju, tomēr tur šī procentuālā pārstāvniecība ir vēl mazāka. Mājaslapa ir labi izveidota, pieejamā informācija ir viegli pārskatāma un pietiekama, kā arī tā tiek regulāri atjaunota. Mājaslapā ir atspoguļoti arī biedri interaktīvā kartē, kas nodrošina to labu pārredzamību. Lauksaimniecības nozarē ir pārstāvēti 7 uzņēmumi, no kuriem man derīgi bija 2 – “Sabiedrība Mārupe SIA” un “Zālītes Z/S”. Tomēr ar “Zālītes Z/S” sezonas darbu uzsākšanas dēļ, saimniekam nebija laika, lai tiktos klātienē ar mani, un ar “Sabiedrība Mārupe SIA” neizdevās sazināties ne telefoniski, ne elektroniski, kam iemesls, iespējams, bija notikušais nelaimes gadījums 2014. gada novembrī, kad biogāzes koģenerācijas stacijā bojā aizgāja divi darbinieki. Apzinoties problemātiku, kas saistāma ar uzņēmumu atlasī un saziņa iespējām, nolēmu sazināties ar Normundu, lūdzot atsūtīt “Mārupes uzņēmēju” biedrības visaktīvākos biedrus. Aktīvākos biedrus izvēlējos, jo tie ir uzņēmēji, kuriem visvairāk rūp Mārupes novads, tie pārstāv pārējo uzņēmēju intereses, kā arī tie ir pietiekami sociāli aktīvi. Tādējādi izpētes fokuss mainīja savu virzienu no specifiskas nozares uzņēmēju viedokļa apzināšanas, uz novada aktīvāko uzņēmēju viedokļa noskaidrošanu. Manuprāt, tas bija ļoti veiksmīgs pavērsiens, jo apzinot aktīvāko uzņēmēju viedokli, ir iespējas iegūt plašāku, dziļāku izpratni par novada darbību, attīstību un uzņēmējdarbības iespējām, kas mana darba kontekstā būtu saistāms ar lauksaimniecības un vietējo ēdienu nozares potenciālo darbību Mārupes novadā.

Intervijas ar uzņēmējiem notika dažādās vietās - konkrēto uzņēmumu telpās, birojos, sabiedriskās vietās. Kopumā interviju laiks ilga no pusstundas līdz stundai, bija arī ilgākas intervijās līdz 4 stundām. Tiekoties ar uzņēmējiem no sākuma biju paredzējis katrai intervijai veltīt pusstundu, jo neuzskatīju, ka paši uzņēmēji varēs veltīt vairāk laiku man, kas būtu skaidrojams ar nepieciešamību vadīt uzņēmumu. Tomēr lielākā daļa uzņēmēju, ar kuriem tikos, bija ļoti atsaucīgi, pretimnākoši un ieinteresēti palīdzēt. Kopumā intervijas noritēja diezgan brīvi, nesteidzīgi, ļaujot vadītājiem veikt nepieciešamos darbus, kas ir saistāmi ar uzņēmuma vadīšanu. Tādējādi spējot apvienot abas lietas vienlaicīgi, izdevās veidot labu sadarbību. Bija arī tikšanās ar uzņēmējiem, kuri nevarēja veltīt pārāk daudz laika, tomēr iespēju robežās atbildes uz galvenajiem jautājumiem tika iegūtas. Tiekoties ar uzņēmējiem divas intervijas palika visspilgtāk prātā. Pirmā bija ar Itāļu restorāna “*Trattoria da Niko*” vadītāju Niko, kas, manuprāt, bija visnotaļ interesanta un noderīga pieredze, kas sniedza man personīgi iespēju labāk saprast lēnās pārtikas un lēno pilsētu koncepciju. Ar tikšanās plašāku aprakstu ir iespējam iepazīties 2. pielikumā. Otrā intervija bija ar uzņēmuma “Vērsis Ro” vadītāju Vitautu. Tikšanās ar vadītāju bija ļoti patīkama un interesanta, vadītājs ir ar lielu pieredzi uzņēmējdarbībā, konkrētais uzņēmums jau darbojas 15 gadus. Intervija notika 8. maijā plkst. 14:30 uzņēmuma

telpās. Ierodoties klātienē, es tiku laipni sagaidīts. Sagādīšanās pēc vienam no darbiniekiem bija vārda diena, kas tālāko intervijas norisi ievadīja sarunās pie kafijas un kūkas. Šī intervija bija visilgākā. Personīgi šī diena man bija brīva, kas nozīmēja, ka laika limitu nolika pats respondents. Vitauts ir atvērts un komunikabls cilvēks, kas tās dienas kontekstā, manuprāt, bija viens no iemesliem, kāpēc intervija izvērsās tik ilga. Otrs iemesls, manuprāt, ir saistāms ar vadītāja spēju apvienot gan uzņēmuma vadīšanu, gan atbildēšanu uz jautājumiem. Intervijā tika pārrunāti ne tikai man interesējošie jautājumi, bet vadītājs arī sniedza ieskatu par uzņēmuma darbību un niansēm.

6.1.3. Intervijas ar amatniekiem

Pētījumā tika iekļauti arī vietējie amatnieki un mājražotāji, kas vistiešākā veidā sasaucas ar lēno pilsētu koncepciju, proti, atbalsts vietējiem ražotājiem. Amatnieki, manuprāt, ir unikāla novada vērtība, jo tie ir cilvēki, kuriem ir bagātīgs zināšanu, tradīciju un prasmju mantojums, kas var ne tikai piešķirt novadam savu unikalitāti, bet arī nodrošināt jauniešiem alternatīvas karjeras jomā, kā arī spēj nest novadam ekonomisko pienesumu. Kā norāda amatnieki Aelita un Uldis, tad

“Vācija bija faktiski amatniecības valsts. Jo pirmskara Vācijā, faktiski, bija mazie ražotāji, mazie amatniecīņi. Mums Latvijā amatniecība ienāca pamatā no vāciešiem. Un tagad tur nekā nav. Tur ir Ķīnas pērlītes, tirdziņā. ..principa mazie ražotāji, faktiski, uzcēla visu savu ekonomiku augšā, ja. (Uldis - Viņi ekonomiku pacēla divu, trīs cilvēku komandās.) ..Pēc tam aizgāja lielā rūpniecība, aizgāja šīs megapolises un Eiropas apvienošana...un tagad Vācija ir nožēlojama. Visi reģioni ir absolūti tukši, visi jaunie ir sabraukuši lielpilsētās, jo viņiem tur vairs nav darba...viss ir apstājies. Sākotnējais ekonomikas uzplaukums bija tieši no šī mazā, no šiem ģimenes uzņēmumiem.” Aelita

Amatnieku apzināšanai, izmantoju gan internetā pieejamo informāciju, gan arī Elīnas Brigmanes, Mārupes novada Attīstības nodaļas tūrisma organizatore, palīdzību. Primāri fokusējos uz tiem amatniekiem, kuru profesijā iezīmējas senas tradīcijas un iesakņotas amata prasmes, piemēram, kalējs vai aušana stellēs. Kopumā izdevās iegūt vairāk nekā 30 amatnieku kontaktinformāciju, no kuriem 5 piedalījās intervijās. Protams, arī šeit bija atteikumi no amatniekiem piedalīties intervijā, kas beigās noveda pie 5 amatniekiem, kuri piekrita intervijai un atbilda manis interesējošajiem kritērijiem. Mājražotāji ir kā resursus nišas produkcijas radīšanai, kas var sniegt papildus pievienoto vērtību novada unikalitātei un specifiskumam. Manuprāt, lēnās pilsētas koncepcijā šīs grupas noteikti ir atbalstāmas un vajadzīgas, lai vieta varētu radīt savu unikalitāti, kas to atšķir no citām vietām.

6.1.4. Intervijas ar biedrību pārstāvjiem

Maģistra darbā tika apzinātas arī biedrības, kuru darbības ir saistīta ar Mārupes novadu un sasaucās ar mana darba koncepciju. Piemēram, “Latvijas mājražotāji” un “Daiļamatnieku” biedrības. Daiļamatnieku biedrība juridiski vēl nepastāv, tomēr tiekoties ar idejas autori Lauru

Stelpi, noskaidroju, ka šāda veida iniciatīva drīzumā tiks realizēta, respektīvi, ir apzināti Mārupes novada vietējie amatnieki, tālāka darbība ir vērsta uz biedrības nodibināšanu. Biedrības, manuprāt, ir nozīmīgs resursus, kas atkarībā no to darbību mērķa, var kalpot kā nozīmīgs resurss, ne tikai iedzīvotāju interešu pārstāvniecībā, bet arī novada attīstībā, kā, piemēram, “Pierīgas partnerība”. Ne tikai LEADER programmas ietvaros šī biedrība ir aktīvi veikusi iedzīvotāju iesaisti un viedokļa apzināšanu, bet arī snieguši palīdzību Laurai Stelpei biedrības “Daiļamatnieki” izveidē. Biedrībā “Mārupes uzņēmēji” ne tikai pārstāv vietējo uzņēmēju intereses, kā arī sekmē uzņēmējdarbības vides attīstību Mārupes novadā, bet arī aktīvi iesaista vietējos iedzīvotāju dažādos ar finanšu un uzņēmējdarbības tematiku izglītojošos pasākumus, kā, piemēram, “Par 2 stundām zinošāks” un “Finanšu pratība”. Tas ir maksas pasākumus, kas nozīmē, ka pie pasākumu organizēšana un satura tiek piestrādāts, lai arī pieredzējušiem uzņēmējiem ir interesanti. Biedrības “Mājražotāji” dibinātājs Agris Locs, norāda, ka tā bija viņa paša iniciatīva, jo nebija pieejamas vienotas informācijas par mājražotājiem, no kuriem būtu iespējams iegādāties produkciju. Tā arī viņš nonāca pie šīs idejas, par biedrības dibināšanu, kurā tiktu apvienoti Latvijas mājražotāji. Mārupes novadā šinī biedrībā ir iesaistījies veikals “UNCE eko un dabas lietas”.

Biedrībās tika iekļautas darbā, jo tās biežāk ir vietējo iedzīvotāju organizācijas, kas savā darbībā ir orientēta gan uz savu interešu un vajadzību pārstāvniecību, gan arī plašākas sabiedrības. Biedrības dalībnieki, manuprāt, ir tā kritiskā iedzīvotāju masa, kura spēj radīt izmaiņas savu interešu darbības horizontā. Konceptuāli biedrības darbā tiek saistītas ar sociālās inovācijas jēdzienu, jo biedrību dalībnieki veido dažāda veida sadarbības prakses un iniciatīvās, lai uzlabotu vietējo dzīves kvalitāti un labklājību, radītu izmaiņas pilsētas attīstībā vai darbībā, kā arī iesaistītu iedzīvotājus dažādos pasākumos. Tiekoties ar biedrību pārstāvjiem, tika pārrunāti jautājumi par biedrības darbību novadā un sniegta informācija par biedrību kā tādu, kā arī vērsta uzmanību uz lēno pilsētu kustības koncepciju. Noskaidroti, biedrību pārstāvju redzējumi un uzskati par lēnās pilsētas attīstību Mārupes novadā. Plašāku ieskatu par konkrētām biedrībām skatīt 1. pielikumā.

6.1.5. Iedzīvotāju aptauja

Pētījuma dalībnieki - Mārupes novada uzņēmēji, amatnieki un mājražotāji - gandrīz visi, izņemot divus, arī bija Mārupes novada iedzīvotāji, attiecīgi intervijās tika uzdoti jautājumi ne tikai par uzņēmumu saimniecisko darbību un dalību “Mārupes uzņēmēji” biedrībā, kā tas atspoguļojās uzņēmēju intervijās, bet arī tika noskaidrots respondentu viedoklis, kā Mārupes novada iedzīvotājam, vēršot uzmanību uz lēno pilsētas ideju atbalstīšanu, dažāda veida praksēm, kas tiek piekoptas privātmājas teritorijā, kā arī aktivitāti novada sabiedriskajā dzīvē.

Tomēr lauka darba vidus posmā nonācu pie secinājuma, ka ir nepieciešams veikt plašāku Mārupes novada iedzīvotāju aptauju internetā, jo tiekoties ar iedzīvotājiem klātienē ir iespējams iegūt padziļinātāku izpratni par iedzīvotāju attieksmi vai konkrētu vērtējumu, tomēr nav iespējams noskaidrot plašākā mērogā iedzīvotāju vērtējumu par lēno pilsētu koncepciju, kā arī kopējās tendences un vērtējumus. Tāpēc tika izstrādāta interneta aptauja portālā “VisiDati.lv”, kā arī papildus veikta iedzīvotāju anketēšana visos četros ciemos, jo internetā, lai gan tika veikta regulāra aptaujas publicēšana sociālajos tīklos – *draugiem.lv*, *facebook*, *twitter*, dažādās sociālo tīklu domubiedru grupās, kā arī Mārupes novada mājaslapā, tomēr neizdevās iegūt “VisiDati.lv” piedāvāto maksimālo respondentu skaitu līdz 200. Neierobežots respondentu skaits, manuprāt, šī darba ietvaros būtu bijis gan par dārgu – 53,50 eiro, gan arī, vērtējot darbā iegūto iedzīvotāju atbildes, nelietderīgs. Papildus internetā veiktajai aptaujai, tika veikta arī anketēšana uz vietas izbraucienos, kā arī “Pierīgas partnerība” rīkoto tikšanos ar iedzīvotājiem laikā. “Pierīgas partnerība” rīkoja tikšanās ar iedzīvotājiem katrā ciemā, tomēr ne visiem iedzīvotājiem bija iespēja konkrētajā laikā ierasties uz savā ciemā rīkoto tikšanos. Tāpēc gadījās arī situācijas, kad, piemēram, uz Tīrainē paredzēto tikšanos ierodas iedzīvotāji no Mārupes, kas ietekmē atbildējušo iedzīvotāju kopainu.

Interneta aptaujā tika iegūtas 124 respondentu atbildes, papildus veicot anketēšanu uz vietas, tika iegūtas 60 respondentu atbildes. Kopumā tika iegūtas 184 respondentu atbildes, tomēr uz vietas veiktajā anketēšanā 3 aptaujas nebija derīgas – divi respondenti nebija Mārupes novada iedzīvotāji, kā arī viena anketa bija aizpildīta tikai daļēji. Kopumā tika iegūtas 181 derīga atbilde. Vērtējot Mārupes novada kopējo iedzīvotāju skaitu, kas ir vairāk kā 17 000 iedzīvotāju, šī pētījuma ietvaros iegūtas atbildes nav reprezentatīvas, tāpēc iegūto datu analīze nevar tikt attiecināta uz visiem Mārupes novada iedzīvotājiem, tomēr iegūtie rezultāti sniedz ieskatu par tendencēm. Maģistra darba mērķis nebija iegūt reprezentatīvu Mārupes novada iedzīvotāju izlasi. Izlasei pie ticamības līmeņa 95 %, statistiskā kļūdas līmeņa 5 % un atbilžu sadalījumu 50 % - būtu jāsatāv no 376 iedzīvotājiem. Manā gadījumā pie tiem pašiem nosacījumiem statistiskā kļūda ir 7,25 %.

Aptaujā piedalījās 117 (65 %) sievietes un 64 (35 %) vīrieši, skatīt 6. pielikuma 1. attēlu. Disproporcionālā vīriešu un sieviešu pārstāvniecība aptaujā ierobežo datu analīzes iespējas dzimumu griezumā. Vecuma ziņā aktīvākie aptaujas dalībnieki bija jaunieši un vidējā vecuma grupā, respektīvi, vecuma grupā no 16-45 gadiem, skatīt 6. pielikuma 2. attēlu. Lielākā daļa aptaujas respondentu tika iegūta ar interneta aptaujas palīdzību, iespējams, tas ir viens no iemesliem, kāpēc vecāka gada gājuma iedzīvotāji ir mazāk pārstāvēti, jo, iespējams, piekļuves iespējas un prasmes internetā aizpildīt aptauju vecāka gada gājuma cilvēkiem rada problēma.

Plašāks ieskatu par iedzīvotāju demogrāfiskajiem raksturlielumiem ir iespējams apskatīt 6. pielikumā.

Aptauja anketa bija sagatavota latviešu valodā, kas Skultē un Tīrainē radīja nelielas problēmas iedzīvotājiem atbildēt, tomēr ar manu vai kāda cita palīdzību, respondentam jautājumu būtība tika apskaidrota. Interneta aptaujā tika pielietota pašizlases metode, kas ir vieglāk realizējama, ar mazākiem izdevumi, kā arī plašākām sasniedzamības iespējām. Ņemot vērā, ka mērķa grupa ir specifiska – Mārupes novada iedzīvotāji, tas radīja ierobežojumus, jo uzrunāšanas iespējas un konkrētu Mārupes novada iedzīvotāju sasniegšana, lielā mērā ir atkarīga no veikto ierakstu sociālajos tīklos pārpublicēšanas vai atzīmēšanas ar “Patīk” no cilvēkiem manā draugu lokā. Pārpublicēts ieraksts parādās citos profilos, kas nodrošina lielāku iespējamību, ka starp tiem, kuri ir veikuši ieraksta pārpublicēšanu, viņu draugu lokā varētu atrasties arī kāds Mārupes novada iedzīvotājs. Lai gan ieraksti sociālajos tīklos tika veikti regulāri ik pēc 2 dienām, kā arī dažādos laikos – rīta pusē, pēcpusdienā, vakarā un naktīs, un dažādās domubiedru grupās, tomēr, manuprāt, pietiekami lielu atsaucību neizdevās iegūt. Piemēram, ja izvērtē atsevišķu domubiedru grupā reģistrēto dalībnieku skaitu, piemēram, *draugiem.lv* domubiedru grupa “Mārupe”, kurā ir 690 biedri (15.05.15.), liekās dīvaini, ka nav bijis iespējams sasniegt lielāku iedzīvotāju atbildētību. Protams, jāapzinās, ka domubiedru grupās pieteikties var jebkurš, arī ne Mārupes novada iedzīvotājs, tāpēc nav garantijas, ka uzrunāti tiks tieši Mārupes novada iedzīvotāji. Kā arī cilvēkiem iespējams nav saistoši vai interesanti veikt konkrētā ierakst pārpublicēšanu, kas ietekmē iespēju uzrunāt vairāk Mārupes novada iedzīvotājus. Šie ir ierobežojumi pašizlases metodei, ar kuri ir jāapzinās. Domubiedru grupu atlasē vadījos pēc grupas tēmas, kas būtu atbilstoša Mārupes novadam. Dažas no maģistra darbā izvēlētajām domubiedru grupām – “Mārupe”, “MMM-Mārupes mākslas skola”, “Jaunmārupe”, “Vecāku padome: Skultes sākumskola”.

Veicot anketēšanu uz vietas, iespējas piedalīties aptaujā bija jebkurai satiktajam iedzīvotājam, kurš piekrita piedalīties. Vērtējot atbildētību, manuprāt, kritērija ieviešana, kā, piemēram, katrs 3, būtu izteikti samazinājusi iegūtās atbildes. Lai gan izbraucieni uz ciemiem notika pēc darba laika, tik un tā Skultē un Tīrainē neizdevās satikt pietiekami daudz iedzīvotāju. Vietējiem iedzīvotājiem jautāju, kur ir iespējams satikt vairāk iedzīvotāju, tomēr visi arī norādīja, ka konkrēto vietu esmu izvēlējies pareizo, piemēram, pie veikaliem – Jaunmārupe un Skultē, bērnu spēļu laukumā – Tīrainē. Tā kā interneta aptaujā Mārupes ciema iedzīvotāji bija izteikts līderis ar vairāk kā pusi (106 respondenti, no tiem 18 atbildējuši uz vietas) no visiem atbildējušajiem, uzskatīju, ka ir nepieciešams veikt anketēšanu uz vietas arī pārējos ciemos. Jaunmārupe ir otrajā vietā pēc atbildējušo skaita (44 respondenti, no tiem 16 atbildējuši uz vietas), attiecīgi uzmanība vairāk tika vērsta uz Skultes un Tīraines ciemu, jo interneta aptaujā

atbildējušo skaits abos ciemos bija tikai 8 iedzīvotāji (Tīrainē 6, Skultē – 2). Beigās iegūtās iedzīvotāju atbildes attiecīgi sastādīja – Tīrainē 16 un Skultē 15.

Dienas centrā izdevās iegūt 6 aizpildītas anketas, tāpēc nolēmu papildus veikt anketēšanu uz vietas. Anketēšana notika divas reizes 30. aprīli un 5. maijā. Lai gan abas anketēšanas notika pēc plkst. 17:00, kad iedzīvotāji atgriežas pēc darba, kā arī laika apstākļi bija ļoti labi, tomēr Skultē iedzīvotāji nebija pārāk atsaucīgi, ja salīdzina ar citiem ciemiem. Piemēram, problēmas pat radās iedzīvotāju uzrunāšanā, jo iedzīvotāji uzreiz atteica, pat neieklausoties, kāpēc viņi tiek uzrunāti. Tomēr lielākā daļa iedzīvotāju bija pretimnākoši un gatavi sadarboties, divi iedzīvotāji pat palīdzēja sameklēt papildus respondentus.

Jaunmārupē, Mārupē un Tīrainē anketēšanas pirmo reizi tika veikta “Pierīgas partnerība” rīkotajās tikšanās laikā ar iedzīvotājiem. Attiecīgi 21., 24. un 28. aprīlis plkst. 18:00. Uz Skultē paredzēto tikšanos personīgu iemeslu dēļ nebija iespējams nokļūt, tomēr veicu 2 atsevišķus braucienus, lai anketētu iedzīvotājus personīgi. Uz pārējiem ciemiem otrais brauciens notika 5. maijā laika posmā no 18:00-20:00. Jaunmārupē izdevās iegūt visvairāk anketu tās dienas braucienā. Anketēšanu veicu pie veikala “Klements un Pēteris”, manuprāt, tā bija visaktīvākā iedzīvotāju kustības ziņā vieta, jo iedzīvotāji gan ar privāto auto, gan velosipēdiem, kā arī ar kājām varēja ērti piekļūt pie veikala, pēc darba iebraucot kādām ātram pirkumam pakaļ. Pēc anketēšanas Jaunmārupē devos uz Tīraini, nobraucu garām vairākām vietām gan Mārupes pamatskolai, vietējam veikaliņam - Viršu ielas un Jelgavas ceļa krustojumā, tomēr iedzīvotājus nemanīju, nolēmu doties uz bērnu laukumu, kur arī veicu anketēšanu. Ņemot vērā augsto Mārupes iedzīvotāju atbildētību internetā, neuzskatīju par vajadzīgu papildus veikt arī iedzīvotāju anketēšanu uz vietas, jo mērķis bija iegūt pēc iespējas līdzīgāku ciemu iedzīvotāju viedokļu pārstāvniecību.

Aptaujas jautājumos tika noskaidrots iedzīvotāju līdzdalība novada sabiedriskajā dzīvē, kā arī pievērsta uzmanība līdzdalībai novada politiskajā dzīvē un ar novada attīstību saistītos aspektos. Lēno pilsētu attīstībai ir svarīgs priekšnoteikums ir iedzīvotāju atbalsts un līdzdalība, tādējādi uzdotie jautājumi palīdzot labāk saprast, cik izteikta Mārupē ir pilsoniskā sabiedrība. Jautājumos par vietējo amatnieku un lauksaimnieku apzināšanos un nepieciešamību, mērķis bija noskaidrot, vai iedzīvotājiem šāda veida pārstāvji novadā ir tīkami un nepieciešami. Lēno pilsētu un lēnās pārtikas kustību dalībvalstīm vietējie ražotāji ir svarīgi, jo, piemēram, bez lauksaimniekiem vai mājražotājiem nebūs vietējas pārtikas. Jautājumos par privātīpašumā esošo mazdārziņu/siltumnīcu, tika uzdoti, lai noskaidrotu ne tikai vai vietēja un paša audzēta pārtika kā vērtība ir aktuāla iedzīvotājiem, bet arī, kā tas iezīmējās intervijās, ir iespējams runāt par zināmu tradīciju un mantojuma turpinājumu. Tika apzinātas arī dažāda veida ilgtspējīgas attīstības prakses, kuras piekopt iedzīvotāji, kopumā norādot uz iedzīvotāju domāšanas veidu,

respektīvi, vai šāda dabai draudzīgu un ilgtspējīgu prakšu atbalsts ir arī no iedzīvotāju puses. Jautājumā par lēno pilsētu darbību, kas skar izmaiņas dalībpilsētu politikā, mērķis bija noskaidrot, vai iedzīvotājiem šāda veida attīstība, proti, ieviešot izmaiņas pilsētas attīstībā, ir saistoša un vajadzīga. Anketas jautājumus ir iespējams apskatīt darbam pievienotajā 3. pielikumā.

6.1.6. Līdzdalības novērojums

Atklātais novērojums pasākumos palīdzēja labāk saprast Mārupes novada fizisko telpu, kā arī labāk izprast atšķirīgos un līdzīgos vērtējumus par novada darbību un attīstību, kā arī iedzīvotāju vēlmes dažādos ciemos. Piemēram, apmeklējot “Pierīgas partnerības” rīkotos pasākumus, kuru mērķis bija apzināt iedzīvotāju viedokli un vēlmes novada attīstībā. Apzinot iedzīvotāju vēlmes, vajadzības un idejas, tiks izstrādāts rīcību plāns LEADER programmas finansējuma apguvei līdz 2020.gadam. Kopumā savu iespēju robežās piedalījos 4 dažādos pasākumos. Plašāks apraksts par pasākumiem pieejams 5. pielikumā.

- “Rail baltica” projekta sabiedriskā apspriešana
- “Pierīgas partnerība” rīkotās tikšanās Tīrainē, Jaunmārupē, Mārupē
- Mārupes novada BMX sporta svētki Tīrainē
- Mārupes aktīvās tūrisma sezonas atklāšanas svētki – Riteņbraukšana un tirdziņu apmeklēšana

6.1.7. Dokumentu analīze

Maģistra darbā tika veikta arī Mārupes novada pašvaldības attīstības un plānošanas dokumentu analīze. Dokumenti tika izmantoti, lai veiktu pastāvošo un plānoto prakšu identificēšanu, kas atbilst lēno pilsētu koncepcijai, papildus tiks izmantota saņemtā informācija no pašvaldības darbiniecēm, kā arī cita pieejamā publiskā informācija par novadā notiekošo, praksēm un pasākumiem, kas sasaucas un atbilst ar lēno pilsētu pieeju.

Zemāk ir uzskaitīti konkrētie dokumenti, kuri tika izmantoti pašnovērtējumam

- Mārupes novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2026.gadam
- Mārupes novada attīstības programma 2013.-2019.gadam
- Mārupes pagasta attīstības programma 2003
- Publiskie pārskati
- Informatīvie izdevumi “Mārupes vēstis”

Maģistra darbā tiek izvērtēs, cik lielā mērā pašvaldības plānošanas un attīstības dokumentos, publiskajos pārskatos un citā publiski pieejamā informācijā par novadu, jau iezīmējās lēnās pilsētas politika. Maģistra darbā netiek apgalvots, ka Mārupe ir lēnā pilsēta,

veicot interviju, aptaujas, novada dokumentu un novērojumos iegūto datu savstarpēju salīdzināšanu un analīzi, darbā tiek identificētas tās lietas, resursi, prakses, kuras liecina par netiešu novada attīstības veidošanu, kas atbilst lēno pilsētu attīstībai.

7. ANALĪZE

Maģistra darba mērķis ir, pielietojot lēnās pārtikas un lēno pilsētu koncepciju, izvērtēt Mārupes novada attīstību, izvērtējot atsevišķu sabiedrības grupu viedokli. Lai to izdarītu tika izvirzīti trīs pētnieciskie jautājumi:

1. Kādi ir politiskie un pilsētplānošanas priekšnosacījumi lēno pilsētu kustības attīstībai mazajās pilsētās?
2. Kādi resursi, pasākumi, iniciatīvas un rīcība raksturo lēnās pilsētas kustības veidošanos Mārupes novadā pārvaldības, uzņēmējdarbības un pilsoniskās aktivitātes līmenī?
3. Kādi ir priekšnoteikumi lēnās pilsētas un lēnās pārtikas ideju atbalstam un īstenošanai iedzīvotāju un pilsoniskās sabiedrības iesaistes perspektīvā?

Darba analīze ietvēra realizētās rīcības, prakšu, mērķu un attīstības perspektīvu identificēšanu gan sabiedrības, gan pārvaldības līmenī, kas atbilst lēno pilsētu attīstībai. Pārvaldības līmenī tika veikta attīstības un teritorālās plānošanas dokumentu analīze, noskaidrots pašvaldības darbinieku viedoklis, kā identificētas realizētās attīstības prakses. Sabiedrības līmenī tika veikta iedzīvotāju viedokļa noskaidrošana šāda veida attīstības implicēšanai Mārupes novadā, līdzdalība pasākumos, kā arī noorganizētas intervijas ar dažādām sabiedrības grupām.

Darba empīrisko datu analīzi veido 6 galvenās analīzes kategorijas:

- Ģeogrāfiskie un sociāli ekonomiskie priekšnoteikumi lēno pilsētu attīstībai
- Attīstības plānošanas un pašvaldību politikas loma lēno pilsētu veidošanā
- Līdzdalības loma lēno pilsētu veidošanā
- Pašvaldības, uzņēmēju un iedzīvotāju sadarbība lēno pilsētu veidošanā
- Uzņēmējdarbības loma lēno pilsētu veidošanā
- Ekonomiskie un sociāli ekonomiskie veidi un prakses lēno kopienu veidošanā
- Iedzīvotāju piederības veidošana lēno pilsētu attīstībā

7.1. Ģeogrāfiskie un sociāli ekonomiskie priekšnoteikumi lēno pilsētu attīstībai

Vēsturiski Mārupe veidojusies mežiem un purviem bagātīgajā Rīgas pilsētas tuvumā esošajā lauku teritorijā. Šobrīd Mārupe ir izaugusi par vienu no lielākajiem Pierīgas novadiem, kas tiek ierindots arī starp turīgākajiem (Mārupes novads, 2003, 3. lpp). Mārupes pagasts savu vārdu ir ieguvis 1925. gadā, kas radies no Mārupītes, kad 1910. gadā no Olaines atdalītais Bieriņu pagasts tika pārdēvēts par Mārupes pagastu (Mārupes novads, 2003, 3. lpp).

“Mārupes pagasts veidojies mežiem un purviem bagātajā Rīgas pilsētas lauku teritorijā, kur jau no 15. gs. patvērumu meklēja no Vidzemes un Kurzemes izbēgušie dzimtļaudis, lai pēc 2 gadu bēgulošanas kļūtu par brīvzemniekiem. 19.gs. sākās lieli līdumnieku laiki – plašākas zemes apgūšanas privātmuižu teritorijās. 1920. gada agrārās reformas beigās īpašumu skaits bija pieaudzis par 90%. Pirms Otrā pasaules kara, Mārupes pagasts bija mazākais, bet visblīvāk apdzīvotais Rīgas apriņķī.” Mārupes novads, 2003, 7. lpp).

Pēc Otrā pasaules kara laika tālākā novada attīstība jau ir saistāma ar kolhozu veidošanos, teritoriju dalīšanu un apvienošanu, kā arī ciema padomju veidošanos.

Šobrīd Mārupes novadu veido četri ciemi – Mārupe, Tīraine, Skulte un Jaunmārupe. Mārupes novada deklarēto iedzīvotāju skaits ir 17 647 (PMLP, 2015). Jānorāda, ka faktiskais iedzīvotāju skaits novadā ir lielāks, jo ne visi Mārupes novadā dzīvojošie ir tur deklarējuši savu dzīves vietu. Mārupes ciemā ir vērojams visbūtiskākais iedzīvotāju pieaugums. Mārupes ciemā iedzīvotāju skaits laika posmā no 2002. līdz 2012. gadam bija pieaudzis vairāk kā 7 reizes (no 1378 līdz 10266 iedzīvotājiem) (Mārupes novads, 2012b, 16. lpp). Jaunmārupē un Tīrainē iedzīvotāju skaita pieaugums ir bijis krietni lēzenāks, savukārt Skultes ciemā, ņemot vērā starptautiskās lidostas „Rīga” tuvumu un ar to saistītajiem attīstības plāniem, iedzīvotāju skaits ir samazinājies (Mārupes novads, 2012b, 16. lpp). Vērtējot Mārupes novadu pēc iedzīvotāju skaita tas atbilst lēno pilsētu kritērijam, proti, iedzīvotāju skaits zem 50 000 iedzīvotāju.

Mārupes novads ir viena no Pierīgas teritorijām, kur pēdējo gadu laikā ir notikusi intensīva dzīvojamo un darījumu teritoriju apbūve, bet saglabājas arī lauksaimniecība un lauku ainava. Mārupes novadā, ņemot vērā lauksaimniecībā izmantojamo zemju īpatsvaru, ir saglabājusies un attīstījusies lauksaimnieciskā ražošana (Mārupes novads, 2012b, 12. lpp). Lauksaimniecībā izmantojamā zeme sastāda 3144.3 ha, vai 30% no Mārupes novada kopējās platības (Mārupes novads, 2012b, 86. lpp). Lauksaimnieciskā darbība ir svarīgs aspekts lēno pilsētu dalībai. Mārupes novadā lauksaimniecības nozares nozīme un apmēri ir mainījušies. 2003. gada Mārupes pagasta attīstības programmā tiek minēts, ka lauksaimniecība ir galvenā ražošanas nozare pagastā. Tobrīd bija reģistrētas 59 zemnieku saimniecības, kā arī lielai daļai reģistrēto uzņēmumu pamata vai blakusdarbība bija saistīta ar lauksaimniecību (Mārupes novads, 2003). Galvenās darbības nozares bija saistītas ar lopkopību – piena un gaļas ražošana; zvērsaimniecību – ūdeļu audzēšana; augkopība (šķirnes graudaugu un kartupeļu audzēšana); dārzenkopību – siltumnīcu kombināts – audzēti tomāti, gurķi un lauka dārzeni (burkāni, kāposti, kartupeļi, sīpoli); putnkopību – olu ražošana; kokapstrāde, kā arī papildus darbojās vairākas netradicionālās lauksaimniecības sabiedrības un zemnieku saimniecības. Šobrīd lauksaimnieciskā ražošana vairs nav galvenā nozare. Visplašāk pārstāvētas ir konsultāciju, darbību ar nekustamiem īpašumiem, būvniecības un loģistikas nozares (Mārupes novads, 2015a). Jānorāda, ka šobrīd SIA „Mārupes Siltumnīcas” ir vērā ņemams spēlētājs novada lauksaimniecībā, kuras darbība ir aizsākusies gandrīz pirms 60 gadiem. Pašlaik uzņēmums

apsaimnieko lauksaimniecībā izmantojamo zemi 2648 ha apmērā, t.sk. arī citos novados (Mārupes novads, 2012b, 86. lpp). Uzņēmumā strādā gandrīz 300 darbinieki, kā arī tas ir lielākais dārzenu audzētājs segtajās platībās Latvijā (Mārupes novads, 2012b, 86. lpp). Šis uzņēmums ir bijis spējīgs tik ilgi pastāvēt:

“Jo Sabiedrība Mārupe ir transformējusies, un tas, ko viņi šeit tagad dara ir attīsta siltumnīcas... un ražo zem seguma kultūras, kas atkal ir likumsakarīgi, jo jebkuram gala patērētājam interesē, lai svaigāks, tikko rauts produkts.. Šī pati Sabiedrība Mārupe, kas ir saglabājusi savu darbību, pateicoties Pierīgas tuvumam un noieta tirgum.” (Silva, uzņēmēja)

Tomēr „Mārupes Siltumnīcas” ir intensīvās lauksaimniecības uzņēmums, kas neatbilst lēno pilsētu koncepcijai, kur lauksaimnieciskajā darbībā tiek saglabātas tradicionālas ražošanas un apstrādes metodes. Lai gan „Mārupes Siltumnīcas” nav vienīgais lauksaimniecības nozarē darbojošais uzņēmums, kā, piemēram, Z/S “Zālītes”, Z/S “Orhidejas”, tomēr novadā ir pietiekami dažāda veida maza izmēra saimniecības un iedzīvotāji, kas sniedz vietēji ražotu un audzētu pārtiku vietējiem iedzīvotājiem.

“Šeit Mārupe viss ir pieejams, esmu dzirdējis, ka ir pieejams kazas siers, kazas piens nopērkams, neiet runa par vistas olām.. Tas visas liets ir nopērkamas, tikai jāpameklē kur un tad jau atrod.” (Inese, uzņēmēja)

Tomēr lauksaimniecības nozares ilgtermiņa pastāvēšana un attīstība Mārupes novadā ir apdraudēta vairāku apsvērumu dēļ. Pirmkārt, zemes cena, vairāki uzņēmēji ir norādījuši, ka šāda veida saimniecība nav rentabla Mārupē.

“Tas izriet vienkārši no zemes cenas, tā zeme ir tik dārga, ka neatmaksājas to izmantot kaut kādai vienkāršai lauksaimnieciskajai darbībai, audzēt labību vai ganīt govīs.” (Normunds, uzņēmējs)

“Latvija ir tik maza, ka nav problēmas no Iecavas atvest uz šejieni, nekā šeit maksāt zemes nodokli, audzēt un izmantot dārgāku darba spēku.” (Ilona, uzņēmēja)

Zemes izmantojums lauksaimniecībai, kam papildus nāk klāt ražošanas izmaksas, nespēs nodrošināt privātajam tādu peļņu, kā tas būtu, ja tā tiktu izmantota kādam citam mērķim. Jāapzinās, ka citviet Latvijā lauksaimnieciskā darbība un ar to saistītās izmaksas – darba spēks, sēklu iegāde, transportēšanas, apstrādes, kā arī citi izdevumi - beigu kopsummā būs lētākas nekā šādas pašas lauksaimnieciskās darbības veidošana Pierīgas tuvumā. Normunds papildus norāda, ka ilgtermiņā lauksaimniecības zemes paliks ar vien mazāk, kas saistāms ar novada attīstības prioritātēm, pieaugošo iedzīvotāju skaitu, kā arī uzņēmēju darbību.

“Mārupe noteikti neies tur skrieties ar Zemgali, lauksaimniecības ziņā, tur arī ir lielas platības, mēs arī esam viens no mazākajiem novadiem Latvijā, kaut kā 102, 104 km²” (Normunds, uzņēmējs)

Uzņēmēja Inese papildus norāda uz alternatīvām pārtikas pieejamībā, proti, tā nav pārāk dārga.

“Man jau liekas, ka tagad tās cenas ir tik pieklājīgas.. nav vērts ieguldīt savu laiku un naudu to kopjot un saimniekojot, ja Tu vari aizbraukt uz jebkuru tirdziņu un nopirkt visu to par saprātīgām cenām.” (Inese, uzņēmēja)

Otrkārt, lauksaimnieciskā darbība ir saistāma ar smakām, kas saimniecību tuvumā dzīvojošajiem iedzīvotājiem rada neapmierinātību.

“Tīrā lauksaimnieciskā darbība beidzas, jo es zinu, ka Jaunmārupes iedzīvotāji sūkstījās par smakām, visādiem smārdiem, kas nāk no šīs mēslošanas, smārdiem, tas jau tikai veicināts to privātspektora attīstību šeit.” (Silva, uzņēmēja)

Šāda veida problemātiku arī iezīmē amatniece Edīte, kurai nācās aizvākt savu bišu saimniecību.

“Nu tad sakoda kundzi, visslavenāko šīs ielas kundzi...un dabūju aizvākt, tā mazām arī pārdevu, vienkārši vienai pašai palika par grūtu. Tas diezgan smagi ar to krāmēšanos, bet tā vispār tā lieta interesanta ir. Tie kukaiņi ir apbrīnojami...kā daba māc visu noregulēt, kā viss notiek.” (Edīte, amatniece)

Tomēr jāņem vērā, ka šīs lauksaimniecības zemes šeit pastāv jau vēsturiski, kā arī tās, kuras ir turpinājušas savu darbību arī līdz šodienai, savu vietu nav mainījušas. Novada attīstība, iedzīvotāju pieplūdumus, savrupmāju celtniecība, ir apaugusi ap šīm agrāk nomaļajām un attāļajām saimniecībām, tādējādi radot konfliktsituāciju starp iedzīvotājiem, kuriem šāda saimnieciskā darbība pie viņu mājām nav vajadzīga.

Lauksaimniecības zemes Mārupē ir bijušais jau vēsturiski, laika gaitā to izmantojums ir mainījies, līdz ar iedzīvotāju skaita palielināšanos. Kā tiek norādīts novada attīstības dokumentos, tad ekonomiskās izaugsmes pamatā, kā novada specifiskā iezīme, ir saglabājama augsti attīstīta intensīva lauksaimniecība. Tomēr šāda veida lauksaimnieciskā darbība rada augsnes un ūdens piesārņojumu un bioloģiskās daudzveidības samazināšanos. Ekoloģiskas lauksaimniecības metodes, būtu risinājums šāda veida problēmām, ar ko laika gaitā ir saskārušās attīstītās Eiropas valstis, kam šobrīd tiek tērēti milzīgi līdzekļi to risināšanai (Sproģe, 2008). Lauksaimniecības zemes tas ir milzīgs resurss, bieži vien mēs pat neapzināmies šo zemju nozīmīgumu. Lauksaimniecības zemes vienreiz noplicinātas, degradētas, izmantotas infrastruktūras attīstībai, vairs nebūs atgūstamas. Tas ir drauds ilgtermiņā, ja ņem vērā, ka lauksaimniecības zemju īpatsvars katru gadu samazinās. Vai pie šiem pašiem mūsdienu sabiedrības patēriņa tempiem, arī ilgtermiņā būs iespējams nodrošināt pietiekamu pārtikas daudzumu, ja lauksaimniecības vajadzībām izmantojamo zemju īpatsvars samazinās. Šāda veida problemātikai ir iespējami arī risinājumi, kā norāda Normunds:

“...droši vien Mārupē šeit ir iespējas kaut kādai nišas lauksaimniecībai ar augstu pievienoto vērtību.” (Normunds, uzņēmējs)

Šāda veida nišas lauksaimniecības var tik saistītas ar jaunu ekonomisko aktivitāšu veidošana, kas var tikt izmantotas, lai veicinātu novada konkurētspēju, kā arī šāda veida pieeja atbilst lēno pilsētu kustībai. Papildus Mārupes novada Dome šogad ir virzījusi izskatīšanai aizliegumu audzēt ĢMO kultūraugus novada teritorijā līdz 2030. gadam. Mārupes novadā dzīvo cilvēki, kas savu lielāko dzīves daļu, ir veltījuši tieši lauksaimniecības nozares attīstībai, ne tikai Mārupes novadā, bet arī Latvijā, kā, piemēram, mārupiete Agita Pāvule, kura saņēma mūža balvu par ieguldījumu lauksaimniecībā. “No bērnu dienām Agita mīlējusi zemi un bijusi pārliecināta par to, ka visu mūžu veltīs Latvijas zemes auglības kāpināšanai, un viņas padomos

vēl šodien ieklausās simtiem jaunāku un pat vecāku agronomu.” (Ceriņš & Bērziņa, 2014, 12. dec.). Manuprāt, šādi cilvēki ir unikāla novada vērtība, kas var sniegt ne tikai praktiskus padomus nišas veida lauksaimniecības attīstībai, bet arī veidot sadarbību novada lauksaimniecības nozares attīstībā.

Manuprāt, pašvaldība varētu radīt īpašus nosacījumus tiem, kas novadā nodarbojas ar lauksaimniecību, ne ekstensīvu, bet nišas veida, saglabājot vides ilgtspējīgu sniedz piensumu vietējam novadam, radot darba vietas, iespējas iegādāties vietēji audzētu un kvalitatīvu pārtiku. Tomēr šeit ir jāņem vērā likumdošana un normatīvi, ko uzliek Valsts zemes dienests. Kā norādīja Ilze Krēmere, tad likumdošana jau šobrīd nosaka izmantošanas mērķi novienādot ar teritorijas plānojumā norādīto, tomēr šāda veida rīcība, var radīt ļoti lielu slogu tiem iedzīvotājiem, kuriem ir jāmaksā lielāks nodoklis, piemēram, ja ciema teritorija šobrīd ir nedefinēta un pēc teritorijas plānojuma tā visa ir savrupmāju apbūvē, kas attiecīgi paredz maksāt savrupmāju nodokli, lai gan atšķiras tā izmantošanas mērķis, izmaiņu gadījumā radīs papildus slogu tiem, iedzīvotājiem, kuriem īpašumā ir lielas teritorijas. Lai nepieļautu stihisku pagasta teritorijas attīstību un patvaļīgu būvniecību, ir izstrādāts Mārupes novada teritorijas plānojums 2014.-2026.gadam, kurā ir noteiktas prasības teritorijas izmantošanai un apbūvei, funkcionālais zonējums, publiskā infrastruktūra, kā arī citi teritorijas izmantošanas nosacījumi (Mārupes novads, 2013b). Izvērtējot novada teritorijas plānojuma funkcionālā zonējuma karti, uzskatu, ka lauksaimnieciskai darbībai paredzētās zemes tiek veidotas ārpus dzīvojamo un komercapbūves zonām, protams, saglabājot jau vēsturiski izveidojušās.

Ņemot vērā novada lauksaimnieciskās darbības ietvaru, citu nozaru dominēšanu novadā, pieaugošo iedzīvotāju skaitu, kā arī ar to saistītās infrastruktūras attīstību, manuprāt, Mārupei būtu jārada iespējas nišas lauksaimniecības attīstībai, bioloģiskās maza izmēra saimniecības, kuras lokalizējas vienuviet ārpus dzīvojamās un uzņēmumu zonas.

Mārupes novada pašvaldība iesaistās arī tūrisma un aktīvās atpūtas iespēju popularizēšanā, piesaistot Rīgas pilsētas un citu pašvaldību iedzīvotājus (Mārupes novads, 2012a, 9. lpp). Mārupes novadā ir iespējas doties zirgu izjādēs, spēlēt golfu, ekstrēmā sporta cienītājiem ir pieejama BMX trase un veikparks, kā arī baudīt dabas sniegtās iespējas novadā. Mārupes novads tūrisma iespēju apzināšanai un veicināšanai pagājušā gadā ir uzsācis novada iedzīvotāju viedokļa apzināšanu. Lai gan lielākā daļa iedzīvotāju, ar kuriem tikos norādīja uz izklaides, aktīvās atpūtas iespēju un apskates objektu, kā arī ar to saistītās infrastruktūras, trūkumu, tomēr, uzskatu, ka Mārupes novadā tas viss ir sākuma stadijā un darbs cītīgi turpinās, papildus ņemot vērā izstrādāto novada 90. gadskārtas svētku programmu visam gadam, kur lielākā daļa pasākumu vēl tikai priekšā.

Mārupes novads ietilpst Rīgas plānošanas reģionā un atrodas valsts galvaspilsētas Rīgas aglomerācijas tiešā ietekmes zonā. Pierīgas tuvumam ir ietekme uz Mārupē notiekošajiem procesiem, piemēram, iedzīvotāju svārstmigrācija – Mārupe-Rīga un Rīga-Mārupe, pakalpojumu izmantošana, izklaides un iepirkšanās iespējas. Šīs iespējas plašā klāstā ir pārstāvētas un pieejamas Rīgā, tomēr vietējie iedzīvotāji norāda uz nepieciešamību pēc noteiktu pakalpojumu pieejamības arī Mārupes novadā. Kas rada jautājumu, par to, kāda veida pakalpojumi šeit sāks dominēt, vai arī Rīga spēs uzņemties atbildību par tiem.

“Mums ir baigais drauds Mārupē, mums ir tik tuvu Rīga, ka Rīga var mūs apēst. Bet mums tiešam vajag kaut ko izdomāt.” (Ilona, uzņēmēja)

Lielpilsētas dzīvesstils var ietekmēt Mārupiešu mierīgo, zaļo dzīves vidi un dzīvesstilu. Lielpilsētu dzīves modeļi, vajadzības un patēriņa ieradumi var atsaukties un ietekmēt vietējo iedzīvotāju vērtības un vajadzības. Radīt vēlmi pēc milzīgiem izklaides centriem, plašiem autostāvvietu laukumiem un lielveikaliem, kas iezīmējas ne tikai atsevišķu iedzīvotāju teiktajā, bet arī pilsētplānošanas un attīstības praksē, piemēram, Rimi lielveikals pie Mārupes novada Domes. Protams, jāapzinās, ka šāda veida veikala celtniecība izriet no iedzīvotāju skaita un vajadzībām, tomēr lēno pilsētu gadījumā šāda veida lielveikali netiek atbalstīti. Pierīgas tuvumus var ietekmēt veidu kā iedzīvotāju pieprasa fiziskās telpas izmantošanas iespējas, kā viņi saprot un mijiedarbojas ar pilsētu. Iespējams, Pierīgas tuvumam ir arī savi plusi, piemēram, jautājumos par infrastruktūras attīstību - peldbaseini, estrādes, būtu ļoti labs pienesums vietējiem iedzīvotājiem gan aktīvās atpūtas, rekreācijas un izklaides iespēju veicināšanai, gan arī sekmētu Mārupes novada popularitāti, kā arī ekonomiju – dažādu pasākumu rīkošanas iespējas, vai sporta aktivitātēs ne tikai vietējiem iedzīvotājiem, bet arī no citām pilsētām. Tomēr šādas infrastruktūras attīstība ir saistāma ne tikai ar finansējuma, ekspluatācijas un uzturēšanas aspektiem, bet arī fiziskās vides noslogojumu, konkurences un alternatīvo iespēju piedāvājumu, ko sniedz Rīgā. Iespējams, šinī gadījumā Pierīgas tuvums spētu apmierināt tās iedzīvotāju vajadzības, kas nav pieejamas Mārupes novadā, nenoslogojot un nedegradējot vietējo fiziskās vides telpu un veidu kā mēs mijiedarbojamies ar to. Mārupes novads spētu turpināt savu attīstību orientējoties uz mazo un vidējo uzņēmumu attīstību pakalpojumu sniegšanā.

Būtiska nozīme ir tam, ka teritoriju šķērso valsts un reģionālas nozīmes autoceļi, tādējādi tiek nodrošināta sasaiste reģiona un valsts līmenī (Mārupes novads, 2012b, 12. lpp). Sakārtota transporta infrastruktūra un pakalpojumi veicina novada iedzīvotāju mobilitāti un pārējo reģionu sasniedzamību. Lēno pilsētu gadījumā mobilitātes un sasniedzamības iespējām tiek veidoti veloceliņi vai uzlabota sabiedriskā transporta pieejamība un pārklājums. Mārupes novadā tiek nodrošināta sabiedriskā transporta pieejamība. Mārupes novada ietvaros kursē 6 autobusi un 3 mikroautobusi. Skolēnu ērtākai un drošākai nokļūšanai skolās novada Dome

organizē regulāru skolēnu autobusu satiksmi pa vairākiem maršrutiem. Tomēr Mārupē netiek organizēti regulāri sabiedriskā transporta pārvadājumi starp novada ciemiem. Tas apgrūtina iedzīvotāju pārvietošanos novada robežās un nokļūšanu uz novada centru. Piemēram, Skultes novada iedzīvotājiem vienīgā iespēja, kā nokļūt ar sabiedrisko transportu līdz Mārupes centram ir braucot uz Rīgu un tad atpakaļ uz Mārupi. Tāpat savā starpā nav savienotas Mārupes ciema daļas (piemēram, nevar nokļūt no Mārupes novada Domes uz Mārupes vidusskolu) (Mārupes novads, 2012b, 61. lpp). Tomēr uzņemties iniciatīvu pašvaldībai pārvadāt vietējos iedzīvotājus, piemēram, skolēnu autobusus, kas nodrošinātu gan alternatīvas pārvietošanās iespējas, kā arī sekmētu novada ciemu un to daļu sasniedzamību, ierobežo valsts politika sabiedriskā transporta jomā, kas nosaka “aizliegumu pašvaldībām dotēt vietējo pasažieru pārvadājums, t.i., esošajos pašvaldības dotētajos skolēnu autobusus nedrīkst pārvadāt arī citus pasažierus (piemēram, skolēnu vecākus, pensionārus un citus novada iedzīvotājus).” (Mārupes novads, 2012b, 62. lpp).

Mārupes novadā veloceliņu tīkls nav izveidots, tomēr ilgtspējīgas attīstības stratēģijā tas tiek ietverts, kā arī Mārupes pašvaldība ir izveidojusi vairākus publiski pieejamus velomaršrutu aprakstus, kuros atspoguļojas detalizēta informācija par to garumu, maršrutu, ceļiem, kā arī apskates objektiem. Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā ietvertais - apgaismotu, drošu veloceliņu un gājēju celiņu izbūve, kā arī sabiedriskā transporta maršrutu attīstība starp novada ciemiem, veicinātas mobilitātes iespējas un sasaisti ar pārējiem ciemiem, kā arī uzlabos ceļu satiksmes drošība novadā. Ņemot vērā, ka šīs lietas tiek ņemtas vērā un paredzētas ilgtermiņā, uzskatu, ka Mārupe virzās tuvāk lēno pilsētu attīstībai, kur iedzīvotāju ērtības un labsajūta tiek nostādīta kā primārā.

Mārupes novada izdevīgais ģeogrāfiskais novietojums, t.sk. lidostas klātbūtnei novadā, ir veicinājis teritorijas attīstību un ekonomisko izaugsmi. Tas ir bijis priekšnoteikums uzņēmējdarbības attīstībai, kas ir saistīta ar transporta un loģistikas, kā arī ražošanas sektoru.

“Ja iespraustu cirkuli Mārupes novada centrā un novilkto tādu 10 km rādiusu, tad tur būtu iekšā visi iespējamie transporta mezgli – lielākie kādi Latvijā ir – autotransports, dzelzceļi, gaisa, jūras. No loģistikas viedokļa ir ideāla vieta.” (Normunds, uzņēmējs)

Raksturojot Mārupes novada uzņēmējdarbības vidi, Normunds norāda, ka

“Kopējā situācija relatīvi pret citiem novadiem ir laba. Ko statistika parāda mums, katru gadu uzņēmumu skaits pieaug par 10%, jā tas gadā ir apmēram 250-300 uzņēmumi nāk klāt jauni Mārupē. Protams, ka kaut kādi 30;40;50 kuri likvidēsies paralēli, tāpēc tā tendence ir pilnīgi skaidra ja, ka ir pieaugums un tas pieaugums ir tāds ļoti stabils, tā kā biznesa vide ir noteikti ļoti interesanta.” (Normunds, uzņēmējs)

Novadā iezīmējas uzņēmumu klāsteru veidošanās, piemēram, uzņēmumi, kas apkalpo lidostu, vai kuru darbība ir cieši saistīta ar aviācijas pārvadājumiem, piemēram, DHL, Latvijas Pasts, muitas iestādes, u.c. Mārupes ģeogrāfiskais novietojums un transporta ceļu pieejamība ir

radījusi dažādu nozares uzņēmumu attīstību novadā, kuri lielākoties koncentrējas pie lidostas, kā arī ceļa posmā no Mārupes uz Jaunmārupi. Izteikta ražošanas uzņēmumu veidošanās novadā var sniegt ekonomisko pienesumu, bet arī pazemināt dzīves kvalitāti, kas ir saistāms ar trokšņu līmeņa un autotransporta plūsmu pieaugumu, pazeminātu gaisa kvalitāti. Piemēram, lidostas klātbūtne rada negatīvu ietekmi uz dzīves vides kvalitāti Skultē un Jaunmārupē (trokšņu zonu) (Mārupes novads, 2012b, 50. lpp). Mārupes novada izdevīgais ģeogrāfiskais novietojums ir sniedzis tam iespējas attīstīties ne tikai ekonomiskā ziņā, bet arī iedzīvotāju pieaugumu ziņā, tomēr tam ir bijusi arī ietekme uz dzīves un vides kvalitāti novadā.

Lēnās pilsētas vērš uzmanību uz vides kvalitātes nodrošināšanu un uzraudzību. Mārupes novadā A/S “Mārupes komunālie pakalpojumi” nodrošina mārupiešus un Mārupes uzņēmumus ar centralizētiem ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumiem. Mārupes novadā tiek nodrošināta - teritoriju apsaimniekošana, siltuma ražošana un piegāde, dzeramā ūdens ražošana un piegāde, kanalizācijas notekūdeņu un attīrīšanas iekārtu ekspluatācija un uzturēšana; elektroenerģijas saimniecības uzturēšana un apkalpošana un ūdens sistēmas un kanalizācijas trašu apkalpošana un remontdarbi tajos (Mārupes novads, 2015d). Kopš 2011.gada A/S “Mārupes komunālie pakalpojumi” ES Kohēzijas fonda ietvaros realizē projektu „Mārupes ūdenssaimniecības pakalpojumu attīstība”, veicot ūdenssaimniecības un kanalizācijas izbūves darbus novadā (Mārupes novads, 2015d). Mārupes novadā sadzīves atkritumu apsaimniekošanu no 2012.gada 1.jūlija nodrošina SIA „EKO Rīga”, t.sk. šķirotos atkritumus no iedzīvotājiem vāc bez maksas (Mārupes novads, 2012b, 78. lpp). Mārupes novada teritorijā darbojas privāta kompānija SIA „Meliorators-J”, kuras nodrošina - būvgružu un zaļo atkritumu pieņemšana pārstrādei, šķirošanai un pārstrādei un „zaļo” atkritumu kompostēšana (Mārupes novads, 2012b, 75. lpp). Sadarbībā ar biedrību „EKO line” SIA „Meliorators J” piedalās dalīto atkritumu šķirošanas laukumu izveidē Mārupes, Olaines, Babītes novadu iedzīvotājiem (Mārupes novads, 2012b, 75. lpp). “Eko line” Mārupē ir izveidojusi atkritumu šķirošanas laukumu, kurā ir iespēja bez maksas nodot līdz 1m³ dalītus savāktos atkritumus, kas rodas ikdienā katrā mājāsaimniecībā. Laukumā uzstādīti 12 konteineri, pie kuriem ir izvietota izsmeļoša rakstiska un vizuāla informācija. Šis projekts Mārupē tika realizēts LEADER programmas ietvaros. Mārupes novadā atkritumu šķirošana, manuprāt, tiek plaši aktualizēta, notiek dažāda veida pasākumi, kā, piemēram, “Tīrības mēnesis”, “Stikla raķete”, kuru organizē “Eco Baltia grupas” uzņēmumi sadarbībā ar Mārupes novada Domi. “Stikla raķete” pusotra mēneša laikā iedzīvotāji sašķirojas 8,6 tonnas stikla (Eco Baltia Vide, 2014, 8. aug.).

“..bet es laikam nezīnu nevienu mārupieti, kas nešķirotu, manuprāt, mārupieši tanī ziņā ir ļoti solidāri, ka viņi šo te darbu kaut ne cik, bet sargā.” (Laura, amatniece)

“Vides ziņā Mārupieši ir ļoti avancēti, tā pati atkritumu šķirošana, man bija šī iespēja parunāt ar uzņēmumu vadību, kas mums nodrošina šeit šo savākšanu, šķirošanu un mārupieši tiešām ir

priekšzīmīgi šķirotāji. Teiksim ir.. Šķirošana jau pa lielam tas sākas iedzīvotāju galvās. Mārupe ir pateicīga šādai zaļai domāšanai.” (Normunds, uzņēmējs)

Mārupiešiem rūp apkārtējā vide, kas lēno pilsētu kontekstā ir ļoti liels plus, jo bieži vien grūtākais ir panākt tieši sabiedrības izmaiņas, kas Mārupes gadījumā nerada papildus nepieciešamību aktualizēt šāda veida prakses. Šī biedrība sadarbībā ar Mārupes novada Domi Mārupē arī īstenoja projektu “Vietējo dabas vērtību apzināšanas pasākumi Mārupes novadā”. Sadarbībā ar vietējiem iedzīvotājiem tika apzinātas vietējās dabas vērtības, kā arī iedzīvotājiem bija iespējas uzzināt par to saglabāšanas un aizsargāšanas iespējām. Novadā regulāri norisinās Lielās talkas, kurās iesaistās ne tikai vietējie iedzīvotāji, bet arī pašvaldība novada sakopšanā.

“Mēs ar jauniešiem pagājušajā gadā Tīraines mežā, tur, gājām talkot un daudzi arī iedzīvotāji nāca. Nu tā forši, ar savu iniciatīvu, principā. Ļoti daudz savācām.” (Jolanta, pašvaldības darbiniece)

Zaļas un ilgtspējīgas vides nodrošināšanā Mārupe tiek piekopta arī kompostēšana.

“Komposts Mārupē ir tā kā noteikta, lieta, jo tie, kas atsakās tā kā šķirot, ja.. Mums Mārupē ir noteikumi, ka mums ir jāšķiro... komposts no šiem te polietilēns, kas ir šie nepārstrādājamo materiāls.. līdz ar to, kas nevēlas to darīt, tie maksā papildus naudu par šādu atkritumu izvēšanu.” (Laura, amatniece)

Piemēram, biedrība „Latvijas Atkritumu saimniecības asociācija” vēlējās noskaidrot iedzīvotāju viedokli par bioloģiskajiem atkritumiem savā māsaimniecībā. Kopumā tika iegūta 171 aptaujas anketa, no kurām 13 bija ar nepilnīgām atbildēm (Mārupes novads, 2014b). Pētījumā tiek secināts, ka 65 % no viengimeņu māsaimniecībām jau kompostē un 9% ir interese uzsākt (Mārupes novads, 2014b). No daudzdzīvokļu mājās dzīvojošajiem atbildētājiem 12% būtu gatavi šķirot bioloģiskos atkritumus un tos kompostēt, ja tiktu piedāvāta šāda iespēja (Mārupes novads, 2014b). Piemēram, “citās Eiropas valstīs daudzdzīvokļu māju iedzīvotājiem tiek organizēta šķirotu bioloģisko atkritumu savākšana un transportēšana uz netālu esošām kompostēšanas vietām par zemāku cenu nekā nešķirotu atkritumu savākšana.” (Mārupes novads, 2014b). Šāda veida iespēja Latvijā tiek piedāvāta Brocēnos. Biedrība arī sniedza semināru par atkritumu apsaimniekošanu māsaimniecībā. Tika sniegta informācija par pareizu kompostēšanu, lai neveidotos smakas, un šī procesa paātrināšanas iespējām. Projekta ietvaros notika arī tikšanās ar skolēniem, sniedzot ieskatu par kompostēšanu, kā arī iespējas aplūkot praktiskus piemērus komposta trīs gatavības fāzēm. Skaistas un sakoptas apkārtējās vides veicināšanai Mārupē noris daiļdārza konkurss, kur uzvarētājs saņem naudas balvu un simbolisku lāpstiņu. Pārējie dalībnieki arī saņem atzinību par savu ieguldījumu skaistākas un sakoptākas Mārupes veidošanā (Mārupes novads, 2014c).

Ilgtspējīgas un zaļas vides nodrošināšanā Jaunmārupes pamatskolā ir uzstādīti saules kolektori un saules baterijas.

“Jaunmārupē uz skolas uzlika saules kolektorus, starp citu, vietējo uzņēmēju ražotus.” (Normunds, uzņēmējs)

Papildus tika veikta daļēja apgaismojuma sistēmas nomaiņa, uzstādot izglītības iestādes telpās 140 energoefektīvas spuldzes (Zvejniece, 2014, 8. aug.). Mārupes pašvaldība, izmantojot iespēju iegūt Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta (KPFI) līdzfinansējumu iegādājās divus jaunus elektromobiļus. Viens elektromobilis ikdienā tiek izmantots Mārupes pašvaldības policijas darbā, savukārt otrs tiek izmantots Domes administrācijas vajadzībām. Mārupes novadā parādās atjaunojama energoresursu un energoefektīvu risinājumu izmantošana ne tikai publiskās ēkās, bet arī privātajās. Vērtējot Mārupes novadu zaļas un ilgtspējīgas vides nodrošināšanā, manuprāt, Mārupes novadam nebūtu problēmu realizēt tās lēno pilsētu prasības, kas skar tieši vides dimensiju, lai gan gaisa kvalitāte Mārupes novadā netiek uzraudzīta.

Lēno pilsētu kontekstā svarīgi ir veidot pilsētas attīstību, kas izriet no iedzīvotāju interesēm un vajadzībām. Mārupes novada svarīgākā prioritāte ir iedzīvotāji, kas lielā mērā nosaka Mārupes novada attīstības prioritātes un virzienu. Mārupes pašvaldība ir iestājusies Latvijas Nacionālo veselīgo pašvaldību tīklā. Veselīgo pašvaldību mērķis ir sekmēt labās prakses piemēru, prakses un ideju apmaiņu starp pašvaldībām, atbalstīt pašvaldības dažādu sabiedrības veselības veicināšanas jautājumu risināšanā lokālā līmenī, kā arī paaugstināt pašvaldības darbinieku izglītību sabiedrības veselības un veselības veicinošos jautājumos (Bērziņa, 2013, 7. nov.). Iedzīvotāju labklājības un dzīves kvalitātes nodrošināšanai Mārupes novadā tiek veikti dažāda veida pasākumi. Uzmanība tiek pievērsta uz izglītības iestāžu pieejamību un kvalitāti, sociālo pakalpojumu nodrošinājumu un pieejamību, sociālo iekļaušanu un riska grupu atbalstīšanu, jauniešu brīvā laika pavadīšanas un nodarbinātības iespējām, kā arī kopējas infrastruktūras attīstību novadā, veidojot kvalitatīvu un veselīgu dzīves vidi vietējiem iedzīvotājiem. Mārupes novada iedzīvotājiem ir pieejama ambulatora medicīniskā palīdzība kopumā ir pieejami 9 palīdzības sniedzēji. Ģimenes ārsta pakalpojumi ir pieejami visos novada ciemos. Pateicoties Rīgas tuvumam, daudzi izmanto tur pieejamos veselības aprūpes pakalpojumus. Sociālās aprūpes pakalpojumus novadā nodrošina Mārupes novada Domes Sociālais dienests. Novadā ir trīs dienas centri - "Švarcenieki"; "Tīraine", "Skulte". Novadā nav sociālā aprūpes iestāžu - pansionātu. Iedzīvotāji ir Mārupes novada prioritāte, tādējādi šeit tiek ieguldīti lieli resursi, nodrošinot iedzīvotāju dzīves kvalitāti un labklājību. Manuprāt, lēno pilsētu kontekstā Mārupes novads ir vērtējams kā ļoti labs sociālās kohēzijas un sociālo pakalpojumu nodrošināšanā vietējiem iedzīvotājiem.

Vēsturisko ēku restaurācija un saglabāšana ir nepieciešama dalībai lēno pilsētu tīklā. Tas nodrošina, ne tikai vietas vēsturisko vērtību un resursu saglabāšanu, bet arī piešķir vietai savu unikalitāti un šarmu. Mārupes novadā viennozīmīgi kā viena no vecākajām ēkām ir Švarca vasaras mītne Švarcekmuiža, kas celta 1826.gadā (Mārupes novads, 2012b, 42. lpp). Švarcekmuiža gandrīz gadsimta garumā bijusi Mārupes kultūras un sabiedriskās dzīves centrs

un Mazcenu bibliotēka ir šo tradīciju turpinātāja. Ēkā no 1910. līdz 1971.gadam atradās Mazcenas pamatskola, šobrīd – bibliotēka. “Bibliotēkā veido speciālu krājumu - novadpētniecības literatūras fondu, kurā tiek vākti iespaiddarbi un elektroniskie resursi par Mārupi, mārupiešiem, kuru komplektē neatkarīgi no izdevuma veida un izdošanas vietas.” (Mārupes novads, 2012b, 42. lpp). Mārupes novada Dome ir nosūtījusi vēstuli Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijai, lai atzītu Švarcekmuižu kā vietējās nozīmes kultūrvēsturisko pieminekli, kā arī uzskata, ka šeit būtu jāveido novada muzejs. Mārupes vidusskola arī ir ievērtības cienīga, jo skolas vecākais korpuss bija barona Rautenfelda medību pils, kurā jau no 1910.gada darbojas skola (Mārupes novads, 2012b, 42. lpp). Vēlāk tajā atradās arī pagasta valde. Tagad tas iekļauts skolas kompleksā. No 2002. gada šajās telpās atrodas skolas muzejs (Mārupes novads, 2012b, 42. lpp). Mārupes novada Domes un Kultūras nama ēka arī ir vēsturiski saglabājušās. Ēka “1936.gadā celta kā Aizsargu nams uz pagasta vecākā Jāņa Rozenberga un viņa sievas Minnas Rozenbergas – pagasta aizsardžu priekšnieces dāvētā zemes gabala. Ēka iesvētīta kā pagastmāja 1942.gadā.” (Mārupes novads, 2012b, 42. lpp). Vēsturisko ēku nozīmi un vērtību apzinās arī vietējie iedzīvotāji, kā, piemēram, norāda Nadīna:

“Es arī dzīvoju vienā no visvecākajiem īpašumiem Mārupē, manai mājai būs 90 gadi, nu tas jau ir pašai prieks, ka viņa ir tāda sakopta, skaista, starp veciem kokiem, kad visi ienāk mājas.. saka, ka nevar pateikt, ka mājai ir 90 gadu” (Nadīna, Pierīgas partnerība)

Mazcenu kapos atrodas 1927.gadā liets zvans, kuram uzcelts jauns zvanu tornis blakus jaunuzceltajai kapličiai (Mārupes novads, 2012b, 42. lpp). Skultes ciemā ir iespējas apskatīt vērtīgu Latvijas militārā mantojuma pieminekli - reaktīvais bumbvedējs, kas iekļauts Latvijas Militārā mantojuma kartē (Mārupes novads, 2012b, 42. lpp). Vienīgais novada teritorijā esošais muzejs ir biedrības „F. Candra Aviācijas tehnikas muzejs” (Mārupes novads, 2012b, 42. lpp). Tas ir vienīgais Baltijā un viens no lielākajiem visā Eiropā.

Mārupes novadā nav īpaši aizsargājamo kultūrvēsturisko teritoriju un kultūras pieminekļu (Mārupes novads, 2012a, 7. lpp). 2000.gadā ir izveidota vietējas nozīmes aizsargājama teritorija – dabas parks Jaunmārupē pie Pavasaru dīķa, kā arī novadā atrodas Natura 2000 teritorija – dabas liegums „Cenas tīrelis” (Mārupes novads, 2012a, 7. lpp). Papildus Cenas tīrelim Mārupes novadā atrodas daļa Medemu purva un Bieriņu purvs. Mārupes teritoriju šķērso 3 mazupītes – Mārupīte, Neriņa un Dzilnupīte. No dabas vērtībām papildus var minēt, piemēram, Z/S “Zālītes” atrodošo dižbērzu. Mārupes novadā tiek pievērsta uzmanība dabas vērtību un resursu apzināšanā un saglabāšanā, kas ir svarīgs aspekts lēno pilsētu dalībai.

7.2. Attīstības plānošanas un pašvaldību politikas loma lēno pilsētu veidošanā

Maģistra darbā vērsu uzmanību arī uz novada publiski pieejamo dokumentu analīzi.

Dokumentu analīzes mērķis ir identificēt lēno pilsētu attīstības prakses, kas jau tiek realizētas,

kā arī ilgtermiņā paredzētas. Dokumentu analīze palīdz identificēt pārvaldības līmenī veiktos pasākumus un attīstības virzienus. Analīzei esmu izvēlējis aplūkot attīstības un plānošanas dokumentus, kā arī publiskos pārskatus. Mērķis nav veikt visu realizēto pasākumu uzskaiti, bet izcelt, manuprāt, labākos un sniegt vispārēju ieskatu par Mārupes domes realizētajiem, kā arī plānotajiem pasākumiem ilgtermiņā. Plašāks ieskats par konkrētiem dokumentiem un to raksturojumu zemāk.

“Mārupes novada ilgspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2026.gadam” ir “novada ilgtermiņa (līdz 2026.gadam) teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā noteikts pašvaldības ilgtermiņa attīstības redzējums, mērķi, prioritātes un telpiskās attīstības perspektīva.” (Mārupes novads 2012a, 5. lpp). Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā tiek ietverti tie attīstības plāni un virzieni, uz kuriem Mārupes novads tiecas. Lēno pilsētu kontekstā tas man palīdz identificēt tās lietas, kuras, iespējams, šobrīd neparādās novadā, bet ilgtermiņā tiek plānotas.

Novada ilgtermiņa prioritāte ir “kvalitatīva, saskaņoti attīstīta un energoefektīva vide, kas nodrošina augstu dzīves kvalitāti, mobilitāti, biznesa un atpūtas iespējas, vienlaicīgi līdzsvarojot iedzīvotāju skaita pieaugumu ar mūsdienīgas infrastruktūras nodrošinājumu, ir galvenā Mārupes novada attīstības prioritāte ilgtermiņā (Mārupes novads, 2012a, 11. lpp). Telpiskajā attīstībā tiek ietverti ilgtspējīgas attīstības, vēsturiskās pēctecības un samērotas attīstības veidošana principi, nodrošinot teritorijas sabalansētu dabas un cilvēku radītās vides līdzāspastāvēšanu. Savrupmāju apbūve un vienota vizuālā tēla veidošana, tiek nostādīta kā primāra dzīvojamā apbūves veidošanā, kā arī tiek ievērots darījuma un dzīvojamās vides nodalījums. Novada ekonomiskajā attīstībā tiek veidotas augsti attīstītas ražotnes un darījuma objekti, kā arī saglabāta, kā novada specifiskā iezīme, augsti attīstīta intensīva lauksaimniecība ar modernu tehnoloģiju pielietojumu - lopkopība, dārzenkopība un augkopība. Šāda veida darbībai ir jābūt videi un ainavai nekaitīgai. Dabas teritoriju aizsardzībā tiek noteikta pieļaujamā antropoloģiskā slodze katrai dabas teritorijai. Mobilitātes un alternatīvu pārvietošanās veidu veicināšanai novadā tiek domāts par efektīvas sabiedriskā transporta struktūras izveidošanas - administratīvā centra un visu apdzīvoto vietu sasaiste. Papildus videi draudzīgu pārvietošanās veidu veicināšanai, novadā tiek plānots veidot velosipēdu ceļu tīklu - apdzīvoto vietu sasaistei un galveno pakalpojumu objektu piekļuves nodrošināšanai. Galveno novada attīstības vadlīniju uzskaitījums apskatāmās 9. pielikumā.

Novadā ir izstrādāta arī attīstības programma „Mārupes novada attīstības programma 2013.-2019. gadam”, kurā arī iekļauti atsevišķi lēno pilsētu politikas elementi. Mārupes novada attīstības programma ir “vidēja termiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā noteiktas vidēja termiņa prioritātes un pasākumu kopums plānošanas Mārupes novada attīstības

stratēģijā izvirzīto ilgtermiņa stratēģisko uzstādījumu īstenošanai.” (Mārupes novads, 2012a, 5. lpp). Attīstības programmā ir pieejama plaša un detalizēta informācija un statistika par dažādiem novada raksturojošajiem lielumiem. Darbā šinī dokumentā pieejama informācija, tika izmantota, lai sniegtu ieskatu par Mārupes novadu, resursiem un attīstību.

Novadam ir apstiprināta arī attīstības vīzija līdz 2030. gadam, kurā norādīts, ka: “Mārupes novads ir labvēlīgam lidojumam teicama starta vieta” (Mārupes novads, 2012b, 130. lpp). Novada vīzijā tiek ņemtas dažādu sabiedrības grupu intereses un iespējas, kā arī nepieciešamās infrastruktūras un resursu pieejamība to sasniegšanai. Mārupes novada uzņēmējdarbības attīstība ietver – specializētu lauksaimniecības un produkcijas pārstrādi, aktīvo atpūta (tūrisms) un ar to saistītos pakalpojumus, kā arī loģistikas pakalpojumu attīstību, attīstot arī transporta infrastruktūru un inovatīvas ražotnes (Mārupes novads, 2012b, 130. lpp).

Investīciju plāns parāda plānotos investīciju projektus, kuriem papildus pašvaldības ikgadējam budžetam ir nepieciešams ārējais finansējums. Līdzīgi, kā arī citos attīstības dokumentos arī investīciju plānā iezīmējas tās pašas darbības jomas. Piemēram, kvalitatīvas izglītības un sporta iespēju jomā darbība ir orientēta uz izglītības iestāžu rekonstrukciju, stadionu un sporta laukumu izbūvi, kā arī peldbaseina izbūvi un rekonstrukciju. Labiekārtošanā jomā tiek plānots izveidot dabas takas, parku un skvēru ierīkošanu un atpūtas vietu labiekārtošanu, daudzīvokļu māju pagalmu labiekārtošanu, lauksaimniecības un amatniecības produktu tirdzniecības vietu izveidošana, kā arī tūrisma norāžu izvietošana. Vietējās nozīmes uzņēmējdarbības sekmēšanā tiek plānota mobilo telekomunikāciju sakaru pārklājuma uzlabošana, nodokļu politikas izstrāde uzņēmējdarbības sekmēšanai, kā arī komercobjektu attīstība – nepieciešamās infrastruktūras izveidošana. Satiksmes drošības un ceļu kvalitātes uzlabošana ietver ielu un ceļu izbūvi, rekonstrukciju, kā arī apgaismojuma izbūvi.

Novada pašvaldība gatavo arī publiskos pārskatus, kurus arī esmu izanalizējis no lēno pilsētu politikas aspekta. Publiskie pārskati sniedz labu ieskatu par galvenajām prioritātēm un paveiktajiem darbiem konkrētajā gadā. Pārskatu analīzē lielāku uzmanību esmu vērsis tām praksēm, kas sasaucas ar lēno pilsētu attīstību. Publiski pieejamie pārskati bija no 2006.- 2013. gadam. Darbā lielāku uzmanību esmu vērsis uz pēdējo gadu pārskatiem, kā arī 2008. gada pārskatā ir apkopota informācija par veiktajiem darbiem un mērķu realizāciju laika posmā no 2003.-2008. gadam.

Iesākumā sāksu ar 2013. gada publisko pārskatu, ar izvirzītajiem stratēģiskajiem mērķiem, ilgtermiņa un vidējā termiņa prioritātēm var iepazīties 10. pielikumā. Kopumā stratēģiskie mērķi tiek orientēti uz iedzīvotāju labklājības un dzīves kvalitātes uzlabošanu, kā arī ekonomisko attīstību. Vērtējot vidējā termiņa prioritātes, tad šeit iezīmējas informācijas nodrošināšana un dažāda veida pakalpojumu pieejamība un kvalitāte nodrošināšana

iedzīvotājiem, kā arī ar to saistītās infrastruktūras attīstība. Ilgtspējīga dzīves vide ietver komunālo pakalpojumu infrastruktūras attīstību, vides labiekārtošanu un drošības nodrošināšanu. Uzņēmējdarbības attīstības ietver infrastruktūras attīstību, kā arī projektu un objektu attīstība. Novada un ciemu sasniedzamība un pieejamība ietver ceļu infrastruktūras attīstību un rekonstrukciju, kā arī veloceļu plānošanu un izbūvi, sniedzot alternatīvas pārvietošanās iespējām un uzlabojot satiksmes drošību. Pašvaldības izdala arī horizontālās pārvaldes un sadarbības prioritāti. Šeit tiek ietverta pārvaldes kapacitātes stiprināšana, kā arī sadarbības un mijiedarbības sekmēšana gan ar citām pašvaldībām, gan NVO un vietējām kopienām (Leader) vietējo iniciatīvu īstenošanā. Sekmēta informācijas pieejamība un komunikācija.

No realizētajām rīcībām novadā var minēt, brīvprātīgā darba popularizēšanu jauniešu vidū – Bērnu un jauniešu svētkos “Ar vasaru sauja”, kā arī iespējas iesaistīties dienas centros, kā arī Jauniešu dome ir lielisks piemērs jauniešu kapacitātes veidošanā un brīvprātīga darba veikšanā. Novadā arī tiek sniegtas un atbalstītas nodarbinātības iespējas jauniešiem. Mārupes vidusskolā mērķtiecīgi tiek pilnveidots skolas muzejs, kā arī darbu aktīvi turpina novadpētniecības pulciņš. Skolā tiek realizēta programma „Skolas auglis” un skolēniem ir iespēja dzert pienu. 1.pusgadā realizēts projekts visu gadu - „Piens”, kura laikā skolēniem no 1.- 9.klasei ir iespēja reizi dienā ēst Latvijā ražotus augļus un dārzeņus, dzert pienu (Mārupes novads, 2013a, 20. lpp). Vides labiekārtošanas ietvaros veikta parka un skvēru ierīkošana un labiekārtošana, ierīkoti un labiekārtoti bērnu rotaļlaukumi Tīraines ciemā Viršu ielā un Tīraines ielā, labiekārtots ūdenstilpnes „Ūdensroze” krasts Jaunmārupē, uzturēta un tehniski pilnveidota kapu infrastruktūra (Mārupes novads, 2013a, 20. lpp). Drošības nolūkos tika uzsākts darbs pie pašvaldības iestāžu un struktūrvienību video novērošanas sistēmu un procesu iekšējās dokumentācijas izstrādes (Mārupes novads, 2013a, 20. lpp). Ceļu satiksmes drošības ziņā veikta gājēju pāreju iezīmēšana un aprīkošana ciemos.

Tālāk sniegšu ieskatu 2012. gada pārskatā par pašvaldības izvirzītajiem mērķiem un attīstības virzieniem, kas iezīmējās arī iepriekšējos gados (sk. 11. pielikumu). 2012. gada pasākumi, kas sasauktos ar lēno pilsētu attīstību, var tikt uzskatīti - pabalstu sniegšana iedzīvotājiem ekonomisko seku mazināšanai, kā arī satiksmes drošības jomā veikti ielu uzturēšanas darbi, ielu apgaismojuma uzturēšana un gājēju celiņu izbūve un ātrumvaļņu izvietošana. Vides jomā bija plānots veikt dzeramā ūdens un attīrīšanas iekārtu rekonstrukciju (Mārupes novads, 2012c, 7 lpp). Labiekārtošanas jomā tika izbūvēts skvērs ar bērnu rotaļu laukumu, izveidotas trīs jaunas viengadīgo puķu dobes ielu krustojumu rotācijas apļos izgatavoti, kā arī uzstādīti 11 jauni soli Jaunmārupes dabas parkā, sagatavoti darba uzdevumi gājēju tiltiņu projektēšanai u.c. (Mārupes novads, 2012c)

2010. un 2011. gada pārskatā realizētie rīcība iezīmē līdzīgu veiktos pasākumus, kā jau iepriekš apskatītajos pārskatos. Interesanta nianse parādās 2009. gada pārskatā, kur lauksaimniecība vēl bija atsevišķi izdalīta. Tālākajos gados šāda veida nodaļa vairs neparādījās. Lauksaimniecības nodaļā tiek sniegta detalizētāka informācija par novada saimniecībām, un to ražošanas veidiem un apmēriem. Kā piemēram 2003. gada Mārupes pagasta attīstības programmā tiek minēts, ka lauksaimniecība ir galvenā ražošanas nozare pagastā, tomēr laikam ejot šī nozares popularitāte un svarīgums, iespējams, ir mazinājies savu nozīmi novada ekonomiskajā darbībā. Manuprāt, tas iezīmē zināmu novada attīstības virziena maiņu, fokusējot uzmanību uz cita veida darbību, ka tās iezīmējas pēdējo gados, kad novadā sāk dominēt konsultāciju, darbību ar nekustamiem īpašumiem, būvniecības un loģistikas nozares (Mārupes novads, 2015a). Tomēr tas nenozīmē, ka lauksaimniecība netiek atbalstīta Mārupe novadā, kā tiek norādīts, tad novadā tiek atbalstīta augsti attīstīta intensīva lauksaimniecība ar modernu tehnoloģiju pielietojumu. “Pēc 2010. g. CSP datiem Mārupes novadā aktīvi darbojas 38 lauksaimniecības komercsabiedrības un 7 mežsaimniecības komercsabiedrības. Pārsvārā tie ir mikrouzņēmumi (līdz 9 darbiniekiem, kuru apgrozījums nepārsniedz 1.4 milj. latu).” (Mārupes novads, 2012b, 86. lpp).

2008. gada pārskatā veiktie darbi arī ir saistāmi ar novada infrastruktūras attīstību, kanalizācijas un maģistrālo ūdens tīklu projektēšanu. Izveidotas bērnu pilsētiņas Liepkalnu ielā Mārupes, Tīraines un Skultes ciemos, kā arī jauniešiem izbūvēts skeitparks Jaunmārupē. 2008. gadā tika atvērti dienas centri Tīrainē un Jaunmārupē.

7.3. Līdzdalības loma lēno pilsētu veidošanā

Maģistra darba ietvaros veicu novada iedzīvotāju aptauju, kurā vēlējos noskaidrot iedzīvotāju līdzdalību sabiedriskajā un politiskajā dzīvē, vietējo ražotāju apzināšanos un nepieciešamību, piekoptās ilgtspējīgas attīstības prakses, kā arī lēno pilsētu attīstības politiku atbalstu. Šinī nodaļā vispirms analizēšu iedzīvotāju interešu ievērošanu kā svarīgu līdzdalības priekšnosacījumu un kultūras aktivitātes kā būtisku līdzdalības formu, pēc tam tiks analizēta iedzīvotāju līdzdalība sabiedriskajā un politiskajā dzīvē un piekoptās ilgtspējīgas attīstības prakses un lēno pilsētu implicētās politikas vērtējums.

Svētku noskaņa un kulturālie pasākumi, kas sevī nes tradīciju un vērtību turpināšanu cauri paaudzēm, ir neatņemama lēno pilsētu sastāvdaļa. “Kā likums vispusīgi organizēta kultūras dzīve paaugstina iedzīvotāju pašapziņu, veido patriotisma un piederības jūtas savai dzīves vietai, parāda reālu segumu maksātajiem nodokļiem” (Mārupes novads, 2013a, 41. lpp). Mārupes novads Dome apzinās kultūra pasākumu nozīmību vietējās kopienas saliedēšanā, piederības un identitātes veidošanā. “Jā, mums ir svarīga Mārupes novada vārda atpazīstamība,

sabiedrības informēšana, lai ikviena cilvēka apziņā nostiprinās pozitīvs iezīmju kopums par mums – par radošajiem mārupiešiem.” (Mārupes novads, 2013a, 41. lpp).

Mārupes Kultūras nams ir kultūras dzīves ass Mārupes novadā. Šeit tiek rīkoti dažādi izklaides pasākumi, semināri, izstādes, konferences un sanāksmes. “Tā galvenais uzdevums ir piesaistīt klausītāju un skatītāju auditoriju, nodrošināt dažādu mākslas formu pieejamību, panākt, lai piedāvātie pakalpojumi atbilst dažādiem publikas segmentiem, izzināt, uzturēt un saglabāt tautas mākslas kultūras mantojumu.” (Mārupes novads, 2012b, 40. lpp). Mārupes Kultūras namā darbojas 21 kolektīvs (kordziedāšana, deju kolektīvu darbošanās paaudzēs, vokālās mākslas attīstība, instrumentālā muzicēšana, gleznošana utt.) ar aptuveni 330 dalībniekiem (Mārupes novads, 2013a, 41. lpp). Kolektīvi piedalās, ne tikai visos novada organizētajos pasākumos, bet arī valstiska un starptautiska līmeņa pasākumos - Vispārējos latviešu Dziesmu un Deju svētkos, kā arī starptautiska mēroga konkursos un festivālos (Mārupes novads, 2013a, 41. lpp). Kolektīvi ne tikai piedalās, bet arī gūst godalgotas vietas. Piedalīšanās šāda veida pasākumos sniedz iespējas sadarbībai ar citiem kolektīviem. Kā ievērojamākie pasākumi būtu minami “Muzikālā Advente”, „Ar vasaru sauļā”, „Mārupes Cālis” un Mārupes unikālā vērtība - Noras Bumbieres vārdā nosauktais jauno vokālistu konkurss (Mārupes novads, 2013a, 42. lpp). Kultūras nams atbalsta un palīdz organizēt sarīkojumus novada nevalstiskajām organizācijām, organizē valsts svētku svinības un latviešu tradīciju svētkus. Pateicoties pašvaldības atbalstam, kolektīvi ir spējīgi sekmīgi turpināt savu attīstību un bagātināt novada kulturālo dzīvi, tradīcijas un vērtības. “Ir atdzimušas Mākslas dienas Mārupē, kad kopā sanāk Mārupes radošās ģimenes. Ir uzsākts darbs pie kultūrtūrisma, ir jaunas telpas mūsu Mazcenas bibliotēkai, turpinās darbs un materiālu vākšana muzejiem, kuri noteikti būs katrā novada ciematā.” (Mārupes novads, 2013a, 42. lpp). Papildus var minēt Mārupes Mūzikas un mākslas skolu, kuras tradīciju klāstā ir ne tikai koncerti un izstādes, bet arī pasākumi kuros audzēkņiem ir iespējas radoši izpausties jaunos veidos. Piemēram, “Asfalta dienas”, kur bērni zīmēja krāsainus tēlus uz pelēcīga asfalta. Kultūras jomā Mārupes novadā notiek dažādākie pasākumi gan atceres dienu ietvaros, gan arī ar novadu saistītos pasākumos.

Šis gads Mārupes novadam ir it sevišķi īpašs. Novads svin savu 90. gadskārtu, kas tika aizsākta ar foto izstādi “Mārupes novads – labvēlīgam lidojumam teicama starta vieta!”. Šinī izstādē bija iespējams apskatīt Mārupes novadu no putna lidojuma. Šogad ir izstrādā plašas pasākumu programma katram mēnesim.

“Šī gada programma pastkastītē tika atsūtīta, ka viņiem visādi pasākumi ir, bet reāli es izlasīju no visiem tiem pasākumiem man tur īpaši nekas nesaistīja, nu kaut kā.. kaut kā.. gribās vairāk tādu.. Sīrsnīgākus tos pasākumus, koncerti, kori tas, protams, viss ir atbalstāms un jauki, bet.. Bišķi kaut ko dziļāk, vairāk gribās.. Bet es saprotu, tas ir tikai mans subjektīvais cilvēks, es esmu tāda kāda esmu, ir cilvēki, kuriem vispār nekas neinteresē un nekāda vaina.” (Inese, uzņēmēja)

“..lai gan man, iespējams, prasītos.. vairāk aktivitātes kultūras nama ziņā (smejas) nu tā, kad viņi it kā rīko, bet viņas ir tik šaurai publikai domātas, ka, kas tad mēs, parastie pārējie, par mums ir tā kā aizmirsuši” (Laura, amatniece)

Kultūras pasākumu apmeklētības trūkums varētu tikt saistīts ar informācijas trūkumu, nokļūšanas problēmām līdz pasākuma vietai, kā arī citiem personīgiem faktoriem, kā, piemēram, intereses trūkums par konkrēto pasākumu. Lēno pilsētu kontekstā kultūras dzīve ir svarīgs aspekts, manuprāt, Mārupes novadā kultūras jomā tiek sniegtas daudzpusīgas iespējas, tomēr šeit var rasties problēmas gan iedzīvotāju uzrunāšanā un intereses radīšanā, gan iespējā nodrošināt pasākumu pieejamību plašākai sabiedrības daļai, piemēram, fiziskās telpas ierobežotība vai piekļuves iespējas. Vērtējot komunikāciju un informācijas pieejamību novada iedzīvotājiem pašvaldība reizi mēnesī izdod bezmaksas informatīvo izdevumu „Mārupes Vēstis”. Šeit tiek publicēta informācija par novada aktualitātēm, attīstību, iepirkumiem, kultūras un sporta notikumiem un pasākumiem, tiek sveikti novada iedzīvotāji par panākumiem, kā arī ir izveidota sleja, kurā parādās novada jaunlaulātie, jaundzimušie un mūžībā aizgājušie. “Mārupes vēstis”, manuprāt, ir labs izdevums, kas sniedz iespēju iedzīvotājiem uzzināt par novadā aktuālajiem pasākumiem un notikumiem. Mārupes novadam ir savu sociālo tīklu profili un mājaslapa, kur iedzīvotāji arī var uzzināt novada aktualitātes ātrāk.

Iedzīvotāju līdzdalības novada sabiedriskajā un politiskajā dzīvē noskaidrošanai iedzīvotāju aptaujā tika ietverti vairāki jautājumi. Vērtējot iedzīvotāju līdzdalību dažāda veida Mārupes novada interešu klubos, biedrībās un kolektīvos nedaudz vairāk kā trešdaļa 67 (37 %) no aptaujātajiem norādīja, ka viņi līdzdarbojas kādā no tiem. Lielākā daļa iedzīvotāju 114 (63 %) norādīja, ka neiesaistās. Līdzīgs atbilžu sadalījums parādījās arī nākamajā jautājumā par līdzdalību novada politiskajā dzīvē, kā, piemēram, sabiedriskās apspriedes, kur attiecīgi 75 (41%) norādīja, ka pēdējā gada laikā ir iesaistījušies ar Mārupes novadu svarīgu lēmumu apspriešanā, pretēji 106 (59 %) iedzīvotājiem, kuri nav iesaistījušies. Vērtējot iedzīvotāju iesaisti dažāda veida priekšlikumu vai iniciatīvu ierosināšanā, mazāk kā trešdaļa 49 (27%) norādīja, ka pēdējā gada laikā ir ierosinājuši kādu iniciatīvu vai ierosinājumu, tomēr lielāka daļa 132 (73%) iedzīvotāju norādīja, ka nav. Lai gan līdzīga tendence arī saglabājās tiekoties ar iedzīvotājiem klātienē intervijās, tomēr šeit jāņem vērā to, ka aptauja ir nereprezentatīva, tāpēc reālā dzīvē šī situācija varētu mainīties, kā, piemēram, norāda Pauls:

“Bet pa lielam ir ļoti daudz cilvēki kuri dzīvo gadu, divus Mārupē un viņi jau ir aktīvi iesaistījušies, te novada attīstībā, jo viņiem ir svarīgi kur bērni atpūties, kad viņi izaugs, ko viņi darīs, kas būs viņiem apkārt- vai autoceļš kur fūres brauks, vai būs mierīga satiksme” (Pauls, uzņēmējs)

Kopumā vērtējot aptaujā piedalījušo iedzīvotāju atbildes, iezīmējas diezgan zema pilsoniskā līdzdalība novada sabiedriskajā un politiskajā dzīvē. Iespējams, iedzīvotāji ir apmierināti ar novada darbību kopumā, kas nerada papildus nepieciešamību vērsties ar savām

iniciatīvām novada attīstībā. Piemēram, iedzīvotāji kopumā ir labi novērtējuši Mārupes novada domes darbību novada attīstība un pārvaldībā. Vērtējumam tika izmantota 5 baļļu skala (1 “ļoti slikti” un 5 “ļoti labi”), lielākā daļa iedzīvotāju 106 (59%) novērtēja domes darbību kā “labu” un “ļoti labu”, trešdaļa iedzīvotāju 61 (33 %) sniedza vidēju vērtējumu domes darbībai, skatīt 6. pielikumu 6. att.

“Pati iesaistījies neesmu, bet patiesībā mani viss apmierina, ko viņi dara, jo viņi teiksim, kā dome kā vienība, viņa ļoti labi.. veido tā kā Mārupes attīstību. ..bet domes darbs es domāju, ka viņi ļoti labi visu.” (Laura, amatniece)

Protams, tiekoties ar iedzīvotājiem klātienē bieži vien tika norādītas arī problēmas un neapmierinātība ar novada darbību, kas visbiežāk ir saistīta ar ceļu infrastruktūru novadā:

“..par ceļiem . Tas traucē, jo mēs ar kaimiņiem, ļoti bieži tiekamies piektdienas vakaros, kopā dzert vīnu, mēs spēlējam spēles, un aizbrist, kad ir jāvelk gumijnieki, bet tiešām ir jāvelk gumijnieki. (smejas) Es speciāli nopirku stilīgus gumijniekus šiem vakariem. Labi tas tā..” (Ilona, uzņēmēja)

“Tas tā pat, kā vēljoprojām pie mūsu apstākļiem, bišķiņ absurds liekās, ka tik daudz zemes ceļu Mārupē nu liekās, kā tā.. Nu apdzīvota jau ir, cilvēki dzīvo visur. Bet gar mājām brauc un ir puteļi pa gaisu, tas atkal bišķiņ jocīgi liekās. Nu tā..” (Inese, uzņēmēja)

Tomēr jāsaprot, ka ceļu infrastruktūras attīstība ir saistāma ar lieliem finanšu ieguldījumiem, papildus notiekošajiem un plānotajiem projektiem komunālo pakalpojumu izveidē un attīstībā. Protams, uzraktās ielas un pārvietošanās problēmas ne tikai ietekmē Mārupes novada vizuālo tēlu, bet arī rada neapmierinātību iedzīvotāju vidū.

Papildus izvēlējos apskatīt to iedzīvotāju atbildes, kuri ir ierosinājuši kāda veida iniciatīvu vai priekšlikumu, precīzāk, vai tā tika realizēta vai nē, salīdzinot šīs grupas iedzīvotāju vērtējumus domes darbībā. Pieņemums bija, ka to iedzīvotāju, kuru iniciatīva netika realizēta (21 iedzīvotājs), vērtējums atšķirsies no to, kuru iniciatīva vai priekšlikums tik realizēts. Aprēķinam tika izmantots Kolmogorova-Smirnova kritērijs. Kolmogorova-Smirnova kritērijs tika izmantots, jo tas ir piemērots ordinālo skalu jautājumu analīzei, kā arī, ja empīriskais sadalījums neatbilst normālam sadalījumam vai pastāv izteikta asimetrija, proti, nav izmantoti visi skalas punkti vai atbilžu varianti.

Kolmogorova-Smirnova testa vērtība (1,237) un p vērtība (0,094), kas nav mazāka par pieņemto būtiskuma (nozīmīguma) līmeni 0,05 (skatīt 7. pielikuma 1. tabulu). Tātad nav konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības starp tiem iedzīvotājiem, kuru iniciatīva tika realizēta vai nē, vērtējot domes darbību. Manuprāt, tas liecina, ka aptaujā piedalījušies iedzīvotāji kopumā ir apmierināti ar domes darbību, kas nerada papildus nepieciešamību ierosināt priekšlikumus vai iniciatīvas.

Papildus novada iedzīvotāju līdzdalībai novada sabiedriskajā un politiskajā dzīvē, vēlējos noskaidrot, vai pastāv atšķirības starp iedzīvotāju grupām, kas līdzdarbojas kādā biedrībā vai interešu klubā un tiem, kas nē. Lai to izdarītu, tika izmantots Mak Nemara (McNemar) tests. Tas tika izmantots divu iemeslu dēļ, jo tas ir precīzāks tests dihotomisko

jautājumu analīzē, kā arī tas sniedz precīzāku p vērtību. Aprēķinā tiek izmantoti precīzāki testi un formulas, tiek nodrošināts stabilāks p vērtības aprēķins. Mak Nemara tests tiek izmantots, lai noteiktu, vai divas savstarpēji saistītas kopas (grupas) pieder pie vienas un tās pašas populācijas (ģenerālkopas).

Analizējot iedzīvotāju iesaisti kādā biedrībā, interešu klubā vai kolektīvā un vai pēdējā gada laikā ir ierosinājis kādu priekšlikumu vai iniciatīvu, aprēķinātā Hī kvadrāta vērtība ir 2,837 un p vērtība ir 0,041 norāda, ka iedzīvotāju grupas (iesaistās/neiesaistās biedrībā, interešu klubā vai kolektīvā) nepieder pie vienas un tās pašas populācijas, skatīt 7. pielikuma 2. tabulu. Respondentu sniegtās atbildes liecina, ka iedzīvotāju vidū, kuri iesaistās kāda veida biedrībā, interešu klubā vai kolektīvā, ir lielāks to cilvēku īpatsvars, kuri ir ierosinājuši kāda veida iniciatīvu vai ierosinājumu.

Izvēlējos apskatīt, vai pastāv atšķirības starp tām grupām, kas piedalās novada politiskajā dzīvē un ir ierosinājuši priekšlikumu vai iniciatīvu. Aprēķinātā Hī kvadrāta vērtība ir 28,411 un p vērtība ir 0,000 norāda, ka iedzīvotāju grupas (piedalās/nepiedalās novada politiskajā dzīvē) nepieder pie vienas un tās pašas populācijas, skatīt 7. pielikumu 3. tabulu. Respondentu sniegtās atbildes liecina, ka iedzīvotāju vidū, kuri piedalās novada politiskajā dzīvē, ir lielāks to cilvēku īpatsvars, kuri ir ierosinājuši kāda veida iniciatīvu vai ierosinājumu. Aptaujā mazāk piedalījās iedzīvotāji vecuma posmā no 46 gadiem un vecāki, kas apgrūtina analīzes veikšanu, jo šeit arī iezīmējas disproporcionāla pārstāvētība, tomēr, lai to veiktu izvēlējos apvienot kopā iedzīvotāju grupas vecuma posmā no “46-55” un “56 un vecāki”, kas man sniedz 4 jaunas iedzīvotāju grupas ar līdzīgiem sadalījumiem. Krustojmtabulās, analizējot iedzīvotāju vecumu un iesaistīšanos novada politiskajā dzīvē, un iniciatīvu vai priekšlikumu ierosināšanu, iezīmēja statistiski nozīmīgas atšķirības. Gados vecākie iedzīvotāji ir aktīvāki, nekā gados jaunāki gan iesaistoties novada politiskajā dzīvē (Hī kvadrāta vērtība 9,953 un p vērtība 0.019), gan ierosinot priekšlikumus vai iniciatīvas (Hī kvadrāta vērtība 10,055 un p vērtība 0.018), skatīt 7. pielikuma 4. un 5. tabulu. Manuprāt, tas ir visai loģiski, kas būtu saistāms ar atšķirīgām interesēm, dzīves posmiem, lielāku sociālo kapitālu. Gados vecākie iedzīvotāji jau ir nostabilizējošies, manuprāt, ir mazākas iespējas, ka viņi mainīs dzīves vietu, kas var ietekmēt interesi par apkārt notiekošo, respektīvi, kā dažāda veida procesi un notikumi ietekmēs viņu dzīvi. Tāpēc viņiem ir svarīgi paust savu viedokli un intereses. Papildus šai iedzīvotāju grupai varētu būt lielāks sociālais kapitāls, kas viņiem sniedz iespējas un resursus šāda veida rīcībai. Sociālais kapitāls ir nozīmīgs faktors iedzīvotāju līdzdalībai, kā, piemēram, norāda Agris, biedrības pārstāvis:

“Līdz šim nē, bet tagad par cik man kontakti es drošvien kaut ko bakstīšu un nelikšu mierā. Arī privātajos jautājumos.” (Agris, Latvijas mājražotāji)

Kopumā analizējot aptaujā piedalījušo Mārupes novada iedzīvotāju atbildes, iezīmējas ne pārāk augsta līdzdalība novada sabiedriskajā un politiskajā dzīvē, tomēr tas nenozīmē, ka reprezentatīva pētījuma gadījumā šāda tendence saglabātos. Tie iedzīvotāji, kuri ir aktīvāki novada sabiedriskajā un politiskajā dzīvē, ir arī aktīvāki pārstāvēt savas intereses, respektīvi, ierosinot priekšlikumus vai iniciatīvas. Līdzdalības ziņā gados vecākie iedzīvotāji ir aktīvāki gan novada politiskajā dzīvē, gan ierosinot priekšlikumus vai iniciatīvas. Vērtējot šīs atbildes lēno pilsētu attīstības iespējai Mārupē, iespējams, nāktos saskarties ar problēmām iesaistīt plašāku sabiedrības daļu šāda veida attīstības aktualizēšanā, atbalstīšanā un savu priekšlikumu piedāvāšanā, kā arī šāda veida ideju noraidīšana no atsevišķām sabiedrības grupām.

Mārupes novada iedzīvotāju aptaujā vēršu uzmanību arī uz dažādām ilgtspējīgas attīstības prakses, kuras iedzīvotāji piekropj savās dzīvesvietās. Šis aspekts ir svarīgs lēno pilsētu attīstībā, jo šeit ir svarīgi, lai šāda veida prakse arī nāk no iedzīvotājiem, ne tikai parādās pašvaldības dokumentos. Iedzīvotājiem bija iespējams izvēlēties vairākas atbildes. Visbiežāk piekoptās ilgtspējīgas attīstības prakses ir atkritumu šķirošana (27%); enerģijas taupīšana – energoefektīvu risinājumu izmantošana (24%); kompostēšana (20%) un piedalīšanās talkās (18%), skatīt 6. pielikuma 7. att. Vismazāk tika atzīmēts atjaunojamo energoresursu izmantojums privātajam patēriņam (2%), kas, iespējams, ir skaidrojams ar sarežģījumiem projektu izstrādē, atbilstību kritērijiem, normatīvajam un likumiskajam regulējumam, kā arī praktiskās realizēšanas iespējām, papildus tie ir lieli finansiālie ieguldījumi, kam papildus nāk uzturēšanas izmaksas, kā, piemēram, norāda Sandra un Silva, uzņēmējas:

“Viņi ir jāmaina, lai uzkrātu to enerģiju bija vajadzīgi tie akumulatori, visam ir savs lietošanas laiks, viņš vēl lāgā nebūs atpircies kad viņš jau būs nolietojies... ..kā jebkura tehnika, ir obligātajai apkopei gadā jābūt, tā apkope gadā maksā milzu naudu vēl klāt, bet ja tev salūzt, jo tā ir tikai tehnika, tad tev tik un tā neviens atbildību nenes, tev jāmaksā. ..Un tad atkal ar to Latvenergo, lai ievadītu to elektrību, kas tev ir par daudz, viņos, tad tur atkal jābūt kaut kādiem noteikumiem izpildītiem, un ja nejauši tevis dēļ būs kādas strāvas svārstības tad tev atkal soda naudas, nezina kādas fantastiskās jāmaksā. Vispār tas bija šausmīgi. Atsit jebkādu vēlmi izmantot šo te alternatīvo enerģiju vai vēl kaut ko. Mēs savā laikā par to interesējāmies.” (Sandra, amatniece)

“Mēs mēģinājām vienu projektu rakstīt, bet tad tur bija kaut kādi zināmi sarežģījumi, manuprāt, tas viens noteikums mums nederēja, man tā māja bija bišķiņ pa jaunu, lai to darītu, jo.. It kā tām, kuras nebija vecākas par tik gadiem, tajā laikā nevarēja, dod.. Tad mums bija interesanti, mēs dabūjām vienu projekta rakstītāju, kas paņēma bargu naudu par konsultāciju, lai pateiktu to, ka mums tas vajadzīgs, viņš mums bija izrēķinājis, ka tas nav vajadzīgs, paldies par konsultāciju.” (Silva, uzņēmēja)

“Par zeme silda māju projektu, es esmu izrēķinājusi, ka arī tas mums neatmaksājas, jo pirmkārt es esmu redzējusi tās mājas, ir acīm redzami jāpiestrādā šī tehnoloģija, jo diezgan slikti izskatās zālāji un ja tu gribi dobes veidot un kaut kur pārvietot, tad tev ir jārēķinās ar to, kas ir ierakst zemē, un diemžēl tā siltumatdeve kaut kāda notiek un kaimiņiem tas ir, ir strīpains zālājs un var redzēt, kur tās trubas iet. Es to domu, neesmu atmetusi, es domāju, ka tas ir vēl jāprojām vajadzīgs..” (Silva, uzņēmēja)

Lēno pilsētu attīstībā alternatīvo un energoefektīvu risinājumu izmantošana ir svarīgs aspekts, tomēr šeit jānorāda, ka, neskatoties uz mazo iedzīvotāju īpatsvaru, kuri izmanto

atjaunojamos enerģijas avotus privātajam patēriņam, problēma slēpjas nevis iedzīvotāju motivēšanā, bet valsts normatīvajā un praktiskās realizēšanas aspektā.

Aptaujā iedzīvotājiem tika lūgts izvērtēt un atzīmēt tos Lēno Pilsētu dalībvalstu kritērijus, kurus viņi uzskata par saistošiem, piemēram, vēlētos redzēt Mārupes novada attīstībā. Šis jautājums palīdzēja saprast, kā iedzīvotāji vērtē šāda veida pieeju pilsētas attīstībā. Vērtējot iedzīvotāju atbildes, visi iedzīvotāji bija atzīmējuši vismaz vienu kritēriju, kurš viņiem būtu saistošs. Jautājums bija vairākatbilžu, iedzīvotājiem bija iespēja arī atzīmēt visus kritērijus. Visbiežāk izvēlētie kritēriji ir dzīves kvalitāte (20%); infrastruktūra (20%); lauksaimniecība, amatniecība un tūrisms (16%) un enerģija un vide (15%), skatīt 6. pielikuma 9. att., kā arī iedzīvotāju atbilžu biežuma sadalījumu pa ciemiem, skatīt 6. pielikuma 10. att. Kopumā visi gan aptaujātie iedzīvotāji, gan interviju dalībnieki ir snieguši atbalstu šāda veida attīstībai, kas, manuprāt, ir ļoti nozīmīgs aspekts, jo bez plašāka sabiedrības atbalsta un iesaistīšanās, šāda veida pilsētu attīstība nav iespējama. Jānorāda, ka kritēriji paši par sevi nerada izmaiņas, tie ir jāiedibina darbībā. Ar to saprotot, ne tikai pārvaldības līmenī, bet arī iedzīvotāji ikdienas prakšu līmenī.

7.4. Pašvaldības, uzņēmēju un iedzīvotāju sadarbība lēno pilsētu veidošanā

Sadarbības iespējas lēno pilsētu attīstībā tiek orientētas uz vietējo iedzīvotāju, vietējo ražotāju/uzņēmēju, kā arī pašvaldības savstarpējo iesaisti kopienas dzīves uzlabošanās un kvalitatīvas, ilgtspējīgas dzīves vides veidošanā. Šinī sadaļā sniegšu ieskatu par esošajām un iespējamajām sadarbības praksēm starp novada iedzīvotājiem, ražotājiem/uzņēmējiem un pašvaldību. Sadarbības veidošanai, manuprāt, būtu jāsākas no paša indivīda, kā, piemēram, norāda Ilona:

“..saskatīt sevi, kā cilvēku, kuram ir iespējas, kuram nav tikai pienākumi, bet arī iespējas. Iespējas ar savu balsi ko teikt.” (Ilona, uzņēmēja)

Svarīgs priekšnoteikums ne tikai iedzīvotāju, bet arī citu sabiedrības grupu iesaistei un sadarbības veidošanai būtu organizatorisko struktūru un sociālās organizācijas modeļu izveidē, kā Normunds norāda šāda veida pieeja ir vitāli nepieciešama, jo

“Problēma šādam nu struktūras trūkumam ir tanī brīdī, kad mainās, kad radikāli mainās personālijas, vai nu pašvaldības pusē vai uzņēmēju pusē, nu uzņēmēju biedrības pusē. Tādu piemēru Latvijā ir ļoti daudz. Notiek pašvaldību vēlēšanas, tagad atnāk citi cilvēki. Attiecības turas uz attiecībām, sejam, personālijām. Šī sadarbības sistēma būtu ilgtspējīgāka, ja būtu konkrēta struktūra, neatkarīgi no tā kāds ir uzvārds Domes priekšsēdētājam, kāds ir uzvārds uzņēmēju biedrības priekšsēdētājam” (Normunds, uzņēmējs)

Papildus ir jānodrošina fiziska telpa un piekļūšanas iespējas. Šādā veidā dalībniekiem būs iespējas satikties un veidot sadarbību, zināšanu apmaiņu. Svarīgs aspekts šāda veida sadarbībā ir vienlīdzīgu iespēju nodrošināšana gan iesaistei, gan iespējai izteikt savu viedokli,

tikt sadzirdētam un saņemt atbalstu. Nozīmīgi šāda veida lēno pilsētu attīstības veidošanā būtu informācijas un zināšanu pieejamībā, kas gulstas ne tikai pārvaldības kapacitātes spējā, bet arī atslēgas cilvēku darbībā un spējā sekmīgi atlasīt, atrast un piedāvāt nepieciešamo informāciju iesaistītajām pusēm. Paradoksāli, cik tā dēvētajā “informācijas laikmetā” ir maz pieejama, sasniedzama vajadzīga informācija par mums interesējošajām lietām, kā, piemēram, tikšanās laika ar Silvu, kurā norādīju par vietējo amatnieku īpatsvaru un darbību novadā:

“Es pat nezināju, ka viņu ir tik daudz. Mums trūkst informācijas, tas ir tas, ko es saku viņi dzīvo mums blakus, mēs viņiem dzīvojam blakus, viņi meklē partnerus un mēs arī, bet nevaram satikties.” (Silva, uzņēmēja)

Informācijas trūkumu par novada dažādām sabiedrības grupām norādīja vairāki interviju dalībnieki, manuprāt šeit ir nepieciešams uzsākt novada sabiedrības grupu identificēšanu un apzināšanu, kā arī radīt pieeju kopīgai sadarbībai grupu starpā. Vērtējot informācijas izplatības veicināšanas iespējas, manuprāt, ir jāizmanto ne tikai tradicionālie un ierastie, esošie kanāli – mājaslapa, avīze, sociālie tīkli, bet arī jāizmanto novada skolēni un jaunieši, kā iespēja sasniegt un uzrunāt viņu vecākus. Ka piemēram, intervijā norādīja uzņēmējs Pauls, ka lieliska iespēja, kā veicināt iedzīvotāju informētību ir izmantojot skolas, kurās bērni var nodot informāciju saviem vecākiem, kā arī citas izglītības un brīvā laika pavadīšanas iestādes. Piemēram, Ilona norāda, ka bērni bijā kā tilts starp vietējiem iedzīvotājiem:

“..atskrēja kaimiņu bērni, un es ar visiem iepazīnos, tad bērni mūs iepazīstināja ar saviem vecākiem. Tā ka ceļš caur bērniem. Jaunā paaudze ir sāls, tas mani patiesi iepriecina.” (Ilona, uzņēmēja)

Iespējams, tas ir veids, kā var radīt plašāku sabiedrības iesaisti, radot noteiktus pasākumus ģimenēm, papildus akcentējot un iekļaujot pasākumus, kas savā darbība ir orientēti uz lēno pilsētu darbību. Svarīgi aspekts ir līdzdalības un iesaistes veidošanā, kur iniciatīvai ir jānāk no visām iesaistītajām pusēm, piemēram, kā, piemēram, norāda uzņēmēja Ilona:

“Ko es varu teikt. Uzņēmēji paši bieži vien ir vainīgi.. Sēž ar savu sāpi, savā alā, ofisā (smejas), birojā, gaužas, un neiet tālāk.. Ja viņš aizietu uz domi un runāt par to, kaut kas notiktu.” (Ilona, uzņēmēja)

Problēma bieži vien slēpjas pašu indivīdu vēlmē un motivācijā iesaistīties, tāpēc, šeit svarīgi ir sākuma ne tikai definēt pastāvošās normas un noteikumus, bet arī nodalīt iesaistīto darbības sfēru un apmēru, kā arī sniegt skaidru ieguvumu izklāstu visiem grupas dalībniekiem, lai iesaistītās grupas apzinās šādas attīstības nozīmību un attīstības perspektīvas.

Svarīga nozīme šāda veida attīstībā ir arī vietējās pašvaldības kapacitātē un ieinteresētība veidot šāda veida attīstību. Vietējie iedzīvotāji kopumā Mārupes novada Domes darbību vērtē ka labu:

“Mārupe, manuprāt, ir viens no labākajiem piemēriem Latvijā pašvaldības darbā, jo tomēr dialogs ar uzņēmējiem notiek, ja uzņēmējam ir interese.” (Ilona, uzņēmēja)

“Sadarbība ir laba, varētu būt labāka? Protams, vienmēr var uzlabot..” (Normunds, uzņēmējs)

Manuprāt, lēno pilsētu attīstības veicināšanā būtu nepieciešams mainīt veidu, kā tiek risinātas lietas, jāpārskatī mūsu nevēlēšanai runāt, sadarboties, jāveido veidi un iespējas paust savu viedokli, ne tikai šī vārda demokrātiskā izpratnē, bet gan dialoga un risinājuma pastāvēšanas manierē. Panākumu šādā veida praksei būtu saistāmi ar jaunu organizatorisko formu izveidi.

“Tāpēc es domāju, ir jāveicina arvien vairāk šādu nodibinājumu īpatsvars Latvijā, jo viens Tu neesi domas paudējs, viens Tu esi blāvējs. Tiešām, varbūt, arī iedzīvotājiem būtu jāizdomā kaut ko savu, jo mums uzņēmējiem ir. Jo tāda veidā mūs izrāva no šī miega, nav varianta..” (Ilona, uzņēmēja)

Sadarbības veicināšanā, stiprinot iedzīvotāju kapacitāti un rīcībbspēju, tiek radīti priekšnoteikumi kopienas pašnoteikšanās iespējām, patstāvībai un iespējām rīkoties. Pilsoniskās sabiedrības veidošana, manuprāt, ir svarīgs priekšnoteikums lēno pilsētu attīstībā. Lēno pilsētu attīstībai būtu jābūt labi koordinētai un pārvaldītai, jābūt skaidrai nākotnes vīzijai, rīcības definējumam un darbības plānam ne tikai organizatoriskās struktūras ietvarā, bet arī pārvaldība līmenī, kā iespējams realizēt šāda veida pieeju un attīstību novadā.

Mārupes novadā lielākā vai mazākā apmērā dažāda veida sadarbības prakses jau norisinās starp dažādām sabiedrības grupām. Pirmā sadarbības prakse ir saistāma ar vietējo iedzīvotāju nodarbināšanu vietējos uzņēmumos. Tomēr lielākā problēma vietējo iedzīvotāju nodarbinātībā var tikt saistīta ar nepieciešamo speciālistu trūkumu konkrētajā nozarē. Sadarbības prakses notiek ne tikai nodarbinātības jomā, bet arī tiek organizēti dažādi izglītojošie pasākumi – “Par 2 stundām zinošāks” un “Finanšu pratība”, kā arī skolēnu uzņēmumu atbalstīšana, kur tiek sniegta gan praktiska, gan finansiāla palīdzība idejas attīstībai.

“Ja mēs esam eksperti kādā jomā, tad saliekam galvas kopā un mēģinām izglītot savējos, vietējos mārupiešus.. izvietot darba sludinājumus, mēs mēģinām savējos mācīt.” (Silva, uzņēmēja)

“Mūsu galvenā interese ir, lai Mārupes jaunieši un jaunie iedzīvotāji, redz Mārupi kā labu vietu, kur sākt savu biznesu, kur viņu tālāk tas biznesu ceļš aizvedīs, tas jau ir viņu pašu rokās” (Normunds, uzņēmējs)

Šāda veida pieeja, manuprāt, var tikt saistīta ar “uzmanības izglītību” – jauniešiem no vecākās paaudzes tiek nodotas tālāk zināšanas tiešā saskarsmē un darbībā (Ingold, 2000).

“Tā pat man liekas, ka man ir ļoti svarīgi dalīties tanī, ko es zinu, jo tās zināšanas, tā pieredze, kas ir apgūta ir.. Es gribu teikt, par to ir samaksāts neželīgi daudz, jo par katru kļūdu mēs maksājam uzņēmēji, un, ja jau es esmu samaksājusi, es no sirds gribu dalīties ar citiem, pastāstīt. Jaunajiem vai ne tik pieredzējušajiem uzņēmējiem – Nekļūdieties vai tur uzmanieties! Un es tiešām to labprāt daru, es redzu ļoti daudz iespējas, kur es varu kaut ko aiz sevis atstāt, un nesavtīgi dalīties zināšanās, tīri finanšu lietās, gan savā laikā..” (Silva, uzņēmēja)

Jauniešiem tiek nodrošināta ne tikai praktisko prasmju attīstība, bet arī sniegtas zināšanas par uzņēmuma vadību, attīstību un sadarbības iespējām. Manuprāt, lēno pilsētu attīstībā, tas ir ļoti nozīmīgs aspekts, kur vietējie uzņēmēji ir gatavi dalīties savā pieredzē ar jauniešiem, lai sekmētu viņu potenciālu uzņēmējdarbības uzsākšanā

Savstarpēja sadarbība tiek veidota arī starp vietējiem uzņēmumiem. Inese papildus norāda uz uzņēmēju savstarpējo sadarbību, kas ir viens no lielākajiem biedrības pienesumiem atsevišķiem uzņēmumiem.

“Normunds palīdzējis kādu rakstiņu uzrakstījis par manu uzņēmumu, attiecīgi tur no Metālstudijas Pauls tur man ir palīdzējis kaut kādas lietas uztaisīt, ir šī sadarbība, tāpēc tas ir, ka šeit mēs viens otru zinām, un zinām kur viens pie otra ko paprasīt, ja kaut ko vajag tad Tu zini pie kā griezties, tas ir ļoti būtiski.” (Inese, uzņēmēja)

Dažāda veida pakalpojumi, resursi, informācija, personiskie kontakti ir nozīmīgs faktors sadarbības iespējām starp vietējiem uzņēmumiem. Manuprāt, šāda veida sadarbība palīdz stiprināt vietējo ekonomisko sistēmu un vietējos uzņēmējus. Intervijās uzņēmēji norādīja uz nepieciešamību, tīkoties ar citiem uzņēmumiem, partneriem, apmeklējot konferences vai seminārus, pēc vietējo ražotāju – amatnieku, mājrāžotāju – produkcijas.

“Ideja uztaisīt vietējo ražojumu grozu, kas Mārupes zīmi, un kad mēs braucam pie kāda ciemos, mēs nesam šo te savu.” (Silva, uzņēmēja)

Manuprāt, šeit paveras sadarbības iespējas ar vietējiem amatniekiem un mājrāžotājiem, lai gan nepieciešamā produkcija ir vairāk nekā pāris produkti vai izstrādājumi, tomēr šeit ir iespējas iesaistīt vairākus amatniekus. Plašākai vietējo mājrāžotāju un amatnieku produkcijas iegādes iespējām vietējiem iedzīvotājiem pašvaldība var iesaistīties vietas nodrošināšanā, piemēram, tirdziņa laukuma izveidē.

“Ja attīstītu to projektu par to tirgošanās vietīņu. Piemēram, ka tas tur ir Mārupes Slowfood vai whatever un tad braucot mājās, nevis piestāj tai Rimčikā, bet aizej uz turieni...forši, tu atstāj naudu novadā. Savējiem, vietējiem. (Agris, Latvijas mājrāžotāji)

Attiecībā uz sadarbības iespējām starp vietējiem lauksaimniekiem un uzņēmumiem restorāna “32. augusts” vadītājs, iezīmē sadarbības problemātiku:

“Protams. Vienmēr gribas izmantot vietējo, bet vietējais vienmēr ir, nezin kāpēc, dārgāks nekā ievestais, tas pats eko, ievestais būs lētāks nekā vietējā produkcija, bet man restorānā nemainīgi šo produktu vajag vienādā kvalitātē. Latvijā ir tā, ka ja vietējais ko ražo, nesadarbojoties ar citiem ražotājiem, viņš nevar vienādi piegādāt precī. Kad ir raža nedēļu viņš šo produktu var piegādāt un pēc nedēļas viņš pasaka sorry, vairs nebūs. Tad man jāmaina visas kalkulācijas, ja jāpērķ no cita tad mainās cena, ja mainās kvalitāte un nevaru produktu izmantot, tad man jāmaina ēdienkarte. Un tā arī ir galvenā Latvijas problēma, ka nenotiek vienoti uz tirgu, bet katrs kaut ko mājās pats mēģina saražot, patirgot, patirgot tirdziņā, forši, bet ilgtermiņā es nevaru ar viņiem sadarboties.” (Jānis, uzņēmējs)

Lēno pilsētu gadījumā, kur tiek uzsvērta, sadarbības veidošana starp vietējiem ražotājiem un ēdināšanas nozares uzņēmumiem, šī gadījumā šķērslis ir nevis sadarbības kā tādas veidošanā, bet praktiskajā izpildījumā, respektīvi, spējā nodrošināt stabilu produktu piegādi ilgtermiņā.

Maģistra darba ietvaros tikos ar biedrību “Pierīgas partnerību” un Jauniešu Domi, kas savā darbībā ir orientēti uz iedzīvotāju interešu, problēmu risinājumu piedāvājumiem. Jauniešu Dome, kā jau nosaukums to atklāj, ir jauniešu grupa, kas ir apvienojošies kopīgai darbībai novada pasākumu organizēšanā, izklaides un atpūtas pasākumu plānošanā vietējiem bērniem un jauniešiem, kā arī savā darbībā ir virzīti uz problēmu apzināšanu un risinājumu rašanu

kopīgā sadarbības ceļā ar Mārupes novada Domi. Lielākā daļa jauniešu ir vienaudži, vidējais vecums ir aptuveni 17 gadi, kopumā aktīvāko dalībnieki skaitu veido 10 cilvēki. Jauniešu dome darbojas jau vairāk kā gadu. Šādas organizācijas izveide, kā norāda Jolanta:

“Pirmām kārtām, tā ir valsts politika, ka ir nepieciešama jauniešu virzība, jauniešu līdzdalība, gan lēmumu pieņemšanā, gan pasākumu dalībā, gan visur kur...un jauniešu domā, kā, lai saka, ir tāds viens no mehānismiem kā viņus sasaukt kopā.” (Jolanta, pašvaldības darbiniece)

Jaunieši iesaistās dažāda veida pasākumu organizēšanā un līdzdalībā, kā piemēram – “Zelta āboliņš”, “Lieldienu jampadracis” BMX sacensības, talkās, sporta spēles – Skultē, kā arī līdzdarbojas vienā no ievērojamākajiem novada jauniešu pasākumiem – “Ar vasaru sauļā”. Manuprāt, ļoti apsveicami ir jauniešu ieinteresētība vietējā labdarībā, proti, Labestības dienā tika vākti ziedojumi, lai palīdzētu mārupietim Aleksandram. Šī vasara prioritāšu sarakstē ir jauniešu festivāla noorganizēšana, kā arī bērnu dienas nometnes noorganizēšana. Apzinot problēmu, ka ģimenēm ar bērniem ir minimālas iespējas Mārupē sūtīt savus bērnus uz nometnēm, jaunieši kopā ar Jolantu nonāca pie risinājumiem:

“Nu tad bija tā ideja, par cik manējiem ļoti patīk ar bērniem strādāt, tad nu es viņiem ieteicu, vai viņi nevēlās. Es arī esmu nometnes vadītājs, ar sertifikātu, tā kā, teiksim tā, es varētu uzņemties to dokumentu pusi un viņi visu to pārējo. Nu viņi tā aizdegās, viņiem ļoti patikās un tad šogad mēs to pirmo reizi mēģināsim, vasarā vienu nometni uztaisīsim, nu uz vienu nedēļu, dienas nometni, un ja tas aizies, tad tas arī būtu baigi forši. Pieprasījums ir ļoti liels, vecāki zvana, interesējās vai ir kaut kas, vai nu...kāds ir piedāvājums. Tā kā, nu tā arī tāda niša.” (Jolanta, pašvaldības darbiniece)

Kā paši jaunieši norāda viņu iesaiste šīnī organizācijā sniedz vairākus ieguvumus:

“Tu izzini pats sevi, ko Tu varbūt gribi darīt nākotnē, kas Tev padodas, Tu saproti tās lietas. ..Šitas ir daudz foršāk, te ir vairāk iespēju. Skolā visur apkārt ir siena, Tu gribi kaut ko izdarīt, Tev ir jāatver tās durvis vaļā! Te ir tā vienkāršāk.” (Nikola, Jauniešu Dome)

Līdzdalība šīnī organizācijām jauniešiem sniedz ne tikai jaunus draugus, bet arī praktiskas zināšanas un prasmes, piemēram, pasākumu organizēšanā. Iespējams, kādam tā būs nākotnes profesija.

“Pierīgas partnerība” ir LEADER vietējās rīcības grupa. Biedrības mērķis apvienot vietējos iedzīvotājus, aktīvistos, NVO, uzņēmējus ar mērķi piesaistīt Eiropas finansējumu lauku attīstībai, pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai vai dzīves vides kvalitātes uzlabošanai. Biedrība savā darbībā ir vērsta uz iedzīvotāju aktivizēšanu, apmācību projektu rakstīšanā, ka arī šo projektu vērtēšanā, lai tālāk nodotu Lauku atbalsta dienestam, papildus biedrība uzrauga, kā šie projekti tiek realizēti. Biedrība piesaista arī citu fondu naudu, tādējādi padarot pieejamāku attīstības iespēju klāstu vietējiem iedzīvotājiem

“..esam uzrakstījuši arī ERASMUS projektu. Tad arī varēs būt mūžizglītība mūsu kompetence.” (Nadīna, Pierīgas partnerība)

Biedrība savu darbību ir uzsākusi kopš 2009. gada, kopumā raksturo to kā ļoti labu – administrēti visi piešķirtie finanšu līdzekļi, kā arī realizēti daudzi projekti. Biedrības darbības tvērumus ir trīs novadi – Mārupes, Babītes un Olaines. Biedrība iesaistās arī pieredzes apmaiņas

pasākumos, kā arī veido sadarbības prakses ar dažādu jomu pārstāvjiem, vecina interešu grupu izveidi un teritorijas attīstību kooperējoties. Vērtējot iedzīvotāju iesaisti, Nadīna norāda, ka:

“Pirmais gads bija smags, jo iedzīvotāji skatās ar neticību uz tiem projektiem un ļoti.. uztver to ka birokrātiju. Uzmanāti ir gan caur avīzēm, gan arī personīgi.” (Nadīna, Pierīgas partnerība)

Papildus Nadīna norāda, ka problēmas iedzīvotāju iesaistei ir saistāmas ar Pierīgas tuvumu:

“Neskatoties, ka mēs esam tas laukos, nu lauku teritorija, novads.. Mums tas Rīgas tuvums, kad cilvēks nāk... šeit viņi lielākā daļa pārguļ šeit un brauc citur strādāt.. Laukos ir savādāk, viņi ir spiesti apvienoties, domāt, strādāt, organizēt pasākumus. Te ir grūtāk, bet tas ir mūsu darbs.. apvienot, motivēt..” (Nadīna, Pierīgas partnerība)

Nadīna norāda, ka iedzīvotāju iesaiste lielā mērā ir atkarīga no biedrības darbības, iedzīvotāju uzrunāšanas un sasniedzamības iespējām. Pierīgas partnerība ir sociālās inovācijas piemērs, manuprāt, šāda veida organizāciju esamība ir lielisks veids, kā iegūt finanšu līdzekļus projektu realizēšanai, kuri sekmē ne tikai lēno pilsētu attīstību, bet arī novada attīstību. Tikšanās laikā biedrība izrādīja interesi par lēno pilsētu pieeju pilsētu attīstībā, viņu redzējumā būtu iespēja izmantot lēno pilsētu attīstību – kritērijus, lai veicinātu novada attīstību. Vērtējot kritērijus, būtu iespējams identificēt tās lietas, kas Mārupes novada nav realizēti:

“Tādējādi to varētu ierosināt pašvaldībai, ja pašvaldība to neuzņemas, tad, iespējams, ir kāds privāts cilvēks, kas varētu to.. veikt! Tā ir brīva niša tirgum.” (Alīna, Pierīgas partnerība)

Sadarbībā ar šo biedrību un iedzīvotājiem būtu iespējams veidot lēno pilsētu attīstību Mārupes novadā.

7.5. Uzņēmējdarbības loma lēno pilsētu veidošanā

Lēnās pilsētas vērs uzmanību uz vietējo uzņēmēju, ražotāju nozīmi vietējās ekonomikas attīstībā, kā arī to atbalsta nepieciešamību. Mārupes vietējo uzņēmēju apzināšanā nolēmu tikties ar biedrības “Mārupes uzņēmēji” aktīvākajiem biedriem, kas, manuprāt, sniedza lielu pienesumu ne tikai maģistra darba empīrisko datu ieguvē, bet arī lielisku priekšstatu par Mārupes uzņēmējdarbības vidi, izaicinājumiem un iespējām, jo šie uzņēmēji bija ne tikai vietējie iedzīvotāji, bet arī viņu uzņēmējdarbība notiek šeit pat Mārupē. Es vēlējos sniegt ieskatu par šīs biedrības attīstību un grūtībām Mārupes novadā, jo, manuprāt, šī biedrība savā darbībā arī ir sociālās inovācijas piemērs, vietējie uzņēmēji/iedzīvotāji ir apvienojušies kopīgu mērķu un interešu vārdā, lai manītu novada uzņēmējdarbības vidi un veidotu jaunas organizatoriskās struktūras.

“Mārupē ir ļoti spēcīga uzņēmēju biedrība, kurā ir apvienojušies aktīvākie uzņēmēji, lai paustu savu viedokli, patiešām savas vēlmes novada attīstībā, uzņēmējdarbības attīstībā, un dialogs tiešām notiek ar vien labāks. Dialogs notiek ne tikai ar pašvaldību, bet arī ar iedzīvotājiem un skolēniem” (Ilona, uzņēmēja)

Uzņēmēju darbība nav orientēta tikai uz privāto peļņu, infrastruktūras un likumiskā reglamentējuma pielāgošanu savām interesēm, nebūt ne, viņi savā darbībā ir orientēti arī uz

sabiedrības labumu, jauniešu iesaisti, atbalstu, kā arī zināšanu nodošanu. Lēno pilsētu kontekstā, Mārupes uzņēmēju biedrības attīstība man radīja pārdomas, par šīs kustības prakšu un attīstības realizēšanas iespējām Mārupes novadā. Tiekoties ar viņiem, esmu uzzinājis daudz jaunu, noderīgu un interesantu lietu, ieteikumu, kas lēno pilsētu gadījumā, manuprāt, ir ļoti svarīgi. Šī pieredze palīdz saprast pastāvošās varas attiecības, problemātiku, kā arī iespējas attīstībai, respektīvi, kā tā būtu jāveido. Biedrības galvenā darbība novadā ietver:

“biznesa vides sakārtošana, ar to saprotot pilnīgi visu lauku...sākot ar infrastruktūru un beidzot ar birokrātijas samazināšanu, ar uzņēmēju un pašvaldības sadarbības uzlabošanu. Visi jautājumi ar ko uzņēmēji saskarās strādājot šeit. Dažkārt tie ir tīri tādi iekšējie, vietējie jautājumi un dažkārt tie ir tādi globālāki jautājumi, kā, teiksim, politika un tādas lietas. Tas ir tāds galvenais virziens, bet zem tā apkašā ir, piemēram, mūsu biedru popularizēšana, mūsu biedru konkurētspējas uzlabošana, teiksim, reklāmas pakalpojumu apmācības, atbalsts arī jauniem uzņēmējiem- mentoringa programma, sadarbība ar vidusskolu un skolēnu mācību uzņēmumiem, kur mēs esam noorganizējuši tādu biznesa ideju konkursu, teiksim, maijā tagad arī būs nākošais.” (Normunds, uzņēmējs)

Biedrība savā darbībā ir pašpietiekama, respektīvi, neatkarīga finansiālā ziņā, kas šāda veida organizācijām ir viens no kritiskajiem aspektiem, ne tikai attīstībā un sekmīgas darbības nodrošināšanā, bet arī, kā norāda Normunds

“Tas mums dod iespēju būt organizācijai ar savu neatkarīgu viedokli par jautājumiem, kurš ne vienmēr var sakrist ar pašvaldības viedokli.” (Normunds, uzņēmējs)

Manuprāt, tas ir ļoti svarīgs aspekts, jo finansiāla atkarība var ietekmēt ne tikai biedrības rīcību un darbību novadā kādas ieinteresētās puses labā, bet arī ātri vien var izbeigties biedrības darbība novadā līdz ar finansējuma piegriešanu. Biedrība ir dibināta 2011. gadā un tās galveno kodolu veido biedrības valde 5 personu sastāvā ar valdes priekšsēdētāju. Biedrībā pašlaik ir iesaistījušies 68 biedri (Mārupes uzņēmēji, 2015). Aktīvākie biedri iesaistās dažādu pasākumu organizēšanā – kongresi, izstādes, uzņēmēju dienas. Biedrība, manuprāt, ir labs piemērs, kā pāris vietējo uzņēmēju vēlme mainīt apkārtējās vides, sadarbības un attīstības iespējas, laika gaitā ir mainījusi un attīstījusi biedrību līdz šī brīža apmēriem ne tikai biedru skaita ziņā, bet arī darbības un sadarbības iespēju ziņā. Dalība biedrībā ir brīvprātīga, kas nozīmē, ka biedru veltītais laiks netiek apmaksāts

“Protams, tas ņēma ļoti daudz manu laiku, jo nu.. Tas ir ieguldījums tīri fiziski, ka Tu tiešām kaut ko dari, bet nu Tev atalgojuma nav tas ir brīvprātīgi, par cik tā ir biedrība.” (Inese, uzņēmēja)

Biedrības pastāvēšanas laikā ir izveidojusi ļoti laba sadarbība starp biedriem ne tikai profesionālajā darbībā, bet arī tīri cilvēciskā ziņā, kam viens no atslēgas elementiem ir neformālie pasākumi, kā, piemēram, Uzņēmēju brokastis, kā arī citi kopīgie pasākumi, izbraucieni un balles. Kā, piemēram, Inese norāda šo pasākumu nozīmīgumu:

“Ļoti man liekas interesanti, jo tiešām neformālā vidē satikt uzņēmējus un parunāt ne tikai par kaut kādiem mērķiem, ko mums vajadzētu attīstīt un veidot Mārupes novadā, bet vienkārši par pieredzi aprunāties un kā iet, nu tas cilvēciskais faktors arī ir izveidojies ļoti labs.” (Inese, uzņēmēja)

Šāda veida pasākumos var atklāties jaunas pieejas, risinājumi kādā no biedrībai interesējošā jomā vai jautājumā. Tomēr pasākumu rīkošana ir saistāma ar izdevumiem. Finanšu resursu ierobežotība ietekmē šādu pasākumu apmēru, kvalitāti vai pat iniciēšanu. Manuprāt, šie pasākumi ir ļoti nozīmīgi, kā to arī uzsver Inese, neformālā vide, kur ir iespējams veidot tuvāku, personīgāku sadarbību, iepazīt vienam otru, dalīties pieredzē, rast līdzīgas intereses ir svarīgs aspekts šāda veida biedrību attīstībā. Manuprāt, ierobežotu resursu gadījumā, būtu nepieciešams ļauties radošai un vienkāršai pieejai alternatīvu pasākumu rīkošanā. Kopējo pasākumu apmeklēšana ir nepieciešama, lai noritētu zināšanu un ideju apmaiņa par iespējamajiem risinājumiem problēmām, no kuriem neformālie pasākumi ir lielisks veids, lai varētu iepazīt viens otru, dalīties savā pieredzē, rast kopīgas intereses un sadarbības iespējas. Manuprāt, kā arī to uzsver uzņēmēji, atskaitot kopīgās sanāksmes, kurās tikšanās mērķis bieži vien ir formāls un saistīts ar biedrības darbību, vitāli ir nepieciešams radīt neformālus pasākumus, lielisks piemērs ir “Uzņēmēju brokastis”, kur uzņēmēji var brīvi un nepiespiestā gaisotnē pārrunāt sev interesējošās lietas, apzināt lietas, kuras būtu jāmaina novada darbībā, kā arī labi pavadīt laiku. Šāda veidā ir iespējams saliedēt šo kritisko uzņēmēju masu, kas ir iesaistījusies novada attīstībā.

Biedrības darbības tīkls laika gaitā ir mainījies, iesaistījušies jauni biedri, kā arī aizgājuši agrākie biedri, paplašinājies biedrības sadarbības tīkls ar citām biedrībām, kas ir ienesis jaunas zināšanas, resursus, attīstības un sadarbības iespējas.

“tas nav tikai Mārupes ietvaros, ka ir šī sadraudzība ar citām biedrībām.. Visa Pierīga, Talsi.. un Ķekava... Kas mums vēl ir Jelgava, nu praktiski mums ir ļoti daudz arī uz šiem pasākumiem un sadraudzībām..” (Inese, uzņēmēja)

“man pieņemsim kā mazam uzņēmējam LTRK stāties iekšā.. ļoti biedru naudas viņiem ir lielas un.. es esmu ļoti priecīga, ka viņu pakalpojumus un visas viņu informācijas, ko viņi piedāvā es varu caur Mārupes biedrību dabūt, tāpēc, ka Mārupes uzņēmēju biedrība ir LTRK biedrs un tas arī ir ļoti pozitīvs faktors manā skatījumā, kas tas ļoti daudz ko dot, daudz ko nozīmē.. Visi šie semināri un tādas lietas.. Super, ka tas viss ir pieejams.” (Inese, uzņēmēja)

Manuprāt, biedrības spēja pārvarēt savus lokālisma limitus, veidot sadarbības un sadraudzības saiknes ar citām biedrībām un pašvaldībām, nodrošina biedrības iespējas veidot un ietekmēt ne tikai attīstību vietējā līmenī, bet arī valsts līmenī:

“jo tagad ir tā sadarbība ar LTRK un valde ir ļoti spēcīga... ..apvienojoties šīm biedrībām.. izstrādājot konkrētus priekšlikumus.. likumdošanu kaut kādā veidā ietekmēt vai neietekmēt.. Norādīt virzienu, kur ir jālabo kaut kādi likumi, vai nodokļu sistēmā kaut kāda politika, to tā kā mēs varētu, ņerties klāt.. Tā ir uzņēmējdarbības attīstīšana visā valstī, jo mēs jau nevaram prasīt, lai tikai kaut kādā Mārupes novadā sakārto, jo likuma ietvaros, tas ir pa visu valsti. Un es redzu, ka to var izdarīt šādā veidā, tas ir spēks, jo dotajā brīdī LTRK ļoti strādā uz tādām lietām..” (Inese, uzņēmēja)

Šāda veida sadarbība, iespējams, spēs risināt problēmas ne tikai vietējā, bet arī valstiskā līmenī, kam ir vistiešākā ietekme uz vietējās uzņēmējdarbības attīstību un ilgtermiņa pastāvēšanas iespējamību. Biedrības izaugsmes ceļš nav bijis viegls, ir nācies saskarties ar

dažādām problēmām gan pašvaldības, gan valstiskā līmenī, kā norāda uzņēmēji sadarbības veidošanā galvenā problēma:

“pašvaldība nav pieradusi, burtiskā veidā, rēķināties ar, teiksim, kaut kādām interešu grupām. Pašvaldības interešu lokā ir iedzīvotājs, kurš saņem labu algu, bet vēlams, lai viņš to dara kaut kur citur, Rīgā piemēram, jo no viņa algas ienākuma nodoklis, lielākā daļa nonāk pašvaldības kasē. Savukārt uzņēmējs rada tikai problēmas. Viņš rada kaut kādus autotransporta izmešus, kaut kādus sastrēgumus rada, piesārņojumu...nu kāds labums no viņiem ir...viņš maksā nekustamā īpašuma nodokli, labākajā gadījumā. Pēc idejas uzņēmējs īpaši nav gaidīts pašvaldībā, tā ir kopējā situācija Latvijā, nu ne visur, ir ļoti daudz labu izņēmumu, bet nu ir 119 pašvaldības un absolūti lielākajai daļai tāda problēma pastāv.” (Silvestrs, uzņēmējs)

“Jo ja ņemam kopumā, tad mūsu valstī uzņēmējs netiek cienīts, uzņēmējs jau ir tāds krāpnieks, blēdis, pelēkās ekonomikas zonas veidotājs, kas nemaksā nodokļus, kas.. ekspluatē cilvēkus, ja mēs jau netiekam mīlēti, tas jau valsts līmenī notiek. Tā ir kopējā valsts politika, kas neatbalsta uzņēmējdarbību. Lielai daļai ierēdņu nav izpratnes par uzņēmējdarbības principiem, lielai daļai ierēdņu nav izpratnes, no kurienes viņiem tiek maksātas algas.. Tas šķiet tāds Padomijas kolhozs, kur es varu paņemt. Es vēl atceros, pirms laba laika.. Kad bija tās lielās reklāmas, kur Labklājības ministrija.. Pirms ziņu raidījumiem, kurus ļoti skatījās tauta, tika reklamēts, neļauj sevi apzagt! Neguli, tevi apzags! Kur tika pozicionēts, ka uzņēmējs ir tas, kurš par tevi nemaksā nodokļus, ej prasi un pieprasi..” (Silva, uzņēmēja)

Uzņēmēji norāda, ka ir nepieciešams celt uzņēmēju prestižu ne tikai sabiedrības līmenī, bet arī vietējās un valsts pārvaldības līmenī, nepieciešams mainīt domāšanas veidu, kur uzņēmēja loma ekonomiskajā attīstībā tiek uzlūkota pastarpināti. Lēno pilsētu attīstībā tas var būt kavējošs faktors, kur iespēju un atbalsta trūkums grauj uzņēmējdarbības attīstību ne tikai vietējā, bet arī valstiskā līmenī. Manuprāt valsts nospiedoša uzņēmējdarbības politika var radīt situāciju, kad uzņēmēji meklē alternatīvus risinājumus pastāvēšanai, tādējādi radot draudus ne tikai īstermiņā – nesamaksātie nodokļi, bet arī ilgtermiņā – uzņēmumu skaita kritums valstī.

Pašvaldības iesaistīšanās uzņēmēju atbalstā.

Pašvaldības iespējas atbalsta sniegšanā uzņēmējiem ir svarīgs aspekts sekmīgas sadarbības un vietējās ekonomiskās sistēmas attīstībā. Tomēr jāņem vērā, ka pašvaldību iespējas ir ierobežotas, un ne vienmēr tās ir saistīta ar vienkāršu izpratnes trūkumu vai nevēlēšanos sekmēt un attīstīt vietējo uzņēmējdarbības vidi.

“bet būsim reālisti no domes ir domes cilvēki, viņiem ir savi noteikumi, savi ierobežojumi, viņi tomēr nevar tā kļaji nākt un teikt mēs par Jums. Nevienam jau nenāk ar naudu, tas atbalsts ir varbūt morāls.. ..Dome nebūs tā, kas teikts Jums vajag to, un tad mēs to Jums tagad sarūpēsim. Dialogam ir jābūt no otras puses, uzņēmēji saka, ko mums vajag, un tad.. notiek dialogs, ko mēs kopā varam.. un ja mēs varam un.. cik likuma robežās to dome spēj dot.. tad to arī var.. Papildus visa politiskā griba, kāds ir mūsu deputātu sastāvs, vai viņi var, vai viņi grib.. Tas ir cits stāsts..” (Silva, uzņēmēja)

Bieži vien sadarbības iespējas ir ierobežotas pašvaldības kapacitātes trūkuma, finansējuma trūkuma, kā arī valsts normatīvā un likumiskā ietvara dēļ. Tomēr Mārupes novada dome un biedrība “Mārupes uzņēmēji” ir spējuši rast par spīti dažādiem apsvērumiem kopīgu valodu un vīziju par novada attīstības iespējām. Starp biedrību un pašvaldību ir noslēgts sadarbības memorands, kurā tiek iekļauti vairāki kvalitatīvas, atvērtas un sekmīgas sadarbības veidošanas kritēriji:

“reizi ceturksnī tiekamies un pārrunājam visas tās lietas, kas mums ir uz sirds, bet, ja ir ārkārtas lietas, mēs regulāri par to komunicējam, mums tiek piedāvāta regulāra informācija par to, kas ir aktuāls Mārupē, kas ir par iepirkumiem, kādas ir.. Izsludinātie konkursi, lai uzņēmēji, vai biedrības biedri var tajos iesaistīties un piedalīties..” (Silva, uzņēmēja)

Sadarbības ietvaros uzņēmēji arī iesaistās pašvaldībai svarīgu vai saistošu jautājumu risināšanā, sniedzot piekļuvi biedrības esošajiem resursiem un zināšanām

“Mēs esam piedāvājuši savas zināšanas, nu tādu speciālistu grupām.. vai piemēram iepirkumos, kur Mārupes domei ir vajadzīgs ekspertu slēdziens, kur viņi, iespējams, nav eksperti, bet mums, savukārt, ir konsultanti, projektu rakstītāji.. ceļu būvētāji, būvnieki, mūsu biedrībā, tā kā to visu mēs esam piedāvājuši.” (Silva, uzņēmēja)

Pašvaldībā tika izveidota papildus jauna struktūrvienība - uzņēmējdarbības attīstības konsultante, kura nodrošina saikni starp pašvaldību un uzņēmējiem, vistiešākajā jomā, lai uzņēmēji būtu pietiekami informēti, kā arī tiek apmeklētas biedrības valdes sēdes. Uzņēmējdarbības attīstības konsultante sniedz, kā arī apkopo nepieciešamo informāciju par uzņēmējdarbības vidi novadā. Manuprāt, šie ir sekmīgi soļi kopīgas sadarbības un uzņēmējdarbības attīstīšanas sekmēšanai Mārupes novadā. Uzskatu, ka šāda veida sadarbība iezīmē atbalstu vietējiem ražotājiem, uzņēmējiem, kas tiešā veidā sasaucas ar lēno pilsētu koncepciju.

7.6. Ekonomiskās un sociāli ekonomiskās prakses lēno pilsētu veidošanā

Lēno pilsētu gadījumā pilsēta nav tikai fiziska telpa ar tai piederošo un izveidoto infrastruktūru, šeit pilsēta tiek uzlūkota, kā cilvēku ikdienu strukturējoša, kā vieta socializēšanai, mūsu pieredzes un zināšanu apmaiņai, kā arī sabiedrības normu pārbaudei. Pilsētas veidols, esošās prakses vistiešākā veidā ietekmē mūsu pieredzi, prakses un mijiedarbību ar to, veidu, kā mēs pozicionējam sevi tajā un veidojam tās attīstību. Indivīds nemitīgi cenšas padarīt jēgpilnas savas attiecības ar pilsētu, materializēt sava vēlmes un vajadzības pilsētā, kas ietekmē ne tikai tās veidolu un izskatu, bet arī veidu, kā mēs izjūtam un saprotam to. Lēno pilsētu dzīve tiek iekustināta caur lauksaimnieku tirdziņiem, festivāliem, kā arī veidojot aicinošu un viesmīlīgu publisko telpu. Mārupes novada gadījumā esmu identificējis vairākas prakses un rīcību, kas, manuprāt, ne tikai veido vietējo iedzīvotāju izpratni un viņu attiecības ar fizisko vidi, bet arī tuvina Mārupes novadu lēno pilsētu attīstībai. Vietējie ražotāji, amatnieki, vietējie tirdziņi, svētki, kā arī mazdārziņu un siltumnīcu esamība, kas atbilst lēnās pārtikas koncepcijai, manuprāt, rada jaunus veidus, kā iedzīvotāji izprot un veido savu mijiedarbību ar pilsētvidi, tādējādi tuvinot Mārupes novadu lēno pilsētu attīstībai.

Lēnās pilsētas ekonomisko attīstību virza no iekšienes, respektīvi, atbalstot vietējos ražotājus. Mārupē arī ir savi vietējie ražotāji – amatnieki un mājražotāji. Iedzīvotāju aptaujā savu uzmanību vērsu uz vietējo ražotāju atpazīstamību un produkcijas iegādi, šādā veidā

sniedzot atbalstu vietējiem ražotājiem. Lielākā daļa iedzīvotāju 134 (74%) norādīja, ka zina vietējos ražotājus, pretēji 47 (26%) iedzīvotājiem, kuri nezināja. Papildus tika jautāts par vietējo ražotāju produkcijas iegādi, kur lielākā daļa iedzīvotāju 146 (81%) norādīja, ka ir iegādājušies vietējo ražotāju produkciju, pretēji 35 (19%) iedzīvotāju, kuri nav iegādājušies. Jautājumā par vietējo ražotāju nepieciešamību lielākā daļa 174 (96%) norādīja, ka tādi ir nepieciešami, pretēji 7 (4%), kuri norādīja, ka neuzskata, ka tādi būtu nepieciešami Mārupes novadā. Jautājumā bija iespējams izvēlēties vairākas atbildes, visvairāk atzīmētie bija zemkopji 31% un amatnieki 27%, skatīt 6. pielikuma 9. att. Papildus vēlējos noskaidrot, vai pastāv atšķirības starp iedzīvotāju grupām, kuri zina vietējos ražotājus un kuri ir iegādājušies vietējo ražotāju produkciju. Analīzei tika izmantots Mak Nemara tests. Testa p vērtība ir 0,073, kas norāda, ka iedzīvotāju grupas (zina/nezina vietējos) pieder pie vienas un tās pašas populācijas, skatīt 7. pielikuma 6. tabulu. Tomēr Hī kvadrāta aprēķinā parādās statistiski nozīmīgās atšķirības, Hī kvadrāta vērtība ir 30,717 un p vērtība ir 0,000, kas norāda, ka pastāv statistiski nozīmīgas atšķirības. Šāda situācija veidojas, ja grupā ir ļoti maz respondentu, tāpēc Mak Nemara testam ir tāda p vērtība. Šis ir robežgadījumus, kas nozīme, ka reālajā dzīvē ar reprezentatīvu aptauju rezultāts var mainīties. Vērtējot iegūtos datus, uzskatu, ka iedzīvotāji apzinās vietējo ražotāju nozīmi, kā arī uzskata, ka Mārupes novadā tiem būtu jābūt. Manuprāt, šāda veida atbalstoša attieksme var palīdzēt labā realizēt lēno pilsētu attīstību novadā, respektīvi, vietējo ražotāju atbalstīšanu.

Maģistra darba ietvaros tika apzināti arī vietējie ražotāji, kā arī noorganizētas tikšanās ar viņiem. Amatniecība nozare ne tikai sevī nes unikalitāti, kas būtu saistāma ar amatnieciskās darbības veidu, bet arī prasmju, zināšanu, tradīciju un vērtību turpinājumu cauri paaudzēm. Vietējo tradīciju un specifiskuma nozīmība, kas saistāms ar tradicionālām profesijām, ir svarīgs aspekts lēnās pārtikas kustībā.

“Esmu rotkale.. Jā.. Vectēvs nav mārupietis, bet viņš tā kā aizsāka visu to amatu, viņš ir rīdzinieks, un mēs ar mammu esam mārupietes, un arī abas nodarbojamies un turpinām viņa amatu.. Tēvs man arī ir amatnieks, viņš ir kalējs.. māsa varētu būt vairāk tā kā mājražotājs, viņa strādā vairāk uz dekorācijām, kartiņas, kastītes, dizaina lampas. ..Tā ka radošā ģimene, kas ir vairāk tā kā iesaistījusies Mārupes novada attīstībā.” (Laura, amatniece)

“Tad jau daudz sanāk. 17 gadi.. ..Kad man mamma jau bija šuvēja, viss jau, no bērniņas šuvu visu ko.” (Rasa, amatniece)

Protams, šobrīd šāda veida amatnieciskajā darbībā ir ienākušas jaunas vēsmas, kas būtu saistāms gan produkta zīmola veidošanu un noformējumu, gan pozicionēšanu tirgū, bet viena lieta, manuprāt, paliek nemainīga, iesakņota meistarība produktu izveidē.

“Amatniecība ir tāda dīvaina lieta...pirmkārt, tu iegūsti it kā neatkarību, tu esi noteicējs par savu laiku un visu pārējo, bet tajā pašā laikā tu pats meklē ... (Aelita: Tu esi sagādnieks, tu esi izpildītājs..) ...tu es grāmatvedis arī ja... (Aelita: tu esi tirdzniecības pārstāvis ja, tu esi viss, no A līdz Z.)” (Uldis, amatnieks)

“Un amatnieks, teiksim tā, arī es taisu kaut kādus, vairāk vai mazāk, masveida darbiņus un man ir pāris tirgotāji kas viņus pasuta uzreiz partijām, bet amatniecība balstās uz to, ka meistars, patiesībā, izpaužas un taisa to, kas viņam patīk. (Aelita: un to kas nav citur redzams.)” (Uldis, amatnieks)

Amatnieciskā darbība nav vērsta uz masveida produkcijas ražošanu, šeit ir jāņem vērā, ka produkcija ir roku darbs, kas tai piešķir unikālu vērtību, jo nav iespējams izveidot divus identiskas lietas. Problemātika, kas zināmā mērā apdraud amatniecības pastāvēšanu, ir saistāma ar industriāli ražotu produkciju, kas pēc sava veidola un izpildījuma ir vienveidīga, rada draudus šāda veida iesakņota tradīciju un prasmju autentiskuma pastāvēšanai.

“šodien mēs aizejot uz amatnieku tirdziņu, ja es nepārzinu amata specifiku ja, tad es nevaru atšķirt kurš ir pārpircejs, kurš ir amatnieks. Mums ir tādas draudzīgas attiecības ar vienu kokgriezēju no Salaspils un viņš tiešām, cilvēks, demonstrē savu darbu...strādā, rāda ja, un viņa kaimiņš tirgo tādus pašus, faktiski, koka izstrādājumus, kurus viņš iepērk, vai nu Lietuvā, vai vēl kaut kur.” (Uldis, amatnieks)

Cilvēks var neatšķirt autentisku, rokām radītu lietu no rūpnīcas konveijera nonākušu. Amatnieku produkcijas izstrāde ir radošs process, kas ienes jaunas vēsmas un idejas katrā produkta izgataves brīdī.

“Man liekas, ka vērtība tanī visā ir tajā, ka tas ir roku darbs, tas ir no sirds un dvēseles, tas nav fabrika, tas nav ātrais un lētais variants, līdz ar to man šķiet.. Tā vairāk amatniekus varētu pozicionēt, ka tas ir kaut kādu vērtību saglabāšana.. gan.. mēs sasaistām etnogrāfisko ar moderno.” (Laura, amatniece)

Šāda veida amatnieciskās darbības nozīmi ir nepieciešamību novada attīstībā ir aktualizējusi Laura Stelpe, kas pēc savas iniciatīvas nolēma apzināt vietējos amatniekus un veidot amatnieku un mājrāzotāju biedrību. Lauras Stelpe ir 3. paaudzes amatniece, kas bija viens no iemesls vietējo ražotāju apvienošanā un biedrības izveidē.

“Un līdz ar to man tas bija ļoti svarīgi, lai to iekustinātu, jo līdz šim Mārupē nekas nebija noticis ar amatniekiem. Bija tā, ka, jā, amatnieki ir, bet vai viņi ir daudz, cik viņu tur ir, neviens nezina..” (Laura, amatniece)

Neskatoties uz vietējo amatnieku skaitu, tomēr viņu darbība un esamība novadā bija diezgan margināla, proti, plašāku sabiedrības atpazīstamību viņiem nebija iespējams sasniegt. Amatnieki norāda uz informācijas pieejamības trūkumu iedzīvotājiem par vietējiem amatniekiem. Biežāk viņi tiek sasniegti nejaušības pēc, paziņu ieteikumiem vai konkrētu meklējumu rezultātā.

“Mārupiešus mēs satiekam, parasti, Ventspilī, Liepājā, Jelgavā...visur citur, tikai ne šeit un tad, pēc tam, viņi nāk pie mums. Tie tirdziņi, kas te, teiksim, amatnieku tirdziņi taisīti, viņi te pilnīgi netiek...vai nu netiek izraklamēti, vai viņi te nav vajadzīgi...īsti nevar saprast ja.” (Aelita, amatniece)

Tomēr Lauras mērķtiecīgā darbība, kā arī sadarbības veidošana ar “Pierīgas partnerību” un pašvaldību palīdzēja viņai noorganizēt pirmo daiļamatnieku izstādi, kura kopā pulcēja 20 vietējos amatniekus. Ne tikai iedzīvotājiem un domes pārstāvjiem bija iespējas satikt un iepazīties ar vietējiem amatniekiem un viņu produkcija, bet arī pašiem amatniekiem bija iespēja satikt citus amatniekus.

“Nē, interesanti bija uzzināt, ka neesi viens, ka izrādās man te kaimiņiene te tālāk, viņa ņemas ar krellēm, taisa rotas. Tad viena izrādījās vēl...gandrīz vienā laikā bijām mācījušās tehnikumā un tad viņa tikai Rīgas modēs bija strādājusi, tad viņa ar ziediem...taisa ziedus. Viena sievietē te pin, viena auž un vēl viena šuj somas.” (Rasa, amatniece)

Daiļamatnieku izstāde, kā norāda Laura, bija pirmais solis amatniecības nozares attīstība novadā. Dome ir atvēlējusi 50 000 eiro lielu finansējumu budžetā amatniecības nozares attīstībā novadā – piedalīšanās tirgos, pasākumos, kopēja zīmola izveide. Papildus plānā sadarbībā ar “Pierīgas partnerību” ir vēlme veidot novada amatnieku māju, kurā būs iespēja iepazīties ar vietējo amatnieku produkciju, kā arī pašiem amatniekiem, un pašam iemēģināt roku kādas lietas izveidē. Šādā veidā tiek radīts atbalst lēnās pārtikas koncepcijai novada attīstībā. Laurai ir vizionārs un plašs redzējums par iespējām amatniecības attīstībai novadā, kas ir vērsts un tradīciju un mantojuma saglabāšanu paaudžu starpā:

“Arī izglītība, jo tad, kad mēs gatavojām izstādi mūsu pamatojums bija tāds, ka mēs gribam izglītību veicināt, tūrismu, kā arī etnogrāfiskā mantojuma saglabāšanu, kas arī ir sākot no etnogrāfijas līdz pat mūsdienai 21. gs. jaunradei..” (Laura, amatniece)

“Daudzi Mārupes amatnieki ir spējīgi piedāvāt šo te iespēju.. Tūrisma grupām doties pie viņiem uz vietas un aplūkot darbus uz vietas, kā arī iegādāties un redzēt šo tapšanas procesu, teiksim..” (Laura, amatniece)

Novadā papildus amatniekiem darbojas arī vietējie mājražotāji, kuru apzināšana un iesaiste arī ir viens no Lauras mērķiem.

“No mājražotājiem mums ir cilvēki, kas taisa sukādītes, teiksim bitenieki, tad mums ir zivsaimniecības.. am.. tad, kas vēl mums bija.. mums arī vīni ir..” (Laura, amatniece)

Ne tikai vietējā, bet arī Latvijas līmenī mājražotāju apzināšanā savu ieguldījumi ir devis Agris Locs.

“Mājražotāju biedrība...ir necerēti un nejauši izveidojies pasākums, kas radās tieši, apmēram, pirms gada. Personīgi man ar mājražošanu, līdz šim, nebija nekādas saistības vispār, strādāju uzņēmumā ražošanas uzņēmumā par mārketinga un tirdzniecības vadītāju un vēloties iegādāties savai ģimenei veselīgu...nu normālu ēdienu un uz Googles meklējumiem saņemot atpakaļ neko.” (Agris, Latvijas mājražotāji)

Biedrības dalībniekiem tiek nodrošināta informāciju par pasākumiem, veicināta viņu atpazīstamība, kā arī tiek sniegta praktiska informācijas par pārdošanas iespējām, produkcijas noformējumu utml. Kā norāda Agris mājražotājus ir grūti uzrunāt iesaistīties biedrībā, lai gan dalības maksa ir 5 eiro fiziskām un 10 eiro juridiskām personām, tik un tā liela daļa mājražotāju paliek vietējā kopienas līmenī. Manuprāt, šādu biedrību nodibinājums ir nepieciešams amatniecības un mājražotāju nozares attīstībā, jo tas palīdz amatniekiem un mājražotājiem veltīt laiku produktū, lietu izstrādē:

“zemnieks, viņš ieradies dobē un viņam nav laika sēdēt internetā un meklēt kur man kaut ko tur. Viņi pa lielam ir cilvēki, kas izdara visu viens pats vai divatā, nu ģimenes lokā. Tāpēc viņiem vajag drusciņ piepalīdzēt.” (Agris, Latvijas mājražotāji)

“Amatnieks nevar darīt divas lietas, vienlaicīgi, tāpēc šāda veida pieeja un atbalsts ir ļoti nepieciešams vietējo ražotāju attīstībā – tādējādi viņi būs spējīgi vairāk koncentrēties uz savu darbu un produkciju..” (Laura, amatniece)

Vietējo amatnieku un mājražotāju apvienošanā gan biedrības, gan pašvaldības līmenī tiek domāts par tirdziņu izveides laukumu Mārupē, kā arī veidot alternatīvas vai šāda paša veida laukumus citos ciemos, tādējādi sniedzot iespējas iegādāties un baudīt vietējo ražotāju produkciju visā novadā.

“Man tas būtu saistoši jā. Man tas interesētu un es pat būtu gatavs, es īstenībā esmu piefiksējis, ka centrāltirgū, ja es braucu pirkt kaut kādus dārzeņus, ir vietas kur es pārku un man vienmēr tā izvēle ir bijusi saistīta ar to, ka es redzu, ka viņi no Mārupes ir. Nu, vismaz tā viņi tur raksta, ka ir no Mārupes.” (Silvestrs, uzņēmējs)

“Tur ir jāsadarbojas visiem, tur ir jābūt kādam atbildīgam cilvēkam, tur arī ir jāiesaistās pašvaldībai – infrastruktūra. Tur ir jābūt visādiem pasākumiem, jo arī ražotāji ir jāpiesaista, lai viņi brauktu. Jābūt pārdomātai koncepcijai.” (Nadīna, Pierīgas partnerība)

Vietējo tirdziņu izveide un produkcijas iegādes iespējas tiek pozitīvi novērtētas no iedzīvotāju puses. Tirdziņi, manuprāt, ir lielisks veids kā vietējie iedzīvotāji var iepazīt vietējās vērtības un produktus, veidot saikni ar novadu, kur ēdiens un citi artefakti ir šī novada raksturojošie lielumi. Tomēr šeit ir jāapzinās objektivitātes un pieejamības aspekts. Nodrošināt ne tikai fiziskas piekļuves iespējas, bet arī ievērot objektivitātes kritēriju, kur tiek novērtēts gan ražotāja darbs, gan nodrošināta godīga cena patērētājiem. Šādā veidā izslēdzot elitāro garšas baudītāju veidošanos kopienas ietvaros. Ņemot vērā, ka šāda veida infrastruktūras izveide ir vēl plānošanas stadijā, nav iespējams paredzēt šī projekta beigu izpildījumu, kā arī organizatorisku pusi, kā tas tiks ieviest dzīvē un kā šāda tirdziņa loma veidos un ietekmēs jaunu prakšu veidošanos kopienas līmenī, kas varētu tuvināt iedzīvotāju dzīves veidu lēno pilsētu attīstības izpratnē.

Manuprāt, amatniekiem un mājražotājiem Mārupes novadā ir liels attīstības potenciāls, kam papildus veicinošs faktors ir vietējo iedzīvotāju vēlme un atbalsts šāda veida nozares attīstībā. Pašvaldība var iesaistīties ne tikai fiziskās vides labiekārtošanā un tirdziņu laukumu izveidē, bet arī sniegt atbalstu vietējo amatnieku juridiskās darbības formalitāšu risināšanā. Uzskatu, ka šeit ir iespējamas sadarbības iespējas starp biedrībām, kas nestu pienesumu ne tikai nozares attīstībā, bet arī tuvinātu Mārupes novadu lēno pilsētu attīstībai.

Mārupes novada vēsturiskais konteksts, kas ir saistāms ar lauksaimniecisko darbību novadā, manuprāt, savu ietekmi ir saglabājis arī šobrīd, kas projicējās kā mazdārziņu un/vai siltumnīcu veidošana privātmāju teritorijās. Šī ietekme var tikt skatītā kā saglabātais zemes mantojums, kas iedzīvotājiem sniedz iespējas šāda veida darbībai. Iedzīvotāju aptaujas ietvaros vēlējos arī noskaidrot, vai vietējiem iedzīvotājiem privātmājas teritorijā ir mazdārziņš vai siltumnīca, kas liecinātu par šāda veida prakšu esamību un atbalstu novadā. Iedzīvotāju atbildes man palīdz labāk saprast, vai vietējie iedzīvotāji atbalsta svaigu un vietējo pārtiku, respektīvi, ja iedzīvotājam ir svarīga kvalitatīva, svaiga, pašaudzēta pārtika, viņš varētu arī dot priekšroku vietējai pārtikai, kas sasaucas ar lēnās pārtikas kustības koncepciju. Uz jautājumiem par

mazdārziņu/siltumnīcu atbildēja iedzīvotāji, kuri dzīvo privātmāja, attiecīgi 109 (60%), pārējie aptaujātie, kā savu dzīves vietu norādīja dzīvokli 72 (40%). Vērtējot mazdārziņu/siltumnīcu esamību privātmājas teritorijā, lielākā daļa 88 (81 %) iedzīvotāju norādīja, ka viņiem privātmājas teritorijā ir mazdārziņš/siltumnīca. Papildus vēlējos noskaidrot, vai mazdārziņš/siltumnīca ir kopš ievākšanās brīža, attiecīgi, 50 (57%) iedzīvotāji norādīja, ka nav bijis, un 38 (43%) norādīja, ka jau ir bijis. Manuprāt, šeit ļoti labi iezīmējas šāda veida prakšu atbalsts no iedzīvotāju puses. Turpinot, noskaidroju arī, vai iedzīvotāji aktīvi saimnieko savos mazdārziņos/siltumnīcās. Lielākā daļa norādīja, ka aktīvi saimnieko 74 (84%), bet 14 (16%) norādīja, ka nē. Aktīva saimniekošana manā uztverē var tikt saistīta ar sezonālu stādīšanu, ravēšanu un ražas novākšanu.

Mazdārziņu/siltumnīcu aspektā vairāk interesēja tie iedzīvotāji, kuri izvēlējās ierīkot mazdārziņu/siltumnīcu. Vēlējos saprast viņu motivāciju šāda veida praksei. Tiem iedzīvotājiem, kuri izvēlējās ierīkot mazdārziņu/siltumnīcu, tika lūgts sniegt atbildi, kāpēc viņi izvēlējās ierīkot. Sniegto atbilžu saturiskā informācija tika kodēta, lai iegūtu kvantificējamu informāciju par galvenajiem kritērijiem šāda veida praksei. Kodēšana balstījās subjektīvā vērtējumā. Pēc atvērto atbilžu kodēšanas tika iegūti 8 saturiskie kodi, skatīt 8. pielikumu. Viena respondenta atbildē varēja iezīmēties vairāki saturiskie kodi. Tālāk iegūtie dati tika importēti datu apstrādei ar SPSS. Visbiežāk iedzīvotāju atbildēs iezīmējās kritērijs paša audzēts, skatīt 6. pielikuma 8.att. Paša audzēta, pieejama produkcijas, kas bieži vien tiek saistīta arī ar veselīgāku, svaigāku, dabīgāku un tīrāku produkciju, sniedz iedzīvotājiem iespējas būt drošam par pārtikas kvalitāti.

“Tāds neliels dārziņš ir. Un tad man viss te aug. Tā ka vasarā es nemaz uz tirgu nebraucu, man viss ir. Man pat kartupeļi aug, 50 stādi (smejas). Manai mammai arī dārzs bija, mums bija Liepājā liels dārzs pat divi bija dārzi. Es tak neiešu skriet uz veikalu nez ko pirkt, ja man tepat aug...gurķis siltumnīcā aug un tomāti man aug.” (Rasa, amatniece)

“Tas man ir...svēta lieta. Vasarā savas ogas un savi pirmie burkāni un dillītes, un zaļumi. Man liekas, ka latvietim tas ir normāli tikai.” (Aelita, amatniece)

“Man varbūt, personīgi, tas, ka tēvs vienmēr ir tomātus audzējis un es veikalu tomātu nevaru ieēst.” (Uldis, amatnieks)

Pieejama, paša audzēta pārtika kā alternatīva produktu pieejamība, tiek augstu novērtēta no iedzīvotājiem. Intervijās iedzīvotāju teiktajā iezīmējās tradīciju un prakšu turpinājums, atsaucoties uz saviem vecākiem. Kvalitatīvā un paša audzēta pārtikas tiek saistīta arī ar veselīgu dzīves veidu, kurš ietver arī izglītojošu funkciju, piemēram, bērniem tiek radīts priekšstats par šādas produkcijas nozīmīgumu un svarīgumu mūsu ēšanās paradumos.

“Nu varbūt tāpēc, lai bērniem parādītu, no kurienes tas viss nāk, jo man arī mazdēls bumbierus meklēja tūjās.” (Silva, uzņēmēja)

Mazdārziņi un siltumnīcu eksistēšana, tās nozīmes un sniegto iespēju apzināšanās iedzīvotāju vidū, ar to saprotot paša audzētas, svaigas un kvalitatīvas pārtikas audzēšanu, gandarījumu ne tikai sev, bet arī citiem, ir ļoti svarīgs aspekts lēnās pārtikas ideju akceptam no

pašiem iedzīvotājiem. Pašu iniciatīva šāda veida aktivitātēm, manuprāt, ir labs nosacījums lauksaimniecības un vietējo ražotāju un to nozīmes svarīguma pastāvēšanai arī turpmāk. Kā, piemēram, Ilonas gadījumā, kad viņa izveidoja siltumnīcu, lai gan no sākuma šāda rīcība izrādīja izbrīnu pārējos kaimiņos, bet pēc viņas audzēto produktu nogaršošanas kopīgajos pasākumos, arī viņiem parādījās siltumnīcas.

“Labā ziņa ir tā, ka latvietis paskatoties, ka cits kāds to dara.. un to baigi lepnī dara, viņš pavelkas.” (Ilona, uzņēmēja)

Šeit var uzsvērt atkal atslēgas cilvēka nozīmīgumu, šāda veida jaunu prakšu attīstīšanā, kas maina līdz šim pastāvošo iedzīvotāju pieredzi un prakšu horizontu. Veidojas jaunas prakses, dzīves stils, skatījums uz vidi, savstarpējās attiecības un mijiedarbības ar fizisko pilsētas vidi. Tiek nograutas šīs robežas starp iedzīvotāju un dabu, ko pilsētas vide uzceļ, mainās mūsu redzējums, pieredze un mūsu mijiedarbe ar vidi, kurā mēs dzīvojam.

Vērtējot iegūtās atbildes lēno pārtikas koncepcijā, manuprāt, vietējie iedzīvotāji novērtētu svaigas, dabīgas, sezonālas, vietējas pārtikas esamību Mārupes novadā. Manuprāt, ļoti labi šo domu var raksturot, izmantojot no interneta aptaujas kādas respondentes teikto: “Ierasts audzēt dārzeņus pašu iztikai, var to saukt par ģimenes tradīciju, dzīves nepieciešamību, arī ka dvēseles pašizpaušmes veidu, tā nodrošinot ar emocionālo "drošības spilvenu", kas rodas izbaudot saikni ar dabas ritmiem.” Pārtika netiek uzlūkota tikai kā fizioloģisko vajadzību apmierinātājs, tās nozīme tiek uzlūkota arī garīgā līmenī, kā iespējas rast saikni ar dabu un sevis mierinājumu. Manuprāt, tas atbilst lēnās pārtikas koncepcijai, kur ēdiens ir kaut kas vairāk nekā izaudzēts dārzeņi ēšanai, šeit tiek uzsvērtā saikne, izpratnes, zināšanu un prakšu veidošanas un nodošanas svarīgums.

7.7. Iedzīvotāju piederības veidošana lēno pilsētu attīstībā

Piederības veidošana ir svarīgs aspekts lēno pilsētu gadījumā, tas rada ne tikai saikni ar fizisko vidi, kurā dzīvo, bet arī ar vietējiem iedzīvotājiem. Šīs attiecības ir netveramas, tomēr piederības radīšana vietu padara dzīvāku, nozīmīgāku, tas ietekmē veidu, kā iedzīvotāji veido savas attiecības ar pilsētu, palielinās iedzīvotāju iesaiste, interese un rūpes par vidi viņiem apkārt, ikdienas sabiedrisko dzīvi un vietas attīstību. Individīdi sāk asociēties ne tikai savu fizisko dzīves vidi un dzīvesvietas adresi, bet izjūt piederību plašākai fiziskajai telpai sev apkārt un kopienai, kas pastarpināti ietekmē identitātes veidošanos. Lēno pilsētu gadījumā saliedēta sabiedrība ir atslēgas elements šādas attīstības sekmīguma.

“Man rūp tas, kas notiek šinī novadā, man rūp, lai šeit ir komfortabli, ērti, lai viss ir tiešām, jo man godīgi sakot, es savu dzīvi pa lielam esmu sakārtojusi tā es dzīvoju šeit, es strādāju šeit.. Uz centru es aizbraucu nu tā reti, es tur nerādos, man nav vajadzīgs tas centrs.” (Inese, uzņēmējs)

Lai gan Mārupes novadam iztrūkst konkrētas identitātes, zīmola, ar kuru Mārupes novada iedzīvotāji varētu identificēties, pastāv pietiekami daudz citu veidu un iespēju, kā iedzīvotājos veidojas piederības izjūta kopienai.

“Mums ir iespējas izveidot kopīgas intereses, mēs gan sportojam, gan talkojam, lai būtu apkārtnē tīra...tā ir tāda pietuvināšanās tam savam zemes pleķim un riņķī gan līdzīgi domājoši cilvēki, gan interešu ziņā, gan ienākumu ziņā, kas arī ir ļoti svarīgi, jo nu izklaides, kuras mēs varam atļauties un kas mūs interesē. Mazākā teritorijā tu vairāk sajūties... spēj izjust to kopību ar pārējiem, kas tev ir apkārt un riņķī.” (Silvestrs, uzņēmējs)

Iesaiste sabiedriskajās aktivitātes, kopīgajos pasākumos, līdzdarbojoties dažāda veida organizācijās sniedz iedzīvotājiem iespēju pienest savu ieguldījumu novada attīstībā, uzlabošanā vai atpazīstamības veicināšanā. Mārupes iedzīvotāji piederības veidošanā norāda uz lietām, kas viņos rada patiku, tā ir zaļā vide, dabas resursi, kā arī mierīgais dzīves veids, iespējas doties vakara pastaigā vai izbraucienā ar riteni.

Saliedētības un piederības veicināšanai vietējie iedzīvotāji veido kaimiņu kopienas.

“Ai... (smejas) mēs noteikti neesam tipiskie latvieši. Mēs esam četras mājas, mēs esam vienota vecuma, sociālais stāvoklis līdzīgs, bērnu skaits līdzīgs, faktiski jaunās ģimenes ar maziem bērniem.. ..reizi nedēļā mēs tiekamies uz vīnu, un spēlējam spēles, tas ir ļoti ērti, bērni savā nodabā darbojas vairāk vai mazāk. ..Vienu brīdi mums bija gandrīz ideālās vakariņas, mēs rīkojām. Un, protamas, vasarā tie ir āra pasākumu ejam viens pie otra ciemos. Tādā veidā mēs arī ļoti daudz runājam par Mārupi, izrunājam tās konkrētās lietas, un saprotam, ka daudzas lietas mēs domājam līdzīgi.” (Ilona, uzņēmēja)

Saliedētības veicināšanai svarīgi aspekti ir sociālais stāvoklis un vecums, kas zināmā mērā ir saistāms ar zināšanu un interešu jomām un iespējām iesaistīties kopīgās aktivitātes. Šāda veida iedzīvotāju grupas ir ne tikai labs brīvā laika pavadīšanas iespējas, bet nodrošina iespēju runāt par svarīgām ar novadu saistītām lietām neformālā un brīvā gaisotnē. Manuprāt, tas ir ļoti svarīgi, kas nodrošina iespēju zināšanu apmaiņai, iespējamo risinājumu rašanai, kas citādāk, manuprāt, nebūtu parādīties. Šāda veida iedzīvotāju saliedēšanai ir jābūt kādam atslēgas cilvēkam, vismaz vienam, kas veido, sekmē un rada iespējas šādām sadarbības praksēm.

“Nu kā.. Kā tur nonāk.. Visu izšķir cilvēku personiskās īpašības. Es esmu ļoti komunikabls cilvēks, varbūt arī tāpēc biedrībā iestājos.. Man patīk runāt, man patīk smaidīt.. Iepazīstoties.. Faktiski es vairāk vai mazāk savežu visus kopā, pilnīgi nejauši..” (Ilona, uzņēmēja)

Piederība iedzīvotājiem var izpausties dažādos veidos, vai tā ir konkrētā dzīves vieta, darba vieta, kolektīvs vai tava brīvā laika pavadīšana novadā. Piemēram, “Mārupes uzņēmēji” biedrības ir lielisks piemērs, kā iedzīvotāji identificē sevi ar sev līdzīgajiem un veido saikni ar plašāku fizisko vidi, kurā tie atrodas.

“tā vienotības sajūta, kādu rada un iedot it īpaši maziem uzņēmumiem ir šī sajūta, ka mēs varam sanākt un mums ir kaut kāds jautājums, mēs varam par to diskutēt, un ja tiešām ir kaut kas no svarīgs, mēs varam iet uz domi un ar domi runāt..” (Inese, uzņēmēja)

“Mēs esam Mārupes uzņēmēji, mēs esam Mārupieši un arī tad, kad es eju prezentēt pie klienta, es viņam saku mēs esam Mārupes uzņēmums, jo, manuprāt, tas ir ļoti būtiski, jo Mārupes tas norāda labu kvalitāti..” (Ilona, uzņēmēja)

Uzņēmēju lepnums un prestižs par vietu, no kurienes viņi nāk norāda uz Mārupes novada piederību, pozitīvo tēlu, manuprāt, šāda veida novada redzējums un vērtējums varētu tikt izmantots arī iedzīvotāju vidū. Atslēgas cilvēki spēj radīt ar piemēru palīdzību,

kultūrvēsturisko resursu un vērtību palīdzību radīt šāda veida asociācijas iedzīvotāju vidū, manuprāt, tas būtu labs veids, kā radīt iedzīvotājos piederības sajūtu novadam. Mārupes novada dome sekmīgi organizē vairākus pasākumus, kur dažāda vecuma interesentiem ir iespējas iesaistīties sev interesējošās lietās, kā, piemēram, velobrauciens, kas ir lieliska iespēja ne tikai tuvāk iepazīt savu novadu, apzināt šīs unikālās dabas vērtības un skaistumu, bet arī tuvāk iepazīt vienam otru. Tomēr sociālā stāvokļa atšķirības, kā arī citi aspekti, var ietekmēt šāda veida lēno pilsētu attīstību, kas būtu attiecināms uz sabiedrības saliedētību un piederības veidošanu.

8. DISKUSIJA

Lēnās pilsētas piedāvā alternatīvu skatījumu un veidu pilsētu attīstībā. Lēno pilsētu darbība tiek orientēta uz vietēja līmeņa izmaiņām un attīstību, apzinot, atbalstot un saglabājot vietējos resursus, unikalitāti, vērtības, kultūrās dzīvi un dzīves veidu, tādējādi veicinot pilsētas identitātes veidošanos. Lēnās pilsētas apzinās katras vietas kontekstuālās atšķirības, kas ir ietekmējušas tās attīstību. Diskusijas daļā vēlētos vārst uzmanību uz Mārupes novada iespējām un ierobežojumiem šāda veida attīstībai.

Lēno pilsētu attīstības panākumi lielā mērā ir atkarīgi no vietējās kopienas aktivitātes, vietējiem uzņēmumiem un ražotājiem, alternatīvām attīstības programmām un stipras kopienas apziņas, kas var sekmēt šāda veida attīstību. Manuprāt, lēno pilsētu attīstības veiksmīgai implicēšanai Mārupes novadā būtu jāizmanto sociālās inovācijas perspektīva. Jaunu pilsoniskās līdzdalības formu veidošana, vienlīdzīga visu sabiedrības grupu iesaiste vietēja līmeņa izmaiņu un attīstība veidošanā, manuprāt, būtu piemērots veids šādas attīstības implicēšanā.

Šāda veida attīstības kavējošie faktori var būt dažādi, tie var tikt saistīti ar atsevišķu indivīdu, sabiedrības vai valsts līmeņa ietekmi, domāšanas veidu vai nevēlēšanos mainīt pastāvošo lietu kārtību. Pierīgas tuvums, lielpilsētas dzīves stils, stratēģiski izdevīga atrašanās vieta dažādu nozares uzņēmumu ienākšanai novadā un patēriņa ieradumi var negatīvi ietekmēt lēno pilsētu attīstību. Tradīciju un kultūras mantojuma trūkums sabiedrības līmenī var novest pie identitātes problēmas, kas ietekmē tās spēju veidot savu unikālo vidi, izcelt noteiktas vērtības un resursus. Tā vietā var būt nemitīga lūkošanās kaut kur citur. Jāpastāv abpusējai ieinteresētībai, sapratnei par šāda veida prakšu sniegtajām iespējām, realizāciju un ieguvumu. Mārupes novadā nepieciešams radīt ne tikai alternatīvas attīstībai un rīcības praksēm, bet arī veicināt kopienas saliedētību, pilsoniskās sabiedrības stiprināšanu un piederības veicināšanu, sekmējot lēno pilsētu attīstības implicēšanu.

Lēnās pilsētas apzinātas vietu kontekstuālās atšķirības, tomēr, cik lielā mērā notiekošo attīstību, kas iet pretrunā ar lēno pilsētu koncepciju, būtu iespējams attiecināt uz kontekstuālo atšķirību, nevis mērķtiecīgu novada darbību un attīstību. Vai Mārupes novads ir lēnā pilsēta? Nē. Vai Mārupes novads var veidoties kā lēnā pilsēta? Jā. Ir viegli kritizēt Mārupes novadu pēc noteiktiem lēno pilsētu kritērijiem, novada esošās prakses, rīcību, attīstību un virzību, kas atsevišķos gadījumos iet pretrunā ar lēno pilsētu attīstību. Tomēr jāņem vērā, cik objektīvi ir kritizēt kādu par lietām, kuras viņam ir bijušas svešas vai nezināmas? Liela daļa novadā notiekošo prakšu, rīcība un attīstība kā tāda, kas iet pretrunā ar lēno pilsētu attīstību, ir saistāma un būtu jāsaprot ar novada vēsturisko kontekstu, novada straujo attīstību pēdējo 15 gadu laikā, iedzīvotāju "sprādzienveidīgo" parādīšanos novadā, kā arī valsts normatīvo un likumisko

ietvaru, kas ir radījis pilnīgi jaunus un negaidītus izaicinājumus vietējai pašvaldībai, atstājot to bieži vien vienu pašu šo problēmu risināšanā – iztrūkst iedzīvotāju iesaiste risinājumu piedāvāšanā. Ir viegli sūkstīties par novada attīstību, problēmām, tomēr svarīgākais šeit ir radīt iedzīvotājos vēlmi, iespējas un zināšanas, lai viņi spētu sekmīgi iesaistīties novada attīstībā, jo Mārupē ir ļoti daudz zinošu, kompetentu, spējīgu un aktīvu cilvēku, kurus ir nepieciešams tikai uzrunāt, kā arī radīt iespējas un pārliecību, ka viņu rīcība, veltītais laiks tiek novērtēts novada attīstībā, dzīves kvalitātes un labklājības uzlabošanās. Mārupē, manuprāt, ir nepieciešamie atslēgas cilvēki, kas būtu spējīgi uzrunāt un iedrošināt iedzīvotājus iesaistīties šāda veida attīstībā, liela daļa no tiem ir šī pētījuma dalībnieki. Tie ir cilvēki, kas pēc savas dabas ir līderi, uzņēmīgi un mērķtiecīgi, ar skaidru redzējumu, kā iespējams sasniegt un realizēt ieceres un izvirzītos mērķus. Kā tiek norādīts, tad viena no problēmām sociālās inovācijas veiksmi ir uzņēmējdarbības kultūras neesamība, respektīvi, noteiktu raksturiezīmju kopuma trūkums indivīdos, problēmas radīt interesi vai iesaistīt iedzīvotājus novada attīstībā. Mārupes novadā uzņēmējdarbības kultūra ir attīstīta, pastāv iespējas, resursi, sociālais kapitāls, lai lēno pilsētu attīstību būtu iespējams veidot. Mārupes novadā ne tikai ilgtermiņa attīstībā, bet arī šī brīža rīcībā un praksēs gan sabiedrības līmenī, gan pārvaldības līmenī iezīmējas lēno pilsētu attīstības aizmetņi, kas var kalpot, kā enkuri tālākai lēno pilsētu attīstības veicināšanai novadā.

Lēno pilsētu kontekstā uzskatu, ka uzmanības vērta ir līdzražotāja pieeja sabiedrības patēriņa prakšu maiņā. Uzskatu, ka būtu nepieciešams aktualizēt līdzās jau pastāvošajām ilgtspējīgas attīstības praksēm – atkritumu šķirošana, kompostēšana, energoefektīvu risinājumu un atjaunojamo energoresursu izmantošana, šāda veida pieeju. Manuprāt, iedzīvotāji vairāk sāktu novērtēt vietējo ražotāju nozīmi, izvērtēt produkcijas ražošanas cikla ietekmi tā pilnā apmērā, kā arī mainīt savas patēriņa prakses, sekmējot lēno pilsētu attīstību.

Lauka darba laikā tiekoties ar iedzīvotājiem, pašvaldību darbiniekiem, uzņēmējiem, biedrībām man bija iespējams ne tikai iegūt interesējošo informāciju, bet arī būt kā “tiltam” starp manā pētījumā identificētajām grupām, kā, piemēram, vietējie amatnieki un uzņēmēji, kas viens par otra eksistenci un apmēriem, tā īsti nezināja. Manuprāt, šeit iezīmējas nepieciešamība pēc novadā dažādo sabiedrības grupu apzināšanas un sadarbības veidošanu starp šīm grupām, kas var sniegt jaunas un auglīgas sadarbības prakses vietējās kopienas līmenī, veicināt vietējās ekonomiskās un saimnieciskās vides attīstību un iedzīvotāju iesaisti. Papildus, tiekoties ar biedrību “Pierīgas partnerība” un “Latvija Mājražotāji” pārstāvjiem, viņi izrādīja interesi kopīgas sadarbības veidošanā Mārupes novada attīstībā lēno pilsētu koncepcijā. Šāda veida sadarbības prakšu veidošana starp dažādām sabiedrības grupām varētu tikt izmantota novada zīmola veidošanā, kas jau iezīmējās atsevišķu intervijas dalībnieku teiktajā. Manuprāt, šādā veidā būtu iespējams veidot novada unikalitāti, specifiskumu, kas sasaukto ar lēno pilsētu

attīstību. Tiekoties ar iedzīvotājiem klātienē, izskanēja interesanti piedāvājumi novada zīmola un identitātes veidošanā, lai gan intervijas fokuss netika orientēts uz novada zīmola izveidi, tomēr atsevišķās intervijās, manuprāt, iezīmējās interesanti piedāvājumi.

“Varbūt gleznotāju ieleju? Jā pie mums ir ļoti daudz dažādu mākslinieku, varbūt kaut kādas mākslinieku izstādes, ja..” (Ilona, uzņēmēja)

“Labi Mārupes gurķi slavenie, nu tad uztaisām gurķu tēlu. Mārupes gurķītis aicina Jūs, vai vēl kaut ko tādu.. Kas nozīmētu kaut ko svaigu un jaunu..” (Ilona, uzņēmēja)

“Var jau radīt no nekā kaut ko. Mums ir 3 zirgu staļļi, tad spied uz zirgiem- pakaviņi!” (Agris, Latvijas Mājražotāji)

Protams, tie ir tikai daži piemēri, tomēr jāsaprot, ka šeit iedzīvotāji pat neskubināti sniedza savus piedāvājumus novada zīmola izveidē. Manuprāt, šeit paveras lieliskas sadarbības iespējas starp pašvaldību un novada iedzīvotājiem no dažādām nozarēm. Vietējie iedzīvotāji ir radoši, spējīgi sniegt jaunas, interesantas idejas, kuras ir iespējams iedibināt dzīvē. Manuprāt, galvenie iemesli, kāpēc šāda veida attīstība nav veidojusies jau iepriekš, ir iniciatīvas neesamība – neviens nav par to runājis plašākā līmenī, organizatorisko formu un vietas neesamība – attiecīgi, iztrūkstot šāda veida ideju impulsam, nevar veidoties arī kādā veida organizatoriskās sadarbības formas, kā arī nav kopīgu fiziskas telpas, kur šāda veida sadarbību būtu iespējams kvalitatīvi veidot. Manuprāt, Mārupe ir lieliska vieta, ar bagātīgu sociālo kapitālu un resursiem, novada tēla veidošanā, iespējams, to būtu iespējams virzīt lēno pilsētu ietvarā. Šāda veida novada zīmola veidošana, infrastruktūras attīstība, kas beigās var rezultēties tūrisma nozares attīstībā, ne tikai sniedz iespējas no jauna pieredzēt novadu vietējiem iedzīvotājiem, kā arī viesiem, bet arī radīt jaunu uzņēmējdarbības nozaru veidošanos – naktsmītnes, ēdināšana, amatniecība, kas sniegts nodarbinātības iespējas arī vietējiem iedzīvotājiem.

9. SECINĀJUMI

Maģistra darbā tika veikta Mārupes novada pastāvošo prakšu un rīcības identificēšana sabiedrības un pārvaldības līmenī, kā arī veikta novada attīstības reglamentējošā ietvara analīze, lai izvērtētu lēno pilsētu attīstības implicēšanas iespējas Mārupes novadā. Maģistra darbā tika izvirzīti 3 pētnieciskie jautājumi, veikta teorētiskā un empīriskā materiāla analīze.

Maģistra darba iegūtos rezultātus var izmantot novada ilgtermiņa attīstībā, izstrādājot attīstības vadlīnijas un stratēģijas, darbā atspoguļotā informācija var kalpot kā materiāls arī citu Latvijas pašvaldību ilgtermiņa attīstības perspektīvu veidošanai.

Lēno pilsētu attīstība Latvijā, ņemot Mārupes novadu kā piemēru, var tik skatīta un analizēta izvērtējot šādus aspektus un galvenos jautājumus:

1. Kādi ir politiskie un pilsētplānošanas priekšnosacījumi lēno pilsētu kustības attīstībai mazajās pilsētās?

Uz veiktā pētījuma pamata var secināt, ka nozīmīga ir pašvaldību politiskās izvēles un ilgtermiņa stratēģiskās rīcības loma. Mārupes novada gadījums liecina, ka ilgtermiņa attīstības un teritorijas attīstības plānošanas dokumentos tiek noteikti vidējā un ilgtermiņa attīstības redzējumi, perspektīvas, mērķi, prioritātes un teritoriālā attīstības mērķi. Attīstības projektu realizēšanai ir izstrādāts investīciju plāns. Šādu dokumentu esamība nodrošina iespējas veidot lēno pilsētu attīstību.

Pašvaldība ilgspējīgu novada attīstību veido kā balansu starp iedzīvotāju vēlmēm un vajadzībām un vides saglabāšanu un energoefektīvu attīstību, saglabājot vēsturisko pēctecību. Mārupes novads ilgtermiņa attīstība paredz veidot sakārtotu, zaļu, ilgspējīgu, samērotu dzīves un dabas vidi, kur tiek rasts līdzsvars starp cilvēka darbību, vajadzībām un dabas resursu, vērtību un dzīves kvalitātes nodrošināšanu arī nākošajām paaudzēm. Ilgtermiņa attīstības dokumentos paredzētā rīcība, perspektīvas, mērķi un prioritātes, nodrošina iespēju iegūt lielāku punktu skaitu pašnovērtējuma veikšanā. Lēno Pilsētu komiteja pilsētu dalībai nevērtē tikai realizēto rīcību, bet arī nākotnē paredzēto. Novada attīstības dažādās dimensijās lielākā vai mazākā mērā jau iezīmējas visas lēno pilsētu attīstības politiskās kategorijas, izņemot pēdējo - sadarbības kategoriju, kuru ir iespējams realizēt tikai pēc Lēno Pilsētu komitejas akcepta iegūšanas dalībai Lēno Pilsētu organizācijā.

2. Kādi resursi, pasākumi, iniciatīvas un rīcība raksturo lēnās pilsētas kustības veidošanos pārvaldības, uzņēmējdarbības un pilsoniskās aktivitātes līmenī?

Veiktais pētījums liecina, ka nozīmīga lēno pilsētu attīstībā ir iedzīvotāju un uzņēmēju iesaistīšanās. Mārupes novada gadījumā attīstībā tiek ieguldīti lieli finanšu resursi dažādas ar novada darbību un attīstību saistītās jomās. Iedzīvotāji ir novada galvenā prioritāte, viņu labsajūtai tiek ieguldīti lieli resursi, tiek domāts par sociālo, veselības aprūpes, izglītības pakalpojumu pieejamību un kvalitāti. Izglītības iestādēm tiek veltīta liela uzmanība un resursi, rūpējoties par sniegtajiem pakalpojumiem, to kvalitāti un pedagogiem, kā arī dažādojot bērnu un skolēnu iespējas sevis realizācijai un brīvā laika pavadīšanai. Dažāda veida sadarbība starp skolām un vietējām biedrībām, kopīga pasākumu apmeklēšana un līdzdarbošanās tajās. Mārupes novada dome aktīvi iesaistās arī Eiropas Savienības izsludinātajos struktūrfondu projektos, šādā veidā realizējot dažāda veida projektus, kas kopumā sekmē novada attīstību. Šāda veida iespējas ir sekmējušas novada infrastruktūras un komunikāciju izbūvi un attīstību. Kvalitatīvas un zaļas vides nodrošināšana un tās ilgtspējīga pastāvēšana ir svarīga prioritāte novada attīstībā, tiek apzinātas un aizsargātas novada dabas vērtības, izmantoti energoefektīvi risinājumi publisko un privāto ēku celtniecībā, kā arī iespēju robežās izmantoti atjaunojamie energoresursi. Veidotas zaļas un aktīvās atpūtas vietas. Saglabātas, atjaunotas novada vēsturiskās ēkas, kā arī sekmēta to pieejamība. Šāda veida rīcība atbilst pilsētas dzīves kvalitātes un infrastruktūras politiskajai kategorijai.

Lēno pilsētu kontekstā Mārupes novadā ir pieejamas vēsturiskās lauksaimniecības zemes vietējo saimniecību attīstībai, kā arī kopumā uzņēmējdarbības vides attīstība novadā, manuprāt, sniedz labu kombināciju nišas veida saimniecību attīstībai. Aktīvās atpūtas iespējas, piemēram, zirgu izjādes, vēsturiskais konteksts, manuprāt, ir resurss, kas var sniegt Mārupes novadam savu unikālo vērtību apzināšanos un attīstības iespējas. Pašvaldības iesaiste atbalsta un sadarbības veidošana ar biedrībām – “Daiļamatnieku biedrība”, “Latvijas mājražotāji” un “Mārupes uzņēmēji” - sekmē vietējo uzņēmēju, amatnieku un mājražotāju nozares attīstību un atpazīstamību, kas nodrošina vietas unikalitātes, tradīciju un prakšu turpināšanu, kā arī vietējo ražotāju atbalstīšanu. Lēno pilsētu pieeja novada attīstībā var radīt jaunus veidus konkurētspējas, atpazīstamības, kā arī vietējās kopienas nodarbinātības, izglītošanas un saliedētības veicināšanai. Veiktie pasākumi un realizētā rīcība atbilst lauksaimniecības, tūrisma un amatniecības politikas kategorijai.

Vides kvalitātes un ilgtspējības nodrošināšanā Mārupes novads nodrošina un turpina attīstīt centralizētas ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumus. Atkritumu apsaimniekošanas jomā vietējiem iedzīvotājiem tiek sniegtas iespējas bez maksas nodot šķirotus atkritumus, iesaistīties dažādos pasākumos. Mārupes novada dome izmanto iespējas un realizē projektus, lai veicinātu atjaunojamo elektroenerģijas resursus izmantošanu un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu novadā. Tiek domāts arī par vides estētisko pusi, piemēram, veicinot

iedzīvotāji iesaisti savu teritoriju sakopšanā un dārzu veidošanā. Tomēr Mārupes novadā neesmu identificējis gaisa un gaismas piesārņojuma pārraudzību. Kopumā uzskatu, ka vides kvalitātes pārraudzība Mārupes novadā tiek nodrošināta un attīstīta labā līmenī, kas atbilst lēno pilsētu vides un enerģijas politiskajai kategorijai.

Mārupes novada galvenā prioritāte ir vietējie iedzīvotāji, kuriem tiek nodrošināti dažāda veida sociālie pakalpojumi, izglītības un veselības aprūpes iespējas. Rīgas tuvums nodrošina iespējas komplicētāku manipulāciju veikšanai, kas uz vietas nav pieejamas. Mārupes novadā ir trīs dienas centri, kuros iedzīvotājiem ir iespējas pavadīt brīvo laiku, kā arī griezties pēc palīdzības dažādos jautājumos. Jaunieši ir svarīga grupa Mārupes novadā, tāpēc tiek radītas brīvā laika pavadīšanas iespējas un infrastruktūra, kā arī radītas iespējas darbam vasarā. Jauniešu līdzdalības un rīcībspējas veicināšanai novadā darbojas “Mārupes novada Jauniešu Dome”. Šāda veida rīcība atbilst sociālās kohēzijas un sociālo pakalpojumu nodrošināšanā vietējiem iedzīvotājiem atbilst lēno pilsētu sociālās kohēzijas dimensijai.

Mārupe pašvaldība apzinās kultūras dzīves, tradīciju un vērtību svarīgumu vietējo iedzīvotāju saliedēšanā, piederības sajūtas un identitātes veidošanā. Mārupes novada iedzīvotājiem, tiek nodrošināts daudzveidīgs kultūras pasākumu klāsts. Novadā darbojas vairāki kolektīvi, kas iesaistās novada pasākumos, veido sadarbību ar citiem, kā arī piedalās pasākumos gan Latvijas, gan starptautiskā līmenī. Tiek apzināti novada vēsturiskie un kulturālie resursi, saglabātas un restaurētas ēkas, kas sniedz ieskatu par novada vēsturi. Šeit iezīmējas lēno pilsētu viesmīlības politiskā kategorija.

3. Trešais aspekts un jautājums, kā vērtēt lēno pilsētu attīstības procesus konkrētās pašvaldībās ir saistīts ar jautājumu: Kādi ir priekšnoteikumi lēnās pilsētas un lēnās pārtikas ideju atbalstam un īstenošanai iedzīvotāju un pilsoniskās sabiedrības iesaistes perspektīvā?

Mārupes piemērs liecina, ka lēno pilsētas attīstības atbalsts novadā ir identificēts gan sabiedrības, gan pārvaldības līmenī. Sabiedrības līmenī jau iezīmējas dažādas “lēnuma” prakses:

- dzīves vide – mazdārziņu veidošana, ilgtspējīgas attīstības prakšu piekopšana, tirdziņu un svētku pasākumu apmeklēšana, vietējo ražotāju produkcijas iegāde,
- dzīves stils– nesteidzīga un mierīgs ikdienas ritējums, kā arī veselīga dzīves veida piekopšana un aktualizēšana ģimenes ietvaros;
- līdzdalība – iesaiste novada sabiedriskajā, kulturālajā un politiskajā dzīvē, kas sekmē novada attīstību, dzīves kvalitātes un labklājības uzlabošanu.

Darbā identificētās biedrības – “Mārupes uzņēmēji”, “Pierīgas partnerība”, un organizācija – “Mārupes novada Jauniešu Dome” sekmē novada iedzīvotāju sociālā kapitāla veidošanos, saliedētību, sociālo līdzdalību un iekļaušanu.

Lēno pilsētu ideju atbalstīšanas un īstenošanas sekmēšanai būtu nepieciešams izveidot jaunu pārvaldības organizatorisko formu un radīt jaunas rīcības prakses sabiedrības un pārvaldības līmenī, kas savā darbība ir vērsta uz lēno pilsētu attīstību.

PATEICĪBAS

Par aktīvu iesaistīšanos un palīdzības sniegšanu maģistra darba tapšanas laikā vēlētos pateikt lielu paldies:

- Tālim Tisenkopfam – par sadarbību, kopīgajām diskusijām, ieteikumiem un labojumiem, laba vēlējumiem un nepieciešamās informācijas nodrošināšanu.
- Marekam Niklasam un Renāram Felcim – par konsultācijām kvantitatīvo datu analīzē.
- Alise Lāce – par bakalaura darbu; palīdzības sniegšanu uzrunājot respondentus interneta aptaujai, kā arī sniedzot citu noderīgu informāciju
- Aldim Pauliņam – par palīdzību papīra anketu sagatavē
- Biedrības “Mārupes uzņēmēji” uzņēmējiem:
 - Normundam Čiževksim par sadarbību un palīdzību uzrunājot Mārupes uzņēmējus, kā arī veltīto laiku intervijai.
 - Elitai no “Ansona mēbeļu fabrikas”, par tēju un jauko interviju.
 - Paulam Niedrei par dalību pētījumā un atsaucību.
 - Inesei Baltgalvei un Kristapam Beķerim – par aktīvu iesaistīšanos Mārupes iedzīvotāju uzrunāšanā piedalīties interneta aptaujā.
 - Vitautam Rotbergam par jauko un viesmīlīgo uzņemšanu savā uzņēmumā, kā arī veltīto laiku sarunām.
 - Nicodemo Siciliano – par unikālu un neaizmirstamu Itālijas baudījumu šeit pat Mārupē. Kā arī paldies pārējiem uzņēmējiem – par atvērtību, izbrīvēto laiku un atsaucību intervijām.
- Biedrības “Pierīgas partnerība” pārstāvēm – Nadīnai Millerei un Alīnai Lukjancevai par interviju, atvēlēto laiku un ieinteresētību sadarbības veidošanā, kā arī Rudītei Stelpei par jauko uzņemšanu, sarunām, kā arī palīdzību interneta aptaujas publicēšanā un respondentu uzrunāšanā.
- Agrim Locam par atvēlēto laiku un interesantajām sarunām, kā arī par ieinteresētību sadarbībā
- Laurai Stelpei par veltīto laiku intervijai un tēju, kā arī palīdzību apzinot Mārupes daiļamatniekus
- Mārupes daiļamatniekiem par piedalīšanos intervijās
 - Edītei Začestei, Sandrai Dedelei, Aelitai un Uldim Stelpiem, kā arī Rasai Zāģerei – par mazo dāvanīgu

- Mārupes novada Domes pārstāvēm Ilzei Krēmerei, Dacei Žigūrei, Elīnai Brigmanei, Jolantai Grosbergai, Uvai Bērziņai un Katei Nītiņai - par sadarbību un palīdzību ar Mārupes novadu saistītos jautājumos un nepieciešamo materiālu nodrošināšanā, aptaujas izvietojuma iespējām Mārupes novada Domes mājaslapā, piedalīšanos intervijās un atvērtību.
- Mārupes novada Jauniešu Domes pārstāvjiem – par interesantām sarunām, atvērtību un gatavību palīdzēt.
- Paldies kursa biedriem par iesaistīšanos un palīdzību uzrunājot respondentus, kā arī padomiem darba izstrādē.
- Vislielākais paldies manai ģimenei, tuvākajiem un visiem, kas mani ir atbalstījuši un palīdzējuši darba tapšanām, it īpaši Laurai.

INFORMĀCIJAS AVOTI

Grāmatas

- Castells, Manuel. (1983). *The City and the Grassroots: A Cross-Cultural Theory of Urban Social Movements* University of California Press, 1983 p. 450
- Davies, S. Jonathan & Imbroscio, L. David. (2008). *Theories of Urban Politics* SAGE, 2008. p. 296
- Jakob, Jane. (1992). *The Death and Life of Great American Cities*. New York: Random House. Vintage books edition, December 1992 [1961] p. 458
- LeGates, R. T. & Stout, F. (2000). *The city reader*, 2nd ed. London, New York: Routledge, 2000. p. 597
- Sassen, Saskia. (2001). *The Global City: New York, London, Tokyo*. Princeton paperbacks. Sociology. Urban studies. Princeton University Press, 2001 p. 447

Publikācijas

- Basiago, D. Andrew. (1999). Economic, social, and environmental sustainability in development theory and urban planning practice. Kluwer Academic Publishers, Boston. *Manufactured in the Netherlands. The Environmentalist* 19, 145-161 1999
- Benson, H. Melinda & Craig, K. Robin. (2014). *The End of Sustainability, Society & Natural Resources: An International Journal*, 27:7, 777-782, DOI: 10.1080/08941920.2014.901467
- Bjelland, D. Mark. (2010). *Small Town Sustainability: Economic, Social, and Environmental Innovation*. Paul Knox and Heike Mayer, *Urban Geography*, 31:8, 1150-1151, DOI:10.2747/0272-3638.31.8.1150
- Nuur, C. & Laestadius, S. (2010). *Development in peripheral regions: Case studies in Sweden*. *European Urban and Regional Studies* 2010 17: 293
- Dax, T., Strahl, W., Kirwan, J. & Maye, D. (2013). *The Leader programme 2007-2013: enabling or disabling social innovation and neo-endogenous development? Insights from Austria and Ireland*. *European Urban and Regional Studies*, DOI: 10.1177/0969776413490425
- Dro, I. & Therace, A. (eds.). (2011). *Empowering people, driving change. Social innovation in the European Union*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Esparcia, J. (2014). *Innovation and networks in rural areas. An analysis from European innovative projects*. *Journal of Rural Studies*, 34, 1-14.

- European Commission. (2013). *Social innovation research in the European Union: approaches, findings and future directions*. Directorate-General for Research and Innovation, European Commission, Brussels.
- EU SCAR (2012). *Agricultural knowledge and innovation systems in transition – a reflection paper*, Brussels.
- Hatipoglu, Burcin. (2015). “Cittaslow”: Quality of Life and Visitor Experiences, *Tourism Planning & Development*, 12:1, 20-36, DOI:10.1080/21568316.2014.960601
- Ingold, T. (2000). *The perception of the environment*. London: Routledge.
- Kapeļka, Agnija. (2009). *Iedzīvotāju līdzdalība atkritumu šķirošanā ilgtspējīgas attīstības kontekstā* (Maģistra darbs). Rīga: Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Socioloģijas studiju nodaļa.
- Kirwan, J., Ilbery, B., Maye, D. & Carey, J. (2013). Grassroots social innovations and food localisation: an investigation of the Local Food programme in England. *Global Environmental Change*, 23, 830–837.
- Knox, P. (2005). Creating ordinary places: Slow cities in a fast world, *Journal of Urban Design*, 10(1), pp. 1–11.
- Lang, T., Baring, D., Caraher, M.. (2009). *Food Policy: Integrating Health, Environment and Society*. Oxford University Press.
- Leontidou, Lila. (2006). Urban social movements: from the ‘right to the city’ to transnational spatialities and flaneur activists, *City: analysis of urban trends, culture, theory, policy, action*, 10:3, 259-268, DOI: 10.1080/13604810600980507
- Martinelli, Alberto. (2003). Markets, Governments, Communities and Global Governance, *International Sociology*. Vol 18(2), SAGE, pp.291–323
- Mellupe, Arta. (2012). *Ilgospējīgas attīstības politika un prakse Latvijas ekociematos* (Maģistra darbs). Rīga: Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Socioloģijas studiju nodaļa.
- Miele, Mara. (2008). CittàSlow: Producing Slowness against the Fast Life, *Space and Polity*, 12:1, 135-156, DOI: 10.1080/13562570801969572\
- Mayer, H., & Knox, P. (2006). Slow Cities: sustainable places in a fast world. *Journal of urban affairs*, 28 (4), pp. 321–334.
- Mayer, H., & Knox, P. (2009). Pace of Life and Quality of Life: The slow city charter. *Community Quality of Life Indicators Volume 1* pp. 21-40
- Mayer, H. & Knox, P. (2010). Small-town sustainability: Prospects in the second modernity, *European Planning Studies*, 18(10), pp. 1545–1565.

- Mayer, M. (2006). 'Manuel Castells' The City and the Grassroots', *International Journal of Urban and Regional Research* 30(1), pp. 202–206.
- Mumford, M. D. (2002). Social innovation. Ten cases from Benjamin Franklin. *Creative Research Journal* 14 (2) pp. 253–266
- Nilsson, Jan Henrik, Svärd, Ann-Charlotte, Widarsson, Åsa & Wirell, Theres. (2011). 'Cittáslow' eco-gastronomic heritage as a tool for destination development, *Current Issues in Tourism*, 14:4, 373-386, DOI: 10.1080/13683500.2010.511709
- Neumeier, S. (2012). Why do Social Innovations in Rural Development Matter and Should They be Considered More Seriously in Rural Development Research? – Proposal for a Stronger Focus on Social Innovations in Rural Development Research. *Sociologia Ruralis*, 52 (1), 48-69.
- Parkins, W. & Craig, G. (2006). *Slow Living* (New York: Berg Publishers).
- Petrini, C. (2001). *Slow Food: The Case for Taste* (New York: Columbia University Press).
- Pink, Sarah. (2008). Sense and sustainability: The case of the Slow City movement, *Local Environment: The International Journal of Justice and Sustainability*, 13:2, 95-106, DOI: 10.1080/13549830701581895
- Pink, Sarah. (2009). Urban social movements and small places, *City: analysis of urban trends, culture, theory, policy, action*, 13:4, 451-465, DOI: 10.1080/13604810903298557
- Pol, E. and S. Ville (2009) Social innovation: buzz word or enduring term? *The Journal of Socio-Economics* 38 (6) pp. 878–885. Sk. 2015. g. 13. mai. Izgūts - <http://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1699&context=commpapers>
- Semmens, Jaimee & Freeman, Claire. (2012). The Value of Cittaslow as an Approach to Local Sustainable Development: A New Zealand Perspective, *International Planning Studies*, 17:4, 353-375, DOI: 10.1080/13563475.2012.726851
- Šūmane, Sandra. (2010). Lauku inovācija: jaunu attīstības prakšu veidošana. Bioloģiskās lauksaimniecības piemērs (Promocijas darbs). Rīga: Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Socioloģijas studiju nodaļa.

Citi

- Aprīņķis.lv. (2015). Pierīgas novadi – jaunākie Latvijā, līdere – Mārupe. Sk. 2015. g. 9. mai. Izgūts - <http://www.aprinkis.lv>
- Bērziņa, U. (2013, 7. nov.). Mārupes pašvaldība iestājusies Latvijas Nacionālo veselīgo pašvaldību tīklā. *Mārupes vēstis*, 5. lpp.
- Ceriņš A., & Bērziņa, U. (2014, 12. dec.). Mārupietei Agitai Pāvulei mūža balva par ieguldījumu lauksaimniecībā. *Mārupes vēstis*, 6. lpp.

- Cittaslow Goolw. (2014). Criteria for Cittaslow Accreditation. Sk. 2015. g. 2. mai. Izgūts - <http://www.cittaslowgoolwa.com.au/criteria.html>
- Cittaslow International. (2015). Cittaslow list. Sk. 2015. g. 2. mai. Izgūts - http://www.cittaslow.org/download/DocumentiUfficiali/CITTASLOW_LIST_november2014.pdf
- Center for Social Innovation. (2015). Social innovation. Sk. 2015. g. 13. mai. Izgūts - <http://csi.gsb.stanford.edu/social-innovation>
- Eco Baltia Vide. (2014, 8. aug.). Mārupes novads pusotra mēneša laikā sašķirojis 8,6 tonnas stikla. *Mārupes vēstis*. 9. lpp.
- Erlanger, Steven. (2008). "May 1968 - a watershed in French life". New York Times. Sk. 2015. g. 28. apr. Izgūts - http://www.nytimes.com/2008/04/29/world/europe/29iht-france.4.12440504.html?_r=2&pagewanted=all&
- IUCN/UNEP/WWF. (1991). Caring for the earth. A strategy for Sustainable Living. Gland, Switzerland. Sk. 2015. g. 11. mai. Izgūts - <https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/CFE-003.pdf>
- Laganvoskis, Guntars. (2015). Ko nozīmē pilsētas statuss?. Sk. 2015. g. 2. mai. Izgūts - <http://m.lvportals.lv/visi/skaidrojumi?id=268632>
- LR iekšlietu ministrijas Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde. (2015). Latvijas iedzīvotāju skaits pašvaldībās. Sk. 2015. g. 2. mai. Izgūts - http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/documents/statistika/01.01.2015/ISPV_Pasvaldibas_iedzivotaju_skaits_pagasti.pdf
- Mārupes novada dome. (2015). Par paredzētās darbības „Eiropas standarta platuma publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras līnijas Rail Baltica būvniecību” piedāvātā risinājuma noraidīšana Mārupes novada teritorijā. (Mārupes novada Domes sēdes protokols Nr. 2).
- Mārupes novads. (2015a). Novads. Sk. 2015. g. 8. mai. Izgūts - <http://www.marupe.lv/novads/>
- Mārupes novads. (2015b). Par Rail Baltica projektu Mārupes Dome vēršas pie augstākajām amatpersonām. (20.02.2015). Sk. 2015. g. 10. mai. Izgūts - <http://www.marupe.lv/par-rail-baltica-projektu-marupes-dome-versas-pie-augstakajam-amatpersonam/>
- Mārupes novads. (2015c). Mārupe nepiekrīt piedāvātajam Rail Baltica atzaram. (19.02.2015). Sk. 2015. g. 10. mai. Izgūts - <http://www.marupe.lv/marupe-nepiekrit-piedavatajam-rail-baltica-atzaram/>
- Mārupes novads. (2015d). A/S “Mārupes komunālie pakalpojumi”. Sk. 2015. g. 15. mai. Izgūts - <http://www.marupe.lv/pakalpojumi/as-marupes-komunalie-pakalpojumi/>

Mārupes novads. (2014a). Mārupes novada investīciju plāns 2015. – 2017. gadam. Sk. 2015. g. 16. mai. Izgūts - <http://www.marupe.lv/pasvaldiba/attistiba-un-planosana/attistibas-dokumenti/>

Mārupes novads. (2014b). Mārupieši – saimnieki ar videi draudzīgu dzīvesveidu! Sk. 2015. g. 16. mai. Izgūts - <http://www.marupe.lv/marupiesi-saimnieki-ar-videi-draudzigu-dzivesveidu/>

Mārupes novads. (2014c). Valsts svētkos sakām paldies un sveicam novada daiļākā dārza īpašnieku! Sk. 2015. g. 16. mai. Izgūts - <http://www.marupe.lv/valsts-svetkos-sakam-paldies-un-sveicam-novada-dailaka-darza-ipasnieku/>

Mārupes novads. (2013a). Mārupes novada publiskais 2013. gada pārskats. Sk. 2015. g. 16. mai. Izgūts - <http://www.marupe.lv/pasvaldiba/attistiba-un-planosana/attistibas-dokumenti/>

Mārupes novads. (2013b). Informatīvais ziņojums par Mārupes novada teritorijas plānojumu 2014.-2026. gadam apstiprināšanu un saistošo noteikumu izdošana. Sk. 2015. g. 16. mai. Izgūts - <http://www.marupe.lv/pasvaldiba/attistiba-un-planosana/teritorijas-planojums/>

Mārupes novads. (2012a). Mārupes novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013. – 2016. gadam. Sk. 2015. g. 16. mai. Izgūts - <http://www.marupe.lv/pasvaldiba/attistiba-un-planosana/attistibas-dokumenti/>

Mārupes novads. (2012b). Mārupes novada attīstības programma 2013.-2019.gadam. Sk. 2015. g. 16. mai. Izgūts - <http://www.marupe.lv/pasvaldiba/attistiba-un-planosana/attistibas-dokumenti/>

Mārupes novads. (2012c). Mārupes novada publiskais 2012. gada pārskats. Sk. 2015. g. 16. mai. Izgūts - <http://www.marupe.lv/pasvaldiba/attistiba-un-planosana/attistibas-dokumenti/>

Mārupes novads. (2011). Mārupes novada publiskais 2011. gada pārskats. Sk. 2015. g. 16. mai. Izgūts - <http://www.marupe.lv/pasvaldiba/attistiba-un-planosana/attistibas-dokumenti/>

Mārupes novads. (2010). Mārupes novada publiskais 2010. gada pārskats. Sk. 2015. g. 16. mai. Izgūts - <http://www.marupe.lv/pasvaldiba/attistiba-un-planosana/attistibas-dokumenti/>

Mārupes novads. (2009). Mārupes novada publiskais 2009. gada pārskats. Sk. 2015. g. 16. mai. Izgūts - <http://www.marupe.lv/pasvaldiba/attistiba-un-planosana/attistibas-dokumenti/>

Mārupes novads. (2008). Mārupes novada publiskais 2008. gada pārskats. Sk. 2015. g. 16. mai. Izgūts - <http://www.marupe.lv/pasvaldiba/attistiba-un-planosana/attistibas-dokumenti/>

Mārupes novads. (2003). Mārupes pagasta attīstības programma 2003. Sk. 2015. g. 16. mai. Izgūts - <http://www.marupe.lv/pasvaldiba/attistiba-un-planosana/attistibas-dokumenti/>

- Mārupes uzņēmēji. (2015). Par mums. Sk. 2015. g. 7. mai. Izgūts - <http://www.marupesuznemeji.lv/business-directory/>
- Movimiento Slow. (2008). Philosophy and history. Sk. 2015. g. 26. apr. Izgūts - <http://movimientoslow.com/en/filosofia.html>.
- Milutinovic, S. (2007) 'Citta Slow' Movement — Case Study of Ludlow, UK, unpublished. Sk. 2015. g. 6. mai. Izgūts - <http://upenn-envs667660.webs.com/Case%20studies/CittaSlow.pdf>
- Pierīgas partnerība. (2015). LEADER. Sk. 2015. g. 14. mai. Izgūts - <http://www.pierigaspartneriba.lv/leader>
- Rail Baltica. (2015). Par projektu. Skatīts 2015. g. 15. mai. Izgūts - <http://railbaltica.info/par-projektu/par-rail-baltica/>
- Slow Food. (2015). Slow Food worldwide. Sk. 2015. g. 29. apr. Izgūts - <http://www.slowfood.com/>.
- Slow Food Foundation. (2015). Biodiversity. Sk. 2015. g. 29. apr. Izgūts - http://www.slowfoodfoundation.com/welcome_en.lasso?-id_pg=1
- Sproģe, Līvija. (2008). Vides kvalitātes un intensīvās lauksaimniecības attiecības Latvijā. Izgūts - <http://www.videsvestis.lv/content.asp?ID=47&what=56>
- University of Gastronomic Science. (2015). History and mission. Sk. 2015. g. 2. mai. Izgūts - <http://www.unisg.it/en/storia-e-missione/>
- United Nations Department of Economic and Social Affairs. (1987). Report of the World Commission on Environment and Development. Sk. 2015. g. 10. mai. <http://www.un.org/documents/ga/res/42/ares42-187.htm>
- University of Pennsylvania. (2008). Case study "Citta Slow movement Ludlow, UK". Earth & Environmental Sciences. Sk. 2015. g. 2. mai. Izgūts - <http://upenn-envs667660.webs.com/Case%20studies/CittaSlow.pdf>
- Valsts reģionālās attīstības aģentūra. (2009). VRAA pētījums "Latvijas pilsētu un lauku reģionu mijiedarbības izvērtējums". Sk. 2015. g. 2. mai. Izgūts - http://www.vraa.gov.lv/uploads/petnieciba/petijumi/Pilsetu_lauku_mijiedarbiba_GALA_Zinajums.pdf
- Westd, David. (2004). "New Social Movements". Handbook of Political Theory. Editor: Gerald F Gaus & Chandran Kukathas. Sage Publication. 2004. Sk. 2015. g. 28. apr. Izgūts - <http://www.omnilogos.com/2015/02/new-social-movements.html>
- Zvejniece, Z. (2014, 8. aug.) Jaunmārupes pamatskolā uzstādīti saules kolektori un saules baterijas. *Mārupes vēstis*. 4. lpp.

PIELIKUMI

1. pielikums Interviju norise

Uzņēmumi	Respondents	Tikšanās laiks un vieta
Blīdenes stādaudzētavas Mārupes stādu centrs		Neizdevās sazināties ar vadītāju
Sabiedrība Mārupe		Neizdevās sazināties
Ansona mēbeļu fabrika SIA	Elita	Tikāmiem 26.03. 12:00 kafējnīcā Laura, Jaunmārupe. Intervijas ilgums 1 st. 7 min.
Zālītes Z/S		Atteikums
32. augusts	Jānis	Tikāmiem 26.03. 13:40 restorānā 32. augusts, Mārupe. Intervijas ilgums 20 min.
Trattoria da Niko	Niko	Tikāmiem 1.04. 11:30 restorānā Nicodemo, Mārupe. Intervijas ilgums 2 st. 40 min.

Aktīvākie biedri

AA Energy Windows		Atteikums
airPrint		Neizdevās sazināties ar vadītāju
Aneira	Inese	Tikāmiem 1.04. 10:00 salonā Aneira, Mārupe. Intervijas ilgums 46 min.
EDAT	Kristaps	Tikāmiem 2.04. 19:00 kafējnīcā "Servus Plus", Mārupe. Intervijas ilgums 50 min.
Medialead Group	Juris	Tikāmiem 31.03. 11:00 Medialead Group biroja telpās. Zaļā iela 1, Rīga Tikšanās ilgums 1 st. Nevēlējās, lai saruna tiek ierakstīta.
Metāla Studija	Pauls	Tikāmiem 30.03. 13:00 Metāla Studija, Jaunmārupe. Intervijas ilgums 1 st.
Rev.eko	Ilona	Tikāmiem 1.04. 9:00 kafējnīcā "Servus Plus", Mārupe. Intervijas ilgums 52 min.
Sensum	Silvestrs	Tikāmiem 8.04. 12:00 Rīgas Stradiņu universitātē, Rīga. Intervijas ilgums 44 min.
SilJa	Silva	Tikāmiem 13.04. 11:00 Silja, Tīraine. Intervijas ilgums 1 st. 45 min.
Termex		Neizdevās sazināties ar vadītāju
Vērsis Ro	Vitauts	Tikāmiem 8.04. 15:00 Vērsis Ro, Mārupe. Intervijas ilgums 3 st. 44 min.

Biedrības

Latvijas Mājražotāji	Agris	Tikāmiem 30.03. 10:00 Spicē, Rīga. Intervijas ilgums 1 st. 2 min.
Pierīgas partnerība	Nadīna	Tikāmiem 10.04. 13:00 Jaunmārupe, Mazcenu aleja 37. Intervijas ilgums 48 min.
Daiļamatnieku biedrība	Laura	Tikāmiem 8.04. 10:30 Spicē, Rīga. Intervijas ilgums 59 min.
Mārupes uzņēmēji	Normunds	Tikāmiem 12.03. 15:00 restorānā Hercogs, Mārupe. Intervijas ilgums 1 st. 9 min.

Mārupes novada Dome

Attīstības nodaļas vadītāja	Ilze Krēmere	Tikāmiem 13.01. 13:00 Mārupes domē, Mārupe. Tikšanās ilgums 40 min. Saruna netika ierakstīta.
Teritorijas plānotāja	Dace Žigure	Tikāmiem 13.01. 13:00 Mārupes domē, Mārupe. Tikšanās ilgums 40 min. Saruna netika ierakstīta.

tabulas turpinājums

Jaunatnes lietu speciāliste	Jolanta Grosberga	Tikāmiēs 23.03. 12:00 Mārupes domē, Mārupe. Intervijas ilgums 30 min.
Dienas centra "Skulte" vadītāja	Vlada Larionova	Tikāmiēs 20.03. 16:00 dienas centrā "Skulte", Skulte. Tikšanās ilgums 50 min. Nevēlējās, lai saruna tiek ierakstīta.

Jauniešu Dome

	Patrīcija	Grupās diskusija, tikāmiēs 19.03. Jauniešu Domes telpās, Mārupē, Daugavas iela 29/1. Diskusijas ilgums 1 st. 20 min.
	Rūdolfs	
	Ilze	
	Raivo	
	Nikola	

Mārupes novada daiļamatnieki

Rotkale	Aelita	Tikāmiēs 16.04. 10:00, Mārupe. Intervijas ilgums 40 min.
Metālkalējs	Uldis	Tikāmiēs 16.04. 10:00, Mārupe. Intervijas ilgums 40 min.
Aušana	Edīte	Tikāmiēs 14.04. 15:30, Mārupe. Intervijas ilgums 40 min.
Linu izstrādājumu ražošana	Rasa	Tikāmiēs 14.04. 10:00, Mārupe. Intervijas ilgums 1 st. 35 min.
Flower art studio "Allerode"	Sandra	Tikāmiēs 14.04. 17:30, Mārupe. Intervijas ilgums 1. st.

Tikšanās ar itāļu restorāna “Trattoria da Niko” vadītāju Nicodemo Siciliano

Trešdienas rīts, nedaudz apmācies, list viegls lietus, jūtams gaisā dzestrums, kas uzstājīgi atgādina, ka ziema vēl negatavojas atkāpties. Noritējušas ir jau divas intervijas ar Mārupes uzņēmējām – Ilonu un Inesi. Ilonu, kura vada savu uzņēmumu Rev.eko – darbojas uzkopšanas un tīrīšanas sektorā, un Inesi, kura pārstāv skaistumkopšanas salonu Aneira. Jāatzīst, lai gan intervija pagāja patīkamā un pozitīvā gaisotnē, tomēr nelielā steigā, jo starp intervijām bija tikai viena stunda laika un interesējošo lietu pat vairāk nekā laiks mums tās ļāva apspriest. Tālāk devos pie nākamā uzņēmēja, kuru man bija atgādinot ierosinājusi Ilona, pats ar šo uzņēmēju biju sazinājies tikai telefoniski, bet konkrētu laiku nenorunājām, bet iespējams, ka tā bija pat labāk. Tāpēc uz labu veiksmi un cerot uz apstākļu sakritību devos tālāk.

Spēru soļus tuvāk no ārpuses neuzkrītošam, mazam itāļu restorānam, durvis jau ir vaļā, un visapkārt tukši galdiņi, tik dzirdama aiz letes pudeļu skandoņa, un ik pa brīdim pavīd maza vīra darbīgā mugura, kas krāmē pudeles. Dodos tuvāk letei, lai noskaidrotu, kas tur darbojas. Skaļi sveicinu – “Labdien!”, pat pārsteidzot vīru no viņa darbīgā ritma, stādos priekšā un paskaidroju savu ierašanās mērķi. Jūtama neliela valodas barjera, bet vīrs uzstājīgi runā latviski ar jūtamam itāļu piesitienu katra vārda beigās, ar pozitīvu un siltu attieksmi, pēc nelielas skaidrošanās vīrs lūdz uzgaidīt – “2 minutes!” ar itāļiem raksturīgo izlokšni. Tikmēr izlemju pavērot telpas iekārtojumu, kas izmērā nav lielāks par 10 m², ar pāris galdiņiem priekš apmeklētājiem un visnotaļ vienkāršu, bet siltu iekārtojumu. Sienas nokrāsotas maigā dzeltenīgi-oranžā tonī, sniedzot itāļu karstās saules sajūtu, mijoties ar sarkano toni, kas rosina apetīti un piedod tam visam jutekliskumu. Visapkārt uz sienām izkārtas neliela izmēra fotogrāfijas ar Itālijas pilsētām un vides ainavām, pārstāvot gan ikdienas darbīgos iedzīvotājus, gan arhitektūras unikalitāti un dabas skaistumu. Vīrs letes pakārtis Itālijas jūras spēku karogs (Naval ensign), kurš reprezentē četras Itālijas jūras republikas: Venēcija, Dženova, Amalfi un Piza. Visapkārt telpai stiepjas plaukts visā tās garumā, uz tā ir bagātīgā klāstā izlikti dažādi vīni, olīveļļas, pastas un citi no Itālijas nākuši produkti. Blakām letei izslējies garumā stāv skapītis ar skaisti izvietotiem dažādākajiem Itālijas produktiem un vīniem, iekonservētām olīvām un tomātiem. Apstaigājot telpas sienas, neviļus jūtu piezogamies cepošas maizes smaržu, kuru sāk pavadīt arī citas smaržas, kas norāda uz to, ka virtuve ir sākusi rosīgo darbību. Fonā skan itāļu mūzika, jūtu kā garam aiziet vīrs, kurš tik darbīgi rosījās aiz bāra letes. Dzirdu kā durvis tiek aizvērtas, un tā vien liekas, ka momentā ir iestājusies silta, saulainā Itālijas ikdienišķā idille. Smaržas kļūst aizvien izteiktākas un labāk sajūtamas, kļūst siltāk un mierīgāk, aizmirstās rīta steiga un dzestrums.

Sēžamies pie galda, lai ķertos klāt man interesējošajiem jautājumiem, kas skaidrs, ka nebūs tādi kā līdz šim, tiekoties ar citiem uzņēmējiem. Interese vairs nebija par Mārupes novada attīstību un sabalansētību, sadarbību ar citiem uzņēmējiem, bet gan tieši pats Niko, viņa pilnā vārdā un uzvārdā - Nicodemo Siciliano. Man interesēja šī vīra stāsts, kā viņš ir nonācis tik tālu no savas dzimtenes Itālijā un kā viņam ir izdevies atvērt šeit savu, kā vēlāk noskaidrojās, otro restorānu. Lai gan mans mērķis nebija uzzināt šī cilvēka biogrāfiju, bet bez ieskata tajā es, iespējams, tā īsti nesaprastu viņu un to ko viņš dara. Kas sākumā likās vienkārša un īsa intervija, beigās ievilkās vairāk kā 3 stundu garā sarunā, tā vien liekoties, kā ar senu draugu. Lai gan, par nožēlu, sarunās laikā daudz, kas palika neskaidrs un daudzām lietām nepieskārāmies, jo runāt Niko skaidrā latviešu valodā nebija vienkārši un viegli, tomēr vīrs centās, tālāk jau saruna ritēja mijoties angļu un latviešu valodai, tomēr kopainu par Niko dzīvesstāstu biju ieguvis. Iespējams jāatvainojas par iespējamām dzīves stāsta neprecizitātēm, tomēr ceru, ka Niko piedos.

Niko savu bērnību un skolas gadus pavadīja Milānā. Un savos brieduma gados, viņš juta vilinājumu doties uz šīm Ziemeļu zemēm, lai gan siltums un Itālija vienmēr ir bijusi sirdij tuvāka. Sarunas gaitā viņš ieminējās par lasi, kas dodas pretēji straumei, tā arī viņš savam raksturojumam izmantoja šo zivi, zināma bēgšana no mainstream sabiedrības virzības, centieni rast nostalgisku, mierīgāku vietu, no sabiedrības ātrā dzīves ritējumu, vēršoties uz tradicionālajām vērtībām un dzīves ritējumu.

Savu ceļu viņš ir mērojis garu un pārsteigumiem bagātu, sākot ar dzīvošanu Vācijā, lai gan tās valsts kulinārija viņa Itāļu gaumi nespēja uzrunāt, tālāk nolēma doties uz Dāniju, kur norādīja uz dārgo dzīvošanu un zināmu sabiedrības augstprātību, kas viņu pašu neuzrunāja. Tālāk jau skatiens vērās uz Baltijas valstīm, līdz kurām ceļš veda vilcienā. Kā pats Niko norāda, viņam ļoti patīk, ceļot ar vilcienu, tādējādi redzot valstu ainavas, ielejas un mežus. Kā vienu lietu, ko Niko gribēja redzēt bija kalni, tomēr tas sarūgtinājumu neradīja un apkārtējās ainavas tik un tā apbūra ar savu skaistumu.

Niko Latvijā dzīvo jau 14 gadus, viņam ir sieva un divi dēli. No sākuma dzīvojis Zolitūde, tomēr pēdējos 6 gadus dzīvo Mārupē. Savu pirmo restorānu viņš atvēra Rīgā, un tas darbojās 10 gadus, līdz beidzot nolēma to pārdod, kam iemesls bija šī pilsētas steiga, piesārņotība, trokšņi, auto plūsmas, zināms bezpersoniskums un dabas trūkums. Tāpēc nolēma savu pirmo restorānu pārdod un atvērt savu, nu jau otro restorānu – Mārupē Trattoria da Niko. Mārupē restorāns darbojas pavisam neilgi – 6 mēnešus. Niko šo ideju radīja vēlme pēc vietas, kur ir iespējams mierīgi un bez steigas malkot kafiju vai labu vīnu, tā arī saredzēja iespēju atvērt savu Itāļu restorānu. Mārupe viņš sajuta tuvāku saikni ar vietējiem iedzīvotājiem, kas neieskrien dienas steigā, lai kaut ko iemestu mutē un skrietu prom, pat nepasakot paldies. Vietējā Mārupes uzņēmēju biedrība arī bija labs palīgs, nepieciešamās informācijas noskaidrošanā, kā arī

pasniedza atzinības rakstu par darbību novadā, iegūstot akceptu un uzslavu no vietējiem uzņēmumiem. Niko uzskata, ka šeit ir laba komunikācija starp iedzīvotājiem – personiskāka, tuvāka, intīmāka, kas pilsētā, diemžēl, izpaliek. Kā arī ir iespējas sadarboties ar vietējiem mazumtirgotājiem, piemēram, “Unce eko un dabas lietas”, kurš atrodas “10 soļu” attālumā ceturtdienās piegādā svaigas zivis. Šāda sadarbība popularizē gan veikalu, gan restorānu, kā, piemēram, veikals, saviem klientiem norāda iespēju baudīt šos produktus pagatavotus itāļu virtuvē šeit pat aiz stūra..

Niko norāda, ka Itāļu virtuve nav sarežģīta, tā ir vienkārša, tomēr prasa lielu uzmanību gatavošanas procesā, proti, spageti nav dažādas gatavības pakāpes, kā tas būtu citiem ēdieniem, tā ir tikai viena, un ir jāspēj noķert īsto brīdi, lai tie būtu gatavi. Kā arī ļoti svarīgi ir izmantot svaigus un kvalitatīvus produktus un sastāvdaļas. Svarīgi ir saglabāt balansu starp mērci un spageti, kā arī garšvielām, viens otru nevar pārsist, un nevar būt arī par maz kāda no sastāvdaļām. Domāju, ka šeit nav jābaidās no zināmas uzdrīkstēšanās, tomēr saglabājot samērību. Niko sniedza izsmeļošu un bagātīgu ieskatu ēdienu pagatavošanā un dažādas tā variācijās, pārrunājām arī ar sieriem saistītus aspektus, par atšķirībām to gatavošanā un noturēšanas laikos. Kopumā Niko uzskata, ka jebkurš var gatavot itāļu virtuvi, jo tā ir vienkārša, tomēr prasa uzmanību gatavošanas laikā.

Niko minēja, ka pats audzēt savā privātmājā dažādus augus un dārzeņus – tomāti, baziliks, čili, ķiploki, pat zirnīši un baklažāni, tomēr šie divi, pēc viņa teiktā, prasa visvairāk rūpju, ko viņš darba dēļ nav spējīgs veltīt, tomēr ar pārējiem garšaugiem problēmu nav. Viņš pat uzsver, to, ka katram būtu jābūt mājās paša audzētam kādam augam, jo svaigs un paša audzēts ir kaut kas unikāls, kā arī tas neprasa tik daudz pūļu, kā dažiem var no sākuma likties, kas var būt labāks par sestdienas dienā pagatavotu ēdienu, kurā garšvielām tiek izmantoti pašam pieejamie garšaugi tur pat uz palodzes auguši. Niko viens no dzīves principiem ir atvērtība, kas var tikt saistīts ar garšu baudījumu, jaunu ēdienu izzināšanu un degustēšanu, nekad neteikt nē, pirms neesi pagaršojis. Šādu principu viņš arī pielieto ģimenē un savā restorānā, ja kāds, kā piemēram, klients ar bērniem – grib frī kartupeļus, kuru restorānā nav, tad viņš aicina, tomēr nodegustēt viņa piedāvājumu un, pat, individuālā izpildījumā, kas vienmēr rezultējas ar papildporcijas pieprasījumu. Viņš uzskata, ka svarīgi ir ēst kopā ar bērniem un ēst to pašu, nevis atšķirīgas lietas, piemēram, sev pasūtīt kaut ko no itāļu virtuves, bet bērniem hamburgeru ar frī. Niko domā, ka bērni ir jāiesaista un jāmāca, piemēram, došanās kopīgā ģimenes braucienā uz mežu sēnot, kur vakarā šīs sēnes tiek tīrītas un pagatavotas kopīgai maltītei, kā viņš norāda - “Smadzenēm ir jābūt atvērtām dažādiem ēdieniem un garšām”.

Pats interesantākais, kas, manuprāt, ir retums mūsdienu Rietumu pasaulē, bija Niko nostāja un prakse, attiecībā uz laiku sev. Darbīgās dienās viņš pēcpusdienā aizver veikalu uz

10-20 minūtēm, lai varētu mierīgi tur pat priekšā pasēdēt uz papusdienot, nedzirdot nekādas sarunas par darbu. Pat, ja klienti nāk pie durvīm, viņš laipni aicina viņus pagaidīt, pat, ja viņi aiziet prom, viņš to neuzskata par zaudējumu, jo apzinās, cik svarīgi ir uz brīdi apstāties un mierīgi pasēdēt, veltot laiku sev un baudot dienu.

Pati labākā pieredze un labāku sarunas nobeigumu pat nevarētu iedomāties, viņš piedāvāja nogaršot uz vietas pagatavotu – Nakts pastu. Tas ir tradicionāls ēdiens, un diezgan vienkāršs savā izpildījumā – spageti, čili, baziliks, ķiploks, olīveļļa un sāls. Kā viņš pats minēja, tas ir īpaši iecienīts studentu vidū, bet arī pensionāri un kopumā visi ir iecienījuši un piekopt šāda veida ēdiena pagatavošanu. Nosaukumā jau parādās zināms atšifrējums, kas ir saistāms ar atšķirībām starp ikdienas ritējumu, kā tas ir Itālijā un kā tas ir Rietumu pasaulē. Itālijā lielās ēdienreizes ir vakaros, un pa dienu iespējams kāda maizīte. Nakts spageti – ir jauniešu vidū ieguvis atpazīstamību un popularitāti, kā vienkāršs ēdiens, ko ir iespējams ātri pagatavot, pēc kārtējās nakts izklaides, kad rodas vēlme pēc kaut kā ēdama, tāpēc arī tāds nosaukums.

Iesākumā Niko piedāvāja kā uz kodu – uz vietas cepto rīta maizi, kas krāsni nu jau bija savas 3 stundas nostāvējusi, iegūstot zeltaini brūnu un kraukšķīgu kārtiņu, ar mīkstu vidu. Pasniegt tika kopā ar cili pipariem (sasmalcinātiem un izžāvētiem, paša gatavoti, kā arī testa nolūkā viņš piebēra klāt lielveikalā nopērkamo) izmērcētiem olīveļļā, kas mazina asumu, bet saglabā aromātu un patīkamu asumiņu nobeigumā. Pēcāk sekoja nakts pasta, interesanta garšu un sajūtu kombinācija, tai pat laikā vienkāršs ēdiens, tomēr ar bagātīgam garšas niansēm. Nobeigumā šķīvī palikusī olīveļļa, tika apbēta ar čili un ar maizi apēsta, triepjot ar rokām plēstos maizes gabaliņus pa šķīvja dibenu. Beigās tika uzdzerta ūdens glāze. Kopumā radot viegluma un sātīguma sajūtu. Visnotaļ interesanta, nebijusi, patīkama un savā ziņā burvīga pieredze un ieskats itāļu virtuvē, kas, manuprāt, tik labi sniedza man ieskatu un izpratni par sava maģistra darbu un itāļu lēnumu koncepciju tiešā tās baudījumā. Tieši arī tas man radīja vēlmi un pienākumi, sniegt arī Jums lasītājiem ieskatu un kaut nedaudz spēt vizualizēt tās dienas piedzīvoto, neierasti man, bet visnotaļ garāka stāsta izklāsta.

Labdien!

Mani sauc Jānis Kliģis, esmu LU SZF socioloģijas maģistrantūras 2. kursa students.

Savā maģistra darbā “Lēnās pilsētas (Slow city) kā alternatīva pieeja pilsētu attīstībā – Mārupes novada analīze” esmu izvēlējis apskatīt Mārupes novadu – ilgtspējīgā attīstības kontekstā, izmantojot Lēno pilsētu* (Slow city) koncepciju.

Piedalīšanās ir anonīma un atbildes parādīsies tikai apkopotā veidā.

Liels paldies visiem!

Aptaujas aizpildes ilgums 5-10 minūtes.

*Lēnās pilsētas

Lēnas pilsētas jeb Cittaslow ir Itāļu iedvesmots globāls pilsētu tīkls, kuras mērķis ir ilgtspējīga attīstība, kura tiek sasniegta izvairoties no globālās kultūras pilsētvides plānošanā, dizainā un infrastruktūrā. Cittaslow pilsētas iepazīstina ar vietā balstītu identitātes pieeju pilsētvides plānošanā. Viņu politika veicina vietējo daudzveidību, uzsver vietējās ekonomikas un kultūras stiprās puses, kuras balstās uz vēsturiskajiem un tradicionālajiem resursiem, iedrošina mierīgu, lēnu dzīves veidu.

Kustība uzsver – ilgtspējīgu lauksaimniecību, nerūpniecisku ražošanu, svaigu, vietēju, sezonālu ražu, recepšu nodošanu cauri paaudzēm, nesteidzīgu pusdienošanu kopā ar ģimeni un draugiem. Galvenais darbības fokuss tiek vērsts uz vietējā kultūras vēsturiskuma saglabāšanu, attīstīt un saglabāt arhitektūru, kā arī citus tradicionālos pilsētas elementus. Cittaslow cenšas arī pretoties homogenizācijai pilsētai, kas tiek saistīta ar vienveidīgu veikalu un pakalpojumu dominēšanu pilsētā.

Kopš Cittaslow aizsākumiem Itālijā 1999, tā ir izplatījusies pāri nacionālajām robežām. Šobrīd ir 192 Cittaslow pilsētas starp 30 pasaules valstīm. Pilsētas ar iedzīvotāju skaitu, kas ir mazāks par 50 000, var kļūt par Cittaslow biedru. Kustībai ir izstrādājusi politiskās nostādnes (72 kritēriji), kuras ir jāimplificē dalībpilsētām (obligāti 31), lai tās tiktu uzņemtas pilsētu tīklā. Politiskās nostādnes skar tādas jomas kā – vide, infrastruktūra, pilsētvides kvalitāte, ražošana, viesmīlība un dzīvotspēja un Lēno pilsētu apzināšanās. Pilsētām ir arī jāsamaksā 600 Euro novērtējuma nodoklis.

Mārupes novada iedzīvotāju aptauja par novada ilgtspējīgu attīstību

1. Vai Jūs līdzdarbojaties kādā ar Mārupes novadu saistītā biedrībā, interešu klubā, kolektīvā utml.?
 Jā
 Nē
2. Vai Jūs pēdējā gada laikā esat iesaistījies Mārupes novada svarīgu lēmumu apspriešanā, piemēram, sabiedriskās apspriedēs?
 Jā
 Nē
3. Vai Jūs pēdējā gada laikā esat ierosinājis kādu priekšlikumu vai iniciatīvu, kādā ar Mārupes novadu saistītu darbības vai attīstības sfēru?
 Jā
 Nē (*pāriet pie 6. jaut.*)
4. Kas tā bija par iniciatīvu vai priekšlikumu?

-
-
5. Vai Jūsu iniciatīva vai priekšlikums tika ņemta vērā, atbalstīta, realizēta?
- Jā
 - Nē
6. Kā Jūs kopumā vērtējat Mārupes novada domes darbību novada attīstībā un pārvaldībā? Savu vērtējumu sniedziet 5 baļļu skalā, kur 1 nozīmē “Ļoti slikti” un 5 nozīmē “Ļoti labi”.
- (Ļoti slikti) 1 2 3 4 5 (Ļoti labi)
7. Vai Jūs zināt kādus Mārupes novada vietējos amatniekus, lauksaimniekus?
- Jā
 - Nē
8. Vai pēdējā gada laikā esat iegādājies Mārupes novada vietējo ražotāju produkciju?
- Jā
 - Nē
9. Vai uzskatāt, ka Mārupei būtu nepieciešami savi vietējie ražotāji? Atzīmējiet, kuru/-us uzskatāt par nepieciešamiem. (*vairākas atbildes iespējamās*)
- Neuzskatu, ka Mārupē tādi būtu nepieciešami (*pāriet pie 10. jaut.*)
 - Zemkopji (*pāriet pie 11. jaut.*)
 - Lopkopji (*pāriet pie 11. jaut.*)
 - Putnkopji (*pāriet pie 11. jaut.*)
 - Amatnieki (*pāriet pie 11. jaut.*)
 - Cits (*lūdzu, norādiet kāds*) (*pāriet pie 11. jaut.*)

10. Kāpēc Jūs uzskatāt, ka Mārupē nav nepieciešami vietējie ražotāji?

11. Cik ilgi Jūs jau dzīvojat Mārupē?
- 1-4 gadi
 - 5-9 gadi
 - 10-14 gadi
 - 15-20 gadi
 - 21 gads un ilgāk
12. Kurā Mārupes novada ciemā Jūs dzīvojat?
- Mārupe
 - Jaunmārupe
 - Tīraine
 - Skulte
13. Jūs dzīvojat privātmājā vai dzīvoklī?
- Privātmāja
 - Dzīvoklis
 - Cits (*lūdzu, norādiet kur*)

-
14. Vai Jūsu privātmājās teritorijā ir mazdārziņš, siltumnīca?
- Jā
 - Nē (*pāriet uz 18. jaut.*)
15. Vai mazdārziņš/siltumnīca bija jau no ievākšanās laika?
- Jā (*pāriet uz 17. jaut.*)
 - Nē

16. Kāpēc izvēlējāties ierīkot?

17. Vai aktīvi saimniekojat (stādāt, ravējat, novācat ražu) savā mazdārziņā/siltumnīcā?

- Jā
- Nē

18. Kuras no zemāk minētajām vides ilgtspējīgas attīstības praksēm Jūs piekoptat savā privātīpašumā, kurā dzīvojat? (*vairākas atbildes iespējamas*)

- Atjaunojamo energoresursu izmantošana – privātajam patēriņam (*saules baterijas, vēja enerģija, siltumsūkņa enerģija u.c.*)
- Šķiro atkritumus
- Kompostē
- Piedalās talkās
- Lietus ūdeņu savākšana
- Enerģijas taupīšana – energoefektīvu risinājumu izmantošana (*energotaupīgās spuldzes, sensoru izmantošana āra apgaismojumam, mājokļa celtniecībā*)
- Cits (*lūdzu, norādiet kāds*)

19. Dalība Lēno pilsētu tīklā skar izmaiņas pilsētu darbības un attīstības 7 politiskās jomas. Zemāk tās ir uzskaitītas, atzīmējiet tās, kuras Jums liekas vajadzīgas un saistošas, piemēram, Mārupes novada attīstībā un darbībā. Var atzīmēt arī visas! (*vairākas atbildes iespējamas*)

- Enerģijas un vide (*Vides kvalitātes uzlabošana – dažāda veida piesārņojuma avotu samazināšana un alternatīvo enerģijas resursu izmantojums*)
- Infrastruktūra (*Veidot veloceliņu un ar to saistīto infrastruktūru*)
- Dzīves kvalitāte (*kvalitatīvas pilsētvides veidošana – veco ēku, ielu renovācija, barjeru noņemšana, rekreācijas un atpūtas vietu izveide –zaļās zonas, komunikāciju tīkla attīstība, tūrisma infrastruktūras izveide*)
- Lauksaimniecība, amatniecība, tūrisms (*Ekoloģiskās saimniekošanas attīstība, vietējās amatniecības produkcijas nozīmes uzsvēršana, tradīciju saglabāšana, vietējās produkcijas lietošana, tās nozīmes uzsvēršana, vietējo kultūro pasākumu nozīmes celšana*)
- viesmīlības un svinīga noskaņojuma radīšana, kā arī apmācība (*Viesmīlības radīšana, sabiedrības iesaistīšana, svarīgu administratīvo lēmumu pieņemšanā; apmācības sistēmas radīšana – veselīgs dzīvesveids, “Lēnās Pilsētas” tematika; “Lēno Pilsētu” logo izmantojums Mārupes vēstīs un mājaslapā*)
- Sociālā kohēzija (*Minoritāšu un citu mazākuma sociālo grupu saliedēšana/iekļaušana; Sociālo risku mazināšana – bezdarbs, izglītības iespējas, veselības aprūpe u.c.; Pilsoniskās sabiedrības veidošana – aktīva politiskā līdzdalība, kopienu asociācijas, jauniešu centru izveide*)
- Sadarbība (*Atbalsts “Lēno Pilsētu” kampaņām un aktivitātēm, sadarbība ar citām organizācijām aktualizējot dabīgus un tradicionālus ēdienus, atbalsts sadarbības projektos ar citām valstīm tās attīstībā un “Lēno pilsētu” filozofijas izplatīšanā*)

20. Kādi ir Jūsu māsaimniecības vidējie ikmēneša ienākumi uz vienu Jūsu ģimenes locekli pēc nodokļu nomaksas (ieskaitot pensijas, stipendijas, sociālās apdrošināšanas pabalstus u.c. ienākumus)?

- līdz 150 euro
- 151-300 euro

- 301-450 euro
- 451-600 euro
- 601-750 euro
- 751-900 euro
- 901-1050 euro
- 1051 un vairāk

21. Lūdzu norādiet savu dzimumu.

- Vīrietis
- Sieviete

22. Kāds ir Jūsu vecums?

23. Kāda ir Jūsu nodarbošanās?

- Administratīvais darbs / Asistēšana
- Bez darba
- Būvniecība / Nekustamais īpašums
- Cilvēkresursi
- Drošība / Aizsardzība
- Finances / Grāmatvedība
- Informācijas tehnoloģijas/ Elektronika
- Izglītība / Zinātne
- Jurisprudence / Tieslietas
- Kultūra / Māksla / Izklaide
- Mājsaimnieks / -ce
- Mārketings / Reklāma
- Mediji / Sabiedriskās attiecības
- Pakalpojumi / Klientu apkalpošana
- Ražošana / Rūpnieciskā ražošana
- Telekomunikācijas
- Tirdzniecība / Pārdošana
- Transports / Loģistika
- Tūrisms / Viesnīcas / Ēdināšana
- Vadība
- Valsts pārvalde
- Veselības aprūpe / Sociālā aprūpe
- Cits (*lūdzu, norādiet kāda*)

24. Vai Jums ir kādi ieteikumi, vai arī vēlaties kaut ko piebilst?

25. Kāda ir Jūsu izglītība?

26. Kāda ir Jūsu tautība?

Mārupes novada uzņēmējiem

- Kā Jūs sauc? Kāds ir Jūs vecums?
- Pastāstiet lūdzu par uzņēmumu - darbības laiks, nozare, kā laika gaitā mainījies, nākotnes perspektīvas?
- Kāpēc izvēlējās iesaistīties biedrībā?
 - Vai apmeklē kopīgos pasākumus?
 - Vai ir kādi kopēji mērķi? Attīstības plāni, kurus realizēt?
- Vai sadarbojas ar citiem uzņēmējiem/iedzīvotājiem/pašvaldību?

Restorāniem – Kā vērtē iespēju savā restorāna gatavot vietēji audzēto pārtiku no vietējiem zemniekiem

Mārupes novada iedzīvotājiem

- Kā Jūs sauc? Kāds ir Jūs vecums?
- Vai var teikt, ka Jūs izjūtat piederību Mārupes novadam? Vai jūtaties lepni par savu novadu? Varbūt ir kādas Mārupes novada unikālās vērtības vai lietas, kas visvairāk patīk, kas ir specifisks Mārupei, kas rada lepnumu?
- Cik aktīvi līdzdarbojas sabiedrisko lēmumu apspriešanā?
- Cik aktīvi iesniedz dažāda veida ierosinājumus, kas saistāmi ar sabiedriski svarīgu, aktuālu jautājumu risināšanu?
- Vai privātajā teritorijā ir mazdārziņš – lauksaimnieciskai izmantošanai paredzēta zeme? Kāpēc?
- Vai privātajā teritorijā izmanto kādu no siltumenerģijas vai elektroenerģijas ražošanu no atjaunojamiem energoresursiem un siltuma vai elektroenerģijas piegādi tikai māsaimniecības vajadzībām? Kāpēc?
- Vietējo tirdziņu apmeklējumi. Kā vērtē šādu ideju? Vai apmeklētu?
 - Vietējo ražotāju pārtikas produktu iegāde? Vai būtu interese, noderīgi?
- Kā iedzīvotāji vērtē novada teritoriālo apbūvi? Vai tā ir samērota? Dzīvojamās mājas, komerciālās ēkas, lauku vide – zaļā vide – Vai tas Jūsaprāt Mārupes savā starpā nekonfliktē?
- Kāpēc Jūs izvēlējāties pārcelties? Cik ilgi jau dzīvojat šeit?
- Kā vērtē Lēnās pilsētas idejas? Vai Jūsaprāt šāda vieda attīstība varētu veidoties arī Mārupē?
- Vai būtu interese savu mājražoto produkciju piedāvāt kopienai?
- Kāda veida ilgtspējīgas attīstības un vides pasākumus pats realizē vai atbalsta – atkritumu šķirošana, piedalīšanās talkās, atjaunojamo elektroresursu izmantošana u.c.?
- Vai kādas no Lēnās pārtikas idejām jau tiek realizētas – kopīgas nesteidzīgas pusdienas, sezonāli, vietējie ēdieni, nesteidzīgs dzīvesveids, kopienas apziņas?

Daiļamatniekiem

- Kā Jūs sauc? Kāds ir Jūs vecums?

- Pastāstiet par savu amatniecisko darbību? Kā Jūs nonācās pie šāda veida amatnieciskās darbības? Kāpēc izvēlējāties tieši šāda veida amatniecību? Cik ilgi Jūs jau nodarbojaties ar to?
- Kā vērtējat Mārupes daiļamatnieku izstādi Mārupes domē?
- Sadarbība ar vietējiem iedzīvotājiem? Produkcija realizēšanas iespējas, apmācības iespējas? Kā vērtē iespēju rīkot šāda veida tikšanās ar iedzīvotājiem, kur dalīties ar zināšanām un piedāvāt pašiem praktizēties amatnieciskajā darbībā?
- Kā vērtē Lēnās pilsētas un Lēnās pārtikas idejas? Vai būtu saistoši šāda veida novada attīstība? Vai būtu gatavi paši iesaistīties?

Biedrības

- Pastāstiet lūdzu nedaudz par sevi – Kā sauc? Ar ko nodarbojaties?
- Kāpēc izdomāja veidot biedrību? Kādi ir mērķi? Biedrības darbība novadā? Cik daudz iesaistās? Kāpēc neiesaistās?
- Pastāstiet par biedrību? Uzdevumi, mērķi?
- Biedrības darbība novadā? Kāda veida pasākumi tiek organizēti? Kādas sadarbības formas pastāv vai tiek veidotas ar iedzīvotājiem, pašvaldību, uzņēmumiem, daiļamatnieki, mājražotājiem? Pasākumu, iniciatīvu realizēšanas iespējas Mārupes novadā?
- Vai ir kādas problēmas? Sadarbībā ar iesaistītajām pusēm, pašvaldību, indivīdiem?
- Kā vērtējat iedzīvotāju iesaistīšanos? Kas tiek darīts, lai veicinātu iedzīvotāju aktivitāti?

“Mārupes uzņēmēji” papildus jautājumi

- *Pastāstiet īsumā par uzņēmējdarbības vidi Mārupē, kā Jūs to redzat, kas ir izdarīts, kas būtu jāizdara. Kāda ir kopējā aina Mārupes uzņēmējdarbībā.*
- *Vai pārstāv vietējo uzņēmēju intereses, iestājās par tām, veido sadarbības tīklu starp uzņēmumiem un uzņēmējiem? Kādā veidā tas tiek darīts, cik sekmīgi, kādi šķēršļi?*
- *Vai pašvaldība atbalsta uzņēmēju iniciatīvas, projektus, rada labvēlīgus attīstības apstākļus, aizsardzības mehānismus no ārienes – protekcionisms*
- *Kā Jūs vērtējat lauksaimniecības un zaļās vides pret korporatīvo uzņēmumu telpu novadā?*
- *Kāda ir Jūsu vīzija attiecībā uz novada ilgtspējīgu attīstību?*
- *Vietējo lauksaimnieku un amatnieku īpatsvars, produkcijas realizācija, sadarbības iespējas ar citiem uzņēmumiem – ēdināšanas jomā – skola, restorāni, kafejnīcas – saņem vietēji audzēto pārtiku.*

“Pierīgas Partnerība” papildus jautājumi

- *LEADER programmas projektu realizēšanas iespējas? – Kāda veida atbalsts tiek piedāvāts?*
- *Pastāstiet lūdzu par sadarbību ar Lietuvu? Vai ir bijusi sadarbība arī ar citām Baltijas vai ES valstīm?*

“Mājražotājiem” papildus jautājumi

- *Pēc tikšanās ar Mārupes domes pārstāvēm, pārstāves ieminējās, ka Jūs bijāt griezies ar priekšlikumu par Mārupes tirdziņa radīšanu? Vai varat pastāstīt vairāk par šo ideju – kā nonācāt līdz šādai idejai, realizēšana iespējas, kāpēc apstājāties?*

- *Kā ir ar sadarbības praksēm Mārupes novadā – vietējie mājražotāji un restorāni, veikali, skolas utml.?*

Jauniešu Dome

- Pastāstiet par sevi – Kā Jūs sauc? Vecums?
- Kāpēc izvēlējāties iesaistīties Jauniešu Domē?
- Ko Jūs šeit darāt? Kāda veida pasākumus/iniciatīvas Jūs realizējat?
- Kāda veida sadarbība Jums ir ar Mārupes novada Domi, uzņēmējiem, iedzīvotājiem? Pastāsties vairāk par atsevišķiem gadījumiem?
- Kas ir jau realizēts? Kas ir plānots?

Jaunatnes lietu speciāliste Jolantu Grosbergu

- Kā Jūs sauc? Vecums? Nodarbošanās?
- Pastāstiet, lūdzu, par Jauniešu domes darbību? Kāda veida sadarbība ir ar domi, iedzīvotājiem, uzņēmējiem?
- Kāpēc Jauniešu dome tika izveidota?
- Cik veiksmīgi ir izdevies attīstīt/realizēt jaunas idejas/ierosinājumus? Kas ir traucējis? Kā ir izdevies atrisināt?

Attīstības nodaļas vadītāja Ilzi Krēmeri un Mārupes novada Domes Teritorijas plānotāja Daces Žigure

- Kā Jūs sauc? Vecums? Nodarbošanās?
- Kāds ir Mārupes novada attīstības virziens, prioritātes, mērķi?
- Kā Jūs raksturotu teritoriālo attīstību novadā? Lauksaimniecības zemes, uzņēmumi un iedzīvotāji. Apbūve?
- Sadarbības prakses ar vietējiem iedzīvotājiem, uzņēmējiem, amatniekiem, mājražotājiem.
- Vietējās vērtības, kultūrvēsturiskais mantojums.
- Lauksaimniecība novadā. Iespējas un problemātika.

Skultes dienas centra vadītāja Vladu Larionova

- Kā Jūs sauc? Vecums? Nodarbošanās?
- Pastāstiet, lūdzu, nedaudz par pašu Skulti? Kā Jūs raksturotu vietējos iedzīvotājus? Kas šeit atrodas? Kādas aktivitātes un izklaides iespējas ir vietējiem iedzīvotājiem?
- Cik aktīvi ir vietējie iedzīvotāji ciema sabiedriskajā dzīvē?
- Vai neizjūtat atrautību no Mārupes novada?

Pasākumu un sabiedrisko apspriešanu apmeklēšana Mārupes novadā**“Rail Baltica” sabiedriskā apspriešana**

“Rail Baltica” projekts ir izsaucis plašas diskusijas 15 Latvijas pašvaldībās, kuras skar konkrētā dzelzceļa infrastruktūras līnijas izbūve. “Rail Baltica” projekts ir interesants un uzmanības vērts, tomēr maģistra darba ietvaros šis projekts netiks analizēts. Tomēr vēlētos sniegt īsu ieskatu par pašu projektu, galvenajām problēmām, kā arī Mārupes novada iedzīvotāju līdzdalību un nostāju par šī projekta realizēšanas iespējām Mārupes novadā. Piedalīšanās rīkotajās tikšanās gan ar iedzīvotājiem, gan uzņēmējiem, palīdzēja labāk saprast iedzīvotāju viedokli, attieksmi un uzskatus par Mārupes novada attīstību.

“Rail Baltica” ir dzelzceļa transporta projekts, kura mērķis ir integrēt Baltijas valstis Eiropas dzelzceļu tīklā. "Rail Baltica" projekts paredz jaunas Eiropas standarta platumu - 1435 milimetru, dzelzceļa līnijas izbūvi Baltijas valstīs. Kopējās projekta izmaksas Baltijas valstīs 3,68 miljardus eiro. Latvijai tas izmaksātu 1,27 miljardus eiro. Eiropas Komisija varētu līdzfinansēt 85% no kopējām šī projekta. 2015.gadā tiks iesniegts finansējuma pieprasījums Eiropas Komisijai, lai 2016.gadā varētu sākties darbi. Tālākā finansēšana paredzēta no nākamā finanšu perioda naudas - no 2020.gada. Dzelzceļa būvdarbus paredzēts sākt 2020. gadā un pabeigt 2024. gadā. Projekta galvenie ieguvumi tiek saistīti ar vienotas dzelzceļa infrastruktūras izveidi Eiropas līmenī, samazināts ceļojuma laiks pasažieriem, kā arī ekonomisks piensums valstīm. (Rail Baltica, 2015)

Lai iepazīstinātu plašāk ar Mārupes pašvaldības nostāju “Rail Baltica” projekta jautājumos un informētu, kā iesaistīties sabiedriskajā apspriedē, tika organizētas tikšanās ar iedzīvotājiem un uzņēmējiem - 26. februārī un 2. martā. “Rail Baltica” būvniecības ietekmes uz vidi novērtējuma sabiedriskā apspriešana notika 7.martā, plkst. 11:00. Mārupes novada domes mājaslapā tika piedāvāta strukturēta, atklāta un atbilstoša informācija iedzīvotājiem par “Rail Baltica” projektu. Tādējādi iedzīvotājiem bija iespējas laicīgi sagatavoties un izvērtēt publiski pieejamos materiālus, kuri bija paredzēti uz sabiedriskās apspriešanas laiku. Sabiedriskās apspriedes laikā iedzīvotāji tika iepazīstināti ar projektu un trases variantiem. Iedzīvotājiem bija iespējas izteikt savu viedokli klātienē, kā arī sūtīt rakstiskus priekšlikumus Vides pārraudzības valsts birojam par faktoriem, kuri būtu jāvērtē, veicot ietekmes uz vidi novērtējumu. Manuprāt, Mārupes pašvaldība aktīvi iesaistījās šī projekta izstrādē, piedaloties gan darba grupās, sanāksmēs, tiekoties ar Latvijas valsts Ministru prezidenti Laimdotu Straujumu, lai pārrunātu jautājumus par dzelzceļa līnijas “Rail Baltica” atzara virzīšanu Mārupes novada teritorijā. Tika izsūtīta arī oficiāla vēstule prezidentam Andrim Bērziņam, Ministru prezidentei Laimdotai Straujumai, kā arī Satiksmes ministram Anrijam Matīsam,

Latvijas Pašvaldību savienības priekšsēdētājam Andrim Jaunsleinim un Rīgas plānošanas reģiona vadītājam Edgaram Rantiņam (Mārupes novads, 2015b).

Jānorāda, ka Mārupes pašvaldība apzinājās šī projekta nozīmību un nepieciešamību, pretēji tam, kā tas atsevišķos gadījumos tika pasniegts sabiedriskajos medijos, kur dominēja vienveidīgs, virspusējs viedokļa atreferējums, ka Mārupes novads ir kategoriski pret. Taču lielāko neizpratni un sašutumu radīja piedāvātais atzars caur Mārupes novadu, kurš arī tika noraidīts. Projekta noraidīšana nav saistāma tikai ar tā paredzēto izbūvi Mārupes novadā, bet arī ar projekta izstrādātāju un valsts institūciju atklātības trūkumu, nekompetenci un nevēlēšanos sadarboties. Kā tas iezīmējās 2015. gada 22. janvārī sanāksmē, kur tās dalībniekiem tika iesniegts līdz tam nevienā darba grupas sanāksmē neapstiprināts “Rail Baltica” pamatattreses savienojums ar lidostu Rīga, kas Mārupes novada teritoriju šķērso gandrīz 10 km garumā (Mārupes novads, 2015c). PS “RB Latvija” – projekta izstrādātājs, piedāvāja pilnīgi citu trases variantu, balstoties uz tiem pašiem daudzkritēriju analīzes rezultātiem, kuri 2014. gada 6. novembra sanāksmē piedāvāja veikt Rail Baltica ievadu Rīgā un lidostā, praktiski neskarot Mārupes novada teritoriju (Mārupes novada dome, 2015). 2014. gada 6. novembra sanāksmē piedāvātais risinājums saskanēja ar 2011. gada AECOM ieteikto Rail Baltica variantu, kuram tika veikta tehniskā izpēte un sniegts argumentēts pamatojums (Mārupes novads, 2015b). Satiksmes ministrija un PS “RB Latvija” neļāva arī iepazīties ar daudzkritēriju analīzes laikā veiktajiem pētījumiem, kā arī visu tehnisko dokumentāciju, kas ļautu pārliicinātās par izvēlēta trases varianta pamatotību un ticamību (Mārupes novada dome, 2015). Daudzkritēriju analīzē tik izvērtētas dažādu sabiedrības grupu intereses, kopā veidojot četras kategorijas. Piemēram, lietotāju interešu gadījumā tas ietver pēc iespējas īsāku ceļojuma laiku, zemākas pārvadājuma izmaksas vai vides un sabiedrības interešu gadījumā tiek ietverta pēc iespējas mazāka ietekme uz vidi, nepieciešamība atpirkt īpašumus un minimāls traucējums trases koridorā dzīvojošajiem (Mārupes novada dome, 2015). Jaunais atzars ne tikai neatbilst PS “RB Latvija” daudzkritēriju analīzē izvirzītajiem kritērijiem, nosakot labāko dzelzceļa trasi, bet arī tas sadārdzina izmaksas par gandrīz 500 milj. eiro un aizņem ilgāku laiku pārvietojoties, nekā, piemēram, ātrgaitas tramvajs no pārsēšanās vietas (iespējams Salaspilī) (Mārupes novada dome, 2015). Papildus nav ievērotas dažādu grupu intereses – infrastruktūras pārvaldītāju, iedzīvotāju un valsts un pašvaldību. Tās nav vienīgās nepilnības un neskaidrības, kas ir parādījušas projekta izstrādes stadijā, kā norādīja domes pārstāvji, tad kartogrāfiskais materiāls, kurš tika izmantots trases novietojuma izvērtējumā ir 2 gadus vecs, kā arī reālā izpēte uz vietas nav notikusi. Piemēram, Vētras ciems, kurš ir pēdējo gadu laikā vistraujāk attīstījies, ierīkotas dažāda veida komunikācijas, kā arī labiekārtota vide, tomēr projektu realizētājiem nešķiet pietiekami liels vai blīvi apdzīvots. Absurda situācija rodas arī novērtējuma atskaites punktam,

respektīvi, kā ir iespējams noteikt, kad uzsākt veikt ietekmes uz vidi novērtējumu, ja katru dienu nemitīgi notiek izmaiņas novada attīstībā, tiek izsniegtas atļaujas būvniecībai. Brīdī, kad novērtējums būs pabeigts, realitātē būs pilnīgi cita situācija. Pēdējais būtu saistāms ar tiesiskās paļāvības principa ignorēšanu, proti, tiek ignorēti Mārupes teritoriālā plānojuma un attīstības dokumenti, kuros par šāda veida izbūvi, vispār nekas netiek minēts, piemēram, citās Latvijas pašvaldībās, kuras skar konkrētā trase, tas jau laikus tika ietverts pašvaldību attīstības stratēģijās un dokumentos. Šāda veida attieksme un pieeja no projekta realizētājiem neapmierināja Mārupes novada domi, jo netiek sniegts tehniskais un ekonomiskais pamatojums, netiek sniegtas alternatīvas, lai gan Lietuvā un Igaunijā tiek. Alternatīvas projektu realizētāju skatījumā tiek saprast ar trases nobīdi 100 metru robežās no varianta, kurš tik un tā iet cauri Mārupei. Tomēr gan pašvaldība, gan arī iedzīvotāji alternatīvas saprot savādāk. Piemēram, ar jau pirmajā sanāksmē piedāvāto variantu, kurš neveido nekādus atzarus, ir ātrāks un finansiāli izdevīgāks. Kā arī vērtējot lietotāju vajadzības, manuprāt, viņi nevēlētos papildus braukt līkumu, lai nokļūtu uz Igauniju.

Uz Mārupes novadā notikušo sabiedrisko apspriešanu bija ieradušies vairāk kā 500 interesentu, kas bija gatavi uz klausīt ieradušos pārstāvjus. Sanāksmi bija iespējams arī skatīties internetā. Pārstāvji raksturoja projektu, tā iespējas un pienesumu. Lai gan klātesošie atbalstīja kopumā pamattrases izbūvi Latvijā, tomēr kategoriski iebilda pret atzara izbūvi caur Mārupes novadu. Lielu sašutumu izraisīja pārstāvju piedāvātais pilnīgi jauns variants, kurš līdz šim neparādījās nevienā no pieejamajiem dokumentiem, ar kuru palīdzību bija iespējams sagatavoties apspriedei. Šāda veida pieeja tika asi kritizēta no klātesošo puses. Sanāksmē izskanēja arī jau augstāk minētā kritika šī projekta izstrādes laikā. Pēc personīgiem novērojumiem, kā arī iedzīvotāju teiktā, radās priekšstats, ka ieradušies pārstāvji nebija sagatavojušies sanāksmei. Viņi nespēja sniegt konkrētas atbildes uz jautājumiem, kā arī piedāvāt alternatīvās, kas neietu cauri Mārupes novadam. Protams, jāņem vērā ka projekts ir izstrādes sākumposmā, tiek veikta priekšizpēte, kā arī tiek organizētas tikšanās ar iedzīvotājiem pašvaldībās. Tādējādi ir grūti sniegt konkrētas projekta realizācijas aplēses un ietekmi. Šīs tikšanas ir orientētas uz ieteikumu un viedokļu apzināšanu par tiem faktoriem, kas būtu jāņem vērā veicot ietekmes uz vidi novērtējumu, tomēr dīvaini liekas, ka projekta realizētāji ierobežo iedzīvotāju iespējas sniegt ieteikumus, piedāvājot tikai vienu trases variantu, kurš iet cauri Mārupei.

Sanāksmē bija iespējams novērot, kā vietējie iedzīvotāji raugās uz Mārupes novadu. Iedzīvotājiem ir svarīgi saglabāt novada vidi, dzīves kvalitāti, kā arī iespējas mierīgai dzīvošanai zaļā un svaigā vidē. Atsevišķi iedzīvotāji Mārupes novada uztver kā savas izcelsmes un paaudžu saknes, kur augs un dzīvos arī viņu bērni. Iedzīvotāji uzskata, ka šis projekts

apdraud iedzīvotāju dzīves kvalitāti. Sanāksmē nebija ieradušies tikai tie iedzīvotāji, kurus trase skar vistiešākajā veidā, kas parāda zināmu iedzīvotāju solidaritāti un ieinteresētību novadā notiekošajā. Lai gan ieradušies pārstāvji, pēc kāda Tīraines iedzīvotāja izteikumiem, norādīja – “Kāda Jums starpība, Jūs tas vispār neskar!”, liek apšaubīt pašu pārstāvju gatavību dialogam. Manuprāt, pasākumā bija izteikta iedzīvotāju solidaritātē un vienprātība par šī projekta un Mārupes novada attīstību. Iedzīvotāji vēlas nodrošināt arī saviem bērniem iespējas dzīvot sakārtotā, pieejamā un zaļā vidē.

Līdzdalība “Pierīgas partnerība” rīkotajos pasākumos ar novada iedzīvotājiem – Skultē, Jaunmārupē, Mārupē un Tīrainē.

Tikšanās ar iedzīvotājiem norisinājās Mārupes novadā laika posmā no 16. – 28. maijam, visi pasākumi notika plkst. 18:00. Manuprāt, pasākumu apmeklētībā Mārupes novadā nebija augsta, tomēr kopumā visu ciemu kopējais iedzīvotāju skaits, kuri apmeklēja pasākumi, bija vairāk kā 40. Personīgi biju ieradies uz pasākumiem, kuri norisinājās Jaunmārupē, Mārupē un Tīrainē, diemžēl uz pasākumu Skultē nebija iespējams nokļūt.

Pasākumu ilgums bija 2 stundas, kuru laikā ar prezentācijām uzstājās Mārupes domes pārstāves, sniedzot ieskatu par novada attīstības plāniem, plānotajam darbiem un iecerēm. Tālāk sekoja “Pierīgas partnerības” vietējās darbības grupas pārstāvju prezentācija, sniedzot iedzīvotājiem ieskatu par to, kas ir LEADER, iespējams pieteikties finansējumam projektu realizācijai, kā arī beigās uzklāusot iedzīvotāju vēlmes, redzējumu un interesējošās attīstības jomas novadā. Pārstāvēs norāda, ka vietējie iedzīvotāji ir kompetentāki novada problēmu identificēšanā, kā arī labāko risinājumu piedāvāšanā. Pasākumā arī piedalījās LEADER programmas ietvaros jau realizējušo projektu dalībnieki, kā labo gadījumu piemēri, daloties ar savu pieredzi gan projekta rakstīšanā, gan ieceres realizēšanā un nākotnes plāniem. Tādējādi sniedzot zināšanas un iedrošinot vietējos iedzīvotājus, izmantot sniegtās iespējas un rīkoties.

Neskatoties uz mazo iedzīvotāju skaitu pasākumos, vidēji katrā pasākumā bija ap 10 iedzīvotājiem. Iedzīvotājiem bija iespējas izteikt savu viedokli, vēlmes, kā arī norādīt uz problēmām gan aizpildot anketu, gan daloties savās idejās klātienē. Kopumā pasākumos no iedzīvotājiem izskanēja līdzīgi priekšlikumi un intereses novada attīstībā. Piemēram, ceļu infrastruktūras sakārtošana, veselības pakalpojumu pieejamība, dažāda veida apmācības pasākumi, kas orientēti uz uzņēmējdarbību, aktīvās atpūtas iespējas novadā, vides labiekārtošana, novada amatnieku mājas izveide un tirdziņi, bērnu un jauniešu izklaides un aktīvās atpūtas iespējas vasarā, kā arī citi priekšlikumi.

Šajos pasākumos bija iespēja novērot, kā iepriekš savstarpēji nepazīstami cilvēki, iepazīstinot ar savām idejām pārējos, saprot, ka līdzās viņiem ir līdzīgi domājoši, vai ar viņam

interesējošo lietu, priekšlikumu saistoši cilvēki, kas pēc tikšanās rada papildus jaunu kontaktu dibināšanu un sadarbību starp vietējiem iedzīvotājiem, kooperējoties interesējošo iniciatīvu apspriešanā un nākotnes realizēšanas iespējās. Šajos pasākumos arī iesaistās dažādu nozaru un profesiju iedzīvotāji, kam ir atšķirīgi redzējumi, bet tieši tas sniedz iespēju papildināt vienu otru, radot plašāku redzējumu par kopējo ainu un novada attīstības iespējām.

Kopumā šie pasākumi noritēja pozitīvā un nepiespiestā gaisotnē, ļaujot vietējiem iedzīvotājiem brīvi izteikties, uzdot jautājumus par sev interesējošām lietām gan Mārupes novada Domes pārstāvēm, gan arī "Pierīgas partnerības" pārstāvēm. Šie pasākumi ir orientēti uz sadarbības veicināšanu un zināšanu apmaiņu starp vietējiem iedzīvotājiem, kas beigās sniedz labumu plašākai sabiedrībai kopumā, kā, piemēram, Mārupes BMX trases izveide, kas pēc savas būtības ir sociālās uzņēmējdarbības piemērs, respektīvi, visi ienākumi tiek ieguldīti no jauna uzņēmuma tālākā darbībā. Kā uzsvēra projekta iniciators un realizētājs Guntis, tad šis projekts ieguva gan plašu sabiedrības atbalstu – Mārupes novada Dome, Pierīgas partnerības, Lauku atbalsta dienests un interesentu atbalstu tika realizēti daudzi projekti trases un sporta laukuma attīstībā. Kā zināms LEADER programma ir līdzfinansējums, respektīvi, projekta izmaksas netiek segtas pilnā apmērā. Tas nozīmē to, ka projekta iniciatoram ir jāspēj atlikušo izdevumu daļu segt pašam, tomēr šāda veida projekti, kas ir orientēti uz sabiedrību, ir atbalstāmi no Mārupes novada Domes. Konkrētā projekta ietvaros Mārupes novada Dome sedza nepieciešamo summu, tādējādi šis projekts iniciatoram nav izmaksājis pilnīgi neko, bet ieguvums ir milzīgs. Projekts ieguva arī plašu sabiedrības atbalstu – dažāda veida un apmēra ziedojumi, kam bija liela ietekme uz šī projekta izmaksu apmēru, kur līdzīga veida projekti Rīgā ir izmaksājuši līdz pat 6 reizēm vairāk.

Mārupes novada BMW sporta svētki Tīrainē

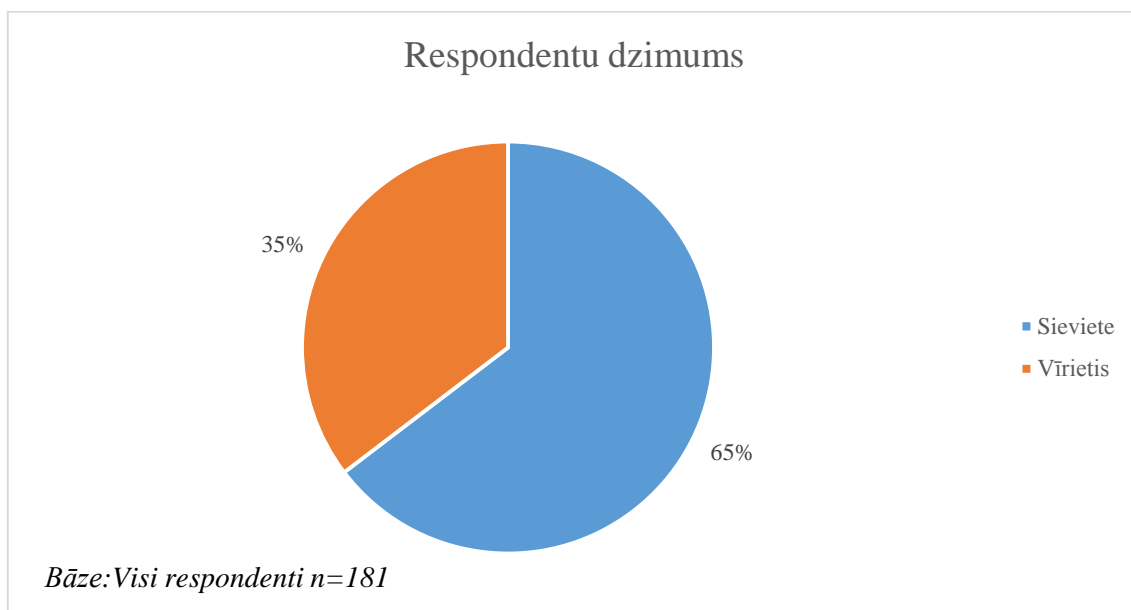
Mārupes sporta nedēļas ietvaros 25.aprīlī no pulksten 12.00 Mārupes BMX trasē norisinājās Mārupes novada BMX svētki. Dalībnieku vecums sacensībās nebija ierobežots. Iedzīvotāju atsaucība un dalība pasākumā bija ļoti laba. Pasākumā bija ieradušies arī apmeklētāji no citām pilsētām, kas tika noskaidrots anketēšanas laikā. Pirms pasākuma atklāšanas Lielās talkas ietvaros notika sporta kompleksa teritorijas uzkopšanas darbi, uz kuriem tika aicināts jebkurš. Tālāk norisinājās sacensības līdz plkst. 14:00. Sacensību laikā veicu arī ieradušos apmeklētāju anketēšanu. Anketēšanā piedalījās tie dalībnieki, kuri bija Mārupes novada iedzīvotāji. Kopumā ieguva 13 anketas. Pēc sacensībām un labāko braucēj apbalvošanas tika ceptas picas, kur iesaistījās gan sacensību dalībnieki, gan arī pasākuma organizatori. Savu roku picu gatavošanā varēja pielikt jebkurš interesents, kā arī bija iespējas nogaršot pašgatavotu zupu uz ugunsкура. Pārējiem apmeklētājiem bija iespējas visas dienas

garumā iesaistīties dažādas sporta aktivitātēs – basketbols, futbols, florbols, kā arī izmēģināt savus spēkus ielu vingrošanā. Pēc sacensībām interesentiem bija iespējas izbaudīt braucienu ar sacensību BMX pa trasi. Pasākums, manuprāt, kopumā bija ļoti labi noorganizēts, bija iespējams iesaistīties dažāda veida aktivitātes, bija skaidrs un saulains laiks, skanēja mūzikā, kas kopumā radīja patīkamu un sportisku svētku atmosfēru.

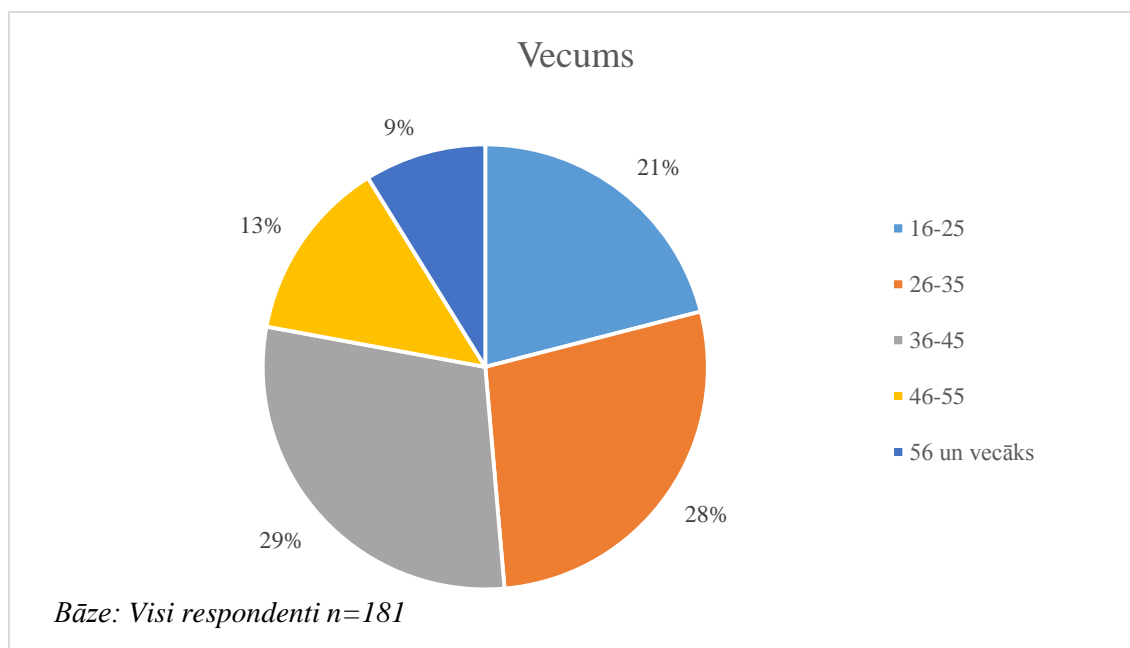
Mārupes aktīvās tūrisma sezonas atklāšanas svētki – Riteņbraukšana un tirdziņu apmeklēšana

4. maijs Mārupē bija aktīvās tūrisma sezonas atklāšana. Jau no plkst. 10:00 bija iespējams iegādāties Konrādu ielas skvērā mājražotāju un amatnieku produkciju. Plkst. 11:00 tika atklāts svinīgais velobrauciens līdz Jaunmārupei un atpakaļ. Maršruts kopumā bija 25 km garš. Maršrutā bija kopumā 3 apstāšanās vietās – zirgu stallis “Zirgzandeles”, veikborda un atpūtas parks “Mārupe Wake Park” un viesu nams “Jaunmārtiņi”. Braucēju drošībai tika nodrošināts vietējās pašvaldības policijas eskorts, norobežojot citus ceļu satiksmes dalībniekus, šķērsojot šosejas. Manuprāt, pasākumā bija ieradušies daudz interesentu, kā arī dažāda vecuma bērni, jaunieši, pieaugušie un seniori. Pasākuma organizēšanā bija iesaistījušies Mārupes novada Jauniešu Domes jaunieši, uzraugot un palīdzot brauciena dalībniekiem. Brauciena laikā bija izvēlētas trīs pieturas vietas. Pirmā bija zirgu stallis “Zirgzandeles”, kur staļļa īpašniece Sandra pastāstīja mums par savu stalli, zirgiem un iespējām doties izjādēs. Sandra uzsvēra, ka viņa pret zirgiem izturas ļoti gadīgi un rūpīgi. Šis stallis netiek orientēts uz sacensību zirgu trenēšanu. Interesentiem tiek piedāvāta apmācība, pēc kuras ir iespējas jau doties izjādēs ar zirgiem. Tas ir svarīgs priekšnoteikums, jo nepareiza jāšana var nodarīt lielu kaitējumu zirgam. Sandra norādīja, ka izjādes ar zirgu ir lieliska un pierādīta iespēja, kā veicināt savu labsajūtu un veselību. Mārupē ir vairāki zirgu staļļi, kas zināmā mērā var veidot Mārupes tēlu, sniedzot rekreācijas iespējas gan iedzīvotājiem, gan viesiem. Atpūtas brīdī bija iespēja aplūkot pārējos zirgus, kā arī tika sniegti paraugdemonstrējumi dažādiem zirgu iešanas un skriešanas ātrumiem. Lai gan ir arī iepriekš personīgi biju sēdies zirga mugurā, tomēr šāda veida ieskats un nianse nebiju dzirdējis. Kopumā teritorija ir ļoti labi iekārtota, ar atpūtas iespējām. Tālāk devāmies uz Jaunmārupes pusi ciemos pie “Mārupe Wake Park”. Ierodoties klātienē bija iespēja redzēt sportotāju dažāda veida paraugdemonstrējumus uz ūdens, kā arī iedzert siltu tēju un uzkost kādu cepumu. Tālāk ceļš veda uz viesu namu “Jaunmārtiņi”, kur bija iespēja nogaršot paštaisītu un svaigu skābeņu zupu, pirms došanās atpakaļ. Viesu nama “Jaunmārtiņi” pārstāvis sniedz ieskatu par viesu nama attīstību, kā arī iespējām atpūtai. Pēc jaukas pasēdēšanas un iestiprināšanās devāmies tālāk ceļā uz Mārupi. Kopumā maršruts bija interesants, kā arī izaicinošs, jo prasīja piepūli, lai iekļautos kopā ar pārējiem un tiktu līdz finišam. Brauciena beigās visi dalībnieki

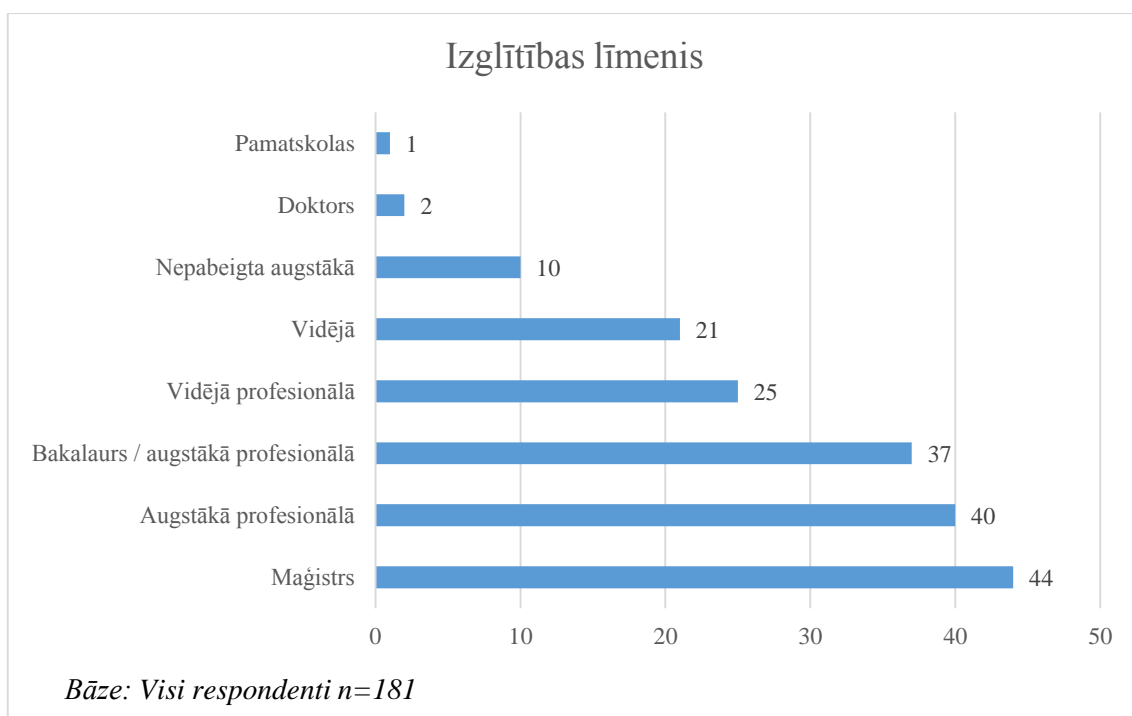
tika iemūžināti kopīgā foto, kā arī izdalītas piemiņas medaļiņas par braucienu. Pēc brauciena bija iespēja apmeklēt vietējo tirdziņu un iegādāties produkciju.

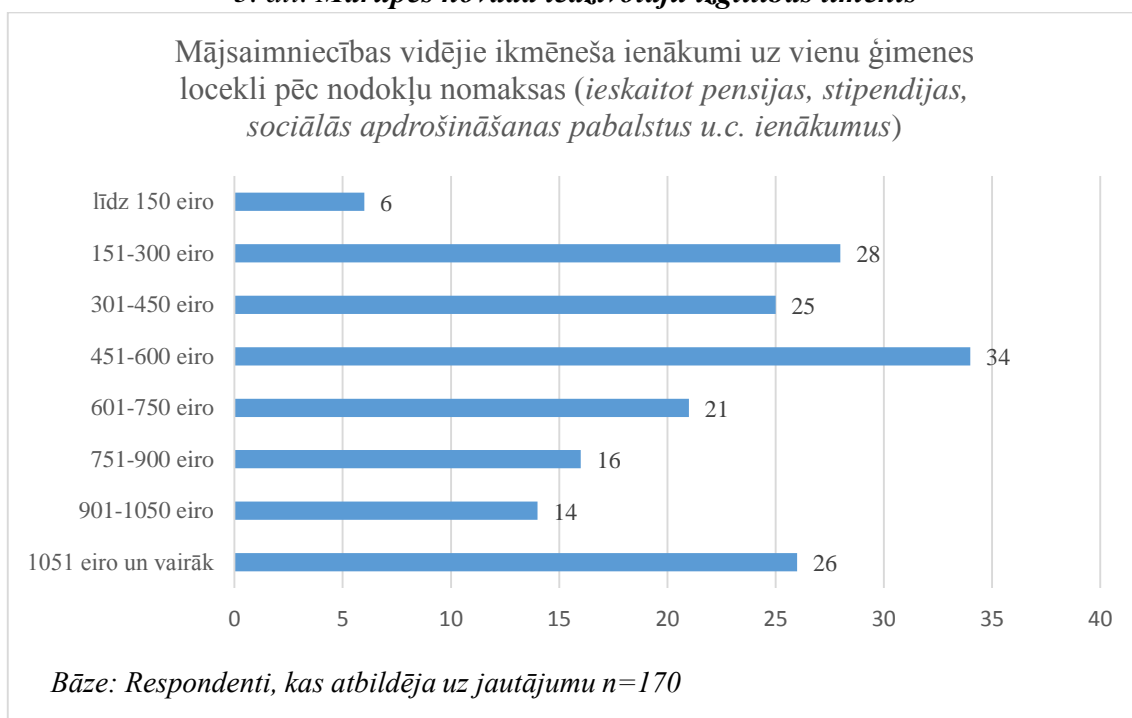
1. att. Respondentu dzimums

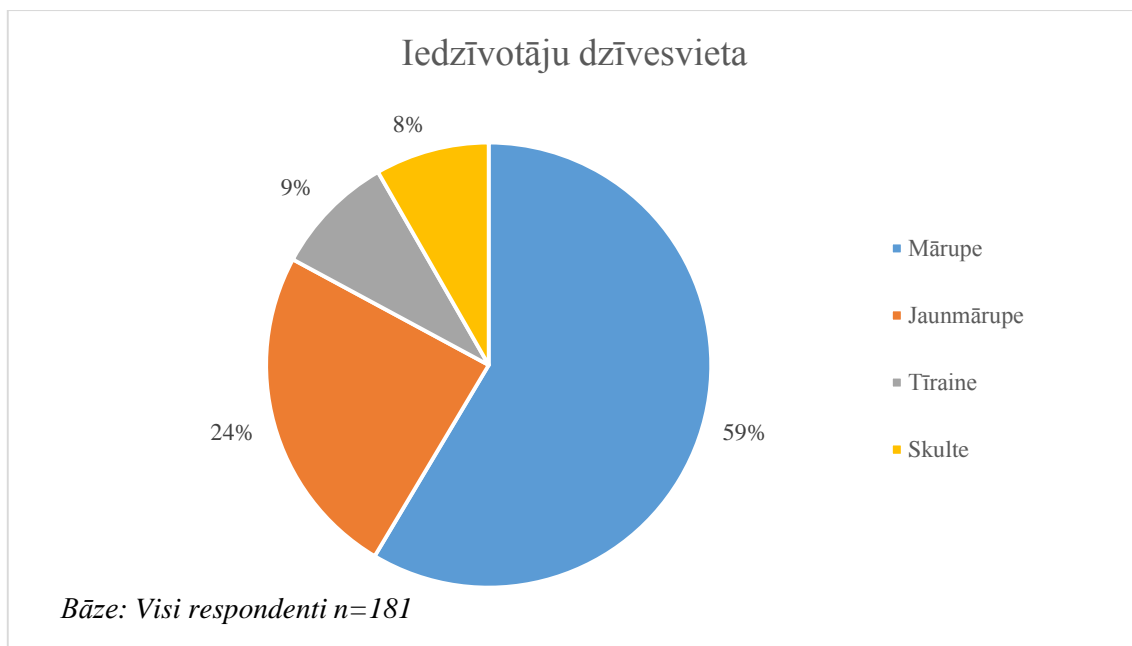
2. att. Mārupes novada iedzīvotāju vecums

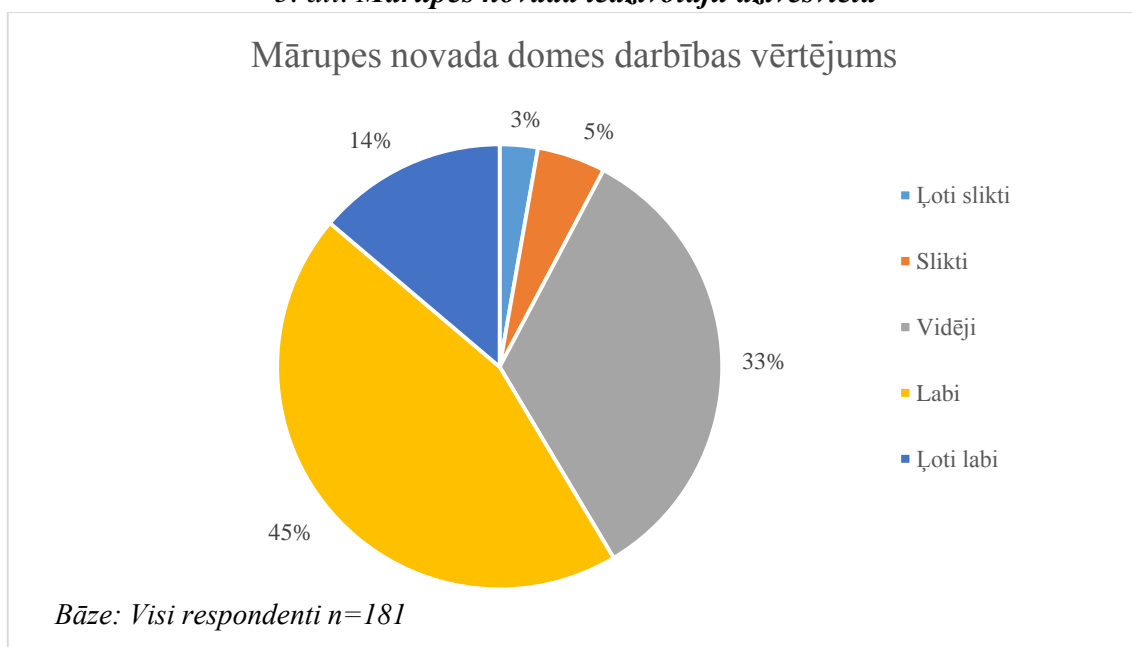
3. att. Mārupes novada iedzīvotāju izglītības līmenis

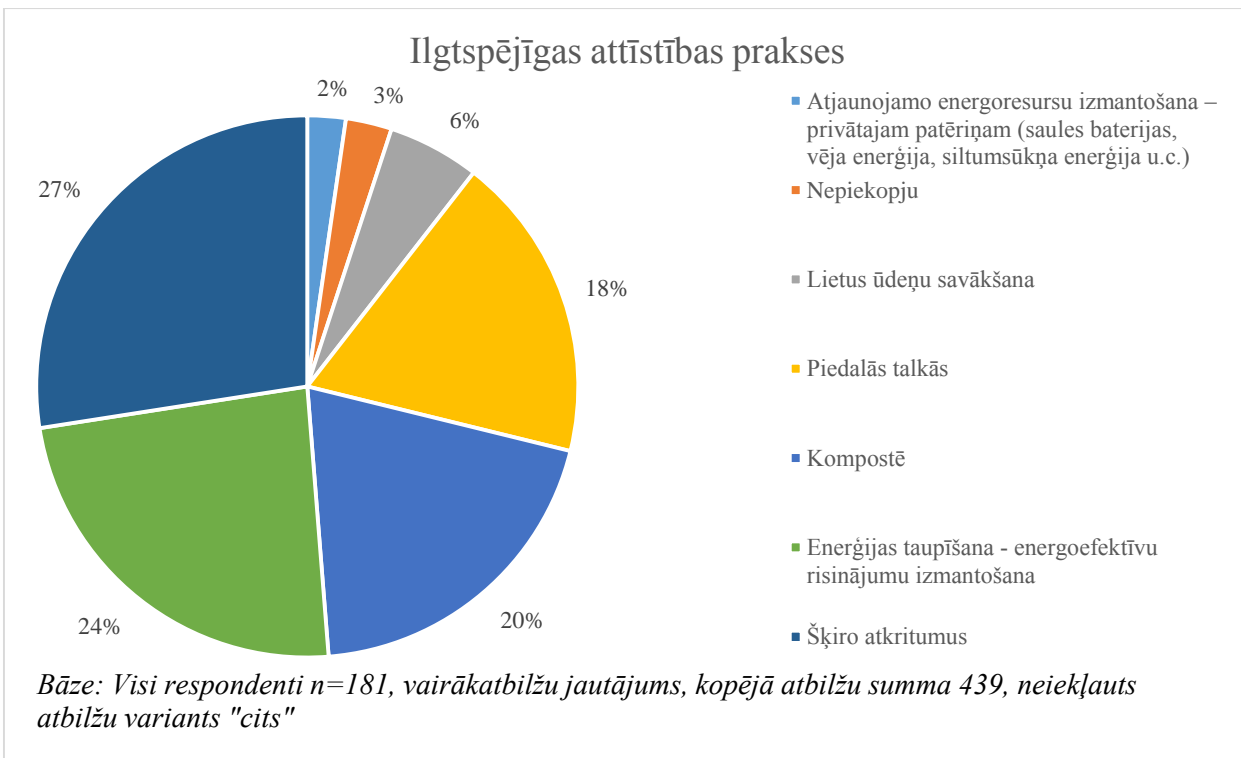
4. att. Mārupes novada iedzīvotāju mājsaimniecības vidējie ienākumi

5. att. Mārupes novada iedzīvotāju dzīvesvieta

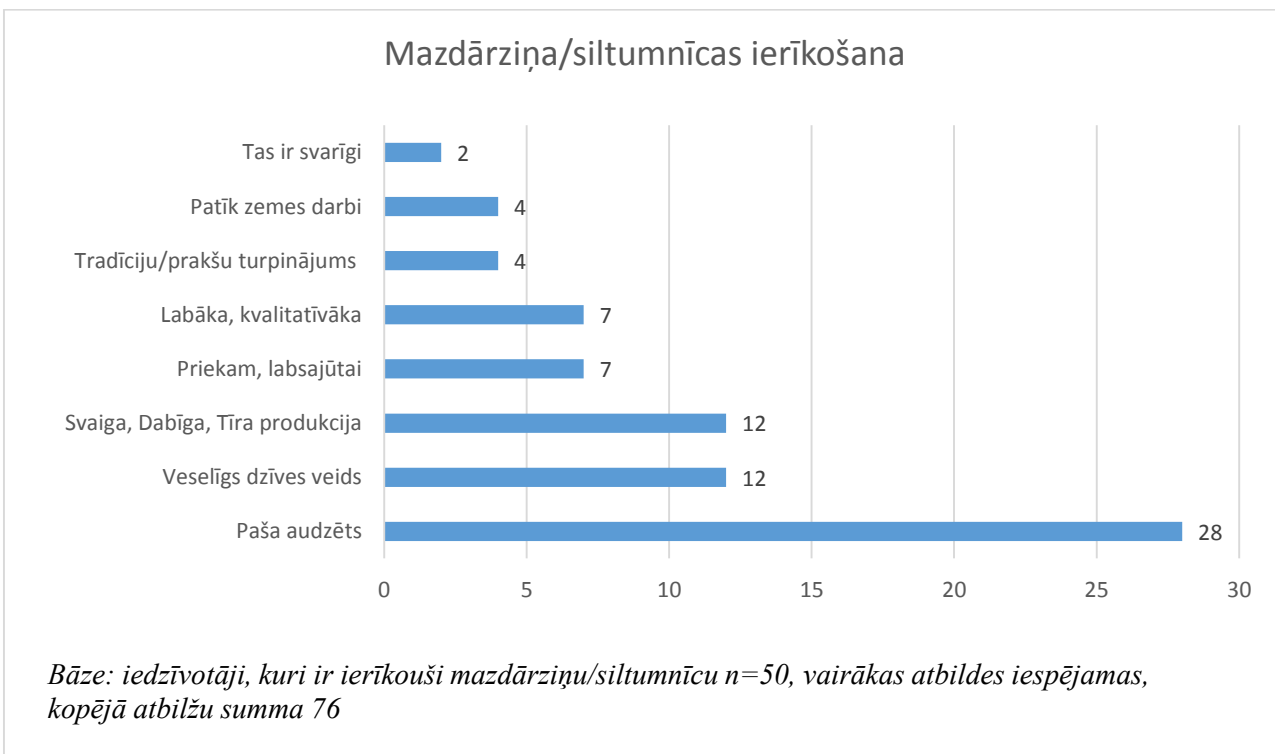
6. att. Mārupes novada iedzīvotāju vērtējums Mārupes novada domes darbībā novada attīstībā un pārvaldībā

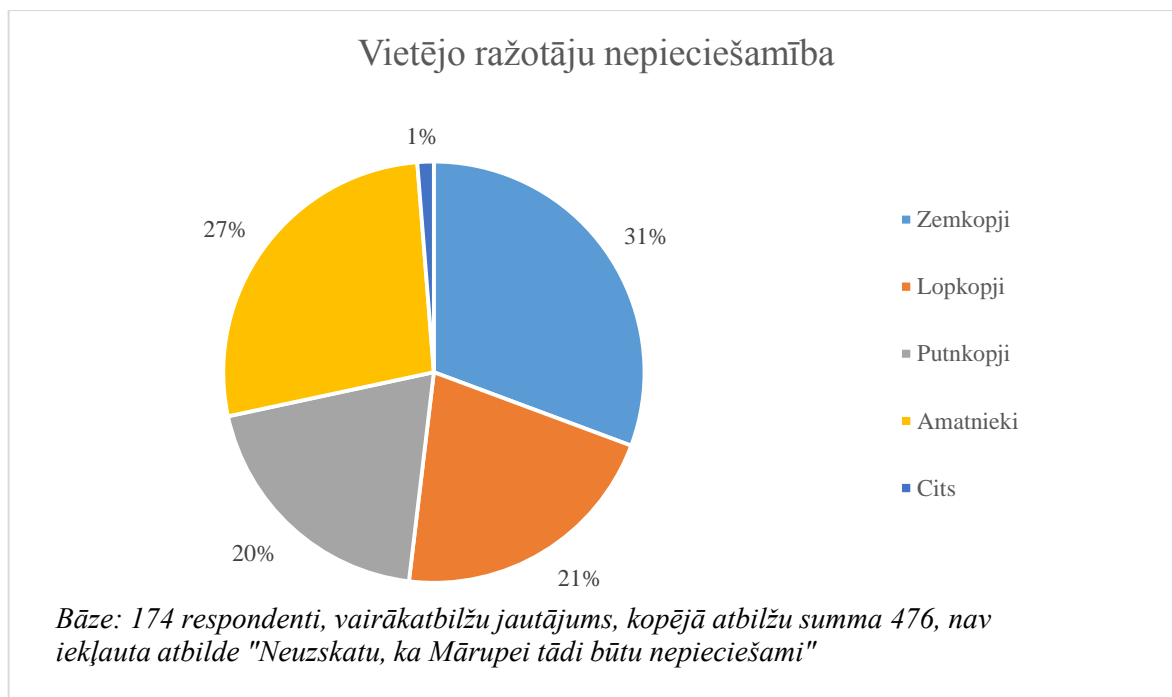
7. att. Mārupes novada iedzīvotāju piekoptās ilgtspējīgas attīstības prakses

Sniegto atbilžu “cits” saturiskā informācija, kopumā tikai 2 atbildes

- *piedalīšanās sabiedriskos projektos*
- *akas ūdens, spices ūdens dārza laistīšanai*

8. att. Privātmāju iedzīvotāju izvēles, ierīkot mazdārziņu/siltumnīcu, kritēriji

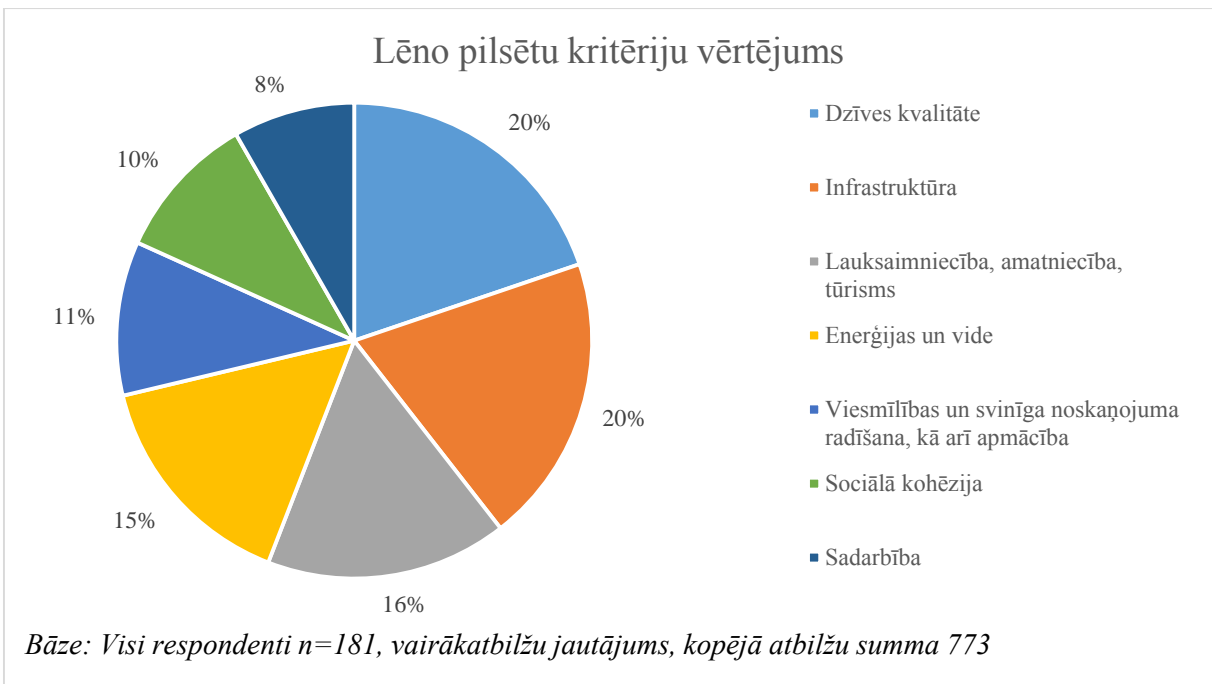
9. att. *Mārupes novada iedzīvotāju vērtējums vietējo ražotāju nepieciešamībā*

Sniegto atbilžu "Cits" saturiskā informācija

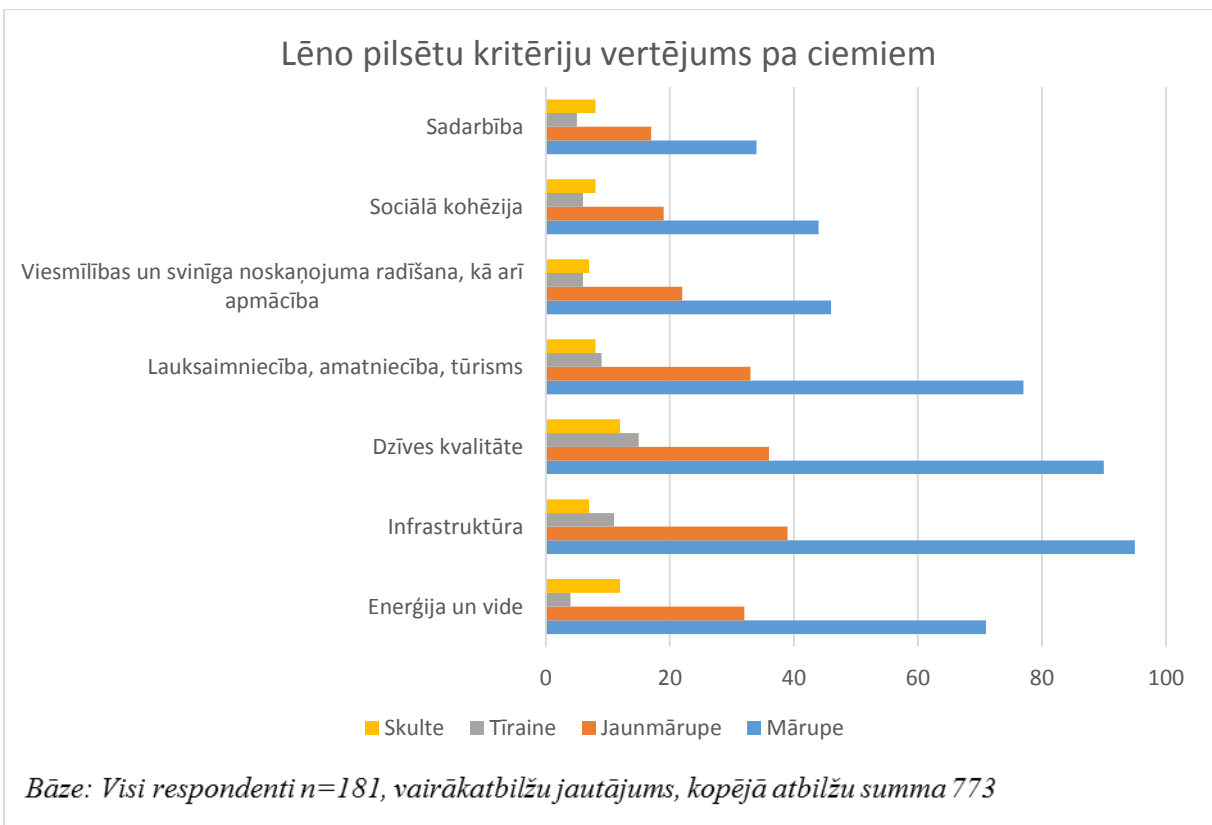
- *Rokdarbi*
- *Ražošana (konditoreja, ēdināšana)*
- *Pārtikas ražotāji*
- *Mājražotāji*

Mārupes novada iedzīvotāju, kuri neuzskatīja, ka Mārupē ir nepieciešami vietējie ražotāji, sniegtās atbildes.

- *Tāpat ir labi*
- *Nav nepieciešamība pēc tādiem, ja visur citur jau ir tādi*
- *Uztveru to kā Rīgas guļamrajonu. Neredzu tādas attīstības izstrādes redzējumu no Mārupes pašvaldības kas veicinātu LOĢISKU novada attīstību veiksmīgi nodalot komercdarbību, mājražošanu un dzīvesvietas.*
- *Mārupe ir piepilsēta, kaut gan dzīvoju te lielāko daļu mūža un mācījos vietējā skolā, īpaši neidentificējos ne ar teritoriju, ne vadību, ne citiem cilvēkiem. Šobrīd novads kļūst arvien industriālāks un vēlme veidot vietējās, maza mēroga ražotnes šķiet vairāk kā jokaina.*
- *Mārupe priekš manis ir atpūtas mājvieta.*

10. att. Mārupes novada iedzīvotāju vērtējums Lēno pilsētu dalībvalstu kritērijiem

11. att. Mārupes novada iedzīvotāju vērtējums Lēno pilsētu dalībvalstu kritērijiem pa ciemiem

Lēno Pilsētu dalībvalstu politiskie kritēriji pilsētu darbības un attīstības 7 politiskās jomas:

- Enerģijas un vide (*Vides kvalitātes uzlabošana – dažāda veida piesārņojuma avotu samazināšana un alternatīvo enerģijas resursu izmantojums*)
- Infrastruktūra (*Veidot veloceļu un ar to saistīto infrastruktūru*)

- Dzīves kvalitāte (*kvalitatīvas pilsētvides veidošana – veco ēku, ielu renovācija, barjeru noņemšana, rekreācijas un atpūtas vietu izveide –zaļās zonas, komunikāciju tīkla attīstība, tūrisma infrastruktūras izveide*)
- Lauksaimniecība, amatniecība, tūrisms (*Ekoloģiskās saimniekošanas attīstība, vietējās amatniecības produkcijas nozīmes uzsvēršana, tradīciju saglabāšana, vietējās produkcijas lietošana, tās nozīmes uzsvēršana, vietējo kulturālo pasākumu nozīmes celšana*)
- Viesmīlības un svinīga noskaņojuma radīšana, kā arī apmācība (*Viesmīlības radīšana, sabiedrības iesaistīšana, svarīgu administratīvo lēmumu pieņemšanā; apmācības sistēmas radīšana – veselīgs dzīvesveids, “Lēnās Pilsētas” tematika; “Lēno Pilsētu” logo izmantojums Mārupes vēstīs un mājaslapā*)
- Sociālā kohēzija (*Minoritāšu un citu mazākuma sociālo grupu saliedēšana/iekļaušana; Sociālo risku mazināšana – bezdarbs, izglītības iespējas, veselības aprūpe u.c.; Pilsoniskās sabiedrības veidošana – aktīva politiskā līdzdalība, kopienu asociācijas, jauniešu centru izveide*)
- Sadarbība (*Atbalsts “Lēno Pilsētu” kampaņām un aktivitātēm, sadarbība ar citām organizācijām aktualizējot dabīgus un tradicionālus ēdienus, atbalsts sadarbības projektos ar citām valstīm tās attīstībā un “Lēno pilsētu” filozofijas izplatīšanā*)

Kolmogorova-Smirnova kritērija aprēķins

Biežuma sadalījums

Vai Jūsu iniciatīva vai priekšlikums tika ņemta vērā, atbalstīta, realizēta?		Skaitis
Kā Jūs kopumā vērtējat Mārupes novada domes darbību novada attīstībā un pārvaldībā?	Jā	28
	Nē	21
	Kopumā	49

Test Statistics^a

		Kā Jūs kopumā vērtējat Mārupes novada domes darbību novada attīstībā un pārvaldībā?
Most Extreme Differences	Absolute	,357
	Positive	,000
	Negative	-,357
Kolmogorov-Smirnov Z		1,237
Asymp. Sig. (2-tailed)		,094

a. Grouping Variable: Vai Jūsu iniciatīva vai priekšlikums tika ņemta vērā, atbalstīta, realizēta?

Mak Nemara testa aprēķins 1. un 2. jautājums.

Krustojumtabula

	Vai Jūs pēdējā gada laikā esat ierosinājis kādu priekšlikumu vai iniciatīvu, kādā ar Mārupes novadu saistītu darbības vai attīstības sfēru?		Kopā
	Jā	Nē	
Vai Jūs līdzdarbojaties kādā ar Mārupes novadu saistītā biedrībā, interešu klubā, kolektīvā utml.?	Jā 34,3%	Nē 65,7%	100,0%
	Nē 22,8%	Nē 77,2%	100,0%
Kopā	27,1%	72,9%	100,0%

HĪ kvadrāta aprēķins

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	2,837 ^a	1	,092		
Continuity Correction ^b	2,284	1	,131		
Likelihood Ratio	2,789	1	,095		
Fisher's Exact Test				,119	,066
Linear-by-Linear Association	2,822	1	,093		
McNemar Test				,041 ^c	
N of Valid Cases	181				

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 18,14.

b. Computed only for a 2x2 table

c. Binomial distribution used.

Mak Nemara testa aprēķins 2. un 3. jautājums.

Krustojumtabula

		Vai Jūs pēdējā gada laikā esat ierosinājis kādu priekšlikumu vai iniciatīvu, kādā ar Mārupes novadu saistītu darbības vai attīstības sfēru?		Kopā
		Jā	Nē	
Vai Jūs pēdējā gada laikā esat iesaistījies Mārupes novada svarīgu lēmumu apspriešanā, piemēram, sabiedriskās apspriedēs?	Jā	48,0%	52,0%	100,0%
	Nē	12,3%	87,7%	100,0%
Kopā		27,1%	72,9%	100,0%

Hī kvadrāta aprēķins

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	28,411 ^a	1	,000		
Continuity Correction ^b	26,630	1	,000		
Likelihood Ratio	28,649	1	,000		
Fisher's Exact Test				,000	,000
Linear-by-Linear Association	28,254	1	,000		
McNemar Test				,000 ^c	
N of Valid Cases	181				

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 20,30.

b. Computed only for a 2x2 table

c. Binomial distribution used.

Krustojumtabula iedzīvotāju vecums un iesaistīšanas novada politiskajā dzīvē

Krustojumtabula

		Vai Jūs pēdējā gada laikā esat iesaistījies Mārupes novada svarīgu lēmumu apspriešanā, piemēram, sabiedriskās apspriedēs?		Kopā
		Jā	Nē	
Vecums rec 4	16-25	26,3%	73,7%	100,0%
	26-35	36,0%	64,0%	100,0%
	36-45	43,4%	56,6%	100,0%
	46 un vecāks	60,0%	40,0%	100,0%
Kopā		41,4%	58,6%	100,0%

Hī kvadrāta aprēķins

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,953 ^a	3	,019
Likelihood Ratio	10,053	3	,018
Linear-by-Linear Association	9,537	1	,002
N of Valid Cases	181		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 15,75.

Krustojumtabula iedzīvotāju vecums un iniciatīvas vai priekšlikuma ierosināšana

Krustojumtabula

		Vai Jūs pēdējā gada laikā esat ierosinājis kādu priekšlikumu vai iniciatīvu, kādā ar Mārupes novadu saistītu darbības vai attīstības sfēru?		Kopā
		Jā	Nē	
Vecums rec 4	16-25	15,8%	84,2%	100,0%
	26-35	28,0%	72,0%	100,0%
	36-45	20,8%	79,2%	100,0%
	46 un vecāks	45,0%	55,0%	100,0%
Kopā		27,1%	72,9%	100,0%

HĪ kvadrāta aprēķins

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,055 ^a	3	,018
Likelihood Ratio	9,770	3	,021
Linear-by-Linear Association	5,848	1	,016
N of Valid Cases	181		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 10,29.

Mak Nemara testa aprēķins 7. un 8. jautājums.

Krustojumtabula

		Vai pēdējā gada laikā esat iegādājies Mārupes novada vietējo ražotāju produkciju?		Total
		Jā	Nē	
Vai Jūs zināt kādus Mārupes novada vietējos amatniekus, lauksaimniekus?	Jā	90,3%	9,7%	100,0%
	Nē	53,2%	46,8%	100,0%
Total		80,7%	19,3%	100,0%

Hī kvadrāta aprēķins

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	30,717 ^a	1	,000		
Continuity Correction ^b	28,384	1	,000		
Likelihood Ratio	27,453	1	,000		
Fisher's Exact Test				,000	,000
Linear-by-Linear Association	30,547	1	,000		
McNemar Test				,073 ^c	
N of Valid Cases	181				

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 9,09.

b. Computed only for a 2x2 table

c. Binomial distribution used.

Izveidotie saturiskie kodi 16. jautājuma – “Kāpēc izvēlējāties ierīkot?”, sniegtajām saturiskajām atbildēm:

- Paša audzēts – kods tika izmantots, lai ietvertu tās iedzīvotāju atbildes, kuri ir norādījuši paša audzētas pārtikas nozīmi
- Veselīgs dzīves veids - kods tika izmantots, lai ietvertu tās iedzīvotāju atbildes, kuri norādīja uz dzīves stila praksi, izglītojošo ēdiena funkciju
- Tradīciju/prakšu turpinājums - kods tika izmantots, lai ietvertu tās iedzīvotāju atbildes, kuri norādīja uz agrāko laiku tradīciju, prakšu turpināšanu
- Svaiga, Dabīga, Tīra produkcija - kods tika izmantots, lai ietvertu tās iedzīvotāju atbildes, kurās tika norādīts uz šāda veida pārtikas īpašībām
- Labāka, kvalitatīvāka - kods tika izmantots, lai ietvertu tās iedzīvotāju atbildes, kurās iezīmējās šādas pārtikas audzēšanas veids, respektīvi, netiek izmantotas ķimikālijas, nitrāti, ĢMO u.c.
- Tas ir svarīgi - kods tika izmantots, lai ietvertu tās iedzīvotāju atbildes, kurās tika norādīts uz nepieciešamību pēc šāda veida pārtikas
- Priekam, labsajūtai - kods tika izmantots, lai ietvertu tās iedzīvotāju atbildes, kuri norādīja, ka šāda veida pārtikas pozitīvo ietekmi uz cilvēka garastāvokli
- Patīk zemes darbi - kods tika izmantots, lai ietvertu tās iedzīvotāju atbildes, kuri norādīja, ka viņiem šāda veida lauksaimnieciskā darbība ir tīkama.

Mārupes novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2026.gadam

Galvenās novada attīstības vadlīnijas

1. Saglabāt vēsturiski izveidoto mozaīkveida apbūves struktūru, kas nodrošina pilsētas vides un dabas vides līdzāspastāvēšanu, saglabājamas lauku apbūves iezīmes.
2. Neveidot jaunas apbūves teritorijas esošo dabas teritoriju vietā.
3. Cenu tīreli saglabāt kā dabas liegumu, veidot izzinošas takas un putnu vērošanas vietas
4. Medemu purvu veidot kā dabas parku novada un reģiona iedzīvotāju un viesu atpūtai un rekreācijai.
5. Nodrošināmas aktīvās atpūtas un sporta iespējas, veicināma esošo aktīvās atpūtas un sporta objektu attīstība. Papildinot ar atbilstošu infrastruktūru, veidojami jauni aktīvās atpūtas un sporta objekti.
6. Apdzīvotās vietās veidot ikdienas atpūtas vietas.

Mārupes pašvaldības 2013.gada publiskais pārskats**Mārupes novadā ir noteikti šādi stratēģiskie mērķi:**

- I. Prasmīgi, radoši, labklājīgi un sabiedriski aktīvi cilvēki;
- II. Sasniedzamība, mobilitāte, kvalitatīva infrastruktūra un sakopta vide;
- III. Ekonomiskā vide tradicionālo un inovatīvo nozaru attīstībai.

Ilgttermiņa prioritāte: Kvalitatīva un harmoniski attīstīta vide iedzīvotājiem, biznesam un atpūtai.

Vidēja termiņa prioritātes:

VP1: Ģimene, bērni, jaunieši un seniori. Prioritātes mērķis ir nodrošināt visiem novada iedzīvotājiem kvalitatīvus un daudzpusīgus izglītības, sporta, sociālos, kultūras un citu publiskos pakalpojumus.

VP2: Ilgtspējīga dzīves vide. Prioritātes mērķis ir veidot kvalitatīvu dzīves vidi, nodrošinot dabas vides ilgtspēju un sniedzot drošības sajūtu novada iedzīvotājiem.

VP3: Uzņēmējdarbības attīstība. Prioritātes mērķis ir veicināt nacionālas un reģionālas nozīmes ekonomiskās attīstības projektu piesaisti novada teritorijai un nodrošināt labvēlīgu uzņēmējdarbības vidi vietējiem uzņēmumiem.

VP4: Novada un ciemu sasniedzamība un pieejamība. Prioritātes mērķis ir nodrošināt novada un tā ciemu sasniedzamību, uzlabojot satiksmes drošību un attīstot novada sabiedrisko transportu un uzlabojot satiksmi ar Rīgu.

Horizontālā prioritāte: Procesu vadība un sadarbība. Horizontālās prioritātes mērķis ir novadā veidot efektīvu pārvaldi un sekmēt kvalitatīvu pakalpojumu pieejamību

Mārupes pašvaldības 2012.gada publiskais pārskats

Mārupes pašvaldības darbības virzieni un mērķi noteikti Mārupes pagasta attīstības stratēģijā līdz 2014.gadam un 2003.gada 10.septembrī apstiprinātās Mārupes pagasta attīstības programmā un Mārupes novada teritorijas plānojumā 2002. – 2014.gadam.

1. Novada kopējā ceļu tīkla un transporta shēmas attīstība: transporta sistēmas optimizācija lai nodrošinātu novada kopēju funkcionēšanu (jaunu ielu un ceļu izbūve, esošo paplašināšana) - satiksmes organizēšana sadarbībā ar Rīgas pilsētu un reģionu - sabiedriskā transporta maršrutu optimizācija - esošā transporta infrastruktūras uzlabošana, nodrošinot piekļuvi visiem infrastruktūras objektiem un dzīvojamām vienībām - novada ceļu un ielu regulāra inventarizācija - melnā seguma autoceļu īpatsvara pieaugums novada teritorijā - lielāko apdzīvoto vietu sasaiste savā starpā, attīstot sabiedriskā transporta maršrutus un uzlabojot ceļu kvalitāti - smagā transporta tranzīta plūsmas novirzīšana cauri Mārupes novada teritorijai pa apvedceļu Babīte-Salaspils - labvēlīgu apstākļu radīšana dzelzceļa transporta izmantošanai pēc iespējas lielākam Mārupes novada iedzīvotāju skaitam izmantojot Tīraines pieturas atrašanās vietu, regulāro vilcienu satiksmi un samērā nelielo laika patēriņu nokļūšanai Rīgas pilsētas centrā

2. Mārupes novada izglītības iestāžu attīstība: kvalitatīvas konkurētspējīgas izglītības iespēju nodrošināšana Mārupes novada iedzīvotājiem. Izglītības uzlabošanai jāaptver visas iedzīvotāju grupas - pirmskolas vecuma bērnu izglītošana, vispārējā izglītība un pieaugušo izglītības programmu īstenošana atbilstoši iedzīvotāju interesēm, uzņēmējdarbības attīstības un darba tirgus vajadzībām - Mārupes novada pašvaldība risina izglītības jautājumus visā tās administratīvajā teritorijā. - izglītības iestāžu optimāla modeļa izveide, kas nodrošina kvalitatīvas izglītības pieejamību, sabalansētu un efektīvu finanšu līdzekļu sadalījumu

3. Uzņēmējdarbības vides attīstība, investoru, finanšu resursu un kvalificēta darbaspēka piesaiste: jaunu uzņēmumu veidošanās sekmēšana, piesaistot kvalitatīvu darbaspēku tieši no Mārupes novada iedzīvotāju vidus - uzņēmumu, kuru specializācija saistīta ar ne tik augstas kvalifikācijas speciālistu nodarbināšanu, attīstība - jaunu savrupmāju teritoriju veidošana, kas tieši ietekmē kvalitatīva darbaspēka ieplūšanu novada teritorijā - prioritārais lauksaimniecības virziens ir intensīva zemes izmantošana, arī turpmāk attīstot tādas nozares, kā lopkopība, dārzenkopība un augkopība - augsto tehnoloģisko uzņēmumu izvietošana novada teritorijā (lidostas apkārtnē) - darījumu teritoriju attīstība gar galvenajām maģistrālēm (K.Ulmaņa gatve, Jūrmalas apvedceļš, ceļš P-132 (Mārupe-Jaunmārupe))

4. Komunālo pakalpojumu un inženierapgādes sistēmu attīstība: novada iedzīvotāju nodrošināšana ar kvalitatīviem un pieejamiem komunāliem pakalpojumiem, kvalitatīvu dzeramo ūdeni, regulāru karstā ūdens padevi, sadzīves atkritumu izvešanu - AS „Mārupes komunālie pakalpojumi” attīstība - privātmāju nodrošināšana ar pieslēgšanos vienotam kanalizācijas tīklam vai lokālām attīrīšanas iekārtām - meliorācijas sistēmu saglabāšana vai pārkārtošana apbūves vajadzībām - jaunbūvējamo ciemu nodrošināšana ar kopēju inženierapgādes sistēmu (ūdensvads, kanalizācijas sistēma) - iedzīvotāju nodrošināšana ar centralizētu gāzes padevi pēc iespējas plašākā Mārupes novada teritorijā – telekomunikāciju attīstības veicināšana-mobilo sakaru pārklājuma uzlabošana, interneta pieslēguma pieejamība visā Mārupes pagasta teritorijā

5. Sociālās palīdzības un veselības aprūpes sistēmas attīstība. Drošība. Garantēt sociālo aizsardzību iedzīvotājiem, kas nespēj nodrošināt sevi vai pārvarēt īpašas dzīves grūtības, nesaņem no ģimenes pietiekamu palīdzību, kā arī nesaņem nepieciešamo atbalstu no sociālās apdrošināšanas sistēmas - garantēt personu sociālās tiesības un to realizāciju dzīvē sniedzot drošības sajūtu - sociālās palīdzības sistēmas attīstība, kas uzlabotu trūkumā un krīzes situācijā nonākušo cilvēku dzīves apstākļus. Galvenajiem sociālās aprūpes darbības virzieniem jānodrošina: sociāli mazaizsargātajiem iedzīvotājiem pakalpojumus un rehabilitācijas iespējas tuvu dzīves vietai optimizēti pašvaldības budžeta izdevumi sociālajai aprūpei izveidots sociālās palīdzības modelis, kas garantē ātru un efektīvu personu integrāciju sabiedrības sociālajā un ekonomiskajā dzīvē attīstītas alternatīvās aprūpes formas - primārās veselības aprūpes sistēmas uzlabošana novada teritorijā, iedzīvotājiem nodrošinot pēc iespējas vairāk pakalpojumu novada teritorijā, privātpakalpojumu attīstība - sadarbība ar valsts policiju sabiedriskās kārtības nodrošināšanai novada teritorijā - municipālās policijas izveide

6. Kultūras, rekreācijas, sporta un tūrisma infrastruktūras attīstība: iedzīvotāju nodrošināšana ar kultūras un mākslas pieejamību, veidojot katrā ciemā kultūras centru - aktīvas sabiedriskās dzīves veicināšana, nodrošinot ar saturīgām un interesantām brīvā laika pavadīšanas iespējām - veselīga dzīvesveida veicināšana, dažādu sporta pasākumu organizēšana, akciju organizēšana izglītības iestādēs, iedzīvotāju informēšana - sporta būvju un aktīvās atpūtas centru attīstība pagastā, izmantojot Rīgas tuvumu, neapbūvētās zemju platības -aktīvā tūrisma attīstība novada teritorijā, dabas taku izveide Cenas tīrelī un citur, sadarbojoties ar Olaines novadu, velotūrisma maršrutu attīstība

7. Novada atkritumu saimniecības optimāla modeļa izveide: Mārupes novada teritorijas atkritumu saimniecības iekļaušanās vienotā atkritumu savākšanas un apsaimniekošanas sistēmā. Mārupes novada teritorijā esošās izgāztuves slēgšana atbilstoši termiņiem, ko nosaka attiecīgā vides pārvalde, teritorijas rekultivācija, izstrādājot projektu un izveidojot monitoringu.

Veidot šķirotu atkritumu savākšanu un nolietotās sadzīves tehnikas demontāžu un utilizāciju, kā arī zaļo (parku un dārzu) atkritumu un būvatkritumu apstrādi -saistošo noteikumu izstrāde Mārupes novada sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmas sakārtošanai -atkritumu izvešanas maršrutu pilnveidošana, lai pārklātu visu Mārupes novada teritoriju un nodrošinātu regulāru un kvalitatīvu pakalpojuma sniegšanu

8. Pasākumi lidostas piesārņojuma un trokšņa ietekmes uz vidi pieguļošo zemes gabalu vērtības krišanas samazināšanai vai novēršanai: lidostas trokšņu zonā attīstāmas darījumu teritorijas, kurās esošajiem uzņēmumiem lidostas radītais trokšņu līmenis nerada šķēršļus uzņēmumu darbībai un attīstībai - VAS „Starptautiskā lidosta „Rīga” teritorijas attīstības programmā paredzēts: lidostai pieguļošajā teritorijā rezervēt vietu autostāvvietām, kur vienlaicīgi var izvietoties līdz 2000 automašīnām, viesnīcas būvniecībai, tirdzniecības vietām, aviācijas publiskajiem pasākumiem, pasta ēkas būvniecībai, aviācijas muzeja izveidei, mazās aviācijas centram. Attīstāmās teritorijas gaisa kravu glabāšanai un apstrādei muitas zonā

9. Mārupes novada pārvaldes sistēmu pilnveidošana un attīstība: Mārupes novada padomes iekšējā darbības modeļa pilnveidošana -sabiedrisko attiecību veidošana, iedzīvotāju regulāra informēšana par pieņemtajiem lēmumiem un procesiem, kas ietekmē iedzīvotājus un uzņēmējus

10. Apdzīvoto vietu plānošana, vides aizsardzība: dzīvojamā fonda attīstība, jaunu mājokļu celtniecība - jaunu uzņēmumu veidošanās, darījumu teritoriju zonu attīstība -konkrētas attīstības virzienu noteikšana apdzīvotās teritorijās - graustu apzināšana un likvidēšana - piesārņoto teritoriju rekultivācija

ENERGY AND ENVIRONMENTAL POLICY

- 1.1 Air quality conservation *
- 1.2 Water quality conservation *
- 1.3 Drinking water consumption of residents
- 1.4 Urban solid separate waste collection *
- 1.5 Industrial and domestic composting
- 1.6 Purification of sewage disposal *
- 1.7 Energy saving in buildings and public systems
- 1.8 Public energy production from renewable sources
- 1.9 Reduction of visual pollution, traffic noise
- 1.10 Reduction of public light pollution *
- 1.11 Electrical energy consumption of resident families
- 1.12 Conservation of biodiversity

INFRASTRUCTURE POLICIES

- 2.1 Efficient cycle paths connected to public buildings
- 2.2 Length (in kms) of the urban cycle paths created over the total of kms of urban roads *
- 2.3 Bicycle parking in interchange zones
- 2.4 Planning of ecomobility as an alternative to private cars *
- 2.5 Removal of architectural barriers *
- 2.6 Initiatives for family life and pregnant women *
- 2.7 Verified accessibility to medical services
- 2.8 “Sustainable” distribution of merchandise in urban centres
- 2.9 Percentage of residents that commutes daily to work in another town *

QUALITY OF URBAN LIFE POLICIES

- 3.1 Planning for urban resilience **
- 3.2 Interventions of recovery and increasing the value of civic centres (street furniture, tourist signs, aerals, urban landscape mitigation conservation *)
- 3.3 Recovery/creation of social green areas with productive plants and/or fruit trees **
- 3.4 Urban livableness (“ house-work, nursery, company hours etc)
- 3.5 Requalification and reuse of marginal areas *
- 3.6 Use of ict in the development of interactive services for citizens and tourists *
- 3.7 Service desk for sustainable architecture (bioarchitecture etc) *
- 3.8 Cable network city (fibre optics, wireless) *

- 3.9 Monitoring and reduction of pollutants (noise, electrical systems etc) *
- 3.10 Development of telecommuting
- 3.11 Promotion of private sustainable urban planning (passivhouse, mater. constructin, etc.)
- 3.12 Promotion of social infrastructure (time based currency, free cycling projects etc)
- 3.13 Promotion of public sustainable urban planning (passivhouse, mater. construction, etc.) *
- 3.14 Recovery/creation of productive green areas with productive plants and/or of fruit within the urban perimeter **
- 3.15 Creation of spaces for the commercialization of local products *
- 3.16 Protection /increasing value of workshops- creation of natural shopping centres *
- 3.17 Metre cubes of cement (net infrastructures) in green urban areas

AGRICULTURAL, TURISTIC AND ARTISAN POLICIES

- 4.1 Development of agro-ecology **
- 4.2 Protection of handmade and labelled artisan production, (certified, museums of culture, etc) *
- 4.3 Increasing the value of working techniques and traditional crafts *
- 4.4 Increasing the value of rural areas (greater accessibility to resident services) *
- 4.5 Use of local products, if possible organic, in comunal public restaurants (school canteens etc) *
- 4.6 Education of flavours and promoting hte use of local products, if possible organic in the catering industry and private consumption *
- 4.7 Conservation and increasing the value of local cultural events *
- 4.8 Additional hotel capacity (beds/residents per year) *
- 4.9 Prohibiting the use of gmo in agriculture
- 4.10 New ideas for inforcing plans concerning land settlements previously used for agriculture

POLICIES FOR HOSPITALITY, AWARENESS AND TRAINING

- 5.1 Good welcome (training of people in charge, signs, suitable infrastructure and hours) *
- 5.2 Increasing awareness of operators and traders (transparency of offers and practised prices, clear visibility of tariffs) *
- 5.3 Availability of “slow” itineraries (printed, web etc)
- 5.4 Adoption of active techniques suitable for launching bottom-up processes in the more important administrative decisions
- 5.5 Permanent training of trainers and /or administrators and employees on cittaslow slow themes **
- 5.6 Health education (battle against obesity, diabetes etc)

- 5.7 Systematic and permanence information for the citizens regarding the meaning of cittaslow (even pre-emptively on adherence) *
- 5.8 Active presence of associations operating with the administration on cittaslow themes
- 5.9 Support for cittaslow campaigns *
- 5.10 Insertion/use of cittaslow logo on headed paper and website *

SOCIAL COHESION

- 6.1 Minorities discriminated
- 6.2 Enclave / neighbours
- 6.3 Integration of disable people
- 6.4 Children care
- 6.5 Youth condition
- 6.6 Poverty
- 6.7 Community association
- 6.8 Multicultural integration
- 6.9 Political participation
- 6.10 Public housing
- 6.11 The existence of youth activity areas, and a youth center

PARTNERSHIPS

- 7.1 Support for Cittaslow campaigns and activity
- 7.2 Collaboration with other organizations promoting natural and traditional food
- 7.3 Support for twinning projects and cooperation for the development of developing countries covering also the spread philosophies of cittaslow

*= Obligatory requirement

**= Perspective requirements

Uzņēmējs/iedzīvotājs – Ilona

Intervijas transkripts ar uzņēmuma Rev.eko vadītāju Ilonu. Intervija notika 1.04. plkst. 9:00 kafejnīcā “Servus Plus”, Mārupe. Intervijas ilgums 52 min.

Iepazīstinu ar sevi, sniedzu ieskatu par savu darbu. Iesāk runāt Ilona.

Ilona: Es domāju Latvijā varētu būt zināma problēma, ar to, ja mēs skatāmies, kā notiek citās Eiropas valstīs.. un, proti, latvietis pēc savas būtības nav tāds, kurš būtu gatavs kooperēties un ļoti vēlētos.. biedroties, čupoties, mainīties.. Tas viss bija iespējams.. Tas vairāk bija krīzes laikos. Tad cilvēki sāk kooperēties, aizdot viens otram, pieskatīt bērnus, saimniecību, Tu man kartupeļus es Tev cūkgaļu. Nu pieņemsim, tas no tā primitīviem skatījumiem, bet tik līdz cilvēkam kā latvietim tas vairs nav vajadzīgs.. Kā drošība ir rokās, es domāju.. Tas pēc varbūtībām, viensētniekam tas ir liels izaicinājums. Mūsu valstī tas ir liels izaicinājums. Tas ir mans viedoklis. Bet man ir liels prieks par to, ka latvietis aizvien vairāk sāk braukt pa pasauli un pēc tā trakā skrējiena murga, kāds ir sācies no 90 gadiem līdz mūsdienām.. arī biznesā to var redzēt, ir iestājies kaut kāds – Nu kad tad mēs dzīvosim, nu kad tad mēs dzīvosim?, gribas vidi, gribās, lai bērniem būtu laba vide, vis jau ir baigi forši, kad tādas lietas notiek un kad Tu pats pacel. Par to iespējams vairāk ir jāsāk runāt. Es domāju, ka viss sākas no indivīda paša, no viņas vēlmes, kā viņš vēlās dzīvot, katram ir izvēle, ko mēs pārkam, un šeit pat nav nekāda sakara ar naudu, ar bagātību. Te ir izvēle – Es izvēlos izmantot lietu, kas nav kaitīga videi, es izvēlos lietu, kas nekaitē man. Un tā tas ir.. To var redzēt no Kalnciema tirdziņiem, Miera ielā un tādām lietām.

Par mūsu uzņēmumu runājot..

Jānis: Jā.. Varbūt pirms turpināt tālāk, varētu pateikt kāds Jums ir uzvārds.

Ilona: Ignatenko, uzņēmuma Rev.eko valdes priekšsēdētāja. Mēs uzņēmuma nodarbojamies ar uzkopšanas servisu un mums aizvien aktuālāks jautājums paliek.. Tas viss sākas jau pirms .. principā, kad sākam domāt par saviem darbiniekiem, proti, par līdzekļiem. Kādas tīrīšanas līdzekļus mēs lietojam, kā tas atsaucas uz mūsu darbiniekiem, jo pat tādi nekaitīgi līdzekļi kā, Ajax, Fairy, viņš ir brīnišķīgs tīrīšanas līdzeklis, starp citu maz uzkopēja noslēpums ar Fairy var tīrīt visu, viņu var izmantot arī logu mazgāšanai, vēl labāks, es teikšu atklāti (smejas), bet kas tur ir iekšā. Mēs ar to traukus mazgājam, ja pēc tam... Tas viss ir mūsos iekšā.. Vienas mūsu sāk dominēt (smejas).. Nu jā bet atgriežoties par tiem līdzekļiem runājot. Mēs ievērojām, ka daudziem darbiniekiem sākās kaut kādas alerģiskas reakcijas, kaut kādi simptomi, pat nelietojot pašus stiprākos līdzekļus. Un tad sākam domāt, kas tas ir, ko cilvēki

lieto. Kas tas ir? Kādu dzīvi mēs dzīvojam? Tā ir viena lieta, ja Tu nomazgā pāris traukus, protams, nekādas reakcijas nav uzreiz redzamas, bet ja Tu to lieto ilgtermiņā.. Tas var parādīties. Un tāpēc mums ļoti aktuāla tēma – eko līdzekļu lietošana. Turpinot zaļā dzīves veida, tādu.. tādu slavināšanu... Jā eko līdzekļi arī ir dažādi tur arī ir jāskatās, visi benzopropēni utt., bet tā ir nākotne, mēs to it īpaši piedāvājam saviem klientiem ar maziem bērniem. Un gribam iet tālāk un piedāvāt arī uzņēmumus tūrīt. Jo mūsu uzņēmums nodarbojas ar to, ka mēs tīram telpas birojiem, ofisiem.

Jānis: Varbūt tie ekolīdzekļi.. Jūs viņu iepērkat no kurienes, Latvijas?

Ilona: Nē... Šeit ir tā galvenā problēma.. Nav Latvijā.. Ir, bet viņos tā pat ik pa laikam parādās, kaut kas iznāk. Ir spodrībai pāris labas lietišas. Bet vairāk vai mazāk, darbojamies ar līdzekļiem, kas ir sertificēti pēc ES standartiem..

Jānis: Principā, Jums tā nozare ir saistīta ar uzkopšanas darbiem

Ilona: Jā

Jānis: Šeit ir it kā (*norādu uz lapu, kur ir uzņēmuma apraksts*).. Teritoriju apzaļumošana, zāliena pļaušana un kopšana.. arī..

Ilona: Es tagad stāstu par to mūsu galveno.

Jānis: Principā, ja Jums ir vēl kaut kas Jūs varat turpināt.

Ilona: Nē, man vairāk arī nav. Es gribu teikt, ka tas ir ļoti svarīgi, jo mēs nekad nevar zinām, un arī tā kā ejot pretī klientam savam, tu nekad nevari zināt īstenībā tā alergiskā vai ne alergiskā lieta bērnos... un pēc tam bērnos.. bieži vien tiek spriests, ka kaut kas ne tā tiek darīts... nu kāpēc mēs tādi kļūstam, tas ir viss izplūdes gāzes, tas viss ir mūsu dzīves veids. Ko mēs varam ietekmēt un ko mēs nevaram ietekmēt. Jautājums ir kāds ir mūsu izvēle, ar to, ko mēs varam darīt? Rosināt visiem par to padomāt. Un tad, kad mēs sāksim ar sevi to, ko var mainīt, tad arī tās lietas, kas ir nemaināmas viņas lēnām kļūs par tām, kuras ir maināmas, jo mainīsies visu pārējo cilvēku domāšana, bet viss sākas ar sīkumiem pie veikalu plaukta, un ko tu izvēlies, vai uz tirdziņu iet, vai uz RIMI aiziet. Es jau nesaku, ka lielveikali ir slikti (smejas), pēc darba kāds tirgus? Un jā, par to jau īstenība varētu ilgi runāt, jo otrs jautājums, cik mēs esam droši, ka tas ko mēs izvēlamies, ka tas ir tiešām tas, ko mēs vēlamies izvēlēties. Te iet runa par sertifikācijām, par dažādiem noteikumiem, kuri ir jāievēro gan ražotājiem, gan izplatītājiem, bet cik viņi tiek ievēroti, kas tos kontrolē tas ir nākamais stāsts, cik viņi tiek kontrolēti. Un viss beidzot tas, kas parādās tam, kuram ir jāizvēlas. Tas tā īsumā mana filozofija.

Jānis: Kur Jums varbūt izpaužas šī teritoriju apzaļumošana, zāliena pļaušana un kopšana.. Varbūt sadarbībā ar pašvaldību, vai privātajiem.

Iļona: Nē, mēs ar pašvaldību neko neveicam. Mēs veicam vairāk vai mazāk.. Mūsu klienti ir citi uzņēmēji ar saviem ofisiem Mārupē un ne tikai Mārupē, arī Rīgā un arī privātpersonas, tās ir mazāk.

Jānis: Kāpēc nav ar pašvaldību sadarbība? Piemēram, teritoriju apzaļumošana?

Iļona: Nu jā, redz. Teikšu kā ir, mūsu uzņēmums nav sens, nav vecs, un mēs esam sākuši visu paši. Bez nekādiem ārvalstu kapitāl iepludinājumiem un pārējām lietām un kredītiem. Līdz ar to mēs esam ļoti uzmanīgi spēruši katru savu soli. Un tas, kas ir izsludināts pašvaldībās līdz šim, nosacījumi, kas ir iepirkumos visbiežāk ir tādi, kurus mēs nevaram veikt, kā, piemēram, 2 gadu līdžs.. nu.. nu respektīvi, tas, ko Tu nevari izpildīt.. 2 gadi jau līdžs objekts, vai.. Tādas visādas specifikācijas, ko Tu reāli saproti, ka nevari izpildīt. Nākotnē par to domājam, bet es nezinu, man.. Par to noteikti ir jādomā, bet vairāk mums sanāk pašiem.

Jānis: Par šo sadarbību es vēlējos noskaidrot, jo mana darba kontekstā lēnās pilsētas ir orientētas uz vietējo atbalstīšanu. *Sniedzu piemērus par šāda veida praksi Latvijā. Kādā pašvaldībā, lai atbalstītu vietējos uzņēmējus, piemēram, ziemas laikā, sniega tīrīšana ir jāuzsāk 30 minūšu laikā no snigšanas brīža, šāds kritērijs tiek iekļauts iepirkumā. Tādējādi citi pretendenti no blakus pilsētām fiziski nevar to paspēt.*

Iļona: Absolūti piekrītu, un es būtu ļoti laimīga un es domāju, ka visi uzņēmēji būtu laimīgi, ja Mārupes dome par to nedaudz vairāk padomātu. Es nesaku, ka tas netiek darīts, bet to vajadzētu.. Mums bija rudenī kongress. Tur jau mēs par to runājām. Vislatvijas uzņēmēju kongress. Nezinu vai ar Normundu esi runājis, vai neesi?

Jānis: Jā, es jau ar viņu esmu ticies

Iļona: Un par kongresīnu viņš kaut ko teica, vai neteica. Kādā veidā veidojas uzņēmēju dialogs ar pašvaldībām. Tur vairāk uz to tēmu gāja.

Jānis: Mēs pārāk plaši par to nerunājām

Iļona: Šinī kongresā arī iezīmējās, bet tas tika runāts ne tikai Mārupē, bet arī visā Latvijā. Tā ir diezgan liela problēma... Un tas piemērs.. ir ļoti superīgs piemērs, tas tiešām ir labs piemērs.. kaut ko tādu vajadzētu, bet Mārupē.. Nē.. Nu kā būsīm reāli, tad kad tika izsludināts konkurss par grāvmaļu aplaušanu... Vinnēja kas? Vinnēja lētākais, bet ir jāsaprot.. Nu pieņemsim, varbūt ne šis.. Tur mēs arī paši nepiedalījāmies, bet es redzēju, kas bija vinnējis. Vinnējusi bija kompānija, ar kuru mums ir ka pa laikam ir bijusi gan veiksmīga, gan neveiksmīga sadarbība. Mēs esam tā kā konkurenti, bet viņi mūs ik pa laika ņem kā apakšuzņēmējus. Bieži vien viņi vinnē konkursā ar ļoti lēnu cenu. Un tad domā – Ooo!, kā mēs to visu nodrošināsim? Nu tad tiek saukti apakšuzņēmēji, tie ir mazie uzņēmēji. Un tielēties mēs, nu atkal mūsu izvēle - iet vai neiet. Bet mēs nevarētu pavilkt vieni paši tik lielu konkursu, kādu izsludina pašvaldības, kur nepieciešamas, par tām pašām sniega mašīnām, tajā

brīdī... Ja visas pašvaldības iekļautu tādu punktu, ka jābūt vismaz 10 sniega mašīnām, cik uzņēmēji uz to var pieteikties? Tie tuvākie nav daudz, un kas tad tiek darīts? Tiek pieņemts pilns ar apakšniekiem, kuriem bieži vien netiek samaksāts.. pa mazām naudām, nu atkal tava izvēle vai tu ej vai neej pa mazām naudām, jo ir atkal cits stāts. Tu izsludini konkursu, Tu pieņem, ka uzņēmējs ir pietiekami gudrs, atbildīgs, ja viņš saka, ka viņš var nodrošināt, viņš var nodrošināt, varbūt viņam tajā brīdī ir 9 mašīnas. Vai tiešām šī starpība tanī brīdī varētu būt.. Tas šķērslis, kad viņš nevar piedalīties konkursā. Cits jautājums, ja viņam vispār nevienas sniega mašīnas nav. Bet nu redz... Un uzņēmējs tad domā, vai es vinnēšu vai nevinnēšu, vai ir vērts pirkt to vienu sniega mašīnu, dēļ šī konkursa. Nu būsim reāli.. Visas šīs sīkās nianšes, tāpēc mums īpaši neveicās un mēs neesam īpaši iespringuši.. Teikšu kā ir, man arī patīk ļoti, kā šobrīd ir. Man patīk.. Mēs varbūt esam tādi netradicionāļi.. Mums patīk tie klienti, kurus mēs paši esam uzrunājuši, kurus mēs paši esam dabūjuši, ar kuriem mēs paši ņemamies. Darbiņš pietiek un līst tālāk... Tas jau ir cits stāsts. Bet tā ir izvēle.

Jānis: Jā, tas tā nākotnē domājot par šāda veida sadarbību, jo, manuprāt, tas ir tāds labs veida sadarbība... Kā jums raksturotu uzņēmuma nākotnes perspektīvas.

Ilona: Nākotnes perspektīvas, es tā pie sevis domāju. Ir viegli gausties, viegli teikt, kas nav izdarīts, bet ir jāpaskatās arī uz to, kas ir izdarīts un ko varētu vēl. Mārupe, manuprāt, ir viens no labākajiem piemēriem Latvijā pašvaldības darbā, jo tomēr dialogs ar uzņēmējiem notiek, ja uzņēmējam ir interese. Bet tas, ko es saskatu, viena liela problēma Latvijā, ne tikai starp uzņēmējiem, bet tas arī notiek ne tikai uzņēmējos, bet arī iedzīvotājos. Milzīga vienaldzība par to, kas notiek apkārt. Šinī dzīves veidā, par kuru tu runāji.. Tas arī iezīme diezgan tādu, jo jebkurām pārmaiņām, kuras sākas, tas sākas ar izkustēšanos un ar domāšanu. Cilvēki es nezinu.. kas notiek. Vai cilvēki tiešām ir tādā pēc krīzes raušanas momentā, vai tik ļoti noguruši, ka nedomā? Es nezinu, kas tas ir, bet ir jāizraujas no tāda letarģiskā miega, no tādas sastingšanas tas ir visiem. Un tad, kad tas notiks būs arī lielāks dialogs. Ko es varu teikt. Uzņēmēji paši bieži vien ir vainīgi.. Sēž ar savu sāpi, savā alā, ofisā (smejas), birojā, gaužas, un neiet tālāk.. Ja viņš aizietu uz domi un runāt par to, kaut kas notiktu. Un tāpēc man ļoti patīk, ka Mārupē ir ļoti spēcīga uzņēmēju biedrība, kurā ir apvienojušies aktīvākie uzņēmēji, lai paustu savu viedokli, patiešām savas vēlmes novada attīstībā, uzņēmējdarbības attīstībā, un dialogs tiešā notiek ar vien labāks. Dialogs notiek ne tikai ar pašvaldību, bet arī ar iedzīvotājiem un skolēniem. Tiek rīkoti dažādi pasākumi, uzņēmēji savā starpā, respektīvi, mēs biedrība rīkojam dažādus apmācības kursus – 2 stundas zinošāks, piemēram, mums ir mājaslapā, ja papētīji. Tāpat ar vidusskolām notiek ļoti laba sadarbība. Tāpēc es domāju, ir jāveicina arvien vairāk šādu nodibinājumu īpatsvars Latvijā, jo viens Tu neesi domas paudējs, viens Tu esi blāvējs. Tiešām, varbūt, arī iedzīvotājiem būtu jāizdomā kaut ko savu, jo mums

uzņēmējiem ir. Jo tāda veidā mūs izrāva no šī miega, nav varianta.. Un, iespējams, šādā veidā apzinot, ir nepieciešams vairāk parku, soliņu, daudz ko vairāk novadā vajag, tik tiešām dzīves vides baudīšanai...

Jānis: Jūs sākat runāt par šo biedrību, varbūt, kāpēc Jūs izvēlējāties iesaistīties šinī biedrībā?

Iļona: Tikai dēļ šī iemesla, saskaros ar daudzām lietām, kur man likās.. ka viens tu neesi racējs.. un tu saproti, ka tas ir ļoti svarīgi par to ar kādu diskutēt, runāt.. un varbūt loģiski sasniegt kādu rezultātu. Mans personīgais kāpēc es nonācu biedrībā, bija.. Es līdz šim strādāju algotu darbu.. Mēdijos es strādāju – Dienas biznesā... Un tad kad es sapratu, ka ir nepieciešams virzīt tālāk savu uzņēmējdarbību, es saskaros ar ļoti daudziem šķēršļiem, daudziem jautājumiem, kur es sapratu, ka man ir nepieciešami cilvēki, līdzīgi domājoši. Jo tā ir milzīga domāšanas maiņa, kad Tu kļūsti no darba ņēma par darba devēju. Faktiski mainās ļoti daudz kas tavā dzīvē tavs skatījums, kad Tu saproti... Un tas ir tas, ko es gribētu rosināt, varbūt, tur vairāk ar iedzīvotājiem runājot, saskatīt sevi, kā cilvēku, kuram ir iespējas, kuram nav tikai pienākumi, bet arī iespējas. Iespējas ar savu balsi ko teikt. Kaut vai lampa.. Tu dzīvo uz savas ielas un redzi, ka būtu labi, ja Tev šeit tiktu ierīkots ielas apgaismojums. Tas ir mans piemērs.. Es uzrakstīju domei, un ierīkoja! Un ļoti labi sakrita tieši tajā vietā bija paredzētas lampas, bet nebija paredzēts līdz tam stūrim, kurā es dzīvoju, viņi pagarināja un pielika vēl vienu lampu klāt. Es nezinu, vai tas bija manas vēstules dēļ, bet es tā gribu domāt (smejas), pirms daudziem gadiem... Biedrībā var ļoti daudz mācīties no tādiem biedriem kā Silva, Tev noteikti jātiekas ar viņu. Viņai vispār ir tāds skatiens, lūkojoties uz priekšu.. Normunds, jā.. Daudzi uzņēmēji mums ir tādi, kuri ir iestājušies dēļ logotipa mājaslapā.. Nezinu..

Jānis: Kā Jums sanāk apmeklēt kopīgos biedrības pasākumus?

Iļona: Nu tā, redz, tā kā mana prioritāte stājoties biedrībā bija, tomēr domu apmaiņa un iepazīšanās ar citiem uzņēmējiem – brokastis ir visideālākais veids, kādā veidā Tu nepiespiestā atmosfērā vari, runāt par lietām, kas Tev tanī brīdī ir svarīgas, veidojot jaunus kontaktus noteikti, es domāju, ka tie, kas nav iestājušies biedrībā, nenovērtē... par zemu novērtē šo iespēju aci pret aci sastapt savu nākamo klientu, savu partneri.. Jo tomēr mēs esam vienotā novadā.

Jānis: Jūs regulāri doties uz šāda veida pasākumiem?

Iļona: Jā, es regulāri, bet, kā es jau minēju, man.. Tā kā es esmu mazs uzņēmums, salīdzinot no tādas klasifikācijas vispārējās, man liekas ļoti svarīgi kaut ko darīt dēļ mazā uzņēmuma, jo es tomēr redzu, ka Latvijā nenovērtēti ir tieši mazie uzņēmēji. Tie ir tie cilvēki, kas ar savu uzņēmējdarbību var kaut ko pacelt un iet tālāk. Ja mēs skatāmies kāds ir mazā uzņēmēja psiholoģiskais portrets. Viņš ir aktīvs cilvēks, gatavs kaut ko uzsākt, varbūt mazliet azartisks. Un tik pat labi viņš var aizbraukt, jo viņš ir pietiekami aktīvs, lai varētu aizbraukt, tāpēc,

iespējams, mūsu valstī būtu jāpadomā par mazo uzņēmēju, par mikro uzņēmējiem, kā noturēt šāda veida cilvēkus, kas dod darbu, ne tikai sev, bet arī dod darbu ģimenes locekļiem un arī tuvākajiem cilvēkiem. Man arī pašai ir divi uzņēmumi, no kuriem viens arī ir mikro uzņēmums. Tāpēc es to saku, un.. un.. jo viņi daudz ko dod, tieši mazie uzņēmumi vieglāk varētu veicināt slowfood, šo lēno dzīves veidu, jo viņi ir pietiekami elastīgi. Viņiem nav direktīvas dažāds no mātes uzņēmumiem – Somijā, Zviedrijā vai Dānijā. Tas ir tas latvietis, tas ir tas reālais latvietis.. Kas arī veido šo vidi, ne tikai, bet...

Jānis: Jūs arī pareizi norādi, jo šie ārvalstu uzņēmumi nav piesaistīti, viņi var graut mazos uzņēmējus

Iona: Padomā, kāds viņiem ir mārketinga budžets.. un vēl.. Es šeit saskatu.. Tās ir manas pārdomas... Man ir ļoti lielas bažas par to, kas notiek Latvijā, proti, tas pats mikro uzņēmumu nodoklis, nevar īsti saprast, mūsu valsts vīri, tad 9 % vai 11 %, tūlīt jau jāmaksā es vēl nezinu, kas īsti būs.. Man ir tāds jautājums, kas mūsu Latvijā īsti ir vajadzīgs, man sāk likties, ka spēcīga Latvija nav vajadzīga.. Pasaulē, Eiropā.. Jo.. Ja mēs runājam par mātes uzņēmumiem viņiem ir vajadzīgs, lai ienāk nauda no meitas uzņēmumiem, nu no Latvijas uzņēmumiem, bet vai ir vajadzīgs, spēcīga... Nu lai viss notiek... Kā lai pasaka.. Nav tāda ieinteresētību.. Mūsu uzņēmums viņš celies, kritīs, viņš maksās nodokļus šeit, jā arī meitas uzņēmumi maksā nodokļus un viss pārējais, bet tas galvenais tas investors, tas viss galvenais, tas viss ir ārvalstīs.. Kāpēc mēs meklējam visu laiku investorus ārvalstīs, kāpēc mēs paši nevar nodrošināt, ja pēc būtības mēs būtu pašpietiekami, ja mēs nebūtu izsaimniekojuši tās lietas, ka ir izsaimniekotas, mēs būtu tik pašpietiekami, ka mums nevajadzētu meklēt ārvalstu investorus. Mēs visus uzņēmumus pārdodam, un tad meklējam investorus, tas nav pareizi. Kalpa domāšana, man tā nepatīk, to teikt, bet tas tā ir... Tā atbildība, ierēdnim kļūt no darba ņēmēja uz darba devēju, domāt, ko es varu darīt, no manis tas ir atkarīgs, katram ministram domāt – no manis tas ir atkarīgs... Un tāpēc es nepiekrītu tiem uzņēmējiem un iedzīvotājiem, ko tad tas dos, es parunāšu, parunāšanu, es par to, kaut ko uzrakstīšu, tā mēs visi par to domāsim, tur mēs visi arī paliksim, paliksim lejā un Latvijā tiks vienkārši izsaimniekota.

Jānis: Jā tā lielāka problēma mums iztrūkst šī ilgtermiņa domāšana.

Iona: Tieši tā! Un ja mēs paskatāmies tos cilvēkus, kuri ir izbraukuši, un arī spēcīgu cilvēkus, tie, kas ir izbraukuši. Okei, viņš saka – es pelnu lielāku naudu, bet ne jau tas ir galvenais – Man te patīk, es jūtos te viegli, par mani ir padomāts! Par mani kādā ziņā, tad lūk šis te ir tas modelis, par kuru Tu te tagad raksti, tas ir tas modelis. Viegli ir ar ģimeni aiziet, izvēlēties produktus, kurus Tu vēlies, satīties ar draugiem, pasēdēt. Kādā omulīgā, jaukā vietā, kafejnīcā, kad ir laiks, nevis tas trakais skrējiens, kas ir pie mums. Mums ir šis te.. mums nav tradīcijas, mēs visu mūžu esam... Kādam skrējuši pakaļ, mēs visu mūžu skrienam,

tad zviedriem, krieviem, vāciešiem, mums visu laiku liekas, kāds gana labāks, nekā mēs paši. Un tur ir mūsu problēma. Mūsu produkti nav tik labi, un īstenībā, atklāti sakot, šeit ir pretruna manis teiktajā. Mēs izmantojam tīrīšanas līdzekļus Vācijā ražotus, es būtu ļoti priecīga, ja arī Latvijā tas būtu iespējams, bet mums, diemžēl, ir tā, ka ir pāris līnijas, bet es gribētu, lai ir viss kopums, domāt atkal, tādā lielākā, ja... Man ir bažas.. Cik ir pulkstenis starp citu..

Jānis: Bez 9:40

Iļona: Nu tā kā man tas liekas.. sāpes par latvieti..

Jānis: Jā, man tāds vēl jautājums par Jūsu uzņēmumu, vai Jūs nodarbināt arī vietējos mārupiešus.

Iļona: Am.. Man 50 % no darba spēka ir mārupieši.

Jānis: Jūs pati esat Mārupes novada iedzīvotāja?

Iļona: Jā

Jānis: Jūs privātmājā dzīvojat?

Iļona: Jā, Mārupē.

Jānis: Vai Jūs izjūtat piederību Mārupes novadam, neskaitot to, ka Jūs šeit dzīvojat, bet varbūt ir kaut kas vēl tāds – tveramāks, netveramāks?

Iļona: Jā! Ar tām pāris lietām, Mārupes uzņēmēju biedrība ir noteikti viena no tām lietām, kāpēc es tā izjūtu, tas ir mans aicinājums būt par uzņēmēju, un es tiekos ar sev līdzīgajiem, noteiktā novadā, mēs risinām noteiktas lietas. Noteikti, bet.. es domāju, ka Mārupē, nepietiekami tiek darīts infrastruktūras sakārtošanā, proti... Mums ir tā specifika, ka Mārupe, nu Tu jau zini, ir tik plaša, milzīga, bet vēl joprojām nav normālas estrādes, dome tiek remontēta jau kuro reizi cik gadus, parastu estrādi, negribās visu laiku pie ūdenstorņa pulcēties, kur nav kur apsēsties, gribas... Un atkal tas ir tas stāsts latvietim nav tradīcijas dzīvot ērti, nu skaties, tiksimies pie ūdenstorņa, kāpēc mēs nevar apsēsties pie ūdenstorņa, tad tur līdz ar to būtu cukur vates, vēl, vēl visu ko, jo līdz ko cilvēks apsēžas ērti, viņš arī vairāk kaut ko lieto, viņš iztērē naudu. Tātad estrāde pietrūkst, dievnams pietrūkst, jā ik pa laikam katoļiem rīkot kaut ko, kaut kādās telpās, kaut ko, piedodiet, tas nav nopietni, un es uzskatu, ja savā novadā nav dievnama.. Teikšu kā ir... Kristīgām vērtībām, viņas tomēr.. arī.. attīstīta cilvēkos, kaut kādas labestības lietas, sadarbības lietas, viņš satiekas baznīcā, protams jautājums vai tā būtu draudze, protams, ka būtu.. Tālāk.. Centriņš, pietrūkst, varbūt pārdomāt, varbūt no sākuma tāds uztaisīts tāds.. no sākuma uzzīmēts, pēc tam uztaisīts. Iespējams mēs sākumā uztaisītu mākslīgu centriņu, šeit pat tālāk skatoties, kur tālāk.. Baigās problēmas domei, jo latvietis nav pieradis nelietderīgi laiku pavadīt, kas attiecas uz darbu vai mājas tīrīšanu vai iepirkumu. Tu paskaties, cik daudz ģimenes pavada laiku tirdzniecības centros, man bija šoks. Es pagājušo nedēļu aizbraucu, jo man vajadzēja dāvanu nopirkt, es ieskrienu

un ko es redzu – Ģimenes, visi staigā, viņi tur pavada laiku un es redzu, ka viņi tur pavada visu dienu. Bērni ar baloniem staigā. Kāpēc lielveikali var to nodrošināt? Bet ne jau tādā nozīmē, kā to vajadzētu, un kas ir šie lielveikali, šie lielveikali brīnišķīgi zina šo stratēģiju, kā vajadzētu.. Tad iespējams mums vajadzētu arī pārņemt šo lielveikalu, ne tikai lielveikalu to ilgtermiņa vīziju, stratēģiju, par to, kā tas būtu jādara, ne tikai to, kas mums būtu jādara, bet arī kā tas būtu – pa soļiem. Un vispār vai šī ir prioritāte. Tas būtu vajadzīgs.

Jānis: Varbūt varētu pāriet uz Jums kā iedzīvotāju, iepriekš jau minējāt, par šo ielas apgaismojumu, varbūt ir bijis vēl kaut kas tāds, ko Jūs esat pēdējā laikā, kāda veida iniciatīvu vai priekšlikumu iesniegusi domei? Varbūt ne tikai kā indivīds, bet arī kopienas ietvarā?

Iļona: Ņemamies par ceļiem. Mārupē ceļi ir tādi, kā nabadzīgākajā pagastā, man kauns... Neizteikšos, nav komentāru, tas.. Pats mārupietis?

Jānis: Jā.

Iļona: Kur tad dzīvo?

Jānis: Ne tālu no šejienes, pa Bebru ielu uz priekšu un tad pa labi.

Iļona: Nu tur ir labāka situācija, mums uz lidostu...

Jānis: Num, pāgājušo gad tur uzlēja asfaltu, agrāk tur bija grants ceļš un tur viņš arī beidzās.

Iļona: Nu tieši tā, jo mums tas ir vienkārši ārprāts, un mums lidostas pusē tas vienkārši ir ārprāts. Tas traucē, jo mēs ar kaimiņiem, ļoti bieži tiekamies piektdienas vakaros, kopā dzert vīnu, mēs spēlējam spēles, un aizbrist, kad ir jāvelk gumijnieki, bet tiešām ir jāvelk gumijnieki. (smejas) Es speciāli nopirku stilīgus gumijniekus šiem vakariem. Labi tas tā..

Jānis: Varbūt Jūs varat vairāk pastāstīt par šīm kaimiņu tikšanās.

Iļona: Ai... (smejas) mēs noteikti neesam tipiskie latvieši. Mēs esam četras mājas, mēs esam vienota vecuma, sociālais stāvoklis līdzīgs, bērnu skaits līdzīgs, faktiski jaunās ģimenes ar maziem bērniem.. Izkopjam dažāds rajona.. am mēs sevi saucam par rajons un reizi nedēļā mēs tiekamies uz vīnu, un spēlējam spēles, tas ir ļoti ērti, bērni savā nodabā darbojas vairāk vai mazāk. Visiem ir līdz 10 gadiem, un mēs sēžam pie lielā galda, un tas, kurš mūs aicina, tad mums.. Vienu brīdī mums bija gandrīz ideālās vakariņas, mēs rīkojām. Un, protamas, vasarā tie ir āra pasākumu ejam viens pie otra ciemos. Tādā veidā mēs arī ļoti daudz runājam par Mārupi, izrunājam tās konkrētās lietas, un saprotam, ka daudzas lietas mēs domājam līdzīgi.

Jānis: Kā Jūs varbūt nonācāt līdz šādu pasākumu rīkošanas?

Iļona: (smejas) Nu kā.. Kā tur nonāk.. Visu izšķir cilvēku personiskās īpašības. Es esmu ļoti komunikabls cilvēks, varbūt arī tāpēc biedrībā iestājos.. Man patīk runāt, man patīk smaidīt.. Iepazīstoties.. Faktiski es vairāk vai mazāk savedu visus kopā, pilnīgi nejauši.. Bija talka.. Mēs dedzinājam vecos zarus, ko nedrīkst darīt, bet mēs to darījām, un atskrēja kaimiņu bērni,

un es ar visiem iepazīnos, tad bērni mūs iepazīstināja ar saviem vecākiem. Tā ka ceļš caur bērniem. Jaunā paaudze ir sāls, tas mani patiesi iepriecina. Jā, jaunā paaudze būs savādāka, Tu jau esi savādāks. Ja, Tu par to raksti, Tev par to būs maģistra darbs.

Jānis: Varbūt Jums privātajā teritorijā ir mazdārziņš?

Iona: Bet protams! (smejas) Mums ir tā.. Smieklīgi, manas pārdomas par Latviju, es vispār ļoti daudz domāju par Latviju. Par latvieti, es savā būtību esmu ļoti liels lauksaimnieks. Man ļoti patīk daba un tā tālāk un man ļoti garšo tomāti. Es uzcēlu siltumnīcu, un visi kaimiņi uz mums skatījās, kā idiotiem, stulbeņiem, jo latvietim izdarīt kaut ko tādu, tā ka... Nu saproti, visi ir atnākuši, uzbūvējuši mājas, mēs īstenībā esam pilsētnieki, bet mēs jau šeit tikai dzīvojam. Un es tā domāju, *c'mon* Tu esi atnācis dzīvot uz vietu, kur Tev ir lauks, kur Tev ir zeme, un ko Tu.. Tas ir normāli, ka Tu ēd savas zemenes, tomātu, tas ir tikai normāli. Es izaudzēju tomātus un ienācu partyā, sagriezu tomātus un aličuzapti izliku... Cilvēki sēdēja.. Tagad visiem ir siltumnīcas (smejamies) tieši siltumnīcas, uz dārziem tā nē.. Es atceros savu bērniību.. Man tas liekās ļoti.. Es nezinu, kā tas ir rīdziniekiem, bet es pati nāku no Dobeles.. Un es atceros, kad mēs bērni bijām mazi skrējām, pieauguši tusē, nu forši.. kā tagad saka chillo, atpūšas un mēs bērni aizskrējām pie jāņogu krūma, pie upeņu krūma, mēs oo plūmes.

Un es daru tieši tā pat, es gribu, lai ikdienā tiktu ieviests tas ne tikai iepirkt pie vietējā vai vēl kaut kur, bet lai es pati sevi varu nodrošināt, man tas liekas ļoti svarīgi, lai varētu nobaudīt to pašu, kas ir aiz mājas. Labā ziņa ir tā, ka latvietis paskatoties, ka cits kāds to dara.. un to baigi lepni dara, viņš pavelkas. Mums tiešām kaimiņi ir.. baigi tagad salielīju sevi, bet īstenībā tiešām tas viss no manis nāca, visas tās lietišas. Nu jā, un tad mēs kopā ar riteņiem braucam. Mārupē nav daudz pieturvietas, uz kuriem braukt. Man gribās uzteikt vienu kā no vislabākajām vietām Mārupē, tas ir Akmeņdārzs. Arī viņš ik pa laikam tiek kopts, ik pa laikam tiek izvandīts, bet tā ir laba vieta. Mums pietrūkst tādu pieturvietu, vispār Mārupē vajadzētu pašvaldībai nedaudz vairāk padomāt par kaut kādu.. Pasaku tēlu rašanos.. Dobelē tie, piemēram, ir sniegavīri, ļoti veiksmīgi mārketingis ir aizgājis. Mārupei... Lai mēs neveidojamies par guļam rajonu, tāpēc arī Mārupes uzņēmēji ļoti bieži.. Mēs neesam Rīgas uzņēmēji. Mēs esam Mārupes uzņēmēji, mēs esam Mārupieši un arī tad, kad es eju prezentēt pie klienta, es viņam saku mēs esam Mārupes uzņēmums, jo, manuprāt, tas ir ļoti būtiski, jo Mārupes tas norāda labu kvalitāti, tas ir normāls cilvēks Tev otrā pusē, tas ir latvietis... Nu ja tautietis, tā tad saprotams...

Jānis: Jūs arī ļoti labi norādīet, ka Mārupei pietrūkst, iespējams, šādā marketinga izpratnē zīmola veidošana. Iespējas ar ko asociēties. Kā Dobelē šie sniegavīri, kas rodas principā no nekā.

Ilona: Tieši tā! Tur ir jāpadomā.. Mums ir baigais drauds Mārupē, mums ir tik tuvu Rīga, ka Rīga var mūs apēst. Bet mums tiešam vajag kaut ko izdomāt. Labi Mārupes gurķi slavenie, nu tad uztaisām gurķu tēlu. Mārupes gurķītis aicina Jūs, vai vēl kaut ko tādu.. Kas nozīmētu kaut ko svaigu un jaunu.. Koncertus.. Budžeta mums ir mazs.. Bet pirms Tu vēl ej prom. Vakar es vēl skatījos, paskaties, cik fantastiski Milkas festivāls šokolādes Austrijā fantastiski! Par piemēru var, protam, budžets tur ir āprātīgs, bet, kas tas ir par pasākumu, varbūt Mārupes gurķis kaut ko, labi Mārupes dome iesaistītos, ja.. Es arī būtu gatava artavu ielikt...

Jānis: Jo piemēram tādi gadījumi Latvijā ir, tie paši Saldus saldumi

Ilona: Jā..

Jānis: Kas nācis ir no pašiem iedzīvotājiem.. Tas tagad ir aizgājis.. Tiekoties ar Mājražotāju biedrības pārstāvi viņš arī vairākus piemērus minēja par iespējām, kā pašvaldības var veidot savu tēlu. *Sniedzu ieskatu par šiem gadījumiem.*

Ilona: Jā, ja Tu padomā, ja tas tiktu izdomāts, cik daudz būtu ieguvēju? Noteikti magnētiņu ražotāji (smejas). Atkal viena ģimene, kura būtu pabarota un viņa neaizbrauktu prom. Starp citu par magnētiņiem laba doma.

Jānis: Jā, šīs tūrisma iespējas Mārupē ir nerealizētas. Šis pats lidostas tuvums, kur cilvēki, kas pārlido viņiem iespējas burtiski 10 minūšu attālumā nokļūt līdz Mārupei..

Ilona: Bet jautājums, ko viņiem šeit redzēt.. Viena lieta, kā mēs viņus varētu dabūt.. Viena lieta, bet ko parādīt? Kaut ko būtisku? Varbūt gleznotāju ieleju? Jā pie mums ir ļoti daudz dažādu mākslinieku, varbūt kaut kādas mākslinieku izstādes, ja... Šeit vienkopus pulcēt, jo tur, kur ir tie akmeņi.. 70. gados par to tika padomāts, un tika speciāli iedalīti zemes gabali visiem akmeņkaļiem, tēlniekiem, visiem pārējiem.. Tad vajadzētu padomāt kaut kādu, varbūt mums ar mākslu vajag.. mēs neko citu nevaram, varbūt tas būtu veiksmīgi.. Pulcēt plenērus. Nu labi tas tā.. Keramiķi mums ir..

Jānis: Tā vēl pavisam īsumā... Šeit tiek runāts par vietējiem tirdziņiem, vai Jums tas būtu aktuāli?

Ilona: Ideāli. Ideāli. Un es varbūt pati piedalītos es varbūt pat sāktu tirgot savu baziliku. Nu es ar baziliku.. Nu man garšo tomāti, tad man arī bazilika ir daudz, bet bija man vienu gadu tāda doma piedalīties, ja būtu vietējais tirdziņš, un ja varētu to tā forši uztaisīt, ar desiņām, ar mūziku.. Aaa! Mārupē vajag orķestri! Nu svētkos.. Gājienus, nevis bēdīgos ar lāpām, bet ar orķestri! Sākt svinēt svētkus, nevis atceres dienas. Atceres dienas arī ir laba diena, bet vajag arī dzīvo svētkus, tad neviens arī nebrauks prom, un tad arī tie cilvēki būs priecīgi, gribēs dzīvot Mārupē. Tad sapratīs par ko viņi maksā, par to īpašumu tik dārgu cenu...

Jānis: Jo viens no šiem nosacījumiem arī ir šo svētku noskaņas veidošana.

Ilona: Tieši tā.. Un te neizies cauri ar senioru ballīti kultūras namā.

Jānis: Kā Jums liekas šī teritoriālā apbūve Mārupē? Vai tā ir samērota? Zaļās zonas, privātīpašumi, uzņēmumi, lauksaimniecība. Kā Jūs to redzat? Vai arī nākotnē vēlaties, lai tas saglabājas?

Iļona: Man ir vispirms tikai viens jautājums, vai tie, kas izmanto lauksaimniecībā zemes, vai viņiem vispār atmaksājas? Jo Mārupē nav lēta zeme, nav lēts īpašums, būsim reāli. Kā viņam atmaksājas? Bet protams, gribētos vairāk, lai Mārupē.. Tur baigi viegli pateikt – Guļamrajonam nē! Bet tai pašā laikā, kāpēc ne? Tikai visu vajag pareizi saplānot, mazliet vairāk padomāt par infrastruktūra sakārtošanu, par kaut kādiem veikaliem, ja, kas ir ļoti nepieciešams, tādu centriņu, frizētavu, puķu veikaliņš... Lai dzīvo cilvēki, jo es domāju... Latvija ir tik maza, ka nav problēmas no Iecavas atvest uz šejieni, nekā šeit maksāt zemes nodokli, audzēt un izmantot dārgāku darba spēku. Tās ir manas domas, es domāju, ka tur, lai skatās uzņēmēji. Plānošanas ziņā viss ir okei.

Jānis: Par šīm lēnajām pilsētām runājot, sarunā jau tā kā ieminējāties nedaudz, bet kā Jums kopumā liekas, vai šāda pilsētu attīstība jums ir saistoša?

Iļona: Mēs pārāk daudz stresojam, un tāpēc mēs daudz sirgstam ar visu ko.. Un ja.. Tas.. Baigi forši, ka Tu šitādu darbu raksti īstenībā.. Vai Tu viņu kaut kur publicēsi?

Jānis: Ja Jums ir interese es Jums varu viņu nosūtīt.

Iļona: Es tiešām gribētu vēlāk viņu izlasīt, kāds pētījums, ko iedzīvotāji saka. Mans tīri profesionālais..

Tālākā Saruna noritēja par maģistra darba veikšanu un tvērumu.

Intervijas beigas.

Amatnieki – Ulids un Aelita

Intervijas transkripts ar amatniekiem Ulidi un Aelitu Stelpiem. Intervija notika Mārupē 16.04. plkst. 10:00. Intervijas ilgums 40 min.

Jānis: Pastāstiet par savu amatniecisko darbību. Kā Jūs līdz tam nonācāt un kāpēc Jūs ar to nodarbojaties?

Ulids: Mans stāsts, drošvien, būs dīvains. Mana pirmā profesija – kažokādu piegriezējs, strādāju *Rīgas Modēs*. Andropovs nāk pie varas, noņem masveida produkciju, man kā jaunam meistaram, paliek, Padomju laikā ienākums vasaras mēnešos, 15 rubļu, apmēram, ja. Mēģināju... izmācos par jūrnieku, man nedod vīzas, sakarā ar dienestu Padomju armijā, ja. Bet takā man ir motorista specializācija, nonāku avārijas dienestā, gāzes avārijas dienestā, kā atbildīgais par tehniku un sāku strādāt ar pirmajiem dzelžiem. Sākās neatkarības laiks,

faktiski, ja...mēģinam celt lauku saimniecību, mums tur nodedzina māju un ir apgūtas kaut kādas iemaņas ar dzelzi, bet paralēli, paņemu ko, -nostraumēju savu mugurkaulu. Tad mēs nonākam pie tā, ka esam fanātiski kristieši. Mūs var saukt par *sektantiem*, mēs neapvainojamies, tāpēc, ja cilvēks ir izglītots un lasījis Bībeli, tā kristietība, pati par sevi, ir sekta, ja. Arī Bībele saka, ka...kristiešu sekta ja, vēsturiski tiek pieminēta pēc tam viņa ir izveidojusies kā milzīga reliģija. Sakarā ar to, ka man jau ir diegan, pieņemu, zolīds vecums...patiesībā, nevaru atrast darbu. Iepriekšējais darba devējs, privātā firma, nav nomaksājusi nodokļus un situācijā tāda, ka, patiesībā, mājās nav ko ēst, jo sieva dzīvo uz bērnu pabalstiem, tajā momentā. Nometos uz ceļiem un saku, „Dievs, man ir jāēd, ko man darīt?”, pilnīgi skaidra atbilde, „ko Tu proti?” „,metināt protu”. Tepat līmēju lapiņas, ka protu metināt, nu sniedzu pakalpojumu...mazais aparātiņš bija, ja...- Tas kaut kādu pusgadu, gada garumā vilkās un man vienā vecā *kačigarkā* adeva vecu laktu. Sievastēvam, viņu bijušajā uzņēmumā, tika mesta ārā veca ēze un es pagalmā, zem klajas debess, kalu, Latgalītes tirgum, laužņus. Tajā brīdī no Ķīnas nebija *sadzīti* ja. Izskatījās ziemā, noteikti, dīvaini, ka *vaļinkos* un skraida pa sniegu apkārt laktai (smejas), ja. Tā sākās, teiksim tā, mana kalēja darbība. Skatījos ko taisa citi meistari, sievastēvs tautas daiļamatu meistars, viņam gan cits virziens, rotkalis, bet nu kaut kādas zināšanas bija, man, savukārt, kā atslēdzniekam bija zināšanas un pamazītēm, nu jau būs no 2000.gada, faktiski – stabila, nopiena darbība. Piedalamies pasākumos...

Aelita: ...esam studijā, tautas mākslas studija, laikam, es nezinu...

Uldis: Jā, tautas mākslas studija „Cilnis”, vadītājs šobrīd ir Longins. Kā viņam vārds bija...ļoti dīvains vārds viņa bija (smejas) vienmēr aizmirstu.

Aelita: Nē, Longins viņam ir vārds (smejas)

Uldis: Ā, tad uzvārds. Katrā ziņā caur studiju ir izdevies piedalīties dažās izstādēs, protams, salīdzinot ar tiem kalēju meistariem, kas ir gājuši pie kalēja paaudzēs kā mācekļi, mums Latvijā ir, teiksim, Gints Haņeckis, es domāju, ka viņa darbus neviens šodien, vispār, nenovērtē, to ko viņš taisa. Tā ir kalēju māksla, tiešām. Tur var apstāties un vienu darbu, teiksim, iet un profesionāli viņu pētīt...pāris stundas pētīt, kā tas viss ir izveidots. Amatniecība ir tāda dīvaina lieta...pirmkārt, tu iegūsti itkā neatkarību, tu esi noteicējs par savu laiku un visu pārējo, bet tajā pašā laikā tu pats meklē ...

Aelita: Tu esi sagādnieks, tu esi izpildītājs...

Uldis: ...tu es grāmatvedis arī ja...

Aelita: ...tu esi tirdzniecības pārstāvis ja, tu esi viss, no A līdz Z.

Uldis: Un te ir tāds jautājums...var aiziet amatniecības uzņēmumā ja, kas sāk jau tuvoties...

Aelita: ...Nu kas nodrošina tev arī realizāciju, teiksim.

Uldis: Jā, bet amatniecības uzņēmums, vienalga, tā vairs nav amatniecība.

Aelita: Jā. Tas jau ir masveida produkcija.

Uldis: Un amatnieks, teiksim tā, arī es taisu kaut kādus, vairāk vai mazāk, masveida darbiņus un man ir pāris tirgotāji kas viņus pasūta uzreiz partijām, bet amatniecība balstās uz to, ka meistars, patiesībā, izpaužās un taisa to, kas viņam patīk.

Aelita: ...un to kas nav citur redzams.

Uldis: Un tajā pašā laikā, amatnieks ir tas, pie kura atnāk kaimiņš un paprasa kaut vai cirvi, lāpstu vai kaut ko tādu, norestaurēt, salabot, vai ne. Tā ir tāda specifiska īpatnība. Un tad ir tads kutelīgais jautājums, no kaimiņa naudu itkā tu īsti ņemt negribi un tas kaimiņš, atkal, negrib justies parādā (smejas). Katrā darbībā ir tās kopējās nianses un ja mēs runājam par to tīro naudas pelnīšanu, nu tad, šodien mēs aizejot uz amatnieku tirdziņu, ja es nepārzinu amata specifiku ja, tad es nevaru atšķirt kurš ir pārpircējs, kurš ir amatnieks. Mums ir tādas draudzīgas attiecības ar vienu kokgriezēju no Salaspils un viņš tiešām, cilvēks, demonstrē savu darbu...strādā, rāda ja, un viņa kaimiņš tirgo tādus pašus, faktiski, koka izstrādājumus, kurus viņš iepērk, vai nu Lietuvā, vai vēl kaut kur.

Aelita: ...vai Polijā, kas nāk no Ķīnas jau.

Uldis: ...un teiksim, nespeciālists to nevar.

Aelita: Vienam ir roku darbs, otram ir jau absolūti mašīnas darbs, atkal ja. Tāpat metāla apstrādē arī jau, faktiski šodien lāzera griešana un viss pārējais, tāpat – locītāji, spiedēji, valcīši un finālā jau nevar saprast vai tas ir kalēja darbs vai ... to tikai zinātājs zin.

Uldis: Tepat pa Mārupi pastaigājot, kalējdarbu ir maz. Ir, varbūt, kaluma elementi iekšā, bet pamatā, ja paskatās, nu tie ir rūpnieciskie. Ja Mārupē te mums ir Sprancis Māris, nu viņš neskaitās Mārupē, jā, viņš Rīgas pusē uz Kursīšu ielas, tad teiksim, var sastapt. Var sastapt, jo viņš šeit ir, es saprotu, ļoti sen...mēs esam ienācēji deviņdesmit, kaut kāds, astotais gads, laikam, ja.

Aelita: ...nu astotais, devītais ap to laiku mēs sākām te kustēties.

Jānis: Tākā uz Mārupi pārvācāties dzīvot?

Aelita: Nu jā, mums māju nodedzināja laukos (smejas). Mēģinājām no Rīgas pārvākties uz laukiem- nesanāca, nu tad pārvācāmies Rīgas malienē (smejas). Bija skaidrs, ka Rīgā mēs dzīvot negribam, it sevišķi dzīvoklī.

Uldis: Sevišķi ar to, jau savu to, nodarbošanos. Jo šajā virzienā mēs jau bijām sākuši virzīties uz amatniecību, vienkārši tajā laikā nevarēja reģistrēt amatnieku saimniecību, mums bija reģistrēta zemnieku saimniecība „Gaiļi” Krimundas pagastā, tas ir pie Tērvetes, blakus.

Jānis: Tad varam pie Aelitas pāriet?

Aelita: Kā jau viņš teica, mans tēvs jau ir tautas daiļamatnieks jau labi sen. Es esmu mācījusies Lietišķās Mākslas vidusskolā, metālapstrādes nodaļā. Uz akadēmiju neaizgāju...

Uldis: Pateicoties manai iejaukšanai dzīves ritumā... (smejas)

Aelita: Ar rotām ir tā...pēc skolas sāku strādāt „Daiļradē” kā tehniskais kontrolieris, juvelieru cehā. Pēc tam, bišķi ātrāk kā pirms Latvijas laika uzsākšanās, es aizgāju dekrētā ar bērniem un arī vairāk neatgriezās, jo tur sākās reorganizācija un pārgāju uz mājražotāju statusu. Nodevu tur jau gatavu produkciju un realizācija tad jau palika viņu ziņā. Tad, kad tas viss sabruka, izjuka un izbeidzās, tad brīžiem strādāju kā amtnieks, tad kad bērni paaugās un man jau bija apnicis sēdēt mājās, tad sakarā ar to, ka man ir ļoti daudzas izglītības, pēc tam, nākušas klāt...pastrādāju atkal citā uzņēmumā, pilnīgi citā jomā. Kad man ir apnicis no rīta celties un skriet uz darbu tad es atkal eju prom un sēžu mājās, un strādāju tikai uz rotām. Man vislaik license, faktiski, paralēli iet license un paralēli iet citas darba vietas.

Uldis: Līdz ar to, mums nekad nav bijis, teiksim, bezdarbnieka statuss.

Aelita: Nē, vienu brīdi bija, kuru es ņēmu apzināti...

Uldis: Vērsts likums pakārtojās tajā brīdī, uz vienu mirkli.

Aelita: (smejas) jā, tas ļoti unikāli. Man kā pašnodarbinātajam nav iespējams ņemt bezdarbnieka statusu, viņš nav paredzēts. Tas bija 2000.gads, kad pēkšņi, tajā laikā juvelieri strādāja uz vienotu juvelieru licenci, jo katram atsevišķi, tas bija tūkstošos jāņem, un tas bija dārgi. Tajā momentā, valdība, nezina ko viņa bija salaidusi *dēļi* (smejas),bet šī juvelieru license pēkšņi apstājās...viņa tika anulēta un jaunu, kamēr uztaisa, kamēr izbīda caur likumdošanu kā tad tā jaunā tiks veidota, bija kaut kādi trīs, četri mēneši starpā. Un es to momentu noķerot, nogriezu visas savas attiecības ar darbu un iestājos bezdarbniekos uzskaitē. Pabalsts, protams, man nepienācās, kā pašnodarbinātam...

Uldis: Jo tur ir, pie sociālā nodokļa kaut kāds viens vai divi procenti mazāk, sociālā iemaksa.

Aelita: Nu tas procents netiek ieskaitīts no amatniekiem, nu, no pašnodarbinātajiem.

Apzinoties, to, ka es eju pusgadu, reāli palieku bez naudas, jo strādāt es arī nedrīkstu...pieteicos uz kursiem, pieteicos uz ļoti labiem kursiem, tajā laikā. Pusgada garumā tas bija – praktiskā projekta vadīšana, tirgvedība, mārketingu un tā tālāk ja...menedžments. Un Latvijas Universitātē paņēmu šos kursus un pabeidzu. Tas bija, teiksim, atspēriens jau tālākām izglītībām, kras es paņēmu jau paralēli tam, ka es strādāju arī mājās. Es izmantoju šo savu izglītību, ik pa brītiņam, es atgriežos, tad ik pa brītiņam es atkal nolieku malā, jo man ir apnicis strādāt tikai mājās (smejas). Tas tā.

Uldis: Un te ir, teiksim, tā nianse, ka šī izglītība, reāli, šodien, praktiski, lai kā amatniecībā darbotos, viņai vairāk vai mazāk ir jābūt. Bija laiks, kad es gāju uz Ieņēmumu dienestu, gada atskaites rakstīja ar roku... bija tāda situācija, ka divi ierēdņi savā starpā *rejās*, nezina vai tas ir

pareiz, vai šitas, viņu konsultants nāk un bļauj vēl kaut kādu trešo patiesību. Un tu sēdi un katru reizi kā kaut kas ir nepareizi, tad visi papīri jāpārraksta pa jaunu. Labojumi nedrīkst būt. Es šodien datorā, vispār, pats nemācētu visus tos nodokļus kārtīgi sakārtot. Kā mana sieva izmācījās, viņa ir paņēmusi šo slogu uz sevi, teiksim...Es apbrīnoju, teiksim, tos vecos cilvēkus...man iznāca tāda situācija, ka es gāju dažus papīrus Ieņēmumu dienestā, pagāušā gada beigās... tur ir skaisti ekrāns ar *tačskrīnu* kur uz kuru nodaļu kur jāiet, un stāv cilvēks, acīmredzot, pensijas vecumā, visdrīzāk kāds pinējs vai zeķu adītājs, viņš raud...viņš nezina ko ar to iesākt. Ja viņam nav jaunietis blakus, kas prot ar šīm tehnoloģijām rīkoties.

Aelita: Šādā veidā arī amatniecība Latvijā daļēji tiek nīdēta ārā, jo visi tie pensionāri, viņi ir pilnīgi bezspēcīgi. Ja viss ir pārlūkts uz elektronisko, viss ir pārlūkts, nu tad nosēdini tur vienu cilvēku, kas pieņem šos vecos cilvēkus un palīdz viņiem aizpildīt to viņu deklarāciju.

Uldis: Tajā ziņā, es domāju, ka ar rajonu pašvaldībām ir vieglāk, jo tur tie cilvēki tiek uzņemti vairāk kā savējie.. Rīgas centralizācija nu tas... Es saprotu, to laikmets diktē, bet mums ir...ja nebūtu sieva, teiksim, man ...viņai patīk mācīties, ja...ja mana sieva to nebūtu izgājusi, man būtu diezgan daudz problēmu, tad visdrīzāk es ietu pie sava dēla, lai viņš man palīdz kaut ko uzrakstīt un tā tālāk. Es vienmēr esmu teicis to, ka man ir vieglāk uztaisīt vienus metāla vārtus nekā uzrakstīt vienu papīru.

Aelita: Amatnieks ir tāds...tā ir tā specifika, ka viņš nav ne grāmatvedis, ne ...

Uldis: Te ir otra puse, vai ne...nu itkā jau varētu profesionāli šo pakalpojumu paņemt, bet ja tā amatniecība nav attīstīta, teiksim, tuvu jau pie ražošanas, tad tas pakalpojums priekš tā amatnieka, vienalga iznāk dārgs. Jo realizātē, amatniekam, vairāk vai mazāk, ir sezionāla peļņa.

Aelita: Un vēl tas, ka tu dari visus darbus vienlaicīgi...gan kā sagādnieks, gan kā izpildītājs.

Uldis: Pie tam, laikmeta īpatnība, ja. Man šo pavasar, kā tas vienmēr ir... ja jūs būtu pie mums atnācis,teiksim, janvārī ar mums runāt, mēs jums varētu veselu dienu veltīt.

Aelita: Nu jau vairs mums ir burtiski pa stundām sadalīts...

Uldis: Ierodās cilvēks, kas ir pagājušo vasar, kaut kad ap *Jāņiem*, iegādājies enges, viņam vajag otru komplektu tādu pašu.

Aelita: Kur viņš bija ziemā?! (smejas)

Uldis: Es varēju viņas janvārī viņam, teiksim, desmit tādas enges uztaisīt, tagad jau viņš mēnesi gaida uz mani. Es nevaru atrast to mazo *spraudziņu* kur iekārtot, jo ir tik daudz...ir jāizdara reizē viss.

Jānis: Tad rezumējot, Jūs jau tā kā no 2002.gada jau tā nopietnāk, piedaloties izstādēs...

Aelita: Mēs izstādēs piedalāmies jau, faktiski, ātrāk...no 2000.gada

Uldis: No 2000.gada jā, jo kontakti mums bija jau ar...

Aelita: Jā un mēs jau sākām.

Jānis: Cik tā stabili bez pārtraukuma darbojaties?

Uldis: Stabili, tā arī būs no 2000.gada. Faktiski 15 gadi, tas ir.

Aelita: Nu man ir no deviņdesmit...ātrāk pat, no ... Nu es faktiski skolu es pabeidzu astoņdesmit piektajā un tad jau,... jau tas ceļš ir sācies.

Jānis: Vai vietējie mārūpieši Jūs atpazīst, vai zin, ka Jūs tādi esat, ka var pie Jums griezties?

Aelita: Mārūpiešus mēs satiekam, parasti, Ventspilī, Liepājā, Jelgavā...visur citur, tikai ne šeit un tad, pēc tam, viņi nāk pie mums. Tie tirdziņi, kas te, teiksim, amatnieku tirdziņi taisīti, viņi te pilnīgi netiek...vai nu netiek izraklamēti, vai viņi te nav vajadzīgi...īsti nevar saprast ja. Es domāju, ka tas ir reklāmas un cilvēks ir tāds *frukts*, kas pierod pie kaut kā viena un kaut ko jaunu viņam ilgi ir *jāsagremo*. Izstādē informācijas trūkums bija milzīgs. Līdz ar to, es nevaru pateikt, cik cilvēki izgāja cauri tai izstādei, bet es domāju, ka viņa bija diezgan maz apmeklēta, priekš tās apdzīvotības kas ir Mārūpē.

Uldis: Un, teiksim, tas ko mēs paskatījāmies, ka Mārūpē ir ļoti daudz dažādi šie virzieni, ka nav tā vienveidīgi, tākā nu...es domāju, ka teiksim, varētu būt tas, ka bija tas periods, ka bija katru gadu license jāatjauno un tur bija jāņem vēl domes atļauja, šodien tas *murgs* ir projām, tā papīru būšana, bet katrā ziņā, Mārūpes dome, šajā ziņā vismaz, ir atsaucīga...tos jautājumus kas mums ir bijuši jākārto... un te ir tā lieta, ka pirms mēs vēl...pašā pirmssākumā mēs vēl skaitījāmies pie Zemgales priekšpilsētas, jo es pie tēva, kā no Padomja laika, biju pierakstīts. Ar Rīgu bija krietni grūtāk, tākā, tas kas to nav izgājis, tam varbūt liekās, ka arī šeit ir, bet patiesībā šeit ir atsaucība...

Aelita: Ar, teiksim, domi ir atsaucība, lai gan, es domāju, to izstādi taisot, ja meita nebūtu to visu smagumu uz sevis uzņēmusies, es domāju, ka te nekas nebūtu noticis. Atrodot vienu atsaucīgu cilvēku domē, tas varēja arī notikt...

Jānis: Vai būt intrese piedalīties kopīgajā tirdziņā..

Aelita: Es domāju, ka mēs bjām iniciātori, lai tas sāktu bīdīties vispār Mārūpē.

Uldis: Otra lieta, teiksim, amata māja, kā tāda, es esmu parunājis...ļoti spēcīgi Ludzas pusē ir kalēji, kuriem ir amatu māja izveidota. Viņi ir krietni organizētāki, acīmredzot, tā ir Latgales specifika, varētu būt ja, ka viņi, kopā māk labāk *satusēt*. Tas secinājums principā ir viens. Amatnieks īsti no tā neko nepelna, bet vienalga tā ir sava veida reklāma un ...

Aelita: Un arī jauniešiem, teiksim, tā ir jau reklāma ar kuru viņš var izvēlēties vai viņš grib šajā jomā ja, vai viņš grib kaut ko....pārdod -nopērc, nopērc- pārdod (smejas).

Uldis: Un otra lieta...tajā pašā laikā, mēs Igaunijā Pērnavā apskatījāmies, viņiem Pērnavas pilsētā ir šī amatu māja ja, kur viņi piedāvā, pie tiem amatniekiem kas ir gatavi, konkrētā

dienā, konkrētos laikos, ka viņi ir apmeklējami, ka viņi demonstrē, ka viņi ļauj pamēģināt to amatu tās pamatprasmītes ko var meistarū uzraudzībā.

Aelita: Un ja vēlās var iet apmācībā..

Uldis: Un tur arī ir klāt izcenojums, ko tas amatnieka laiks, viņš nebija liels, viņiem tur bija kaut kādi, laikam 5 eiro par to stundu ar to amatnieku. Tā maksa ir vienkārši simboliska, lai tas amatnieks ar to materiālu ko viņš tur *izcūko*, lai varētu vienkārši kompensēt. Es uzskatu, ka tas ir labs veids, lai piesaistītu, tiešām, tūristu...un kaut kad krietni vēlāk es redzēju sižetu, tur pa Igauniju tie sižeti bija daudz, reģionālajā televīzijā, kur viņi reklamēja gan to Lotes māju, bērniem un paralēli bija arī viena kalēju darbnīciņa uzfilmēta, īss reklāmas rullītis, kuru pēc tam Latvijas tūristi apmeklē. Un es domāju, ka tas ir labs veids kā attīstīt, jo pēc amatnieku apmeklējuma varētu šeit būt arī, tūristiem, pusdienu paēšana..tas varētu būt.

Aelita: Ņemot vērā, ka mēs esam blakus lidostai, tas būtu pozitīvs faktors.

Jānis: Jā, par to attīstību arī, šeit Mārupē varētu ļoti labi...kaut kādus maršrutus.

Aelita: Tūrisms līdz ar to viesnīcas, *ēstūži*, atrakcijas no amatnieku puses...

Uldis: Otra lieta, ko tūrisms izdara...es varu šodien pārkvalificēties un taisīt metāla žogus, nu to pašu ko firmas dara, ja, kur faktiski ir kā ir, liela nauda ir iekšā salīdzinot ar suvenīru, bet ja man ir nodrošināts tas, ka man ir tūrists kuram vajag nelielu korķviļķīti, metamkauliņu vai pakaramais kaut kāds neliels, ko viņš var rokas bagāža paņemt līdzī kaut vai...ja es gribētu nodarboties ar rūpniecisko ražošanu, man ir bijis piedāvājums, uzņemties vadību pār metālapstrādes cehu kaut gan man itkā nav speciālās izglītības, ko var pievilkt, teiksim, pēc tam, bet man ir šī praktiskā puse...un te ir tas moments, ka amatniecība, pirmkārt tā ir domāšana. Mans pašmērķis nav kļūt miljonāram vai bagātam un izveidot milzu ražotni, bet es strādāju to darbu, tāpēc, ka man tas patīk...

Aelita: ...lai gūtu gandarījumu, gan pats, gan iedotu arī citiem. Tā ir šī amatniecība

Uldis: Tam cilvēkam nav tā, ka viņš atnāk un pasaka „nu es gribētu šiten te to vijumiņu bišķi savādāk”, nu *okey*, protams, ka ir jāērķinās, ka katrs nestandarta darbs...viņš atsauksies arī uz cenu ja, jo tas ir papildus laiks, papildus enerģija un tā tālāk. Tajā pašā laikā amatnieks, tad kad viņš uztaisa to ko viņš grib, gatavu izstrādājumu, īstenībā...kā es pieminēju Haņeckī, vai ne, tā ir tāda vērtība...tas ir tāpatās kā mūsu lielie mākslas darbi, kurus gleznotāji, teiksim, dzīvē neviens viņus nenovērtēja.

Jānis: Kā vērtējat Cittaslow idejas? Fokus uz kopienas stiprināšanu, vietējo ražotāju atbalstīšanu kas nes arī šada veida ekonomisko pienesumu un pastarpināti arī vides attīstību, labklājību, dzīves kvalitāte uzlabojas...ka vietējie iedzīvotāji novērtē jūs un atbalsta.

Aelita: Viņa ir iespējama.

Uldis: Kā nodokļu maksātājs, viens lielais uzņēmums, kā tur „Kreiss” ja, kuram stāv...

Aelita: ...nu viņi ir izdevīgāki, protams, Mārupes domei.

Uldis: Noteikti ir izdevīgāki, viņi ienesīs lielāku pienesumu, tāpēc jau Pasaulē...Latvijā, starp citu, ir ļoti spēcīgi attīstīta amatniecība un Lietuvā arī, mēs bijām ...

Aelita: Vācijā jau tas faktiski tiek iznīdēts. Jo Vācija bija faktiski amatniecības valsts.

Jānis: Par lielajiem uzņēmumiem viņi ienes šo nomas maksu...

Aelita: Nē, nu tas ir atkal, domes izvēle. Vai es gribu vienu lielo un viņš man milzīgi nes, vai es tomēr iedziļinos tajā mazajā, viņš nenes daudz, bet viņu ir vairāk.

Uldis: Un pēc ram kopumā, tas atsaucās uz visu reģionu.

Aelita: Jā, un reģiona, teiksim, labklājība līdz ar to celsies reāli augstāk.

Jānis: Fokuss uz vietējiem ir ilgtermiņa ieguldījums, un tam ir tāda pievienotā vērtība ko nenes tādi lieli starptautiskie uzņēmumi kas šeit ir ienākuši un viņiem nav piesaiste un tāpat tas kapitāls aizplūst uz ārieni

Aelita: Viņš aizplūst projām. Jā no viņa pirmā atdeve ir milzīga, teiksim, pašai domei, bet iedzīvotāju labklājības līmenis no tā neaug.

Jānis: Par teritoriālo attīstību. Vai tā ir samērota?

Aelita: Nu es, katrā gadījumā, šajā jautājumā absolūti neesmu iedziļinājusies, mani tas diezgan maz interesē

Uldis: Mums ir tāds hobijs, mēs braucam pa vakariem kādreiz, kad ir siltāks...ar velosipēdu izbraukājam rajonus..nu tur uz Jaunmārupes pusi, sabūvētas daudzdzīvokļu mājas, man tas liekas absolūti nepieņemami...Bezjēdzīgi .

Aelita: Nu Jaunmārupe ir , teiksim, pilsēta ar daudzdzīvokļu mājām...Mārupei, nu...

Uldis: Man tomēr šķiet, ka ir jābūt šai atšķirībai, jo izveidot Mārupi par pilsētu nu diezvai tas būtu, tas pareizais risinājums...

Aelita: ...vairāk ciematpilsēta ja, jo tomēr šis privātais sektors ir izteikts.

Uldis: Faktiski tas varbūt arī bija tas iemesls kāpēc mēs uz šejieni pārnācām.

Aelita: Itkā blakus Rīgai, bet tajā pašā laikā, faktiski, absolūtos laukus un mums, paldies Dievam, lauksaimniecības zemi mums apkārt neviens nepārdod, tākā mēs esam tiešām laukos. (smejas)

Jānis: Mārupe saistās ar zaļo vidi, lai tā attīstība ir samērota. Par šiem lauksaimniekiem kas šeit ir un vai viņi būtu šeit kas ir saistīti ar kādu lauksaimniecību, zemkopību vai putnkopību...

Aelita: Mums viņi ir izdevīgi, jo mums blakus, līdz ar to, neviens nebūvējās.

Uldis: Mums tieši kaimiņš, viņš ar šo lauksaimniecību nodarbojās...es teikšu, elementāri vienkārši. Par cik mēs nenodarbojamies ar lauksaimniecību, protams, ka tas mazdārziņš ir kaut kāds , pēc inerces vairāk, tad kad viņš pa to pašu lauku man blakus ņemās un viņam jau

ir, teiksim, ziedkāposti vēl kaut kas, tad es viņam, pār pa žogu, paprasu vai var dabūt (smejas), nu protams, k atu vari dabūt.

Aelita: Tākā, tikko to svaigi izaudzēto no lauka, pa taisno uz galda.

Uldis: Es domāju, ka tās ir tādas lietas kuras, es pats nebiju, sieva kopā ar amatniekiem vienā *pasācienā* aizbraukāja pa Vācijas pašvaldībām. Viņiem tas ir pazaudēts.

Aelita: Jo pirmskara Vācija, faktiski, bija mazie ražotāji, mazie amatniecīņi. Mums Latvijā amatniecība ienāca pamatā no vāciešiem. Un tagad tur nekā nav. Tur ir Ķīnas pērlītes, tirdziņā.

Jānis: Kāpēc izvēlējāties ierīkot mazdārziņu?

Aelita: Tas man ir...svēta lieta. Vasarā savas ogas un savi pirmie burkāni un dillītes, un zaļumi. Man liekas, ka latvietim tas ir normāli tikai.

Uldis: Man varbūt, personīgi, tas, ka tēvs vienmēr ir tomātus audzējis un es veikalū tomātu nevaru ieēst. Tajā pašā laikā man cilvēks no Ukrainas pateica, ka tie nav tomāti...

Aelita: Tāpēc, ka Ukrainā viņš ir pilnīgi savādāks...salds, salds, salds.

Uldis: A man mēģina iedot zaļu tomātu, kurš vienkārši nokrāsots sarkans.

...intervija tika pārtraukta

Uldis: ...Rušenieka kungs ja...Man varbūt nesaskan ar viņu, teiksim, politiskie uzskati ja, bet tajā pašā laikā viņš ļoti labi izprot šīs lietas vai ne un viņš ir gatavs atbalstīt vaine, tākā nu...

Jānis: Prakšu nodošana jauniešiem un bērniem. Radot intresi

Uldis: Pēc tam var arī ar to bērnu runāt, ka pastāv tādas tautas daiļamatnieku studijas kurās studijas vadītājs atvēl laiku, vienu vai divas reizes nedēļā, var aiziet kaut ko praktiski pamācīties un līdz ar to, tas cilvēks arī saprot, vai viņš grib vispār to darīt vai nē.

Jānis: Tā problēma ko pašvaldība neredz, tas ir šis ilgtermiņa ieguldījums un kā tas realizēsies, tas bieži vien viņiem ir jāpamato ar kaut kādiem skaitļiem kas dotajā brīdī ir netverami.

Aelita: Tieši tā. Pie amatniekiem to nevar notvert vispār.

Uldis: Te ir tas moments, ka atnāk jau izveidota ražotne ...

Aelita: ...nu un viņi pasaka, mēs tik un tik iedosim jums gadā... līdzekļus ja...un viss. Un jūs varēsiet infrastruktūrā ielikt, varēsiet vēl kaut kur ja.

Uldis: Un protams, ka uz *sitienu* tas ir izdevīgāk.

Aelita: Te ir jāņem vēsture. Tāpēc es pieminēju Vācija ja, tad viņa, faktiski, pēc Pirmā Pasaules kara, uz amatniecības, šī principa maziem ražotājiem, faktiski, uzcēla visu savu ekonomiku augšā, ja.

Uldis: Viņi ekonomiku pacēla divu, trīs cilvēku komandās.

Aelita: Pēc Otrā Pasaules kara, bija, faktiski, tas pats. Arī, uzcēlās tieši uz amatniecības, lai gan viņi jau pusi no amatniecības bija iznīcinājuši caur ebreju izsūtīšanu, kas teiksim, bija milzīgs procents viņiem, tad tajā pat laikā, šie amatnieciņi, šie mazie uzņēmumi, ģimenes uzņēmumi ja, tas bija tas, kas to ekonomiku atkal uzrāva gaisā. Pēc tam aizgāja lielā rūpniecība, aizgāja šīs megapolises un Eiropas apvienošana...un tagad Vācija ir nožēlojama. Visi reģioni ir absolūti tukši, visi jaunie ir sabraukuši lielpilsētās, jo viņiem tur vairs nav darba...viss ir apstājies.

Uldis: Faktiski, viņi ar drusku augstāku labklājības līmeni, bet principā

Aelita: ...mūsu pašu lauku variants. Vienkārši viņiem šī ekonomika ir uzrauta ar lielajiem uzņēmumiem un viņi ir pacēlušies, teiksim, ekonomisko planciņu, bišķi augstāk, bet mazās pilsētīņas ir nožēlojamas, tur nekā nav un nekas nenotiek. Sākotnējais ekonomikas uzplaukums bija tieši no šī mazā, no šiem ģimenes uzņēmumiem.

Intervijas beigas.

Pašvaldība darbiniece – Jolanta

Intervijas transkripts ar Jaunatnes lietu speciālisti Jolantu Grosbergu-Garneri. Intervija notika Mārupes novada Domes telpās 23.03. plkst. 12:00. Intervijas ilgums 30 min

Jānis: Sākumā varat nosaukt savu vārdu, uzvārdu...

Jolanta: Jā. JolantaGrosberga-Garnere

Jānis: Jūs varētu pastāstīt, kas Jūs esat.

Jolanta: Šobrīd esmu Jaunatnes lietu speciāliste, bet strādāju arī kā makslinieks maketētājs, Mārupes novada domē.

Jānis: Kā Jūs raksturot Mārupes jauniešu dome darbību?

Jolanta: Brīvprātīgs jauniešu bariņš, kas savā brīvajā laikā satiekās kopā, plāno pasākumus vai piedalās jau kaut kādos gatavos pasākumos. Nu tā, sava iniciatīva, vēlmedarboties. Viņi paši, protams, mācās vai studē kaut kur, kā nu kurš, un vēl kaut kur darbojās, vai dejo, va sporto un tad vēl atrod laiku arī Jauniešu domei. Tā kā, ļoti aktīvi jaunieši.

Jānis: Kā Jums liekās, kāpēc tāda Jauniešu dome vispār tika izveidota?

Jolanta: Pirmāmkārtām, tā ir valsts politika, ka ir nepieciešama jauniešu virzība, jauniešu līdzdalība, gan lēmumu pieņemšanā, gan pašķūmu dalībā, gan visur kur...un jauniešu domā, kā, lai saka, ir tāds viens no mehānismiem kā viņus sasaukt kopā.

Jānis: Kā Jūs raksturotu sadarbību, gan ar domi, gan ar uzņēmējiem, gan ar sabiedrību kopumā?

Jolanta: Jaunieši paši ir ļoti aktīvi. Un viņi ir arī atvērti, teiksim, ja kāds griežas pie Jauniešu dome...pārsvārā tie ir kaut kādi pasākumi, pieņemsim, sporta pasākumi aicina viņus palīgā vai vēl kaut kā, tad teiksim viņi vienmēr piekrīt, viņi nekad neatsaka...viņi nāk ar savām idejām. Tā sadarbība es domāju...nu ar lielo domi tas ir caur mani. (smejas) Kā, lai saka, es esmu pa vidu tas posmiņš. Viņi tā paši...nu ir nākuši runājuši, bet tā principā tas viss caur mani vairāk vai mazāk tā notiekās. Ar uzņēmējiem mums ir bijusi tāda sadarbība, kā...jaunieši ir organizējuši pasākumus, arī labdarības pasākumus un uzņēmēji ir atbalstījuši šādus pasākumus...nu tīri balvu ziņā, finansiāli, nu tādas lietas ir bijušas.

Jānis: Kas varbūt vairāk ir tās cilvēku grupas kas vēršas pie jauniešiem ar kaut kādiem lūgumiem vai...

Jolanta: Sports! Nu pensionāri tagad, par savu Senioru dienu. Principā, dome jau arī, neteiksim, ka jau pieradusi, bet viņi jau zin, ka ir kaut kādi tie konkrēties pasākumi kurus mēs, kā Jauniešu dome, organizēsim. Jauniešu dome ir tikai no pagājušā gada februāra, tākā principā viņa ir ļoti jauna...reāli viņa tikai vienu gadu strādā, bet mums jau ir jau, teiksim, Lieldienas, kas tūlīt būs, „Lieldienu jampadracis”, kas mums jau ir nu, mēs varam teikt kā tradīcija, jo pagājušajā gadā visiem ļoti patikās un tad mēs šogad arī taisam. Uztaisījām jauniešu talantu konkursu, ko arī visi teica, lai obligāti taisam vēl, kas jau aizies kā tradīcija. Arī bija tāds pasākums kā velo orientēšanās, tur gan nebija, gan laikapstākļu ziņā, gan reklāma mums bija maziņa, nebija daudz cilvēku, bet tie kas bija tiem ļoti patikās un arī teica, ka mēs to varētu tā regulārāk, tākā tās iestrādes jau ir. Es domāju, tagad vēl nevar spriest, bet pēc kādiem pieciem gadiem noteikti jau varēs pateikt, kas mums ir tā... (smejas) stabili, bet pamazām jau uzzina cilvēki, mēs arī avīzītē liekam šo un to par sevi, nu teiksim tā, popularizējam vairāk vai mazāk.

Jānis: Tad ja pareizi saprotu tad vairāk kas pie jums griežas un lūdz palīdzību ir jaunieši sakarā ar sporta aktivitātēm?

Jolanta: Principā nē. Jaunieši, kā tādi, tā mazāk. Nu, jau tādi lielāki. (smejas) Pieaugušie. Ja tādas nopietnas sporta sacensības, vai kā brīvprātīgos viņus aicina, vai, it sevišķi ja ir bērni tajā sportā iesaistīti, tad viņiem vajag kādu papildus izklaidi kamēr nenotiek sacensības tajā konkrētajā brīdī, lai viņam ir ko darīt. Tādas visādas lietas.

Jānis: Kā Jums liekās, cik veiksmīgi, kopumā, izdodās attīstīt vai realizēt tās dažādās iniciatīvas vai pasākumus kopumā?

Jolanta: Tieši ar jauniešiem?

Jānis: Jā.

Jolanta: Tieši konkrēti ar šiem vai kopumā novadā?

Jānis: Novadā, kopumā tās Jauniešu domes darbības kontekstā. Kā Jums liekās sākot jau no pasākumu organizācijas viedokļa, līdz apmeklētībai un vispār kopumā.

Jolanta: Nu, mums ir šādas tādas lietas, kas mums pieklibo, tas ir tā izziņošana un reklamēšana...mēs pagaidām ar viņu vēl mācamies, bet to, ko viņi taisa, viņi taisa ļoti rūpīgi...viņi ļoti rūpīgi gatavojās, teiksim, tā nopietni pieiet tam visam...nu principā...- Apmeklētība ir nu, kā visus pasākumus, nevar baigi teikt nē vai jā...nu apmeklē vai neapmeklē, tāpēc, ka nu, mums Mārupē vispār ir tā, ka brīžiem cilvēki nenāk uz foršiem pasākumiem, un brīžiem cilvēki nāk, tas ir pēc kaut kāda perioda, es pat nezinu pēc kā to var pateikt. Mums grūti tā spriest.

Jānis: Kā izdodas to risināt? Pieredze no iepriekšējiem pasākumiem vai varbūt kaut kas konkrēts, kas ir acīs iekritis, vai varbūt kā vispār liekās kas būtu vajadzīgs, lai varētu to risināt?

Jolanta: To popularizēšanu vai ko?

Jānis: Nu jā, principā.

Jolanta: Nuu...kā, lai saka, mēģinam jau visur. Mums ir tā jauniešu mājas lapa, mums ir, tad *feisbukā* mums ir lapa, mums ir *tviterī* konts, nu *draugos* arī mums ir, bet *draugi* vispār baigi maz strādā. (smejas) Nu, itkā laižam to informāciju tā, teiksim arī, es pat pa saviem kanāliem, pa jaunatnes lietu speciālistiem citur Latvijā kaut ko arī palaižu, bet nu mums tie pasākumi pagaidām ir tādi tīri lokāli, mēs tā baigi neesam taisījuši tādus milzīgus pasākumus, tad vairāk tos mārupiešus tieši. Nu avīzīte arī nostrādā, principā. Bet tā reklāmas problēma nav tikai Jauniešu domes, tā mums ir vispār, pašvaldības, kā tādas pasākumu, tā kā mēs tā tīri lielajā mērogā domājam kaut kā savādāk to attīstīt, kaut kādus milzīgos banerus vai vēl kaut kā. Plakātiņi, viņi īsti tā...nu jā, bet ne visi viņus redz, jo pārsvarā mārupieši ar mašīnām braukā. Nu es zinu, ka es pati, man liekas, nevienu plakātu neredzu, (smejas) kad es braucu garām, tā kā nu, kaut kā savādāk jāskatās.

Jānis: Kā jaunieši nonāk līdz problēmu identificēšanai dažādu pasākumu rīkošanai? Vai tiek iesaistīts kāds iedzīvotāju viedoklis vai tas kaut kā mērķtiecīgi tiek noskaidrots?

Jolanta: Nu, pagaidām, tas ir, nu kā, lai saka, parcik es te esmu...es te strādāju, tad jau šo un to redzu un jau jūtu, un ar tām nometnēm tas jau ir vairākus gadus...bērnu ir ļoti daudz Mārupē, nu un tas piedāvājums vasarā tām nometnēm ir ļoti niecīgs salīdzinoši, principā tās ir pārsvarā tikai skolas, kas taisa kaut kādas nometnes, ir daži privātie ja, bet nu...protams, ne visi bērni tur tika iekšā. Un tas arī diezgan finansiāli tā dārgi vecākiem sanāk. Nu tad bija tā ideja, par cik manējiem ļoti patīk ar bērniem strādāt, tad nu es viņiem ieteicu, vai viņi nevēlās. Es arī esmu nometnes vadītājs, ar sertifikātu, tā kā, teiksim tā, es varētu uzņemties to dokumentu pusi un viņi visu to pārējo. Nu viņi tā *aizdegās*, viņiem ļoti patikās un tad šogad

mēs to pirmo reizi mēģināsim, vasarā vienu nometni uztaisīsim, nu uz vienu nedēļu, dienas nometnu, un ja tas aizies, tad tas arī būtu baigi forši. Pieprasījums ir ļoti liels, vecāki zvana, intresējās vai ir kaut kas, vai nu...kāds ir piedāvājums. Tā kā, nu tā arī tāda niša.

Jānis: Tad principā ir arī no iedzīvotāju puses tādas konkrētas prasības?

Jolanta: Nu jā, kā, lai saka, iedzīvotāji zvana un prasa „vai jums nav tas? Vai ir tas”, nu vēl kaut kas, visvairāk... viss ir saistīts ar bērniem, teiksim tā, ar bērnu brīvo laiku un tādām lietām. Tā kā tās nometnes, protams, vasarā ir viens no aktuālajiem jautājumiem.

Jānis: Vai Jums ir kaut kas, kas ar Mārupi saista, vai rada to piederības sajūtu?

Jolanta: Protams! Stipra piederība jau ir ar to, ka es te strādāju. (smejas) Tas jau, bezmazvai ar *saknēm* iekšā. Es neesmu dzimusi Mārupē, es esmu iebrukusi...nu jau, 20 gadi, man liekās jau dzīvoju, bet jā, man patīk Mārupe, es esmu par Mārupi un man tieši patīk tas, ka viņa ir tāda plaša ar laukiem un mājām, ka nav tāda tā pilsētas sajūta...nu burtiski ir daži tie ciematiņi. No vienas puses tas, protams, ir itkā apgrūtinoši, ka transports un tā...nu jābūt tai mašīnai, jo savādāk es zinu, ka daudzi saka, ka atbraukt uz domi, piemēram, no Tīraines vai no Skultes, tas ir tikai caur Rīgu tikai. Nu tādas tās apgrūtinošās lietas, bet savādāk, Mārupe patīkās.

Jānis: Sabiedrisko lēmumu apspriešanā, Jūs tākā, esat viena no tādām aktīvākajām, kas Jums a darbu principā saītīti...

Jolanta: Tas ir, tagad, tu man par to *sāpīgo* Rail Baltic prasi? (smejas)

Jānis: Ne tikai, es domāju, vispār teiksim, bet...

Jolanta: Nē, es baigi mēģinu būt neitrāla. Nu teiksim tā, baigi neiesaistīties tajās sabiedriskās apspriešanās, it sevišķi, ka nu, es te arī strādāju. Tāpēc, ja konkrēti tas, teiksim, gar manu īpašumu kaut kur tā skar, tad jā, es esmu parakstījusies šur un tur, tajās aptaujās vai vēl kaut kādās lietās, tādās, bet nu kur ir tās publiskās sabiedriskās apspriešanās, tur es neēju un savu viedokli neizsaku. Tīri tāpēc, ka ļoti daudzi arī zin, ka es te strādāju. Daudzi mani sejā pazīst. (smejas)

Jānis: Vai esat pati rosinājusi kādas iniciatīvas?

Jolanta: Viens bija, bet tas arī bijā tā, kā, lai saka, šis te, kanalizācijas projekts, kas šobrīd notiek Mārupē. Viņš pa Eiropas projektiem vairākos posmos bija taisīts un kā, lai saka, sazmēts kurās vietās būs tas kanalizācijas ūdensvads ja, un tieši manā ielā nebija (smejas) un ta es tā kā gāju un runāju, un prasīju, bet nu es neesmu tādas, kaut kādas petīcijas rakstījusi vai vēl kaut ko, bet nu jā, attiecīgajām instancēm ierosināju, ka vajadzētu arī mūsu ielā, jo mums ir viena no centrālajām... es Mārupītes gatvē dzīvoju, un principā viņi to, vai dēļ manis, vai citi iedzīvotāji prasīja, viņi to ņēma vērā un tika pārskatīts un dabūts papildus finansējums un arī mums tur tiek vilkts, par to es tikai priecājos. (smejas)

Jānis: Varbūt vēl kaut kas tāds ir bijis?

Jolanta: Tā pa lielam, pat nenāk prātā.

Jānis: Vai Jūs dzīvojat privātmājā?

Jolanta: Jā.

Jānis: Varbūt Jums ir kāds mazdarziņš savs?

Jolanta: Ir. (smejas)

Jānis: Kāpēc Jūs tādu izveidojāt vai arī kā savādāk?

Jolanta: Nu man tas tākā mantojumā ir nācis, bet principā, man patīkās. Nu man nepatīkās, tā kā vecos labos laikos, ka visa zeme vienās dobēs, bet nu, ka ir viena siltumnīca un kaut kādi tur krūmi un ziedi, tas ir ļoti jauki. It sevišķi vasarā var iziet ārā. Sevišķi bērnam patīk pa pļavu joņot, bumbu spēlēt, tā kā nu, tas viss ir ļoti forši.

Jānis: Jūs privātmāju paši cēlāt vai tikāt pie mājas ar visu iedzīvi?

Jolanta: Nē, mēs kādu nu...sen atpakaļ man vecvecāki viņu nopirka, tāpēc saku, tā kā esmu pārmantojusi viņu.

Jānis: Varbūt Jums privātajā teritorijā ir siltumenerģijas vai atjaunojamās elektroenerģijas kaut kādi...

Jolanta: Nav, bet plānojam. Mēs šobrīd tur tākā būvējam un ir doma uz tām saules baterijām, jā. Bet nu tas tagad...uz veco ēku tagad nav vērc celt, likt, bet uz jauno ēku mēs plānojam,jā.

Jānis: Un tas tākā ar Eiropas Savienības līdzfinansējumu...?

Jolanta: Jā. Mēģināsim, liksim projektos, jā. Jāmēģina jau ir. (smejas)

Jānis: Kāpēc?

Jolanta: Pirmkārt - *zaļāk*, otrkārt – neatkarīgāk, treškārt – ekonomiskāk, ar laiku. Nu tā. Visi viedokļi par to tikai *plusā* nevis *mīnusā*.

Jānis: Par domu par vietējiem tirdziņiem...

Jolanta: Tagad būs. 4.maijā būs.

Jānis: Tas tāda lielāka apmēra, vai

Jolanta: Šeit, nu pa, Konrāda skvērs un tuvākā iela. Bija plānots uz Lieldienām, bet pa Lieldienām mums tur pašiem visādi pasākumi, tad tur tā īsti nesanāca, bet nu uz to 4.maiju ir aizvirzīts.

Jānis: Tirdziņš paredzēts ar Mārupes vietējiem kas te..

Jolanta: Mājražotājiem, teiksim tā. Ne ķīniešu ātrajām mantām, bet nu tīri mājražošana un stādīšanas, un visādas tur keramikas... tādas lietas...un pārtikas.

Jānis: Tas tiek izziņots vietējiem par šo tirdziņu?

Jolanta: Jā. Tā doma ir tiem organizatoriem, tas nav no mūsu puses, tas ir sadarbībā ar domi. Ir tāda biedrība „Mārupes uzņēmēji” un sadarbībā ar veikalu „Gals” viņi tākā organizē, nu tad

arī Mārupes dome ir piekritusi atbalstīt, un viņi plāno regulāri taisīt tos tirdziņus. Viņiem jau tur ir savākušies, ja nemaldos, bet es precīzi nepateikšu, vairāk kā 20 tie patstāvīgie mājražotāji, kas ir piekrituši piedalīties un tad viņi vēl tur vāc... Bet tā, man liekas, iedzīvotājiem patīk tie tirdziņi, principā. Cik nu viņi ir bijuši, nu daudz viņi pagaidām nav bijuši, bet nu jā, patīkās...forši, tuvu mājām

Jānis: Par ideju par 4 novadu apvienošanas tirdziņā, blakus Rimi. Vai tas kas drīzumā šeit notiks varētu tikt uzskatīts par tādām *saknēm*, kas vēlāk pārceļtos uz plānoto vietu?

Jolanta: Ā, nu tas ir pāri tai ieliņai. Jā, jā, jā. Tas arī tā kā tālos plānos. Šeit ir ar transportu, uzreiz, problēma, ka nav tā viss te izvietots, zin kā, visi kas piebrauc, viņiem kaut kur jānovietojās, tad apkārtējās ielas mūžīgi ir pilnas un tā. Tas ir viens no risinājumiem, ka tas tirdziņš tur varētu būt un tad šīs ielas, teiksim, netiek noslogotas, ar tiem pašiem tirgotājiem.

Jānis: Tad Jūs atbalstāt šāda veida ideju?

Jolanta: Jā.

Jānis: Vai esat iegādājusies vietējo ražotāju, gan amatnieciskos, gan pārtikas produktus?

Jolanta: Nu tad kad ir tirdziņi. (smejas) Bet tā, tīri...pat nepateikšu. Nav jau te nekur viņus tā baigi var dabūt. Nezinu. Nē. Tā nav izcelti.

Jānis: Kā vērtējat Mārupes novada teritoriālo apbūvi? Vai tā ir samērota?

Jolanta: Nē nu, principā, cik es zinu, tad te arī plānotas ir tās industriālās zonas, ir tās privātmāju zonas un tas viss ir pareizi. Tā tam arī jābūt, jo daudzi mārupieši arī nāk uz Mārupi dzīvot, tāpēc, ka viņiem gribās, nu, to kluso vidi. Nevienam jau negrib, lai viņam aiz sētas tur kaut kādas celtniecības notiekās, nu, es domāju liela mēroga. Tā kā, jā...nu, to kas mums te būs ar to dzelzceļu, tad jau redzēs (smejas) bet es domāju, ka plānojums ir labs.

Jānis: Par pārceļšanās iemesliem jau minējāt...

Jolanta: Mēs pirms tam dzīvojām Rīgas centrā, dzīvoklī un meklējām māju kur pārcelties. Nu Mārupe bija, viens no, tuviem un *zaļiem* rajoniem. Toreiz gan, kad toreiz pārcēlāmies, te bija ļoti lieli lauki (smejas) bet nu nenožēloju nevienu dienu to. Tā kā principā, man ļoti patīkās. Un arī, man ir tādā vietā, ka transports arī ir...autobuss ļoti tuvu, tā kā bērnam arī...es pati vē uz augstskolu izbraukājos, uz skolu.

Jānis: Kā vērtējat Cittaslow idejas?

Jolanta: Teiksim tā, šis un tas mums neaizies. Tas transports mums ir un būs. Esam diezgan paliels novads tīri arī kilometru ziņā, bet es domāju, ka arī iedzīvotāji, vairāk vai mazāk, uz to iet, jo, it sevišķi brīvdienās, var pavērot, ka ļoti brauc ar riteņiem...ģimeniski jau brauc ar riteņiem un tie celiņi tiek visi veidoti, taisīti un, kā, lai saka, tas arī plānā tālāk ir, tos veloceliņus attīstīt. Par tiem parkiem tā ir, kā ir, jo pašvaldībai ir ļoti maz savas zemes, tur ja kāds privātais, teiksim, investors, iesaistās ar savu īpašumu, tad tas būtu vairāk iespējams. Tie

kas ir mums tie daži, teiksim, Jaunmārupes tas pie dīķa, nu šitas maziņas, tur vēl Skultes *zaļo* daļu var rēķināt, jā, tos tā kā grib uzturēt un negrib sabojāt ar kaut kādām ēkām vai vēl kaut ko. Tākā principā, nu es domāju, ka iet uz to, bet es saku, ir dažai punkti, ko grūti būtu pilnībā realizēt. (smejas)

Jānis: Cittaslow ideju kritērijus var variēt un viņi ir atkarīgi no katras pilsētas specifikas.

Jolanta: Elastība, jā. Ar to skaņas... nu mums ar tā. Mums ir lidosta un tūlī būs arī ātrvilciens, ar tām skaņām nu ir kā ir. Mums arī, it sevišķi Jaunmārupes šoseja, es domāju, būs visskaļākā, jo tur viss tas industriālais rajons vēl apkārt, tagad jau vēl *Kreiss* ar lielajām mašīnām un tādas lietas. Es domāju, ka tas tā varētu pa reģioniem, pa kaut kādiem posmiem varētu, teiksim, tur ir tā skaņa lielāka, bet ir kaut kādi rajoni kur ļoti kluss, būtu mierīgs.

Jānis: Ēdiena izglītība.

Jolanta: Es jau domāju, ka tagad vispār, principā, pa lielam, neteiksim jau, ka Pasauliski, bet nu tā valstiski, bet ļoti daudzi, arvien vairāk cilvēku pievēršās tam veselīgajam dzīvesveidam, veselīgam ēdienam un tādām lietām. Es domāju, ka mārupiešiem arī tas ir ļoti svarīgi, jo ir arī izskanējuši bērnudārzos un skolās vecāku aicinājumi, tur no vietējiem produkciju pirkt un tā, bet tur ir tādi tīri finansiālie aspekti, protams. (smejas) Bet es domāju, ka jā, ka cilvēki, drošvien ģimeniski, noteikti uz to iet. Lielākā daļa.

Jānis: Kā Jums pašai ģimenē? Vai Jums tā biežāk sanāk tā mierīgi, nesteidzīgi un kopīgi pavadīt pusdienas vai vakariņas?

Jolanta: Nu tas tā kā vairāk uz brīvdienām orientēts. (smejas) Darba dienās diezvai. Darba dienās tur tā...nē nu vakariņas jau jā, bet nekādas tur baigi nesteidzīgās jau nesanāk. Mums it sevišķi svētdienās, mēs varam, jā.

Jānis: Un idejiski kopumā kā Jums liekās par šādu iniciatīvu ieviešanu?

Jolanta: Es domāju jā, saistošs. Es domāju, ka tam arī varētu būt arī atsaucīte, diezgan liela, jo es saku tīri tā, dažādos aspektos, jau cilvēki iet uz to. Es domāju, ka arī aizdomājās un arī grib. Es domāju, visas iespējas. Bet par to jēdzienu, kā tādu, maz dzirdēts ir.

Jānis: Varbūt Jūs atbalstāt kāda veida ilgtspējīgas attīstības un vides pasākumus, ko realizējat arī pati?

Jolanta: Atkritumus šķirojam. Par cik man ir privātmāja, man ir arī kompsta stūrītis, (smejas) tad to visu kas ir pūstošs mēs tur liekam un to kas ir projām vedams, to projām. Stiklu vēl atsevišķi liekam. Nu tā. Mums vēl pašiem krāsns ir, tad visus kartonus un papīrus mēs dedzinam. Tā kā, principā, jā, šķirojam.

Jānis: Vai piedalāties rīkotajās talkās?

Jolanta: Jā, piedalamies. (smejas) Man tak Jauniešu dome. (smejas) Kur tad liksies. Nē, bet mēs vienalga piedalamies. Mārupieši arī diezgan labi un aktīvi piedalās. Mēs ar jauniešiem

pagājušajā gadā Tīraines mežā, tur, gājām talkot un daudzi arī iedzīvotāji nāca. Nu tā forši, ar savu iniciatīvu, principā. Ļoti daudz savācām.

Jānis: Vai izjūtat tādu kopības sajūtu ar iedzīvotājiem, ar vietējiem kas ir tuvāk tieši Jūsu dzīvesvietai?

Jolanta: Tas varbūt ir vairāk no tās ielas, no tādas lietas atkarīgs, jo man ir tāda centrālā iela, tad mēs nevaram uztaisīt tādas ielu svētkus, jo mums satiksme ir visu dienu. Nu tā. Pazīstu savus tuvākos kaimiņus, bet nu mums tādi ļoti lieli ielu prieki nav, bet es zinu, ka ir ielas, kur ir arī ielu svētki, kur kaimiņi ir ciešāki...nu kaut kādas maziņas, klusas ieliņas, kur viens otru visi pazīst. Nu tādas, ir arī tādas lietas. Tas tā vairāk ģeogrāfiski atkarīgs, kur atrodās.

Jānis: Varbūt Jums ir kaut kas piebilstams?

Jolanta: Nezinu, varbūt pašam kaut kas intresē? Mums šogad jubilejas gads, daudz pasākumu (smejas) Mums trāpās, ka novadam ir 90, bet Mūzikas skolai arī ir 25, mums tā arī tāda.

Jānis: Vai ko plānojat sakarā ar zemes stundu?

Jolanta: Jā. Mēs ar jauniešiem arī taisam zemes stundu, pie sevis telpā, vesela čupa ar svecēm un spēlēsim spēles. Dzersim tēju, ēdīsim cepumus. (smejas) Mēs jau esam tajā kopējā lielajā sarakstā arī esam iekļauti, tā kā, esam atvērti arī visiem kas nāk no malas.

Intervijas beigas

Mājražotāji – Agris Locs

Intervijas transkripts ar biedrības “Latvijas mājražotāji” vadītāju Agri Locu. Intervija notika lielveikalā Spice 30.03. plkst. 10:00 Spicē, Rīga. Intervijas ilgums 1 st. 2 min.

Agris Locs mājražotāju biedrība intervijas ilgums 01:00

Jānis: Stāsta par sava darba mērķi. Vai Jūs pats esat Mārupes iedzīvotājs?

Agris: Jā.

Jānis: Varbūt varat pāris vārdos pastāstīt par pašu mājražotāju biedrību? Kas tas ir, ar ko tas nodarbojas...

Agris: Mājražotāju biedrība...ir necerēti un nejauši izveidojies pasākums, kas radās tieši, apmēram, pirms gada. Personīgi man ar mājražošānu, līdz šim, nebija nekādas saistības vispār, strādāju uzņēmumā ražošanas uzņēmumā par mārketinga un tirdzniecības vadītāju un vēloties iegādāties savai ģimenei veselīgu...nu normālu ēdienu un uz Googles meklējumiem saņemot atpakaļ neko...nu ieraksti Mārupē lauku olas piemēram atrast, nu labi, Mārupē nav, nu davai Rīgas apkārtē, vienalga kur...un nekā nebija. Tad uztaisīju sociālajos tīklos kontus „Mājražotāji”, domāju kāds vabūt kaut ko iesaka, nu kaut ko zin vai nezina, kur var nopirkt, atrast un pa stundu, pusotru saskrēja 500 sekotāju, *kjipa* padod mums ar ziņu, ja kaut ko uzzini.

Skaidrs bija viens, ka nav vienotas informācijas vietnes, neviens neko īsti nezina. Pieprasījums ir, piedāvājums ir, bet vienam par otru tādas apmaiņas plūsmas nav. Un tad šī te iniciatīva, sēžot vakarā mājās dzerot kafiju vai tēju, vienkārši tur nezina, ieraksti kaut ko, uztaisīju e-pastu, lai sūta kāds kurš kaut ko zin vai, lai paši ražotāji piesakās...tā nu viņi tur sāka pieteikties, sūtīt bildītes ko viņi tur ražo, ko kurš taisa, kur ko nopirkt. Un mēs kā saņemam tā iemetam tur tajos sociālajos tīklos, beigās tas viss jau sāka nākt pa daudz un kaut kur jāpublicē, vārdu sakot, jāuztaisa mājas lapa. A kur mājas lapu...mājas lapai vajag kaut kādus līdzekļus, privātos tur guldīt neko, kaut kādus sponsorus meklēt, fondus nu tā, un tad nolēmu, es jau tur ar tiem ražotājiem biju sazvanījies, satikušies, kaut ko tur sākām produktus, na na na. Nu *moš* uztaisam biedrību un paši uztaisam to mājas lapu. Nu labi. Un tā tas pamazām sākās...sākās kā informatīvs tāds...vietne un tad pa lielam visa biedrība apauga ar vēl idejām un vēl idejām, kaut kādiem sadarbības partneriem un tādiem risinājumiem, viedokļiem, idejām...un tā izaudzis tagad ir, tulītās būs gada jubileja un tuvojas 100 biedriem, tas skaits. Visu ko mēs daram, mēs daram paši, par saviem līdzekļiem, mums nav baigie tur sponsori vai Eiropas naudas, vai kas tāds. Cik mums ir tas biedru naudas katliņš, tik mēs paveicam un viss ir uz entuziasma pamata. Ir laiks daram, nav...nu nevar, nevar (smejas) cik var tik izdara. Nu lūk tā, kaut kā.

Jānis: Un kas ir Jums, principā, tie lielie darītāji? Tie ir atsevišķi kaut kādi mājražotāji kas arī līdzdarbojas...

Agris: Nu daži no ražotājiem ir aktīvi, no tiem biedriem, vairāk gan mēs paši, ar sievu divatā...pa brīvo laiku cik var uzčubināt tik uzčibina. Nu tīri prieka pēc, kaut kāds gandarījums.

Jānis: Cik saprotu tajā mājas lapā ir arī no dažādām pilsētām...

Agris: Nu no visas Latvijas. Tāpēc, ka ir dažādas visādas biedrības, kooperatīvi...ir „Kuldīgas labumi” Kuldīgā, tad ir Jelgavā „Pārtikas amatnieki”, tur gan viņiem ar novada domi un kaut kādi finansējumi un kas, bet viņi tādi lokāli...un mēs vienkārši ņemām plašāk. Tāpat ir bioloģiskās asociācijas, kas tikai par bioloģiskajiem lauksaimniekiem. Mēs tā...mēs arī tantiņu kura 20 gadus iet uz purvu, lasa dzērvenes nu prekš kam viņai tur kaut kādi sertifikāti, nu viņa tās dzērvenes lasa, nu vismaz tu pastāsti kā es varu nopirkt to produktu, es pat nezina, ka tu tāds esi, vispār. Tad šogad mēs ejam bišķi plašāk, jau sākam tirdziņus taisīt, tostarp arī Mārupē, par cik Mārupē šogad ir novadam 90 gadi jā un tad novada svētku ietvaros tur uz tūrisma sezonas atklāšanu un bērnu svētkiem, un tad augustā laikam lielākais pasākums ir, tur ar mēs ar savu biedrību, tirdziņiem ņemsimies un darbosimies.

Jānis: Tas jau 4.maijā uz Lieldienām arī dzirdēju bija plānots vai tas tīri uz augustu?

Agris: Tas bija plānots uz *zaļo ceturtdienu*, bet mums tur sanāca, ka pa daudz pieteicās un tad ielas jāslēdz un nav kur tirgoties bla bla bla...vārdu sakot uz 4.maiju. Tur būs tāds

Jānis: Par citām sadarbības praksēm...

Agris: Gana daudz laika paņēmu kaut vai tie paši sociālie tīkli, tur diezgan aktīvi viss notiek, 5000 sekotāju, gandrīz visos *Tviterī, Feisbukā, Instagramā, Draugos* un citos. Tur mums ik dienu kaut kāda viedokļu apmaiņa, jaunumi un nozares, tad mēs monitorējam katru dienu, pēc atslēgas vārdiem, kas notiek nozarē, kur kaut kādi tirdziņi, semināri, pasākumi...tad mums sūtu vēl informāciju par notikumiem, es atkal pārsūtu viņu tālāk biedriem, kur patirgoties, kas viņu pusē tur notiek, jo kurš zemnieks, viņš ieradies dobē un viņam nav laika sēdēt internetā un meklēt kur man kaut ko tur. Viņi pa lielam ir cilvēki, kas izdara visu viens pats vai divatā, nu ģimenes lokā. Tāpēc viņiem vajag drusciņ piepalīdzēt. Bieži vien tur ir visādas...itkā cilvēki centīgi un ražo labas lietas, bet tas iepakojums nu tāds (smejas) varētu piestrādāt vai arī viņi paņēmu pārdevēj aun tirgo šitādus te produktus...nu un pēc tam saka, kāda sūdfīga organizācija bija tirdziņam. Visādi brīnumi ir.

Jānis: Jūs arī palīdzat kaut kā arī šādā...

Agris: Nē nu mēs kaut kā piesaistam, tagad mums būs tās biedru sapulces, tur nāks atkal cilvēki un stāstīs, sniegs padomus kā darīt kā nedarīt (smejas).

Jānis: Un cik bieži notiek biedru sapulces?

Agris: Pirmā tagad būs pa visu gadu. Mums nav bijis laika nevienam. Mums tā, tiekam galā ar e-pastiem un zvaniem pagaidām.

Jānis: Un cik Jums pagaidām ir jau zināms kaut kāds biedru skaits uz to sapulci?

Agris: Tur visi savējie, nu kas būs, būs. Kas atbrauks, atbrauks. Ja tur vajadzēs, es varu ielaist, mums Mārupes kultūrasnamā būs tā sapulce.

Jānis: Sauksim katru šo mājražotāju par noteiktu aģentu un viņi veido to sociālo inovāciju tādā veidā ka apmainoties ar zināšanām, principā tīklu veidošana kas ir šī sadarbība starp dažādiem..

Agris: Tāda ir tā cerība, ka viņi varētu kooperēties ar to. Viens cep maizi, viens taisa kaut kādas sukādes nu tad cepiet maizi ar sukādēm iekšā, abi...vai es nezinu viens audzē ķimenes piemēram. Sunerģija, tā viņi viens otram varbūt pat nepiezvanīt nekad.

Jānis: Mārupē es saprotu ka ir tur viens Mārupes unce eko, ekopreču veikals, viņš laikam pie Mārupes domes turpatās.

Agris: Jā.

Jānis: Vai Jūs zināt kas viņi ir vai viņi ir biedrībā.

Agris: Viņi ir biedrībā jā. Normāli, jauki cilvēki, nu attaisīja veikaliņu un cenšās kaut ko izcīnīt. Ja nemaldos viņi ir vai precēts vai vienkārši dzīvesbiedru pāris, nu tur gan Jūs tā nesakiet, varētu būt, ka es arī sajaucis esmu. (smejas) Tur galvenā ir Madara es varu iedot numuru, Jūs varat sazvanīties.

Jānis: Vai kooperācijas praktiski jau pastāv biedrībā vai to varētu veicināt?

Agris: Nu sāksim, tāpēc mums biedrībā ir veikali un netikai ražotāji, bet arī veikali kuros var pārdot to produkciju. Pagaidām viens restorāns, bet principā ir vairāki ko mēs varētu uzaicināt arī pievienoties. Valtera restorāns, piemēram, Vecrīgā viņš ļoti strādā ar Latvijas zemnieku produktiem.

Jānis: Un tas veikaliņš, kas tas ir?

Agris: Šis veikals. Nē, mums biedrībā ir ražotāji un arī veikali, dažādi. Mums biedrībai nav veikala un nebūs, tas neatmaksājas.

Jānis: Cik saprotu tā sadarbība tikai sāk uzņemt apgriezienus, arī tās biedru sapulces, tagad ir aizsācies un tikai vēl un vairāk

Agris: Nu mums viss tikai sākās, mēs tā baigi...pēc iespējām.

Jānis: Man Ilze un Dace minēja, ka Jūs jau kādu laiku atpakaļ esat griezies ar tiem tirdziņiem...

Agris: Nu ja. Mums vienkārši neērti sanāk, ka mums ir biedrība Mārupē, bet tirdziņus mēs tasam Čiekurkalnā. (smejas) Tāpēc gribējām Ziemassvētkos, tur bišķi nesanāca, tad tagad uz Lieldienām arī, par daudz vienkārši pieteicās un tur sanāca tākā sanāca, bet nu būs būs Mārupē. Šogad vienkārši varbūt būs mazāk, bet nākošgad es domāju, ka tas būs jau tāds regulārs pasākums. Ar to Mārupi ir tā štruntīgi ar vietu, nav centra. Nu kā nav vienas konkrētas vietas vai laukuma kur kaut kam notikt. Vienīgā vieta kur var kaut kas notikt ir pie tās domes, kultūras nama tur, bet tur ir stāvvietas tikai. Nu kur vēl, Jaunmārupē kaut kur, nu ar tā.

Jānis: A pie Mākslas skolas tur Jaunmārupē?

Agris: Nu es piemēram nebrauktu uz turieni. Nu man nav ko tur darīt.

Vispār Mārupē tā pašvaki ir...ir tādi Mārupes daiļamatnieki. Pa Mārupi mēs esam tā intresējušies, bet neviens nav tā baigi...nu es teiksim uz 2 rokas pirkstiem varu izskaitīt cik viņu ir šeit- amatnieki un mājražotāji un zemnieki, kas ir kaut cik zināmi. No kuriem mums biedrības, kas konkrēti attiecas uz mums, ir tikai Unce, kas nav ražotājs. Latvieši vispār nekur negrib kooperēties nekur līst „ajj, ko tur”, viņš gaida kad viņam atvedīs visu uz paplātes.

Jānis: Principā tā ir viņu tāda nevēlēšanās?

Agris: Tas nav tikai mārupiešiem, tas ir visiem. Latvijā ir reģistrēti 1100 mājražotāji, nu kas mājās, savā virtuvē konkrētā laika sprīdī gatavo ēdienu pārdošanai, pārtikas produktus. Bet nu cik mēs zinām, Jūs personīgi drošvien nezina nevienu (smejas), mēs zinām dažus desmitus. Pārējie vienkārši, es nezinu kur viņi ir, ko viņi dara, kāpēc viņi negrib, lai par viņiem kāds uzzina. Es, teiksim tādu aicinošu e-pastu kam aizsūtīt informāciju”ko Jūs darāt, atsūtiet bildes, kur no Jums nopirkt kaut ko”, nu nav jau jāstājās tur iekšā. Es esmu izsūtījis simtiem, vienkārši izskatot kaut kādus ceļvežus un kaut ko...nu ko viņš grib, viņš neko negrib, labi kā ir vai arī viņi negrib, teiksim, attīstīties...cik viņš var tur tos gurķus samarinēt tik viņš viņus samarinē un vairāk negrib, bet tas tā muļķīgi. Mums biedrībā ir tādi kas ir tendēti uz kaut kādu izaugsmi,

attīstību...viņš kaut ko grib sasniegt, nevis vislaik tupēt tai dobē un gaidīt kad kāds pie viņa atnāks nopirkt burku...”un kāda Jums reklāma ir? Aj man produkts ir reklāma, es tur stāvu tirdziņā” nu kas tā par reklāmu, kaut ko padari...vietējā avīzē kaut raksti. Mārupē tas viss arī kaut kā neaktīvi, ne dzird viņus, ne redz...visi kas tur stāv pie tiem topiem tirgojās kā vietējie dārzeni, tie visi pārpircēji, viņš Polijā sapircies un varbūt viens veids ir nopirkts tepatās. Tas pirmkārt bojā to priekšstatu un visu to ideju kopumā, varbūt tas arī viņus atbaida. Mārupes domē ir A4 lapa, vienkārši sarakstīti visi tie mājražotāji, amatnieki, zemnieki.Man pieņemsim ir tāds redzējums uz nākotni, ka mēs tagad sākam taisīt tos tirdziņus, labi mēs tur vedam no visas latvijas, bet mēs atrastu konkrēti mārupiešus un izceltu viņus piemēram brauciet *for free*, lai pārējie tur nosedz to mārupiešu dalību, lai viņi piedalās un aiziet aprite. Ja Mārupē nav tūrisma tad, lai vismaz ir kas šāds- ražotāji. Zemnieki var uzņemt pie sevis, ekskursijas vēl kaut ko..un to visu vēl atvērt veikalu lidostā un pārdot, vot tas būtu forši ne...Lidosta tak ar Mārupes novadā ir, gan jau tur pasakot kaut ko varētu atvērt ne.

Jānis: Jūs minējāt, ka tas skaits ir par daudz reizēm tiem tirdziņiem, tas ir tāpēc, ka nevarētu viņus visus izvietot?

Agris: Nu tas ir par to centra trūkumu. Labi es varu Jaunmārupē uztaisīt to tirdziņu nu, pa visu to, kur ir pretī Muzikas skolai, kur tas autobuss, visu tur kaut kā norobežot...

Jānis: Kā Jūs to principā risinat, ja piesakās par daudz tirgotāju? Ko Jūs viņiem sakāt?

Agris: Nu mēs Mārupē vēl neesam taisījuši, tāpēc mēs gribējām taisīt, vienkārši mums tur nesanāca, tagad...

Jānis: Bet Jūs neatceļat Jūs vienkārši rīkojat viņu kaut kur citur?

Agris: Nē nu es to domu neesmu atmetis. Mēs taisīsim turpatās, rikai laikam uz tās līkumainās ielas kur tas laukumiņš ir, bet tas ar vēl pagaidām nav vēl apstiprināts. Pa lielam tur nav kur Mārupē, kur taisīt, ja to grib attīstīt tad tam ir jāizdomā konstanta vieta kur tas notiek regulāri, nevis katru reizi citā vietā.

Jānis: Kā Jums liekas tā sadarbība ar Mārupes pašvaldību šinī jautājumā ir tāda pretīmnākoša?

Agris: Nē, nu tā viņi visi ir par. Tikai nekas nekustās uz priekšu (smejas). Nu es saku, tagad viņiem ir citas prioritātes drošvien. Tāpat kā mum sbiedrībā, kaut ko gribi, bet kamēr tu pats kaut ko nedarīsi nekas jau nebūs. Tāpēc tiem mārupiešiem ir jāsāk kaut kas darīt, ja negribat mūsu biedrībā, tad uztaisiet paši savējo un kaut ko dariet. Vienītī neko nevar izdarīt, vismaz ne tā iespaidīgi un pamanāmi, tad baigi jācenšās un baigiem līdzekļiem ir jābūt.

Jānis: Kā Jūs esat tos visus Mārupes daiļamatniekus, mājražotājus un zemniekus uzrunājis?

Agris: Es esmu rakstījis, esmu zvanījis dažiem, no tās lapiņas.

Jānis: Vai Jums izdevās principā ar visiem sakontaktēties vai vienkārši tā kūtruma dēļ...

Agris: Nu lielākā daļa tur...bija tāda diezgan...mazatsaucība, teikšu kā ir. Es gan tur viņus aicināju uz tirdziņu sākumā, lai parāda kaut ko... Nu nav īsti bijis laika pieķerties tieši mārūpiešiem. Tas biedrības pasākums par cik vispār ir tāds entuziasms un no darba brīvajā laikā, bet nu man ir jāsaņem arī kaut kāda alga un jāstrādā normāls darbs (smejas). Tas ir cik sanāk, tik sanāk. Pagaidām nav bijis tāds...

Jānis: Un Jūs ikdienā ar ko nodarbojaties? Ar to mārketingu kā minējāt?

Agris: Mārketingu, tirdzniecību uz to pusi jā.

Es vienkārši zinu, ka piemēram, Kuldīgā, kur pieslēdzās pašvaldība, PAŠVALDĪBA uzrunāja tos visus ražotājus un teica: „Mums vajag vienotu zīmolu.”. Pašvaldība radīja, pašvaldība iedeva telpas autoostā, tagad viņi uzblieza citā vietā veikalā, bet viņi paši apzināja, nelika viņiem mieru, sākumā viņi tur bubināja, kāda jēga, ko mēs tur, kas mums tur... a tagad paši sit plaukstīņas. Citur, piemēram, Limbažos, ražotāji paši inicēja un atkal iet paši pie pašvaldības. Mums ar gāj ļoti čābīgi, lēnām...sākumā 4 pēc tam 5 biedri (smejas), nu tad 6, tad 12 un tā, kamēr nerodās kaut kāda uzticība vai sapratne, izpratne tad ...nu viss lēnām, lēnām, lēnām.

Jānis: Cik saprotu tā biedru nauda, kas ir 5 eiro fiziskām un 10eiro juridiskām nav tāda, ka atbaida kādu?

Agris: Nē, nē, tas taču ir šausmīgi dārgi. Iedomājies ja viena dārzena burka maksā piecīti tirgū un viņš nevar samaksāt to 5 eiro biedra naudu...nu. Es saku, bet Jums tak ir 5000 cilvēku kas potenciāliem klientiem stāstīs, Jums vēl ir sadarbības iespējas ar tvnet, kur reklāmas rakstu vēl var uzrakstīt, Latvijas avīzē vienalga ko...par Jums uzzinās un Jums ies, „Aj nē ko tur, kam tas internets. Man tāpat labi, man tirdziņos un reklāmu neko nevajag”, vai „Kur tik šausmīgi dārgi, es tur bišu vērotāju biedrībā 10 eiro gadā maksāju”, es saku, nu un kāda jēga, diploms pie sienas... „Nu man tur atlaide uz istādi tur viereiz gadā” Tad arī es saku labi un veiksmi darbā. Ar tādiem tad nemaz nav vērts laiku tērēt.

Jānis: Cik Jums tādi aktīvākie biedri, kas tiešām ir virzīti uz attīstību?

Agris: Tie kas tur iesaistās, un ir laiks kādi padzīt ir, kas tā pieslēdzās...kādu ideju pamet, kādu komentāriņu. Tā pa lielam visi ierakušies savos darbos, tā viņi uz tirdziņiem brauc, tur kaut ko ņemās, bet tā pa dienu, lai pieslēgtos man un pajautātu ko vēl varētu ar biedrību bīdīt..nē. Ir jau aktīvie.

Jānis: Intresanti, tas kūtrums

Agris: Čīkstēšana tā vienkārši ir. A- neko nedarī, B- nevis, lai kaut ko darītu, vieglāk čīkstēt vai cik slikti. (smejas). „Aj tur jau nekas nebūs”, nu neko uzsākt viņš ar negrib, vai „tur jau jums nekas nesanāks, ko tad jūs tur gribat apvienot visus Latvijas mājražotājus”, tas bija tad kad mums bija tie padzīt biedri, es teicu „Jā!”.

Jānis: Par Jums kā Mārūpes iedzīvotāju.

Agris: Nē man patīk, man patīk Mārupes novads. Cepuri nost. Nu vismaz tajā ziņā, ka Pierīga, viss forši, nav tālu un droši...es vismaz zinu, ka varu iet staigāt ar bērniem un man nebūs kaut kādi *alkāni* vai vēl kas, tā pašvaldības policija mums, vismaz pa Tīraini kur es dzīvoju, izbrauc ļoti redzami un regulāri. Tādā ziņā ir drošs, viss ir tuvu blakus man, bērnus uz bērnudārzu es aizvedu pa pus minūti uz vienu pusi no mājām, pie daktera aiziet bišķiņ uz otru pusi, veikali mums sturpatās, sabiedriskais transports turpatās... ļoti labi. Vienīgais jā, komunālie maksājumi ir vājprātīgi, bet tā nav šī tematika. (smejas)

Jānis: Vai ir kaut kas tāds...Mārupē nav tāds kultūrvēsturiskais mantojums tā plašā skaitā pārstāvēts, vai ir kaut kādas citas lietas, kas Jums tākā ar Mārupi saistītos?

Agris: Nu pa lielam man liekas, ka Mārupei nav ko piedāvāt (smejas) Tāpēc viņi visi tagad tur tai domē ir iespringuši un kaut kādu to tūrisma novada zīmolu grib virzīt un veidot. Labi nav ar ko salīdzināt, bet piemēram es agrāk strādāju Siguldas minerālūdenī un mums bija ļoti cieša sadarbība ar Siguldas domi un protams Siguldā nevar salīdzināt cik viņiem ir iespēju un cik šeit...tā dome strādā tai Siguldā nenormāli, viņiem Sigulda ir tā aizrauta uz tā zīmola virzību, viņiem viss ir mūsdienīgs, aktuāls, mājas lapa, sociālie tīkli, visādi pasākumi ir...visur viskaut kas notiek. Mums Mārupē ir kas, Mārupes novada vēstis iznāk un veca, *oldskūlīga* mājas lapa...kaut gan naudas ir šitā. Nē, nu forši, kaut ko jau viņi cenšās. Es tur skatījos ka būs ledus halle, to būvēs augšā, skolas...nu tā infrastruktūra ir, bet ko tā darīt...kā viņi te grib piesaistīt: „Mārupe nav tikai guļamrajons, bet Mārupe ir uhh”, un paši nemaz nezina kāda. Var jau radīt no nekā kaut ko. Mums ir 3 zirgu staļļi, tad spied uz zirgiem- pakaviņi! Lidosta, tad izmanto maksimāli to lidostu, dzen tai lidostā, saliec bukletus par Mārupi, Mārupe nav tālu, tiem kas iebraukuši lidostā kaut pārbraucienā, tad pa to laiku iebrauc kaut Mārupi tikmēr paskaties.

Jānis: Kā Jūs gribētu redzēt Mārupes novadu nākotnē?

Agris: Nu te nekādas, kaut vai ekskursijās nav kur vest ...velotūrisma attīstība, būvniecība, uzbūvēt šoppinga centru pa vidu, pretī Kreisam piemēram...nu kaut vai, lai kaut kas notiek tepat. Tāpat ledus halle, nu labi Pinķos ir, nu uztaisīs tepatās un tas jau ir te ķeksītis. Manā izpratnē vajadzētu kaut kādu...tas kultūras nams ir par mazu, viņiem vajadzētu kaut kādu Mārupes koncertzāli kur kaut kas visu laiku notiktu...koncerti, pasākumi, filmas, teātri. Ja nevar tā attīstīt, tad uzbūvē milzīgu atrakciju parku bērniem, kas vēl joprojām nekur nav, nevienā novadā. Man pašam arī bērni un nu man nav kur viņus aizvest, nekas nekur nenotiek. Bērniem tagad Imantā kaut kādu piknika parku atvēra, kāpēc tādu pašu nevar Mārupē uzbūvēt? Jādomā ārpus rāmjiem, bet viņi ir iesprūduši savos vilcienos un tā.

Jānis: Vai Jūs esat kaut ko dzirdējis par Mārupes jauniešu domi?

Agris: Zinu, ka tāda ir, bet ko viņi dara un...zinu, viņiem tagad būs Lieldienās kaut kāds pasākums, vajag aiziet apskatīties.

Jānis: Domājot kontekstā kā Jūs kā Mājražotāju biedrība varētu veidot ar viņiem kādu sadarbību.

Agris: Itkā jau kaut kas tiem bērniem notiek, ir tie dienas centri saucamie, tas ziemā ok, bet vasarā tāpat tu neiesi uz viņu sēdēt. Apsveicama tā bmx trasīte, nu tas ir forši, tur cik es saprotu arī diezgan labi viņiem iet un mums paziņām arī bērni tur iet un trenējās.

Jānis: Kā Jums liekās teritoriālā apbūve ir samērota, un kā ilgtermiņā pēc Jūsu domām tas varētu izvērsties?

Agris: Nu sabalansēti, vieta jau atļauj. Rūpniecisko taisi ap ceļiem, tur jau arī ir sākts apbūvēt ar Kreisiem un loģistikas kantoriem, tad uz priekšu, vismaz ir darba vietas...ir piepildīts sabiedriskais transports, tas nozīmē, ka maršruts, tikai palielināsies regularitāte, kas atkal vietējiem foršāk. Tur tuvāk mežiemun pļavām tie, lai guļ. Ir jārada kaut kāda konkrēta vieta – centrs, aktivitātes laukumi un tā tālāk. Tos lauksaimniekus jau drošvien tā baigi neaiztiks, ja viņš tur nemaisās pa kājām kaut kādam vilcienam vai ceļam. Es domāju tas ceļš, kas savieno Jaunmārupi ar Mārupi, tā arī paliks...viņš būs nobūvēts no galvas līdz kājām...tās mājas kas tur ceļās, tās arī celsies. Es nezinu cik tas purvs aizņem no teritorijas, to jau ar var nosusināt (smejas) un celt un celt. Es domāju ka vajag gan, gan.

Jānis: Bieži Mārupi ar tādu zaļu vidi asociē... mierīgs, svaigs gaiss un tamlīdzīgi.

Agris: Pagaidām jā. (smejas) Ja viņi novilks kaut kādas vadlīnijas, ka rūpnieciskais ir tur un arī tālāk neplešās, bet te ir tas zaļais tad kēpēc ne. Domāju, ka var.

Jānis: Kā iedzīvotājs Jūs aktīvi piedalāties iedzīvotāju sabiedriskajās apspriedēs vai citās iniciatīvas Mārupē?

Agris: Līdz šim nē, bet tagad par cik man kontakti es drošvien kaut ko bakstīšu un nelikšu mierā. Arī prīvātajos jautājumos. Man intresē kāpēc man 25.autobuss neiet līdz galam, tagad uzbūvēja pieturas, labi es ar to autobusu nebraucu, bet man vienkārši intresē kad būs un kas tur būs. Tā es varbūt nezinātu pie kā griezties... Nē nu līdz šim es neesmu iesaistījies.

Jānis: Jūs pats dzīvojat privātmājā vai dzīvoklī?

Agris: Dzīvoklī.

Jānis: Jūs Tīrainē jau sen dzīvojat?

Agris: Nu gadi 10 būs.

Jānis: Vai Jums liekas saistoši Cittslow idejas? Ierobežojumi. Vai idejas ir akceptējamas, jo tiešā veidā skar vidi Jums apkārt, kas veicina dzīvesveida izmaiņas?

Agris: Teorētiski jau tas bišķiņ ierakstās mārūpiešu vīzijās par Mārupes attīstību. Es teiksim, saprotu, tā jau visiem patīk tāds zaļš un tā tālāk,videi draudzīgs un visiem draudzīgs, bet es iedomājos,ka tas vienkārši sadārdzinātu tās dzīves izmaksas...ja tev ir vairāk zaļš, tā tad ir jābūt kaut kādam mazākam tur...ķimikālijām vai kaut kādiem izmešiem, kas varbūt sadārdzina kaut

kādus citus procesus. Varbūt ja cilvēks tur dzīvo Mārupē, tu itkā dzīvo piemēram tur utopiski zaļākais novads pierīgā vai *whatever*, toties nu tu par to bišķiņ tākā maksā, bet tu dzīvo tādā kā sakoptākā vidē. Man jau...es tikai par. Viņi jau te kaut ko cenšās, te pēc dažiem punktiem, forši tikai par maz.

Mārupei pat nav bukleta "What to do, what to see in Marupe". Sākumā tas viss viņiem ir jāapkopo pašiem, jārada produkts un tikai tad var iet piedāvāt vai uzprasīties uz kaut ko šādu.

Jānis: Par Mārupes uzņēmēju biedrību..

Agris: Mēs tur neesam. Varbūt kādreiz n;akotnē, ķeksīti, bet pagaidām ... Nu jā galvenais ir ideja, kā, piemēram, man tagad prātā ienāca tākā Saldus. Viņiem ar nekā nebija, nu Saldus...festivāls mūzikas viens. Vietējie medinieki piedāvāja apspēlēt ideju par saldumu..tātad Saldus, kād sviņš ir salds, kas ir salds –medus, medū ir daudz salduma. Sākumā dome tur „aj liecieties mierā, kas jums tur”, tagad pēc kaut kāda jau laika skaties, o tūrisma buklets „Saldus - medus piliens Kurzemē”, tātad viņi tomēr piecreiz izmala, apdomāja un nāca tā iniciatīva no pašiem..kaut ko...atrada to atslēgu un tagad viņiem viss strādā par un ap saldu, medu, saldumu, konfektēm un tā tālāk. Es domāju, ka Mārupē ar var atrast kur piesieties, turās tik pie kaut kāda striķa un attīsta.

Jānis: Jautājums, ja runā par kaut kādas nišas saimniecībām vai vietējais iedzīvotājs būtu gatavs radīt tādu produktu savā mazdārziņā, lai tirgotu tirdziņā.

Agris: Ja attīstītu to projektu par to tirgošanās vietīņu. Piemēram, ka tas tur ir Mārupes Slowfood vai whatever un tad braucot mājās, nevis piestāj tai Rimčikā, bet aizej uz turieni...forši, tu atstāj naudu novadā. Savējiem, vietējiem.

Jānis: Mārupes novadā nav tākā pilsētās, pieņemsim 9stāvu mājās dzīvo un nezin kas blakus par kaimiņiem atrodas, protams ir arī te tādi cilvēki, bet Jūs dzīvojot Tīrainē tomēr zināt tos kaimiņus kas ir tu apkārt?

Agris: Nu, pa lielam jā. Mums tur ir...mūsu galā konkrēti ir, tur ir vecais mantojums...tur ir video novērošanas kameras ar sirmiem matiem, logos stāv un skatās vislaik- ko tu dari, kur tu ej (smejas). Mēs kad vēl tur tikko sākām ņemties, tur visi jau zināja visu par mums, kā mūs sauc, kur mēs esam, kur mēs strādājam un kas mēs tādi...mēs tur nevienu īpaši, bet kundzītes visu jau bija piefiksējušas, jau izdomājušas savas versijas. Vispār jau, man liekas, ka tā Mārupe tendējās uz tādu jaunlatvijas jaunburžuļiem, nu tādiem kas...liekas, viņš kādā veiksmīgā darba vietā strādā, viņš var atļauties nopirkt zemi, uzcelt māju, viņam ir ģimene, bērni..tāpēc te ir tik daudz bērnu dārzu un viss pārējais. Es domāju, ka tas ir tas virziens un tas jaunais ...jaunburžujs saucamais, man liekas, ka tendēts tagad modē, visi šitie zemnieku tirdziņi, lauku labumi, zaļais dzīvesveids un tā tālāk, vismaz tuvākos 15 gadus nekas nemainīsies, tikai pieaugs tā gribēšana. Visiem jau noriebies, tagad ar to *brīvās tirdzniecības*, es tagad neatceros kā viņus sauc tos,

līgumus, ka varēs ievest jebkād draņķību no jebkuras vietas un vistas vēl varēs mazgāt ar hlorētu ūdeni tākā baseinā, tas arī ir cits stāsts, bet tas lielveikals sāks riebties arvien vairāk un vairāk un gribēsies TO. Un ja tā Mārupe domā ilgtermiņā, tad viņi pēc gadiem 10 būtu vinnētāju pozīcijā, uz to arī varbūt vajag spēlēt.

Jānis: Varbūt Jums ir kādi jautājumi vai ko vēlaties piebilst?

Agris: Zvani, raksti. Man arī interesē kas no visa šitā sanāks, tākā droši. Es pa lielam esmu gatavs iesaistīties, ja man būs kāds brīvs brītiņš (smejas), kaut ko pavirzīt šo ideju. Es piemēram par tiem bērniem vēl joprojām neliekos mierā, nu kā tā var, tas ir veiksmīgs bizness. Visur kur ir bērni, tas ir netikai forši, ta kā visiem patīk, ka bērniem kaut kas ir, bet tur ir bizness apakšā. Uztaisi kaut vai istabu kur bērniem dzīvoties par naudu un ārā blakus tam visam uzbliez tādu mežaparku tākā Dzintaros, kur arī bērniem laukumiņi, viss pa Eiropas naudu sacelti. Vienkārši neviens neko nedara. Varbūt tie uzņēmēji skatās uz to novada domi, ka tur paši nezin ko grib un kas būs...nu ja viņi redzētu, ka Mārupes dome arī riktīgi strādā, tad varbūt viņi arī būtu atvērtāki.

Tagad es iešu papļāpāt kādu pusstundiņu, stundiņu ar *dobeledara.lv*, tas arī ir tikko radīts var teikt produkts, nu Dobelē arī visi kaut ko tur dara, bet neviens nezin kas tur notiek. Dobelē zini ir kaut ādi sniegavīriņi, nu janvārī bija, izrādās, ka viņi tur visu gadu ir. Izrādās tur vispār ļoti daudz kas notiek tur var braukt un visu nedēļas nogali pavadīt.

Intervijas beigas

DOKUMENTĀRĀ LAPA

Maģistra darbs „Lēnā kustība kā alternatīva pieeja piepilsētu attīstībā – Mārupes novada analīze” izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Darba apjoms (neskaitot titullapu, satura rādītāju, apzīmējumu sarakstu, izmantotos informācijas avotus un pielikumus) ir 331 690 rakstuzīmes (ieskaitot intervālus).

Autors: _____ Jānis Kliģis

(personiskais paraksts)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: Dr.soc., prof. Tālis Tisenkopfs _____ .____.2015.

(personiskais paraksts)

Recenzente: Doc. Līga Rasnača _____ .____.2015.

(personiskais paraksts)

Darbs iesniegts Socioloģijas zinātnes nodaļā _____.06.2015.

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Inga Poļaka _____

(personiskais paraksts)

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē _____.06.2015. protokola. Nr.

_____.

Komisijas sekretārs: Doc. Mareks Niklass _____

(personiskais paraksts)